

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Gmina
Miasto Rzeszów

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

KONCEPCJA LOKALIZACJI STREF ZWIĘKSZONEJ AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ NA TERENIE RZESZOWSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO

Rzeszów, 2015

Zespół autorski:

dr Paweł Kretowicz (kierownik)

Cezary Gołębiowski

Adam Rybkowski

Sylwia Łękawska

Aleksandra Sętorek

Spis treści

.....	1
Wykaz pojęć i skrótów użytych w opracowaniu	7
I. Założenia Koncepcji	9
1. Cel i zakres Koncepcji	9
2. Metodologia badawcza	11
2.1. Obszar badań.....	11
2.2. Metody badań	13
3. Podejścia badawcze	18
4. Zgodność koncepcji z dokumentami planistycznymi i strategicznymi.....	20
II. Uwarunkowania lokalizacji stref zwiększonej aktywności gospodarczej	23
1. Sfera demograficzno-społeczna	23
1.1. Rozmieszczenie i struktury ludności	23
1.2. Zmiany liczby ludności.....	26
1.3. Kapitał ludzki.....	30
2. Sfera gospodarcza	32
2.1. Poziom przedsiębiorczości	32
2.2. Rozmieszczenie przestrzenne firm	36
3. Sfera infrastrukturalna	38
3.1. Stan sieci drogowej i kolejowej	38
3.2. Projektowane sieci drogowe i kolejowe	41
3.3. Obecna i projektowana infrastruktura transportu lotniczego	43
4. Sfera instytucjonalna.....	45
4.1. Zaplecze edukacyjne i badawczo-rozwojowe.....	45
4.2. Inicjatywy klastrowe i działalność klastrów	55
5. Sfera przestrzenna	60
5.1. Lokalne kierunki zagospodarowania przestrzennego	60
5.2. Regionalne kierunki zagospodarowania przestrzennego	62
6. Analiza SWOT.....	64
6.1. Sfera demograficzno-społeczna	64
6.2. Sfera gospodarcza.....	65
6.3. Sfera infrastrukturalna	65
6.4. Sfera instytucjonalna.....	66
6.5. Sfera przestrzenna.....	66

III. Analiza istniejących Stref Aktywności Gospodarczej	68
1. Strefy Aktywności Gospodarczej w dokumentach strategicznych i planistycznych	68
2. Hierarchizacja lokalnych uwarunkowań funkcjonowania Stref Aktywności Gospodarczej	71
3. Funkcjonowanie Stref Aktywności Gospodarczej	72
3.1. Atuty i bariery lokalizacyjne.....	73
3.2. Zagospodarowanie stref i wolne tereny inwestycyjne	75
4. Działalność przedsiębiorstw w Strefach Aktywności Gospodarczej	76
4.1. Struktura branżowa firm	76
4.2. Zakres i skala działalności firm	78
5. Dostępność komunikacyjna Stref Aktywności Gospodarczej	79
5.1. Aktualna dostępność komunikacyjna	79
5.2. Potencjalna dostępność stref Aktywności Gospodarczej.....	81
6. Istniejące i perspektywiczne wykorzystanie transportu lotniczego cargo	86
7. Infrastruktura techniczna.....	86
7.1. Stan i potrzeby uzbrojenia terenów.....	86
7.2. Możliwości kompleksowego uzbrojenia stref	88
IV. Rozwój istniejących Stref Aktywności Gospodarczej.....	89
1. Możliwości rozwoju istniejących Stref Aktywności Gospodarczej.....	89
1.1. Możliwości przestrzenne	90
1.2. Możliwości branżowe	91
2. Propozycje poprawy dostępności komunikacyjnej	92
2.1. Model oparty na transporcie drogowym	92
2.2. Model oparty na transporcie kolejowym	97
3. Propozycje poprawy uzbrojenia potencjalnych Stref Aktywności Gospodarczej	99
3.1. Model stref wiodących i uzupełniających.....	99
3.2. Model zrównoważonego rozwoju wszystkich stref.....	100
4. Lokalizacje miejsc prowadzenia działalności uciążliwej.....	101
5. Konflikty funkcjonalno-przestrzenne	102
5.1. Identyfikacja realnych i potencjalnych konfliktów.....	102
5.2. Sposoby łagodzenia konfliktów	103
V. Nowe Strefy Aktywności Gospodarczej.....	105
1. Ocena wpływu lokalnych uwarunkowań na tworzenie nowych Stref Aktywności Gospodarczej .	105
2. Potencjalne lokalizacje.....	107
3. Preferowana specjalizacja branżowa	111
4. Dostępność komunikacyjna	112

4.1. Bieżąca i potencjalna dostępność komunikacyjna	112
4.2. Propozycje poprawy dostępności komunikacyjnej	115
5. Dostępność infrastruktury technicznej.....	119
5.1. Bieżące i potencjalne uzbrojenie	119
5.2. Propozycje poprawy dostępności infrastruktury technicznej.....	121
VI. Wizja rozwoju stref aktywności gospodarczej w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym ..	122
1. Docelowy układ przestrzenny terenów inwestycyjnych	122
2. Rozwój przestrzenny Obszrów Podwyższonej Aktywności Gospodarczej	125
2.1. Obszar podwyższonej Aktywności Gospodarczej I – PPNT – Aeropolis	125
2.2. Obszar Podwyższonej Aktywności Gospodarczej II – Rzeszów-Dworzysko	126
2.3. Obszar Podwyższonej Aktywności Gospodarczej III – Rzeszów Ciepłownicza.....	128
2.4. Obszar Podwyższonej Aktywności Gospodarczej IV – Rzeszów PZL	129
2.5. Obszar Podwyższonej Aktywności Gospodarczej V – Łańcut Miasto.....	130
2.6. Obszar Podwyższonej Aktywności Gospodarczej VI – Łańcut.....	130
2.7. Obszar Podwyższonej Aktywności Gospodarczej VII – Boguchwała	132
3. Rozwój branżowy Obszarów Podwyższonej Aktywności Gospodarczej	132
3.1. Obszar Podwyższonej Aktywności Gospodarczej I – PPNT – Aeropolis	134
3.2. Obszar Podwyższonej Aktywności Gospodarczej II – Rzeszów-Dworzysko	135
3.3. Obszar Podwyższonej Aktywności Gospodarczej III – Rzeszów Ciepłownicza.....	136
3.4. Obszar Podwyższonej Aktywności Gospodarczej IV – Rzeszów PZL	137
3.5. Obszar Podwyższonej Aktywności Gospodarczej V – Łańcut Miasto.....	137
3.6. Obszar Podwyższonej Aktywności Gospodarczej VI – Łańcut.....	138
3.7. Obszar Podwyższonej Aktywności Gospodarczej VII – Boguchwała	138
4. Tereny przyszłego rozwoju Stref Aktywności Gospodarczej.....	138
5. Czynniki sukcesu funkcjonowania stref aktywności gospodarczej	142
5.1. Władze lokalne – pierwszy etap działań proinwestycyjnych.....	142
5.2. Planowanie proinwestycyjne	143
5.3. Oferta dla inwestora.....	143
5.4. Promocja oferty inwestycyjnej	146
5.5. Negocjacje i obsługa poinwestycyjna.....	150
VII. Wdrażanie Koncepcji.....	153
1. Cele strategiczne	153
2. Działania do zrealizowania w ramach Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego.....	153
3. Źródła finansowania działań	158
3.1. Finansowanie w ramach programów unijnych	158

3.2. Finansowanie w ramach programów krajowych	160
3.3. Środki własne.....	161
4. System realizacji koncepcji.....	162
4.1. Wskaźniki produktu.....	162
4.2. Wskaźniki rezultatu	164
Załączniki	165

Wykaz pojęć i skrótów użytych w opracowaniu

- A4** – autostrada A4
- B+R** – branża badawczo-rozwojowa
- CATI** – Computer Assisted Telephone Interview – wywiad telefoniczny wspomagany komputerowo
- COI** – Centrum Obsługi Inwestora
- CS** – cel strategiczny
- CSz** – cel szczegółowy
- CT** – cel tematyczny
- DK** – drogi krajowe
- DW** – drogi wojewódzkie
- Europa 2020** – Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu
- GDDKiA** – Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
- GIS** – Systemy Informacji Geograficznej
- GUS** – Główny Urząd Statystyczny
- HBI** – (Bisnode) baza informacji gospodarczej
- IDI** – In-depth interview – indywidualny wywiad pogłębiony
- ITI** – In-depth telephone interview – indywidualny pogłębiony wywiad telefoniczny
- JST** – Jednostki Samorządu Terytorialnego
- KPM** – Krajowa Polityka Miejska
- KPZK 2030** – Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju
- KSRR** – Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020. Miasta, regiony, obszary wiejskie
- MEN** – Ministerstwo Edukacji Narodowej
- MNiSW** – Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
- MPZP** – Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego
- MSP** – Ministerstwo Skarbu Państwa
- MŚP** – małe i średnie przedsiębiorstwa
- NGO** – Non-governmental organizations – Organizacje pozarządowe
- OP** – oś priorytetowa
- OPAG** – Obszar Podwyższonej Aktywności Gospodarczej
- PAIIZ** – Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych
- PI** – priorytet inwestycyjny
- PKD** – polska klasyfikacja działalności gospodarczej
- PKP** – Polskie Koleje Państwowe
- POLON** – zintegrowany system informacji o szkolnictwie wyższym, który wspiera pracę Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, a także Głównego Urzędu Statystycznego oraz Centralnej Komisji do spraw Stopni i Tytułów.
- PPNT** – Podkarpacki Park Naukowo Technologiczny
- PROW** – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
- ROF** – Rzeszowski Obszar Funkcjonalny – obszar funkcjonalny obejmujący miasto Rzeszów i jedenaście okolicznych gmin z powiatów rzeszowskiego, łańcuckiego i strzyżowskiego.
- RPO** – Regionalny Program Operacyjny
- S19** – droga ekspresowa S19
- SAG** – Strefa Aktywności Gospodarczej
- SOSN** – System Oceny Stanu Nawierzchni
- SRW Podkarpackie 2020** – Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020
- SSE** – Specjalne Strefy Ekonomiczne

SUIKZP – Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego

SWOT – analiza mocnych stron (strengths), słabych stron (weaknesses), szans (opportunities) i zagrożeń (threats).

UP – Umowa Partnerstwa

I. Założenia Koncepcji

1. CEL I ZAKRES KONCEPCJI

Głównym celem koncepcji lokalizacji stref zwiększonej aktywności gospodarczej na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego jest określenie możliwości lokowania i uzasadnionego funkcjonowania stref zwiększonej aktywności gospodarczej przy zapewnieniu ich dostępności komunikacyjnej, zaopatrzenia w odpowiednią infrastrukturę techniczną i wymaganą dokumentację środowiskową.

Cel ten odzwierciedlają wszystkie cele szczegółowe realizowanego przez gminy ROF projektu pn. „Opracowanie dokumentów strategicznych dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego” w następującym zakresie:

- 1) Rozbudowa powiązań funkcjonalnych między Rzeszowem a jego otoczeniem – w sferze społeczno-ekonomicznej, ponieważ rozwój istniejących i powstawanie nowych stref aktywności gospodarczej wpływa na natężenie i kierunki dojazdów do pracy, sprzyja powstawaniu w sąsiedztwie obiektów usługowych, co pobudza lokalną przedsiębiorczość. Planowy rozwój stref w optymalnych lokalizacjach w ROF warunkuje także zrównoważony rozwój funkcji mieszkaniowej w strefie podmiejskiej Rzeszowa. W sferze gospodarczej rozwój stref aktywności gospodarczej częściowo odpowiada za suburbanizację usługowo-przemysłową, wzrost przedsiębiorczości całego obszaru, wzrost dochodów gmin obszaru funkcjonalnego, rozwój innowacyjnych gałęzi gospodarki, a także rozwój zaplecza badawczo-rozwojowego w rdzeniu obszaru
- 2) Identyfikacja wspólnych celów rozwojowych Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego – określona przez uzasadnione lokowanie i funkcjonowanie stref w powiązaniu z celami rozwojowymi poszczególnych gmin (brak konfliktów w zagospodarowaniu przestrzennym i między celami strategicznymi i operacyjnymi dokumentów obowiązujących w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego), a także zgodnie z celami i wytycznymi dokumentów wyższego rzędu
- 3) Wzmocnienie współpracy między JST w celu realizacji wspólnych działań na terenie ROF – wyrażona przez lokalizację stref zwiększonej aktywności gospodarczej dla takich działalności, które będą miały charakter ponadlokalny – co więcej - korzyści z funkcjonowania takich stref muszą być „odczuwalne” w każdej gminie ROF
- 4) Rozwiązywanie problemów rozwojowych gmin współtworzących Rzeszowski Obszar Funkcjonalny – w zakresie zgodności kierunków zagospodarowania przestrzennego i przeznaczenia terenu w dokumentach planistycznych – współpraca w zakresie lokowania stref aktywności gospodarczej sprzyja większej liczbie konsultacji i uzgodnień między gminami w lokalnym planowaniu przestrzennym, rozwiązywaniu problemów społecznych obszaru funkcjonalnego przez tworzenie nowych miejsc pracy i wykorzystywaniu dogodnego położenia komunikacyjnego
- 5) Wspieranie wzrostu zatrudnienia i zwiększenie atrakcyjności terenu jako miejsca zamieszkania i dostarczania usług – przez tworzenie nowych miejsc pracy i usług towarzyszących, w tym rozwoju przedsiębiorczości lokalnej na potrzeby stref zwiększonej aktywności gospodarczej
- 6) Rozwój funkcji metropolitalnych Rzeszowa – przez lokalizację w ROF działalności gospodarczej i powstawania (przyciągania) firm tworzących produkty i usługi wykorzystywane przez przedsiębiorstwa globalne tj. powstawanie specjalizacji lokalnej o randze krajowej i międzynarodowej oraz towarzyszący im rozwój lokalnych instytucji otoczenia biznesu, szczególnie ośrodków badawczo-rozwojowych i uniwersytetów

Koncepcja rozwoju stref zwiększonej aktywności gospodarczej jest jednym z dokumentów strategicznych służących planowaniu strategicznemu rozwojowi Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego. Planowanie strategiczne jest procesem świadomego przewidywania i kontrolowania rozwoju społeczno-gospodarczego, dlatego Koncepcję tę, jak każdy dokument strategiczny, powinna cechować kompleksowość podejść

i wieloaspektowość tematyczna oraz zaangażowanie jak największej liczby podmiotów w proces tworzenia i konsultowania. Według Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju zintegrowane strategie rozwoju obszarów funkcjonalnych powinny¹:

- a) *Opisywać mocne i słabe strony danego obszaru* - co będzie wynikiem części analityczno-diagnostycznej (rozdział II)
- b) *Określać spójne cele rozwoju* – co będzie wynikiem części strategiczno-koncepcyjnej i doradczo-wdrożeniowej (rozdziały III-VI)
- c) *Tworzyć wizję dla rozwoju miasta i okolicznych terenów* - co będzie wynikiem części strategiczno-koncepcyjnej (rozdział VI i VII)
- d) *Koordinować różne terytorialne, sektorowe i techniczne plany i strategie* – co zostanie zapewnione przez zgodność celów i priorytetów rozwojowych koncepcji ze strategiami poszczególnych gmin oraz dokumentami strategicznymi na poziomie wojewódzkim i krajowym (rozdział VII)
- e) *Zapewniać, że planowane inwestycje przyczynią się do promowania równomiernego i zrównoważonego rozwoju miejskiego obszaru funkcjonalnego* - co będzie zapewnione przez uwzględnienie podejścia funkcjonalnego i zintegrowanego w całej treści koncepcji
- f) *Koordinować i skupiać pod względem przestrzennym wykorzystanie funduszy przez uczestników sektora publicznego i prywatnego* – co będzie wynikiem części doradczo-wdrożeniowej (rozdział VI-VII)
- g) *Być koordynowane na poziomie lokalnym i miejskim, angażując obywateli i ich partnerów, którzy mogą wnieść znaczny wkład w kształtowanie przyszłej jakości każdego obszaru w wymiarze gospodarczym, społecznym, kulturalnym i ekologicznym* - co będzie zapewnione przez konsultacje społeczne koncepcji
- h) *Realizować główne założenia Krajowej Polityki Miejskiej (KPM) w zakresie podejścia do rozwoju i funkcji miast. Mając na względzie obecnie prowadzone prace nad przygotowaniem KPM przy projektowaniu strategii zasadnym jest uwzględnienie kierunków i rozwiązań w zakresie rozwoju miast oraz obszarów funkcjonalnych nakreślonych w ww. dokumencie* - co będzie zapewnione przez uwzględnienie podejścia funkcjonalnego i zintegrowanego w całej treści koncepcji

Cel główny badania realizowany będzie w trzech zakresach:

Zakres przestrzenny opracowania obejmuje Rzeszowski Obszar Funkcjonalnych, w tym gminę miasto Rzeszów oraz następujące gminy: Boguchwała, Chmielnik, Czarna, Czudec, Głogów Małopolski, Krasne, Lubenia, Łańcut - miasto, Łańcut – gmina wiejska, Świlcza, Trzebownisko, Tyczyn.

Zakres czasowy opracowania obejmuje stan faktyczny i prawny na rok 2014, a w przypadku analizy dokumentów strategicznych i planistycznych datę ich sporządzenia i uchwalenia. Wszelkie dane statystyczne dotyczące zjawisk i procesów społeczno-gospodarczych uwzględnionych w analizach obejmować będą rok 2014 (badania własne, terenowe i pozyskane z gmin), rok 2013, względnie 2012 (dane GUS). Analizy w ujęciu dynamicznym dotyczyć będą okresu 2002-2013.

Zakres tematyczny opracowania obejmuje część analityczno-diagnostyczną obejmującą wykonanie badań i analiz diagnostycznych ROF w sferze demograficzno-społecznej, gospodarczej, infrastrukturalnej, instytucjonalnej i przestrzennej. Część strategiczno-koncepcyjna Koncepcji obejmuje wykonanie badań i analiz diagnostycznych pod kątem możliwości rozwoju istniejących stref aktywności gospodarczej w ROF oraz możliwości utworzenia nowych stref aktywności gospodarczej (określenie spójnej wizji rozwoju stref aktywności gospodarczej na terenie ROF). Część doradczo-wdrożeniowa Koncepcji obejmuje opracowanie specjalizacji poszczególnych stref aktywności gospodarczej i wskazanie źródeł finansowania i mierników realizacji działań.

¹Regulamin Konkursu w ramach programu „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”

2. METODOLOGIA BADAWCZA

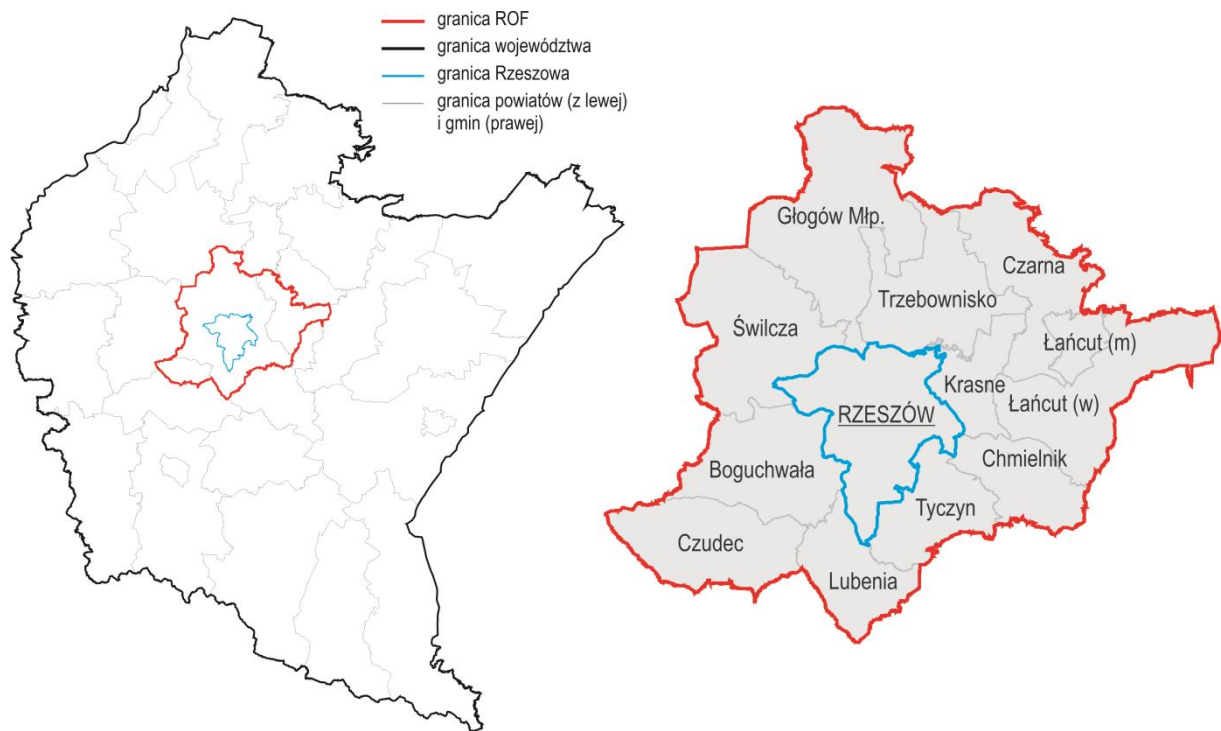
2.1. OBSZAR BADAŃ

Obszar badań koncepcji obejmuje wszystkie 13 gmin Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego: Boguchwała, Chmielnik, Czarna, Czudec, Głogów Małopolski, Krasne, Lubenia, Łącut, miasto Łącut, miasto Rzeszów, Świlcza, Trzebownisko, Tyczyn. Obszar ten znajduje się na terenie 4 powiatów: powiat grodzki miasto Rzeszów, powiat łańcucki (miasto Łącut, gmina wiejska Łącut, gmina Czarna), powiat strzyżowski (gmina Czudec) i powiat rzeszowski (pozostałe gminy). W obszarze tym znajduje się stolica województwa podkarpackiego i rdzeń obszaru funkcjonalnego – Rzeszów oraz cztery miasta: Boguchwała, Głogów Małopolski, Łącut i Tyczyn.

W 2013 r. w gminach ROF zamieszkiwało 356 331 osób, z czego w Rzeszowie 183 108 mieszkańców (51,4%), a w pozostałej części ROF – 173 223 (48,6%). Największą gminą tego obszaru poza Rzeszowem jest gmina wiejska Łącut (21,3 tys. mieszkańców) oraz gmina Trzebownisko (20,6 tys. mieszkańców). Całkowita powierzchnia ROF w 2013 r. wynosiła 1 048 km², przy czym powierzchnia samego Rzeszowa to 117 km² (11,2% ROF).

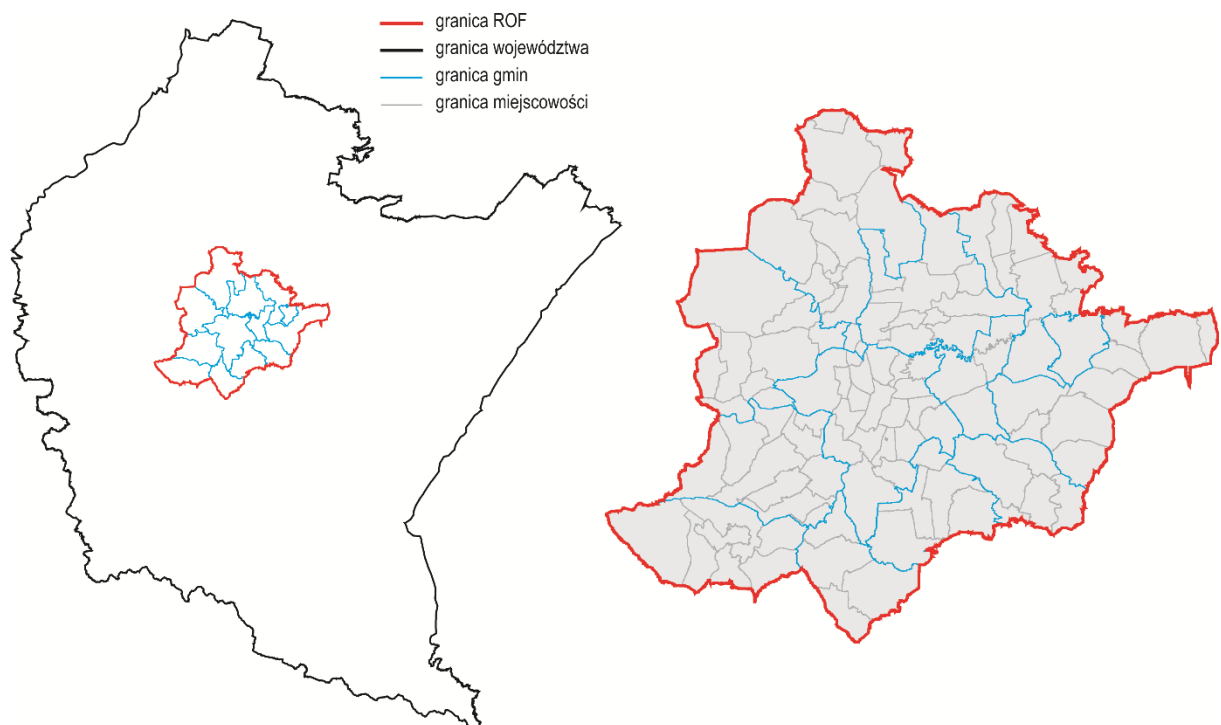
Na potrzeby sporządzenia koncepcji lokalizacji stref zwiększonej aktywności gospodarczej zastosowano cztery skale przestrzenne, w których przeprowadzano wszelkie prace:

1. **Rzeszów i województwo podkarpackie** – skala regionalna (województwo) i miejska (miasto Rzeszów) stanowiła wyłącznie tło prowadzonych badań i analiz umożliwiające pokazanie specyfiki Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego w sferze demograficznej, społecznej, gospodarczej i instytucjonalnej na tle województwa i Rzeszowa na tle stolic innych województw w Polsce Wschodniej. Skala ta została wykorzystana tylko w wybranych zagadnieniach dotyczących uwarunkowań funkcjonowania stref aktywności gospodarczej, a także niektórych kwestiach związanych z dostępnością komunikacyjną. W nielicznych przypadkach porównano rozwój rdzenia ROF – Rzeszowa i innych stolic województw Polski Wschodniej
2. **gminy Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego** – skala subregionalna (ROF) i lokalna (gminy) były podstawowymi dla prowadzonych badań i analiz Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego w sferze demograficznej, społecznej, gospodarczej, instytucjonalnej i przestrzennej, a także tłem dla analiz funkcjonowania istniejących i potencjalnych stref aktywności gospodarczej.
3. **miejsowości Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego** – skala lokalna (miejsowości) była podstawową dla badań i analiz związanych z lokalizacją istniejących i potencjalnych stref aktywności gospodarczej wraz z możliwościami ich rozwoju przestrzennego, a także dla określenia uwarunkowań komunikacyjnych i dostępności transportowej poszczególnych stref. Skala ta została wykorzystana w analizach otoczenia gospodarczego i przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie ROF.
4. **strefy aktywności gospodarczej/tereny inwestycyjne Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego** – skala lokalna (części miejscowości) była podstawową dla analiz konkretnych stref aktywności gospodarczych i terenów inwestycyjnych, w tym ich lokalizacji w mikroskali, uzbrojenia i zagospodarowania, możliwości rozwoju oraz konfliktów związanych z ich działalnością.

Rys. 1. Podział administracyjny Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego na powiaty i gminy w 2014 r. – obszar badań w skali regionalnej, subregionalnej i lokalnej

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 2. Podział administracyjny Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego na gminy oraz miejscowości i dzielnice w 2014 r. – obszar badań w skali lokalnej

Źródło: opracowanie własne.

2.2. METODY BADAŃ

W trakcie prac nad koncepcją lokalizacji stref zwiększonej aktywności gospodarczej na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego zrealizowano następujące prace badawcze i analityczne:

ANALIZA DANYCH ZASTANYCH

A. Analiza danych statystycznych

Analiza danych statystycznych polegała na pozyskaniu zestawień liczbowych z różnych źródeł, ich przetworzeniu oraz prezentacji w formie wskaźników, mierników i wartości opisujących natężenie lub dynamikę zjawisk.

Podstawowymi źródłami danych statystycznych były:

- a) publiczne bazy danych statystycznych:
 - Bank Danych Lokalnych GUS,
 - Prognoza demograficzna GUS na lata 2014-2050
 - System Informacji Oświatowej (MEN),
 - System POLON (MNiSW),
 - Baza Centralnej Ewidencji i Działalności Gospodarczej,
 - System Analiz Samorządowych - serwis utrzymywany przez Związek Miast Polskich;
 - informacje o obszarach chronionych – serwis Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska
- b) strony internetowe oraz raporty i publikacje instytucji publicznych:
 - strony www szkół średnich i wyższych,
 - strony www oraz raporty i publikacje GDDKiA i Podkarpackiego Zarządu Dróg Wojewódzkich,
 - publikacje GUS oraz rzeszowskiego oddziału GUS,
 - strona www PAIIZ i raporty PAIIZ,
 - strony internetowe i publikacje zarządców terenów inwestycyjnych, w tym SSE
 - strony internetowe inicjatyw klastrowych,
 - strona internetowa Międzynarodowego Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka
 - dane Państwowego Instytutu Geologicznego – informacja o obszarach zagrożonych podtopieniami
 - strony internetowe oraz raporty i publikacje PKP Polskie Linie Kolejowe
 - strony internetowe urzędów miast, gmin, powiatów i województw;
- c) informacje statystyczne pozyskane od Partnerów projektu:
 - dane z zarządów dróg powiatowych i gminnych,
 - katalogi terenów inwestycyjnych gmin
 - dane z przedsiębiorstw gospodarki komunalnej i wydziałów infrastruktury urzędów,
 - dane wydziałów geodezji i kartografii starostw powiatowych,
 - dane Centrum Obsługi Inwestora w Rzeszowie oraz podobnych instytucji w gminach;
 - strony internetowe urzędów gmin ROF;
- d) inne bazy danych:
 - HBI – baza Bisnode ,
 - baza NGO.
 - targeo.pl – informacja o czasie przejazdu samochodem

B. Analiza dokumentacji

Analizy dokumentacji polegały na uwzględnieniu wszystkich dokumentów planistycznych i strategicznych sporządzonych i uchwalonych przez jednostki samorządowe i rządowe. Uwzględnienie to polegało na:

- a) zaczerpnięciu istotnych z punktu widzenia tworzenia Koncepcji założeń i wniosków (ew. wyników badań)
- b) sprawdzeniu tych dokumentów pod kątem ewentualnych sprzeczności z celami i zapisami Koncepcji
- c) sprawdzeniu tych dokumentów pod względem zgodności z celami i zapisami Koncepcji.

Podstawowymi dokumentami poddanymi analizie były:

Prawodawstwo unijne:

- Rozporządzenie (WE) nr 1370/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 roku dotyczące usług publicznych w zakresie kolejowego i drogowego transportu pasażerskiego;
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 181/2011 z dnia 16 lutego 2011 roku dotyczące praw pasażerów w transporcie autobusowym i autokarowym.

Prawodawstwo i dokumenty krajowe:

- Ustawa z dnia 6 września 2001 roku o transporcie drogowym (Dz. U. z 2012 r., poz. 1265 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 28 marca 2003 roku o transporcie kolejowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 16 poz. 94 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 3 października 2008 roku o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199 poz. 1227 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych, Dz.U. 1994 nr 123 poz. 600
- Ustawa z dnia 16 grudnia 2010 roku o publicznym transporcie zbiorowym (Dz. U. z 2011 r. Nr 5 poz. 13 z późn. zm.);
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 25 maja 2011 roku w sprawie szczegółowego zakresu planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego (Dz. U. z 2011 r. Nr 117 poz. 684);
- Obwieszczenie Ministra Gospodarki z dnia 5 marca 2013 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Gospodarki w sprawie ustalenia planu rozwoju Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 31 sierpnia 2009 r. w sprawie ustalenia planu rozwoju specjalnej strefy ekonomicznej Krakowski Park Technologiczny Dz.U. 2009 nr 158 poz. 1244
- Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2020, Załącznik do uchwały Rady Ministrów Nr /2014 z dnia 2014 r., Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju PROJEKT, Departament Dróg i Autostrad 4 listopada 2014 r.
- Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, projekt przekazany do konsultacji społecznych w styczniu 2015 r.
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 przyjęta Uchwałą Rady Ministrów z 16 stycznia 2013 r.;
- Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo przyjęta przez Radę Ministrów 25 września 2012 r.;
- Strategia Rozwoju Transportu do 2020 r. z perspektywą do 2030 r. przyjęta przez Radę Ministrów 22 stycznia 2013 r.

Dokumenty wojewódzkie:

- Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007 – 2020. Aktualizacja 2013 – 2020;
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego przyjęty Uchwałą Nr XLVIII/522/02 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 30 sierpnia 2002 r.(Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego z 17 października 2002 r. Nr 64);
- Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Województwa Podkarpackiego (projekt do konsultacji społecznych).
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2007-2013
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2014-2020, projekt z 9 stycznia 2015 r.
- Kontrakt Terytorialny dla województwa podkarpackiego, Zarząd Województwa Podkarpackiego, Rzeszów 12 grudnia 2014

Dokumenty i opracowania o zasięgu Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego:

- Zintegrowany Plan Rozwoju Transportu Publicznego Rzeszowa na lata 2010 – 2015 przyjęty Uchwałą Nr LXXXIII/1472/2010 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 9 listopada 2010 r.;
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Rzeszowa przyjęte Uchwałą Nr XXXVII/113/2000 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 29 września 2009 r.;
- Strategia Rozwoju Miasta Rzeszowa przyjęta Uchwałą Nr LXXV/62/98 w 1998 r. zmieniona Uchwałą Nr XXXVI/590/2008 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 8 lipca 2008 r. w sprawie zmiany Strategii Rozwoju Miasta Rzeszowa;
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Obszaru Metropolitalnego opracowany na podstawie Uchwały Nr XXXI/341/04 Sejmiku Województwa Podkarpackiego;
- Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu rzeszowskiego do roku 2015 przyjęta przez Radę Powiatu w Rzeszowie Uchwałą Nr XXXV/299/06 z dnia 25 października 2006
- Powiat Rzeszowski – Plan rozwoju lokalnego;
- Strategie rozwoju pozostałych gmin wchodzących w skład ROF;
- Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin ROF.
- Wieloletnie prognozy finansowe powiatów i gmin ROF

Literatura naukowa i dobre praktyki prowadzenia badań ilościowych i jakościowych.

C. Inwentaryzacja

Inwentaryzacja polegała na utworzeniu własnej bazy danych o terenach inwestycyjnych/terenach przeznaczonych pod aktywność gospodarczą. Podstawowym źródłem informacji o istniejących strefach aktywności gospodarczej stanowiły katalogi terenów inwestycyjnych poszczególnych gmin oraz inne dokumenty oraz zestawienia dostępne w Biuletynach Informacji Publicznej i na stronach internetowych właściwych gmin. Te źródła pozyskania danych zostały wsparte informacjami o planowanych miejscach przeznaczonych pod działalność gospodarczych. W bazie znalazły się informacje zebrane od urzędów gmin ROF za pomocą specjalnie przygotowanych kart. Informacje zgromadzono we współpracy z odpowiednimi wydziałami i biurami odpowiedzialnymi za gospodarowanie nieruchomościami i politykę inwestycyjną w poszczególnych gminach. Tereny uznane przez władze lub posiadające przeznaczony w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gmin jako pod działalność gospodarczą opisany zostały przez następujące parametry (przykład):

GMINA:

(proszę wpisać status obszaru)	
Lokalizacja	
Nazwa	
Lokalizacja (miejscowość, ulica):	
Numery działek	
Aktualna powierzchnia (w ha lub km ²):	
Zagospodarowanie (grunt zabudowany, niezabudowany, liczba budynków)	
Liczba wolnych nieruchomości (działek):	
Teren	
Deliwelacje (brak, małe, średnie, duże)	
Kształt	
Przeszkody (drzewa, zarośla, cieki wodne, stare budynki itp.)	
Zarządzanie i użytkowanie	
Stan własnościowy (Skarb Państwa, gmina, powiat, inne, nieuregulowany, prywatny, dzierżawa)	

(proszę wpisać status obszaru)	
Podmiot użytkujący	
Firmy prowadzące działalność	
Czy teren posiada Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego? (tak/nie)	
Działka rolna/budowlana	
Preferowana działalność/przeznaczenie gruntu	
Przeznaczenie w MPZP/brak MPZP	
Zachęty dla inwestorów (zwolnienia podatkowe itp.)	
Uzbrojenie	
Drogi wewnętrzne utwardzone (tak/nie)	
Prąd (tak/nie/z możliwością podłączenia)	
Woda (tak/nie/z możliwością podłączenia)	
Kanalizacja (tak/nie/ z możliwością podłączenia)	
Gaz (tak/nie/z możliwością podłączenia)	
Możliwości rozbudowy/powiększenia	

W miejscu „status obszaru” poproszono gminy o wpisanie np.:

- a) SAG – Strefa Aktywności Gospodarczej – obszar zatwierdzony np. uchwałą lub funkcjonujący pod taką nazwą;
- b) SSE – obszar objęty Specjalną Strefą Ekonomiczną;
- c) MPZP – teren inwestycyjny określony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego;
- d) Brak – obszar nieposiadający MPZP, jednak istnieją REALNE szanse, na to, by mógł być terenem inwestycyjnym (np. jest lub nie jest własnością gminy, ale na podstawie planu miejscowego lub decyzji WZ może być przeznaczony pod działalność gospodarczą) – proszę nie uwzględniać w tej kategorii wolnych terenów mogących tylko TEORETYCZNIE pełnić rolę obszaru aktywności gospodarczej (nie uwzględniamy terenów objętych np. obszarem Natura 2000, na których znajdują się osuwiska, tereny podmokłe; i nie ma możliwości doprowadzenia mediów i drogi itp.). Istotna była jakość zasobów, a nie sama ilość.

D. Kwerenda telefoniczna

Technika badawcza polegająca na przeprowadzeniu wywiadów (rozmowy telefonicznej) z przedstawicielami instytucji odpowiedzialnych za poszczególne dziedziny życia społeczno-gospodarczego. Wywiady te mają na celu uzyskanie krótkich informacji znajdujących się w posiadaniu tych instytucji, które następnie umieszczane są w bazie danych. Badanie to przeprowadzane jest na próbie pełnej – wśród wszystkich instytucji, co zapewnia kompletność bazy danych wykorzystywanych w dalszych analizach. Istnieje także możliwość uzupełnienia już posiadanych informacji. W niniejszym opracowaniu metoda ta służyła uzyskaniu informacji na temat sieci infrastruktury, dróg, kolei, uszczegółowienia i pozyskania brakujących informacji z gmin oraz instytucji naukowo-badawczych, szkół itp. Metoda ta dobrze sprawdza się w przypadku, gdy informacje są w posiadaniu danej instytucji (np. wydziału w urzędzie), są na tyle krótkie i zwięzłe, że można uzyskać je drogą telefoniczną bez większego zaangażowania respondenta. Tego typu podstawowe informacje zostały bez problemów udostępnione przez urzędników, zarządców, operatorów i dystrybutorów sieci infrastrukturalnych oraz zarządców poszczególnych terenów inwestycyjnych.

E. Metody kartograficzne i wizualizacja

Większość analiz i badań zaprezentowano za pomocą metod kartograficznych na załącznikach mapowych opracowanych w skali nie mniejszej niż 1: 100 000 (poziom gmin ROF) oraz nie mniejszej niż 1:10 000 (poziom poszczególnych stref aktywności gospodarczej i terenów inwestycyjnych). Mapy te utworzono za pomocą oprogramowania GIS i różnych metod:

- a) mapy kropkowe i sygnaturowe (liniowe, powierzchniowe),
- b) kartogramy i kartodiagramy,
- c) mapy izoliniowe (izochrony),
- d) mapy przedstawiające zasięgi przestrzenne zjawiska.
- e) dokładna lokalizacja stref aktywności gospodarczej – z wykorzystaniem zdjęć satelitarnych z serwisu GoogleEarth.

Do metod graficznej prezentacji danych i wizualizacji wykorzystanych w Koncepcji należały:

- a) tabele, w tym tabele cieniowane i kolorowe,
- b) wykresy, w tym wykresy liniowe, kołowe i słupkowe,
- c) schematy i modele,

BADANIA TERENOWE

A. Ankieta telefoniczna CATI

CATI (ang. *Computer Assisted Telephone Interview*) to technika stosowana przy realizacji badań ilościowych, polegająca na przeprowadzaniu wywiadów telefonicznych z respondentami z wykorzystaniem komputera na podstawie opracowanego kwestionariusza. W niniejszym opracowaniu ankieta telefoniczna CATI przeprowadzona została wśród małych, średnich, dużych przedsiębiorstw działających w ROF. W badaniu nie brały udziału mikrofirmy (od 0-9 pracowników).

Tab. 1. Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w ROF w 2013 r.

Gmina	Liczba podmiotów gospodarczych wg wielkości						Liczba podmiotów gospodarczych (bez mikrofirm)	Próba
	ogółem	0 - 9	10 - 49	50 - 249	250 - 999	> 1000		
Łańcut - miasto	2023	1922	76	24	1	0	101	27
Czarna	816	788	26	2	0	0	28	7
Łańcut	1313	1263	43	6	1	0	50	13
Boguchwała	1475	1417	54	2	2	0	58	15
Chmielnik	400	380	16	3	1	0	20	5
Głogów Małopolski	1546	1459	63	22	2	0	87	23
Krasne	994	959	32	2	1	0	35	9
Lubenia	301	287	13	1	0	0	14	4
Świlcza	1043	998	39	6	0	0	45	12
Trzebownisko	1514	1447	56	9	2	0	67	18
Tyczyn	851	809	34	8	0	0	42	11
Czudec	701	671	26	4	0	0	30	8
Rzeszów	23703	22691	742	220	40	10	1012	155

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2013 r. na terenie ROF funkcjonowało 1589 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON, z czego 1012 zlokalizowanych było w Rzeszowie. Wielkość próby przy błędzie maksymalnym 5% wyniosła 309 podmiotów gospodarczych. Z powodu nierównomiernego rozmieszczenia podmiotów gospodarczych (Rzeszów a pozostałe gminy) połowę ankiet przeprowadzono w Rzeszowie (155), a połowę w pozostałych gminach ROF (154). Struktura próby w poszczególnych gminach odpowiadała udziałowi podmiotów gospodarczych (bez

mikrofirm) w tej gminie tj. pozostałe 154 ankiety przeprowadzone zostały w poszczególnych gminach ROF, a liczba ankiet w każdej z nich uzależniona była od udziału podmiotów gospodarczych bez mikrofirm w stosunku do całkowitej liczby firm w całym ROF (bez Rzeszowa). Badanie przeprowadzono wśród dużych, małych i średnich przedsiębiorstw, przy czym starano się w każdej gminie dotrzeć przede wszystkim do przedsiębiorców średnich i dużych i dopiero w następnym kroku dopełnienie próby przez przedsiębiorstwa małe. Z kolei w mieście Rzeszowie połowa respondentów stanowiła będzie przedsiębiorstwa małe, a połowa przedsiębiorstwa duże. Przy doborze przedsiębiorstw do prób preferowano te zlokalizowane w strefach aktywności gospodarczej.

B. Wywiady pogłębione (IDI oraz ITI)

Wywiad indywidualny opiera się na pogłębionej rozmowie przeprowadzanej przez wykwalifikowanego badacza z wybranym rozmówcą. Zebrane w ten sposób dane mają charakter jakościowy i pozwalają na zrekonstruowanie opinii respondentów. Co istotne, dzięki interakcyjnemu charakterowi wywiady pozwalają także na bardziej elastyczne podejście do badanej problematyki i uwzględnianie nowych tematów pojawiających się w trakcie rozmowy. Ta metoda badawcza będzie pełniła dużą rolę w opracowaniu diagnozy terenów aktywności gospodarczej ROF. Poprzez fakt, że została poprzedzona etapem zbierania szczegółowych informacji o charakterze ogólnodostępnym (np. w przypadku gmin – analizą zawartości strony internetowej, w szczególności Biuletynu Informacji Publicznej) umożliwiła zdobycie opinii respondentów, ale także informacji dotyczących zagadnień, które nie są możliwe do zbadania innymi metodami.

W całym ROF planowano przeprowadzić 20 wywiadów w formie wywiadów pogłębionych IDI/ITI lub diad i triad.

Wywiady pogłębione przeprowadzono wśród następujących grup respondentów:

- wskazani przez władze lokalne przedstawiciele gmin wchodzących w skład ROF (wydziały odpowiedzialne za rozwój gospodarczy i inwestycje) - w założeniu wywiady pogłębione miały być przeprowadzone na całkowitej populacji – wywiady przeprowadzono w każdej gminie;

Łącznie przeprowadzono 13 wywiadów.

Dodatkowo, zaplanowano przeprowadzenie wywiadów pogłębionych z następującymi osobami:

- przedstawiciel Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka -;
- przedstawiciel Izby Przemysłowo-Handlowej w Rzeszowie;
- przedstawiciel Rzeszowskiej Agencji Rozwoju Regionalnego;
- przedstawiciel Stowarzyszenia Grupy Przedsiębiorców Przemysłu Lotniczego Dolina Lotnicza;
- przedstawiciel Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologicznego;
- przedstawiciel SSE Euro-Park Mielec i Krakowskiej SSE – w formie wywiadów telefonicznych (ITI)

Ze względu na odmowy wzięcia udziału w badaniu łącznie przeprowadzono 5 wywiadów.

3. PODEJŚCIA BADAWCZE

Koncepcja lokalizacji stref zwiększonej aktywności gospodarczej przygotowywana jest dla całego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, a nie konkretnej jednostki podziału terytorialnego. Oznacza to, że podejścia badawcze wykorzystywane w opracowywaniu i wdrażaniu tego dokumentu będą odmienne od podejść stosowanych pojedynczych gmin lub powiatów. Przede wszystkim, planując rozwój społeczno-gospodarczy obszaru funkcjonalnego należy promować partnerskie - wspólne rozwiązywanie problemów na danym obszarze przez nawiązywanie współpracy samorządów oraz upowszechnienie funkcjonalnego podejścia do polityki regionalnej na szczeblu lokalnym i zintegrowanej polityki planowania przestrzennego².

²Regulamin konkursu dotacji na działania wspierające jednostki samorządu terytorialnego w zakresie planowania współpracy w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych (edycja 2), Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju 2014.

Zgodnie z upowszechnianym przez Unię Europejską i Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju funkcjonalnym i zintegrowanym podejściem do problemów danego obszaru wyjaśnienia wymaga rozumienie tych podejść w niniejszym dokumencie. Przez **podejście funkcjonalne** rozumie się ustalanie celów i priorytetów rozwojowych dla istniejących stref aktywności gospodarczej i lokalizacja nowych stref w taki sposób, aby zapewnić powstanie nowych i/lub wzrost istniejących powiązań tych gmin między sobą oraz z Rzeszowem – rdzeniem obszaru. Budowanie/wzmacnianie tych powiązań polegać będzie na rozwoju istniejących funkcji społeczno-gospodarczych (przemysłowej, produkcyjnej, magazynowej, rynku pracy, edukacji, usługowej itp.) wpływających na zasięg i spójność wewnętrzną obszaru funkcjonalnego. Oznacza to, że istniejące lub nowe strefy aktywności gospodarczej powinny:

- a) zapewniać miejsca pracy mieszkańcom całego obszaru funkcjonalnego
- b) cechować się wysoką dostępnością komunikacyjną względem Rzeszowa i głównych ciągów komunikacyjnych województwa i kraju
- c) wzmacniać pozycję konkurencyjną całego obszaru funkcjonalnego przez budowanie zewnętrznych powiązań gospodarczych

Przez **podejście zintegrowane** rozumie się całościowe potraktowanie obszaru partnerstwa tzn. jako jednego subregionu złożonego z wielu gmin i jednostek społeczno-gospodarczych, które łączą wspólne potencjały i problemy rozwojowe. Dlatego zestaw celów, priorytetów i działań proponowanych w koncepcji musi być nie tylko ustalony w toku partnerskiej współpracy między gminami tworzącymi obszar funkcjonalny, ale także wpływać na każdą gminę ROF. Dlatego podejście to zakłada, że zdecydowanie niepożądane jest ograniczanie działań prorozwojowych poszczególnych gmin wyłącznie do ich terenu. Oznacza to, że istniejące lub nowe strefy aktywności gospodarczej powinny być:

- a) przedmiotem zainteresowania wszystkich gmin w kontekście rozwoju całego obszaru
- b) poddane hierarchizacji pod względem stopnia strategiczności dla całego partnerstwa na bazie kompromisu między wszystkimi gminami
- c) rozwijane i promowane przez wszystkie gminy jako wspólny potencjał rozwojowy obszaru funkcjonalnego

Ze względu na specyfikę tematyczną Koncepcji, która dotyczy przestrzeni aktywności gospodarczej (lokalizacja), a raczej zbioru obszarów tego typu (wiele lokalizacji) oraz powiązań między nimi (zasadność funkcjonowania) w niniejszym opracowaniu zastosowano także dodatkowe podejścia badawcze, które są niezbędne dla optymalnej lokalizacji stref aktywności gospodarczej w układzie subregionalnym (skala ROF) oraz w skali lokalnej (poziom gminy i miejscowości).

Podejście przestrzenne – uzasadnienie racjonalnej lokalizacji stref aktywności gospodarczej w powiązaniu z szerszym kontekstem przyrodniczym, społeczno-gospodarczym i infrastrukturalnym - otoczeniu na poziomie regionalnym, lokalnym, w tym na poziomie poszczególnych miejscowości, a nawet konkretnych części miejscowości

Podejście systemowe – dążenie do stworzenia hierarchicznego układu stref aktywności gospodarczych na terenie ROF, tj. osiągnięcie układu powiązanych ze sobą i z otoczeniem przestrzeni produkcyjnych, magazynowych i usługowych, które tworzyć będą jednolity system w ramach całego ROF. Możliwości rozwoju i powiązania w obrębie tego systemu stanowią wizję rozwoju stref aktywności gospodarczej w ROF.

Podejście hierarchizacji branżowej – hierarchiczny i komplementarny wewnętrznie rozwój branż gospodarki w strefach aktywności gospodarczej - w podejściu tym zakłada się komplementarność i uzupełnianie się branż gospodarki lokalizowanych w strefach aktywności gospodarczej oraz hierarchizację polegającą na wyróżnieniu niektórych stref w zależności od strategii przyciągania do nich dużych podmiotów (rozwój oparty o kluczowego inwestora) lub małych podmiotów gospodarczych wyspecjalizowanych w podobnych dziedzinach (rozwój oparty o koncentrację branżową). Podejście to zakłada brak konkurencji między strefami w obrębie ROF, ale maksymalizację konkurencyjności względem innych obszarów funkcjonalnych.

4. ZGODNOŚĆ KONCEPCJI Z DOKUMENTAMI PLANISTYCZNYMI I STRATEGICZNYMI

Koncepcja lokalizacji stref zwiększonej aktywności gospodarczej na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego powinna wpisywać się w cele, priorytety oraz kierunki rozwoju wyznaczone w dokumentach sporządzonych na poziomie Unii Europejskiej, kraju oraz regionu. Realizacja założeń Koncepcji powinna przyczynić się do realizacji celów zaprojektowanych w większych skalach. W celu określenia zgodności koncepcji lokalizacji stref zwiększonej aktywności gospodarczej na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego z innymi dokumentami planistycznymi i strategicznymi, dokonano oceny dopasowania jej założeń do celów następujących dokumentów:

- Strategia EUROPA 2020
- Umowa Partnerstwa
- Krajowa Polityka Miejska
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020
- RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020
- Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego

Dokument **Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu**³ określa kierunki kształtowania polityk UE do 2020 roku poprzez następujące priorytety: rozwój inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu. Cele tematyczne strategii Europa 2020 realizowane będą poprzez projekty przewodnie. Założenia koncepcji wpisują się w zadania wyznaczone w ramach projektu „Polityka przemysłowa w erze globalizacji”, ukierunkowanego na poprawę otoczenia biznesu oraz wsparcie konkurencyjności silnej i zrównoważonej bazy przemysłowej. Ponadto, koncepcja przyczyni się do realizacji zadań zaplanowanych w ramach projektu przewodniego „Unia innowacji” – wsparcie innowacyjności przedsiębiorstw i inwestycji w badania i rozwój”.

Cele i działania wyznaczone w koncepcji są zgodne z celami rozwojowymi zawartymi w **Umowie Partnerstwa**⁴ – dokumencie wytyczającym kierunki interwencji w ramach polityk unijnych w Polsce. Wpisują się przede wszystkim w CT 3 *Wzmacnianie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)* oraz w zaplanowane w ramach CSz *Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw* priorytety, w szczególności w PI 3a: *Rozwój efektywnego otoczenia inwestycyjnego, infrastrukturalnego, finansowego, doradczego i szkoleniowego*. Interwencja w ramach CT 3 zakłada również wsparcie zadań dotyczących przygotowania terenów inwestycyjnych. Ponadto, zadania związane ze wsparciem przedsiębiorstw w zakresie działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej wpisują się w CT 1 UP – *Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego, innowacji*. Planowane działania w ramach infrastruktury transportowej wpisują się natomiast w CT 7 *Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej*.

Przewidziane w koncepcji cele i działania nawiązują również do celów i działań wyznaczonych w **KPKZ 2030**⁵. Ich spójność przejawia się przede wszystkim w zakresie budowania potencjału dla specjalizacji terytorialnej (również poprzez tworzenie warunków dla nowych inwestycji i promocję gospodarczą), poprawy dostępności

³ Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego, Komitetu Regionów oraz Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Komisja Europejska, Bruksela, KOM(2010)2020 wersja ostateczna, 3 III 2010 roku.

⁴ Programowanie Perspektywy Finansowej 2014–2020. Umowa Partnerstwa, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, dokument przyjęty przez Komisję Europejską 24 maja 2014 roku.

⁵ Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do roku 2030, 2011, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 13 grudnia 2011 roku.

transportowej lokalnych ośrodków, a tym samym otaczających je obszarów wiejskich, integracji przestrzennej obszarów wiejskich przez wsparcie w zakresie infrastruktury transportowej. Zaplanowane w koncepcji działania mające na celu objęcie mpzp terenów o największym potencjale inwestycyjnym stanowi wkład w realizację celu 6 KPZK 2030 – *Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego*.

Założenia koncepcji wpisują się w realizację celu strategicznego **Krajowej Polityki Miejskiej**⁶ – „(...) wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do kreowania zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawa jakości życia mieszkańców” oraz celów szczegółowych tego dokumentu, przede wszystkim CSz 1: *Poprawa konkurencyjności i zdolności głównych ośrodków miejskich do kreowania rozwoju, wzrostu i zatrudnienia*. Działania zaplanowane w ramach CS II koncepcji (związane z opracowywaniem mpzp) są spójne z założeniem dążenia do ładu przestrzennego zawartym w CSz 4: *Wspieranie zrównoważonego rozwoju ośrodków miejskich, w tym przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom niekontrolowanej suburbanizacji*. W KPM podkreślono również rolę realizacji zadań wpisujących się w poprawę układu komunikacyjnego miast i ich obszarów funkcjonalnych, określenie i promowanie lokalnej specjalizacji gospodarczej, a wreszcie kształtowanie klimatu inwestycyjnego obszaru.

W ocenie zgodności założeń koncepcji i **KSRR**⁷ kluczowy jest C1 polityki regionalnej do 2020 r. wyznaczony w tym dokumencie: *Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”)*. Interwencja publiczna w ramach wzmocnienia konkurencyjności koncentrować się będzie m.in. na poprawie dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionów, wsparciu dla lokalizacji działalności gospodarczej (inwestycji zewnętrznych, w tym zagranicznych), wsparciu rozwoju IOB, promocji tworzenia lokalnych zintegrowanych instytucji doradczych i finansowych, rozbudowie i modernizacji infrastruktury bezpośrednio przyczyniającej się do lokalizacji nowych inwestycji. Realizacja zadań w zakresie zwiększania atrakcyjności inwestycyjnej obszarów przewidziana jest również w C2 *Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”)*.

Działania, których realizację zakłada koncepcja, wpisują się również w osie priorytetowe **RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020**⁸, przede wszystkim w ukierunkowaną na wzmocnienie potencjału inwestycyjnego województwa i poszczególnych MOF OP I *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka*. Kierunki interwencji zaplanowane w ramach PI 3.1 obejmują m.in. uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych uzbrojenie w media, budowę lub modernizację układów komunikacyjnych w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych sprzyjających powstawaniu nowych miejsc pracy i wzmocnieniu połączeń funkcjonalnych różnych części regionu, a jednocześnie w przyciąganiu zewnętrznych inwestorów. W ramach celu szczegółowego tej osi: *Lepsze warunki do rozwoju MŚP* Program zakłada wzmocnienie konkurencyjności i innowacyjności MŚP przez uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych/parków biznesowych w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych, sprzyjających lokalizowaniu nowych inwestycji i przyciąganiu zewnętrznych inwestorów. Wsparcie otrzyma także wewnętrzna infrastruktura komunikacyjna jako uzupełniający element kompleksowego przygotowania terenu inwestycyjnego. Niemniej jednak nowe RPO Województwa Podkarpackiego ogranicza wsparcie dla stref aktywności gospodarczej przez spełniania warunku „nie powielania dostępnej infrastruktury, chyba, że limit dostępnej powierzchni został wyczerpany”. Spójność założeń celów tych dwóch dokumentów zauważalna jest również w zakresie inwestycji w infrastrukturę transportową, które w RPO WP wspierane są w OP V *Infrastruktura komunikacyjna*. Wyzwaniem nowego RPO województwa podkarpackiego jest „zwiększenie wewnątrzregionalnej dostępności do ośrodków życia społeczno-gospodarczego, w tym m.in. regionalnych biegunów wzrostu /stref aktywności gospodarczej zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie węzłów sieci TEN-T/ węzłów przeladunkowych poza siecią TEN-T”.

⁶ Krajowa Polityka Miejska (projekt, wersja I), 2014, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju.

⁷ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie, 2010, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 13 lipca 2010 roku.

⁸ Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020 (projekt ze stycznia 2015 r.), 2015, Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego, Rzeszów.

Zbieżność założeń koncepcji i **SRW Podkarpackie 2020**⁹ osiągnięta jest poprzez cele 1 i 3 strategii: *Rozwijanie przewag regionu w oparciu o kreatywne specjalizacje konkurencyjności krajowej i międzynarodowej* (priorytety: 1.1 Przemysł i 1.5 Instytucje otoczenia biznesu) oraz *Podniesienie dostępności oraz poprawa spójności funkcjonalno-przestrzennej jako element budowania potencjału rozwojowego regionu* (priorytety: 3.1 Dostępność komunikacyjna, w którym interwencje ukierunkowane będą między innymi na poprawę dostępności drogowej do miejsc koncentracji działalności gospodarczej czy rozwój Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka; 3.3 Funkcje metropolitalne Rzeszowa oraz 3.4 Funkcje obszarów wiejskich z działaniami przyczyniającymi się do poprawy warunków prowadzenia działalności gospodarczej na tych obszarach oraz wzrostu ich atrakcyjności inwestycyjnej).

Koncepcja wpisuje się w założenia zagospodarowania przestrzennego zawarte w **Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego**¹⁰. Realizacja zawartych w tym dokumencie celów polityki przestrzennej ma przyczynić się do poprawy warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i większej konkurencyjności województwa, której efektem będą nowe inwestycje. Wśród zasad zagospodarowania przestrzennego w zakresie infrastruktury społeczno-gospodarczej wymieniono poprawę dostępności komunikacyjnej, ułatwianie rozwoju małych i średnich firm, stworzenie różnych środków zachęty do przyciągania inwestorów. Cele i działania przewidziane w Koncepcji odwzorowują założenia dokumentów strategicznych i polityk rozwojowych na poziomie Unii Europejskiej, krajowym, regionalnym i – co za tym idzie – przyczyniają się do ich realizacji. Zbieżność ta warunkuje możliwość aplikowania o zewnętrzne źródła finansowania, a tym samym zwiększa szanse i możliwości realizacji koncepcji.

⁹ Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020, 2013, Samorząd Województwa Podkarpackiego, Rzeszów.

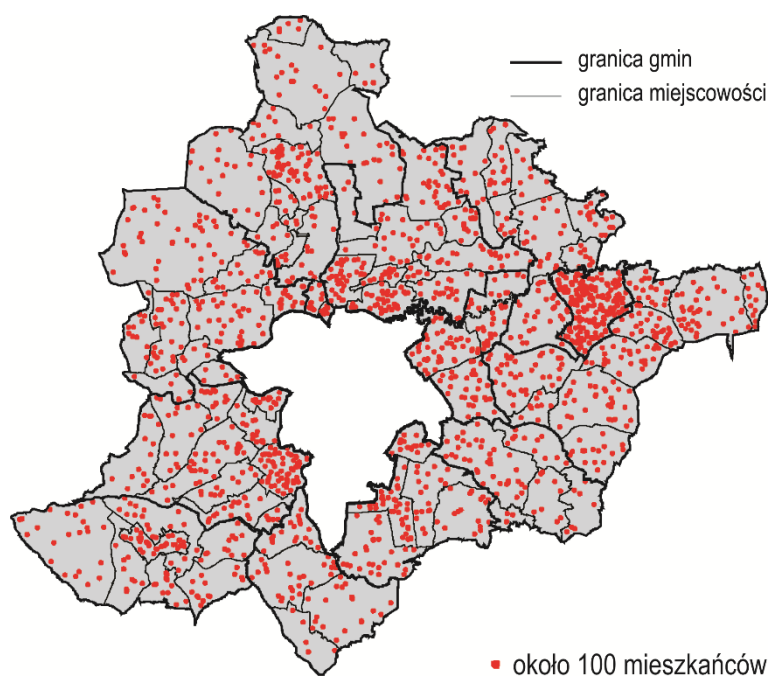
¹⁰ Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego, 2002, Zał. nr 1 do uchwały nr XLVIII/522/02 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dn. 30 sierpnia 2002, Rzeszów.

II. Uwarunkowania lokalizacji stref zwiększonej aktywności gospodarczej

1. SFERA DEMOGRAFICZNO-SPOŁECZNA

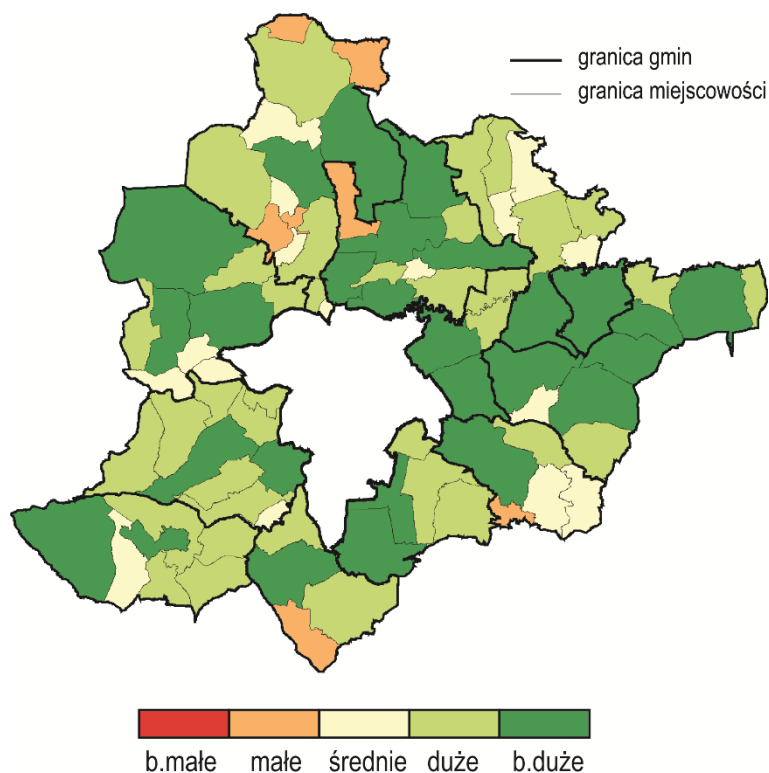
1.1. ROZMIESZCZENIE I STRUKTURY LUDNOŚCI

W 2013 r. w gminach ROF zamieszkiwało 356 331 mieszkańców. Największą miejscowością i miejscem koncentracji 51,4% ludności tego obszaru jest Rzeszów – stolica województwa podkarpackiego. W obszarze funkcjonalnym znajduje się łącznie 87 miejscowości, w tym 5 miast (Rzeszów, Głogów Małopolski, Boguchwała, łańcut, Tyczyn). Największymi poza Rzeszowem miejscowościami obszaru są miasta - łańcut (18,1 tys. mieszkańców) oraz Głogów Małopolski (5,8 tys.) i Boguchwała (5,8 tys.). Z kolei największą pod względem liczby ludności miejscowością wiejską są Bratkowice w gminie Świlcza (4,3 tys.), Krasne (4,1 tys.) i Chmielnik (3,7 tys.). Większość ludności koncentruje się w miejscowościach przylegających do Rzeszowa od południowego zachodu (Boguchwała) i północy (miejscowości Pogwizdów Nowy, Zaczernie i Trzebownisko). Dużym skupiskiem ludności jest także miasto łańcut. Wyraźnie widać także większą koncentrację mieszkańców we wschodniej części ROF, położonej pomiędzy Rzeszowem a łańcutem, w porównaniu do peryferyjnie w stosunku do Rzeszowa położonych wsi gmin Głogów Małopolski i Czudec. Co charakterystyczne dla obszarów metropolitalnych stolic województw i terenów południowej Polski, także w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym występuje dominacja dużych i bardzo dużych miejscowości. W ROF znajduje się aż 27 miejscowości o liczbie ludności przekraczającej 2 tys., a więc bardzo dużych z punktu widzenia systemu osadniczego województwa. W ROF występuje 35 miejscowości dużych o liczbie ludności między 1 a 2 tys., które wraz z tymi powyżej 2 tys. mieszkańców stanowią ok. 72% ich całkowitej liczby. Świadczy to o dużym potencjale ludnościowym skupionym na stosunkowo niewielkiej powierzchni obszaru ROF.

Rys. 3. Rozmieszczenie ludności w miejscowościach ROF w 2011 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego 2011.

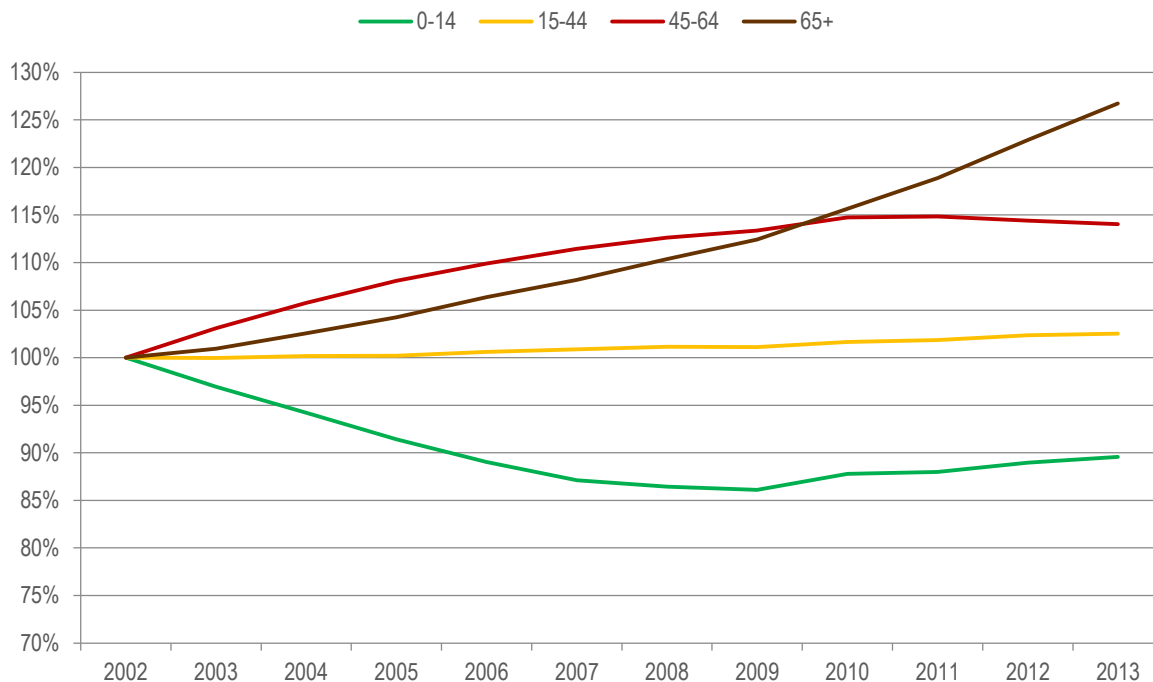
Rys. 4. Wielkość miejscowości w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym w 2011 r.

Objaśnienia: bardzo małe <200 mieszkańców, małe 200-500 mieszkańców, średnie 500-1000 mieszkańców, duże 1000-2000 mieszkańców, i bardzo duże >2000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Narodowego Spisu Powszechnego 2011.

W obszarze tym natomiast praktycznie nie występują miejscowości małe i bardzo małe, z wyjątkiem niektórych peryferyjnie położonych wsi, a także znajdujących się w obrębie większych kompleksów leśnych i rezerwatów w gminie Głogów Małopolski. Znaczna wielkość miejscowości świadczy o dużych zasobach siły roboczej, aczkolwiek gęsto zaludniony obszar stwarza także barierę dla intensyfikacji zagospodarowania, w tym lokalizacji uciążliwych dla mieszkańców działalności gospodarczych (trudno o lokalizację z dala od skupisk ludzkich). Do tego dochodzi bardzo rozdrobniona struktura agrarna, gdyż w większości gmin ROF udział gospodarstw rolnych o powierzchni <2ha wynosi ponad 80%. Rozdrobniona struktura własnościowa terenów utrudnia pozyskiwanie nowych gruntów pod cele gospodarcze, o wiele częściej występuje też konieczność scalania gruntów po ich odrolnieniu.

O potencjalnych zasobach siły roboczej informuje liczba ludności w wieku produkcyjnym, a więc osoby w wieku między 15 a 64 rokiem życia (mężczyźni) oraz 15 a 59 rokiem życia (kobiety) zamieszkujące na terenie gmin ROF. Dla oceny zasobów rynku pracy cenną informacją są zmiany struktury tej grupy, innymi słowy – zmiany udziałów osób w wieku mobilnym (15–44 lata) i niemobilnym (45–59(64) lata). Obserwacja trendów w strukturze tej grupy daje bardziej szczegółowy obraz aktualnych oraz przyszłych zasobów rynku pracy. W roku 2013 w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym zameldowanych było 55,3 tys. osób w wieku przedprodukcyjnym (15,5%), 239,5 tys. osób będących w wieku produkcyjnym (67,2%), a mieszkańcy po 60/65 roku życia stanowili grupę 61,5 tys. osób (17,2%). W latach 2002-2013 procesy demograficzne w ROF zachodziły bardzo dynamicznie – o ponad 25% zwiększyła się liczba ludności w wieku poprodukcyjnym, a niemal 15% wzrost odnotowała grupa osób w wieku produkcyjnym niemobilnym (między 44 a 64 rokiem życia). Oznacza to poważne starzenie się zasobów siły roboczej Rzeszowie i okolicznych gminach, w tym stopniowe zastępowanie osób pracujących przez osoby w wieku emerytalnym. Procesom tym towarzyszył spadek udziału dzieci, aczkolwiek w ostatnich latach tendencja ta została zatrzymana na skutek osiedlania się w ROF ludzi młodych, w tym rodzin z dziećmi. Bardzo niewielki wzrost odnotowała grupa ludności w wieku produkcyjnym mobilnym. To właśnie ci ludzie stanowią najważniejszą grupę potencjalnych pracowników firm powstających w strefach aktywności gospodarczej.

Rys. 5. Zmiana struktury ludności według ekonomicznych grup wieku w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym w latach 2002-2013 (w %).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2013 r. największe potencjalne zasoby siły roboczej posiadał Rzeszów, gdzie zamieszkiwało 82,9 tys. osób w wieku produkcyjnym mobilnym oraz 41 tys. w wieku produkcyjnym niemobilnym. Kolejne miejsca pod tym względem zajmowały gminy Trzebownisko, Łańcut i Głogów Małopolski, a także Boguchwała. Gminy te posiadają ponad 8,5 tys. osób młodych i potencjalnie zdolnych do pracy. Biorąc pod uwagę udział tych osób w strukturze wieku wyróżnia się gmina Trzebownisko i Świlcza, a także Czarna, w których zasoby udział ludności w wieku produkcyjnym mobilnym stanowią ponad 46% ludności tych gmin.

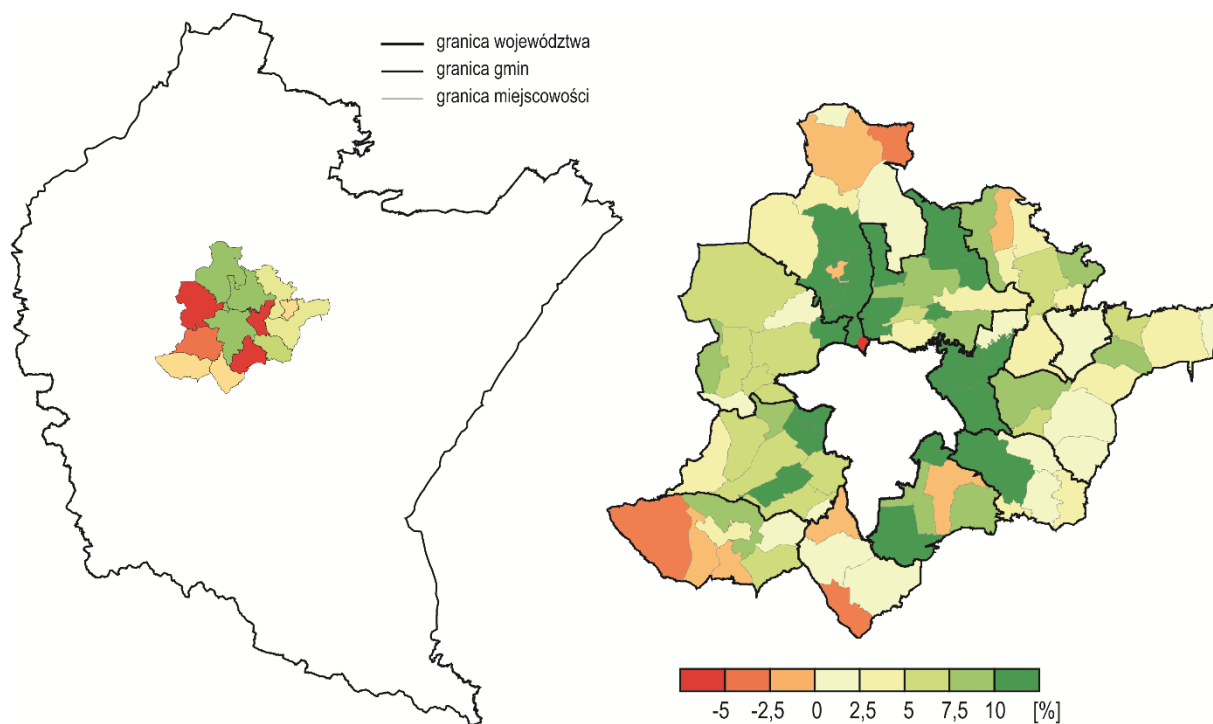
Tab. 2. Liczba i udział ludności w wieku produkcyjnym w całkowitej liczbie ludności w gminach ROF w 2013 r.

Gmina	Liczba ludności w wieku produkcyjnym			
	mobilnym	%	niemobilnym	%
Rzeszów	82 941	45,3	41 031	22,4
Trzebownisko	9 468	46,0	4 508	21,9
Łańcut miasto	9 412	44,3	4 502	21,2
Głogów Małopolski	8 748	45,5	4 233	22,0
Boguchwała	8 722	44,8	4 266	21,9
Łańcut gmina	7 673	42,5	4 187	23,2
Świlcza	7 483	46,2	3 463	21,4
Czudec	5 262	44,9	2 612	22,3
Tyczyn	5 228	45,6	2 367	20,6
Czarna	5 225	46,1	2 402	21,2
Krasne	4 842	45,4	2 275	21,3
Chmielnik	3 004	44,4	1 430	21,1
Lubenia	2 772	42,6	1 492	22,9
Ogółem ROF	160 780	45,1	78 768	22,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

1.2. ZMIANY LICZBY LUDNOŚCI

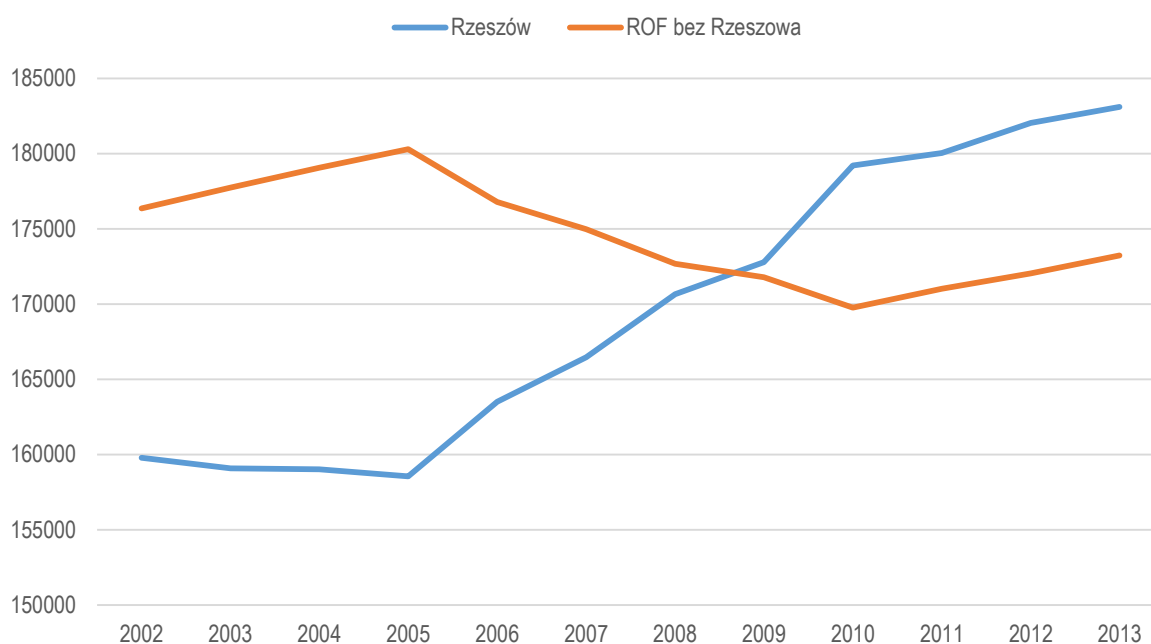
Zmiany liczby ludności, które zachodziły w ciągu ostatnich lat w gminach Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, podyktowane były zarówno procesami demograficzno-społecznymi, jak również zmianami granic administracyjnych. Te ostatnie zadecydowały o wzroście liczby ludności Rzeszowa z 159,8 w 2002 r. do 183,2 tys. osób w 2013 r. Wzrost liczby ludności w tym mieście jest ewenementem w skali kraju, gdyż w pozostałych stolicach województw i większych miastach (z wyjątkiem Warszawy i Krakowa) liczba ludności spadła, aczkolwiek w ciągu ostatnich kilku lat sytuacja zaczyna się zmieniać. Za wzrost w samym Rzeszowie odpowiedzialne są czynniki demograficzne i zmiany granic administracyjnych miasta, do którego w 2006 r. przyłączono miejscowości Słocina i Załęże z gminy Krasne, w 2007 r. część Przybyszówki z gminy Świlcza oraz Zwiężczyca z gminy Boguchwała. Dalsze zmiany granic nastąpiły w 2009 r., kiedy przyłączona pozostała miejscowość Biała z gminy Tyczyn, a w 2010 r. część Miłocina z gminy Głogów Małopolski oraz wieś Budziwój z gminy Tyczyn. Z tego powodu w latach 2002-2013 liczba ludności w tych gminach znacznie spadła, z czego największy ubytek odnotowała gmina Tyczyn (o ok. 25% - 3,7 tys. osób) i gmina Krasne (o ok. 22% - 2,9 tys. osób) oraz gmina Świlcza (o ok. 12% - 2,2 tys. osób). Liczba ludności spadła także w gminie Boguchwała, natomiast wyłącznie z przyczyn demograficznych potencjał ludnościowy zmniejszył się w gminie Czudec i mieście Łańcut. Niemniej jednak, zmniejszenie się liczby ludności w gminach sąsiadujących z Rzeszowem nie oznacza spadku ich potencjału demograficznego i nie oznacza też negatywnych trendów. Wręcz przeciwnie, gdyż nie uwzględniając „utraty” mieszkańców na rzecz Rzeszowa, liczba ludności w miejscowościach podmiejskich znacznie wzrosła, z czego najwięcej w sąsiadujących z Rzeszowem wsiach gmin Głogów Małopolski, Tyczyn, Trzebownisko i Krasne. Najwięcej osób przybyło w miejscowości Tajęcina w gminie Trzebownisko (+41%), Pogwizdów Nowy, Głogów Małopolski i Zabajka w gminie Głogów Małopolski (+22-23%), a także Matysówka w gminie Tyczyn (+22%). Ogólnie biorąc, liczba ludności w latach 2002-2013 wzrosła w aż 75 miejscowościach ROF, z czego w 21 o ponad 10%. Wśród rzeszowskich osiedli w 2014 r. najwięcej osób mieszkało na Nowym Mieście (14,9 tys.), osiedlu Andersa (11,9 tys.), Baranówce (10,9 tys.), Drabianiec (10,6 tys.), a także osiedlu Mieszka I (10,3 tys.).

Rys. 6. Zmiana liczby ludności w gminach ROF w latach 2002-2013 oraz w miejscowościach ROF w latach 2002-2011 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Narodowego Spisu Powszechnego 2002 i 2011.

Liczba ludności w samym Rzeszowie zwiększyła się jednak nie tylko z powodu włączenia w jego granice kolejnych miejscowości. W latach 2011-2014 w mieście tym liczba ludności wzrosła o ponad 3 tys. osób, a na początku listopada 2014 r. w stolicy Podkarpacia zamieszkiwało 185 242 osób. Oznacza to, że Rzeszów zajmuje po Warszawie drugie miejsce pod względem przyrostu liczby ludności w ostatnich kilku latach oraz pierwsze miejsce biorąc pod uwagę przyrost procentowy. Ostatni spadek liczby mieszkańców w tym mieście miał miejsce w latach 2003 i 2004. Za wzrost ten odpowiedzialne jest odwrócenie negatywnego salda migracji, które od 2011 r. przyjmuje wartości dodatnie (a w 2012 r. wyniosło blisko 4 osoby na 1 tys. mieszkańców), a także stały przyrost naturalny. Ostatnie cztery lata to także wzrost liczby mieszkańców w pozostałych gminach ROF. Od 2010 r. obserwuje się wzrost liczby ludności głównie w gminach sąsiadujących z Rzeszowem. Oznacza to, że Rzeszowski Obszar Funkcjonalny staje się coraz bardziej atrakcyjny jako miejsce zamieszkania, co wzmacnia jego pozycję w systemie osadniczym Polski jako potencjalnej metropolii.

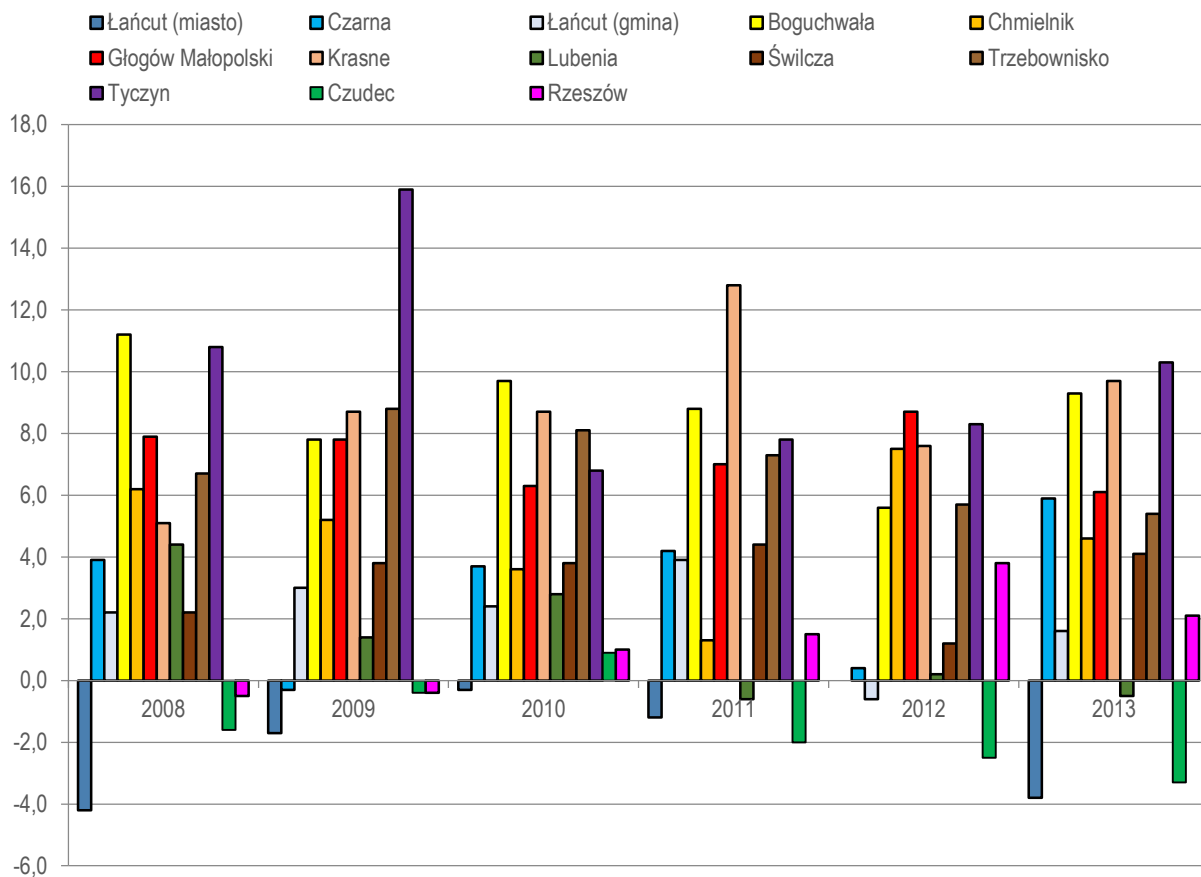

Rys. 7. Liczba ludności w Rzeszowie i pozostałej części ROF w latach 2002-2013.

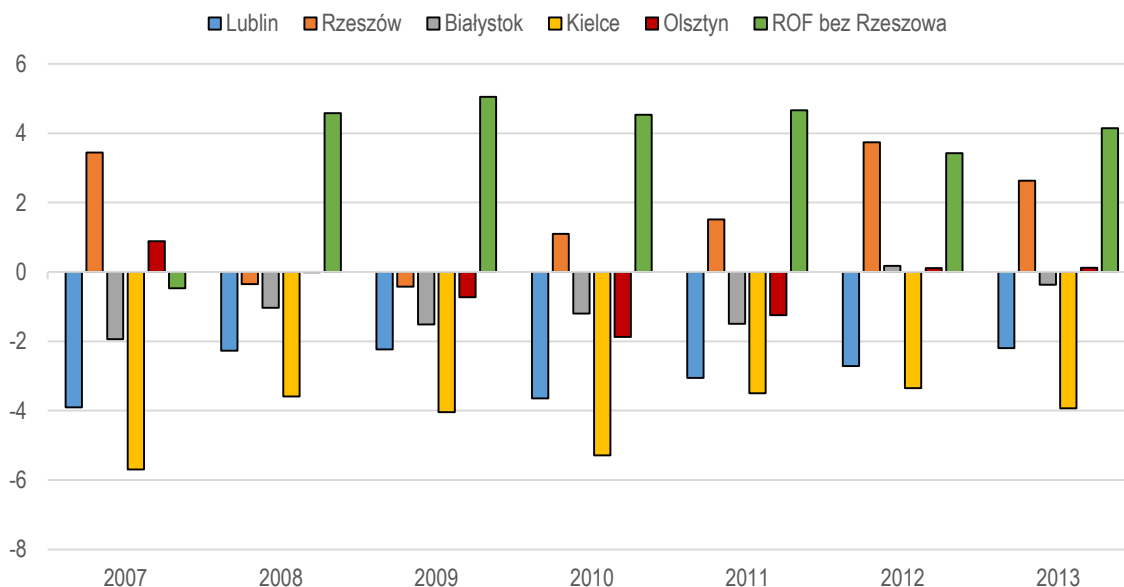
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W ciągu ostatnich lat liczba zameldowanych na pobyt stały w większości gmin ROF przekraczała liczbę wymeldowań. Najwyższe saldo migracji wewnętrznych notowano w gminie Tyczyn, gdzie w 2009 r. wynosiło aż niecałe 16 osób na 1 tys. mieszkańców, a obecnie jest jedyną w ROF, gdzie przekracza ono 1%. Atrakcyjne dla nowych mieszkańców są także gminy Boguchwała i Krasne (>8 osób na 1 tys. mieszkańców) oraz gmina Głogów Małopolski. W mniejszym stopniu przyrostem migracyjnym cieszyły gmina Chmielnik, Czarna i gmina Łańcut, aczkolwiek obserwowano tam nadwyżkę zameldowań nad wymeldowaniami. Ujemne saldo migracji od wielu lat odnotowują gminy położone w dalszej odległości od Rzeszowa – największy ubytek migracyjny odnotowuje się miasto Łańcut oraz gmina Czudec.

Porównując procesy migracyjne zachodzące w Rzeszowie i innych dużych miastach Polski Wschodniej, należy zwrócić uwagę, że stolica Podkarpacia jest jedyną, do której w ostatnich latach więcej osób przybyło, niż z niej wyjechało. Świadczy o tym dodatnie saldo migracji wewnętrznych, które od 2010 r. przekracza 2 osoby na 1 tys. mieszkańców. Oznacza to, że z przyczyn wyłącznie migracyjnych liczba ludności Rzeszowa rośnie o 2 promille rocznie, a pozostałej części ROF przyrost ten jest jeszcze większy. Zupełnie odmienna sytuacja występuje w pozostałych województwach tzw. ściany wschodniej – np. w Kielcach ubytek migracyjny w całym okresie 2007-2013 przekraczał 3-4 osoby na 1 tys. mieszkańców, a w Lublinie 2 osoby na 1 tys. mieszkańców.

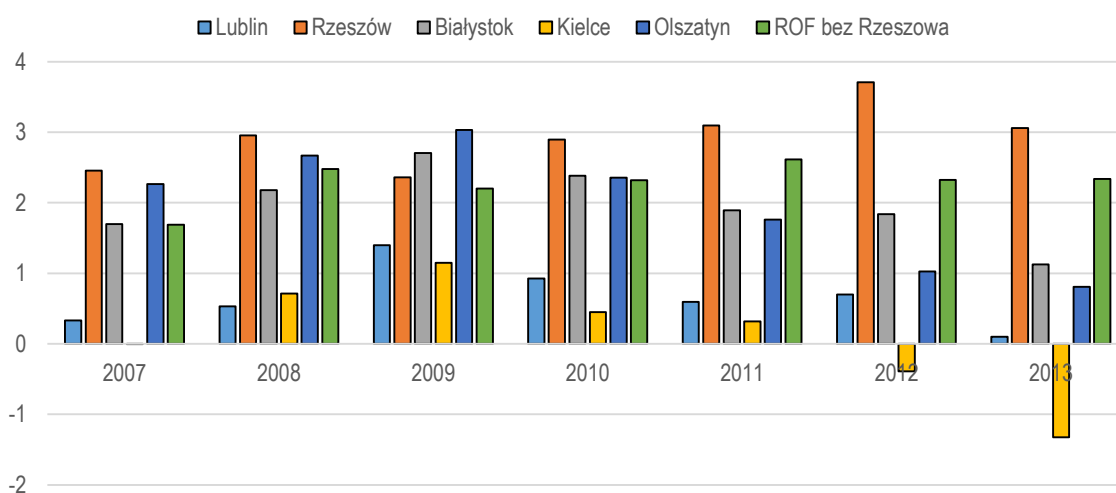

Rys. 8. Saldo migracji wewnętrznych w gminach ROF w latach 2007-2013 (osoby na 1 tys. mieszkańców)
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rys. 9. Saldo migracji wewnętrznych w Rzeszowie, ROF oraz stolicach województw Polski Wschodniej w latach 2007-2013 (osoby na 1 tys. mieszkańca)
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ostatnie lata to także wzrost znaczenia ruchu naturalnego dla wzrostu liczby ludności w Rzeszowie. Obecnie współczynnik przyrostu naturalnego wynosi w tym mieście powyżej 3 osób na 1 tys. mieszkańców – najwięcej wśród miast wojewódzkich Polski Wschodniej, a nawet więcej niż w pozostałych gminach ROF. Wraz z dodatnim saldem migracji Rzeszów cechuje się w ostatnich latach stabilnym wzrostem całkowitej liczby ludności, podczas gdy w pozostałe miasta się raczej kurczą. Spadek liczby ludności w największym stopniu dotyka Kielce – efektem jest znaczny wzrost liczby mieszkańców w podkieleckich gminach (suburbanizacja). W ROF nie obserwuje się tego zjawiska w aż tak dużej skali, gdyż coraz bardziej atrakcyjnym miejscem do zamieszkania staje się sam Rzeszów, co pozytywnie świadczy o jego pozycji jako głównego miasta obszaru. W obszarach podmiejskich intensywnie rozwija się natomiast działalność przemysłowa i produkcyjna, które tworzą miejsca pracy dla mieszkańców Rzeszowa i okolicznych miejscowości.

Rys. 10. Przyrost naturalny w Rzeszowie, ROF oraz stolicach województw Polski Wschodniej w latach 2007-2013 (osoby na 1 tys. mieszkańców)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Według najnowszej prognozy demograficznej ludności Polski sporządzonej w 2014 r. przez Główny Urząd Statystyczny¹¹ liczba ludności w województwie podkarpackim w latach 2013-2030 zmniejszy się o 2,9%, przy czym spadek ten będzie miał miejsce w miastach (-7,1%), podczas gdy w obszarach wiejskich obserwowany będzie niewielki wzrost (+0,1%). Potencjalne zasoby siły roboczej także zmniejszą się głównie w miastach (-13,7% ludności w wieku produkcyjnym), a w obszarach wiejskich spadek ten będzie niewielki (-0,3%). Procesom tym towarzyszyć będzie radykalny wzrost liczby ludności starszej - o niemal 25% w całym województwie, w tym o niemal 32% w miastach, a 20% w obszarach wiejskich. W prognozie demograficznej GUS dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014 - 2050¹² przewidywano nie tylko spadek, ale znaczne starzenie się potencjalnej siły roboczej w powiatach obejmujących Rzeszowski Obszar Funkcjonalny. Ogólna liczba ludności Rzeszowa zwiększy się z 183,1 tys. mieszkańców w 2013 r. do 190,8 tys. mieszkańców w 2030 r. (wzrost o 4,2%). Wzrost odnotują również powiaty rzeszowski (aż o 7,2%) i łańcucki (o 1,4%). Liczba ludności w wieku produkcyjnym mobilnym w największym stopniu zmniejszy się w stosunku do 2013 r. w powiecie strzyżowskim (o 22,8%) i Rzeszowie (18,8%). Najmniejsza skala tego spadku w ciągu najbliższych 15 lat dotyczyć będzie powiatu rzeszowskiego, który utrzyma niecałe 90% młodej siły roboczej. Niemniej jednak, starzenie się zasobów siły roboczej będzie znaczne w każdym z powiatów, a skala tego procesu będzie bardzo duża – do 46,2% w powiecie rzeszowskim. Oznacza to, że siła robocza w obszarach sąsiadujących z Rzeszowem ulegnie znacznym przekształceniom – pojawi się tam znaczny odsetek pracowników powyżej 40. i 50. roku życia. Taka sytuacja będzie niekorzystna dla pracodawców poszukujących młodych pracowników o wysokich kwalifikacjach.

¹¹ Prognoza ludności na lata 2014-2050, Studia i analizy statystyczne, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2014.

¹² Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050 (opracowana w 2014 r.), Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2014.

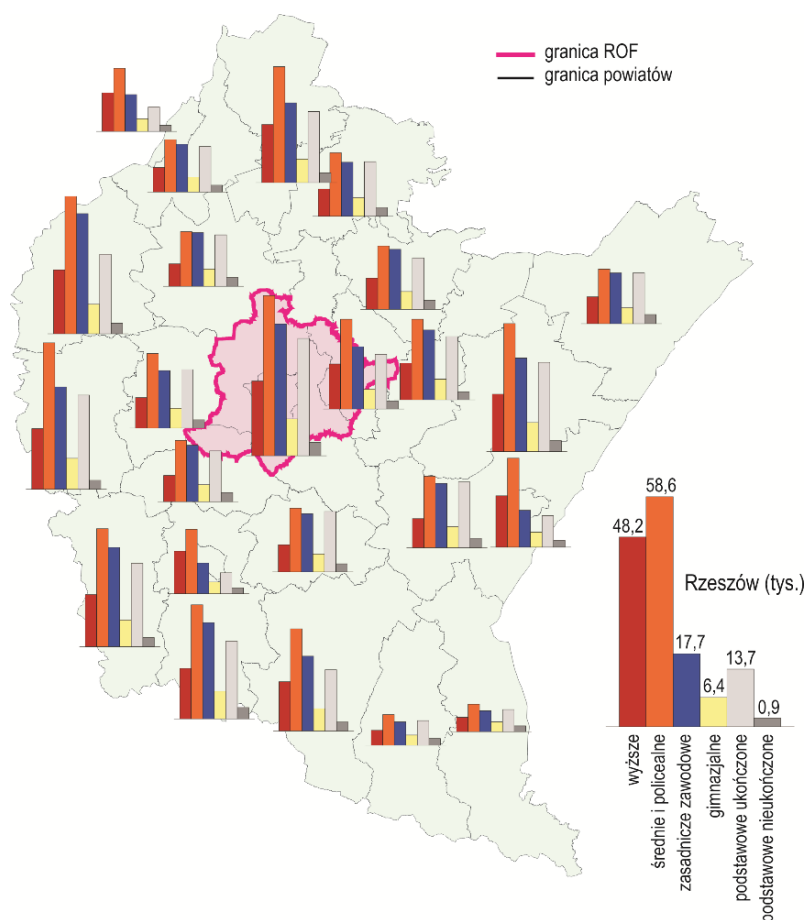
Tab. 3. Prognozowana liczba ludności w wieku produkcyjnym w powiatach i jej zmiana względem 2013 r.

Powiat	Ludność		Ludność w wieku produkcyjnym w 2030 r.			
	ogółem	2013=100%	mobilnym	2013=100%	niemobilnym	2013=100%
łańcucki	81 020	101,4	27369	84,5	23432	134,2
rzeszowski	177 844	107,2	61 343	89,2	52 782	146,2
strzyżowski	58 976	95,0	19 625	77,2	17 928	128,3
Rzeszów	190 771	104,2	62 873	81,2	54 988	132,1

Źródło: Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050 (opracowana w 2014 r.), GUS.

1.3. KAPITAŁ LUDZKI

Kapitał ludzki najczęściej mierzy się za pomocą poziomu wykształcenia mieszkańców lub wysokością nakładów na edukację i szkolenia. Może być jednak analizowany w szerszym ujęciu przedmiotowym i obejmować: umiejętności, nagromadzoną wiedzę, doświadczenie zawodowe, kompetencje itp. Jest to zatem skomplikowane zjawisko do zmierzenia, dlatego na potrzeby niniejszego opracowania zostaną przedstawione tylko wybrane aspekty kapitału ludzkiego. Należy zaznaczyć, że ograniczenie charakterystyki zasobów ludzkich do poziomu gmin nie jest konieczne, ponieważ mobilność mieszkańców obszarów funkcjonalnych jest na tyle duża, że rzadko kiedy pracują oni w miejscu swojego zamieszkania, dlatego też przeprowadzone analizy odnoszą się do powiatów województwa podkarpackiego. Pod względem wykształcenia, na tle województwa podkarpackiego wyróżnia się Rzeszów, gdzie wykształcenie wyższe ma ponad 33% mieszkańców. Kolejne pozycje pod tym względem zajmują miasta na prawach powiatu tj. Krosno (26%), Przemyśl (23%) oraz Tarnobrzeg (22%).

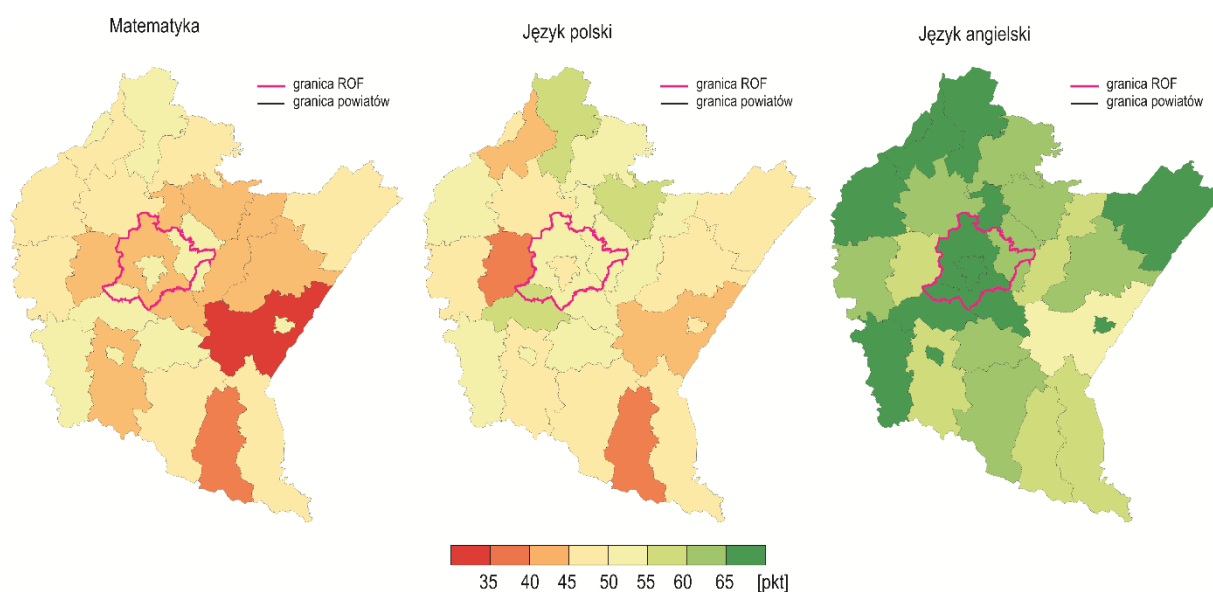

Rys. 11. Struktura wykształcenia ludności w województwie podkarpackim według powiatów w 2011 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Narodowego Spisu Powszechnego 2011.

Najmniejszy odsetek ludności z wykształceniem wyższym zamieszkuje powiaty kolbuszowski, przemyski i brzozowski – poniżej 10%. W powiatach tworzących Rzeszowski Obszar Funkcjonalny wykształceniem wyższym legitymuje się odpowiednio 16% mieszkańców powiatu łańcuckiego, 14% rzeszowskiego oraz 11% strzyżowskiego. Podobnie wygląda sytuacja jeśli chodzi o wykształcenie średnie – dominują powiaty grodzkie, w których wykształceniem średnim posiada około 40% mieszkańców. Tym sposobem we wspomnianych powiatach występuje najniższy odsetek ludności bez wykształcenia i z wykształceniem podstawowym. W Rzeszowie występuje najniższy udział mieszkańców o niskim poziomie wykształcenia (bez wykształcenia, podstawowe nieukończone, podstawowe, gimnazjalne) wśród ludności powyżej 15 lat. Według danych NSP 2011 takich osób w Rzeszowie było 13,6%, podczas gdy w Lublinie – 14,6%, Kielcach – 15,8%, Olsztynie – 15,5% oraz Białymstoku -16,8%. Również w powiatach, do których należą gminy ROF wskaźnik ten był niższy niż w powiatach otaczających ww. miasta. W 2011 r. ponad 30%-owy udział osób o niskim wykształceniu występował tylko w powiecie strzyżowskim (30,9%), a w powiecie łańcuckim wynosił „tylko” 26,8%. W powiatach lubelskim, kieleckim, olsztyńskim i białostockim wskaźnik ten przekraczał 30%, a w kieleckim wyniósł aż 35,5%.

Wyniki egzaminów maturalnych również w dużym stopniu świadczą o wartości kapitału ludzkiego badanego obszaru. Przeanalizowano wyniki egzaminów z obowiązkowych przedmiotów zdawanych na maturze. Niezależnie od układu przestrzennego najwyższe rezultaty osiągnięto z języka angielskiego, a najniższe z matematyki. W przypadku obszaru należącego do ROF, wyniki nie wyróżniały się na tle pozostałej części województwa – notowano tam wyniki zbliżone do średniej całego województwa.

Rys. 12. Wyniki matur w województwie podkarpackim według powiatów w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.cie.men.gov.pl.

Kapitał ludzki jest bardzo istotny przy wyborze lokalizacji działalności gospodarczej. Województwo podkarpackie jest miejscem koncentracji wielu uczelni wyższych, które są głównym czynnikiem wpływającym na wzrost poziomu kapitału ludzkiego. Ludność o najwyższym poziomie wykształcenia koncentruje się w Rzeszowie i w gminach bezpośrednio z nim sąsiadujących oraz miastach pełniących funkcję akademicką. Warto zaznaczyć, że budowa kapitału ludzkiego jest procesem długotrwałym i trudnym do zmierzenia za pomocą kilku wskaźników. Niewątpliwie jednak kluczowym czynnikiem wpływającym na jego poziom jest jakość kształcenia na wszystkich szczeblach edukacji. Wysoka dostępność do edukacji, daje gwarancję zarówno napływu inwestycji na dany obszar jak i wysoki poziom rozwoju gospodarczego.

Poziom bezrobocia rejestrowanego świadczy zarówno o zasobach dostępnej siły roboczej, ale także o problemach społecznych w gminach związanych z brakiem możliwości zatrudnienia o brakiem kwalifikacji

mieszkańców. W 2013 r. stopa bezrobocia rejestrowanego w Rzeszowie wynosiła 8,4% i była znacznie niższa niż w Lublinie, Białymstoku i Kielcach, a porównywalna do obserwowanej w Olsztynie. Wskaźnik ten jest znacznie wyższy w powiatach otaczających miasto – w powiecie rzeszowskim wyniósł 14,8%, w łańcuckim 19,9%, a najwyższą odnotowano w powiecie strzyżowskim – aż 23,9%. Niemniej jednak, stopa bezrobocia w powiecie rzeszowskim była niższa niż obserwowana w powiecie kieleckim, olsztyńskim i białostockim, natomiast nieco wyższa od obserwowanej w powiecie lubelskim. Ponieważ stopy bezrobocia nie określa się na poziomie gmin, w niniejszym opracowaniu wykorzystano wskaźnik bezrobocia, który określa liczbę bezrobotnych przypadających na 1 tys. osób w wieku produkcyjnym. W całym ROF wyniósł on 82,5 osoby/1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym, a liczba bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy w 2013 r. wynosiła ponad 20,7 tys. Zdecydowanie najwyższy wskaźnik bezrobocia odnotowała gmina Czudec – 153 osoby/1 tys. mieszkańców, a nieco niższy wystąpił w gminie Czarna (129 osób) oraz w gminie Lubenia (108 osób). Są to obszary najbardziej oddalone od Rzeszowa. Co ciekawe, wskaźnik bezrobocia w gminie i mieście łańcut znacznie przekraczał średnią dla całego ROF. Najniższe bezrobocie obserwuje się w Rzeszowie, gdzie pracy nie ma co 12 mieszkańców w wieku produkcyjnym, a także w gminach otaczających, w którym znajdują się strefy aktywności gospodarczej. Co ciekawe, niskie bezrobocie obserwuje się w gminie Chmielnik, gdzie tego typu terenów nie ma.

Tab. 4. Liczba bezrobotnych i wskaźnik bezrobocia w gminach ROF w 2013 r.

Gmina	liczba bezrobotnych	wskaźnik bezrobocia
Czudec	1 250	153,0
Czarna	1 022	129,4
Lubenia	481	108,1
Łańcut - miasto	1 273	101,5
Łańcut - gmina	1 469	101,2
Tyczyn	690	87,2
Głogów Małopolski	1 142	84,8
ROF	20 719	82,5
Świlcza	930	81,6
Krasne	583	78,9
Trzebownisko	1 118	78,6
Chmielnik	364	77,3
Boguchwała	1 017	75,0
Rzeszów	9 380	71,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

2. SFERA GOSPODARCZA

2.1. POZIOM PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Przedsiębiorczość jest jednym z ważniejszych czynników rozwoju gospodarczego i charakteryzuje się szczególnym typem aktywności lokalnego społeczeństwa, która generuje miejsca pracy dla mieszkańców, wpływając tym samym na poziom i jakość ich życia. Szczególnie istotna jest mała i średnia przedsiębiorczość – tego typu przedsiębiorstwa są w stanie w krótkim czasie reagować na zmieniające się struktury rynkowe oraz dostosowywać się do zmian popytu i podaży.

Na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego w 2013 roku działało łącznie 36 680 podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON. Najwięcej firm zlokalizowanych było w Rzeszowie (23 703) oraz w łańcucie (2 023). Najmniej przedsiębiorstw działało w gminach Lubenia (301) i Chmielnik (400). Do określenia poziomu przedsiębiorczości w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym wykorzystano wskaźnik uwzględniający liczbę firm zarejestrowanych w systemie REGON na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Wskaźnik ten odzwierciedla w pewnym stopniu postawy przedsiębiorcze mieszkańców, inaczej mówiąc – skłonność do zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej.

W 2013 roku wskaźnik przedsiębiorczości w całym Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym wynosił ponad 161 przedsiębiorstw na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Najwyższą przedsiębiorczością odznacza się Rzeszów (200) i miasto Łańcut (180). Powyżej średniej wartości dla województwa podkarpackiego (118) uplasowały się gminy Krasne, Głogów Małopolski, Boguchwała oraz Tyczyn. Pozostałe gminy charakteryzują się niższą od średniej wojewódzkiej wartością wskaźnika. Najniższy wskaźnik przedsiębiorczości posiadały gminy Lubenia (75), Czudec (95) oraz Chmielnik (96). W przestrzeni województwa większa koncentracja przedsiębiorczości występuje w miastach, podczas gdy obszary i gminy wiejskie charakteryzują się znacznie niższymi wartościami. Wyjątkiem są gminy podmiejskie, notujące duży napływ nowych mieszkańców oraz wyróżniające się wyższą przedsiębiorczością. Podobną wartość wskaźnika przedsiębiorczości jak ROF osiągają powiat leski (167) oraz grodzkie Tarnobrzeg (164) i Przemyśl (153). Najniższymi wartościami charakteryzują się powiaty przemyski (83) oraz lubaczowski i kolbuszowski (87), przeworski (88), nizański (90) i brzozowski (92).

W sposób bardziej szczegółowy przedsiębiorczość można określić analizując liczbę firm przemysłowych (sekcji C, D i E) na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Przedsiębiorczość przemysłowa w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym wskazuje na wyraźne zróżnicowanie przestrzenne. Podobnie jak w przypadku ogólnego wskaźnika przedsiębiorczości najmniej firm sekcji C, D i E funkcjonuje w gminach Lubenia (6), Chmielnik, Czudec i Świlcza (12). Najwięcej przedsiębiorstw przemysłowych koncentruje się w gminie Krasne – aż 35 firm przemysłowych na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym, Trzebownisko (21) i Czarna (20). W Rzeszowie jest niespełna 14 firm przemysłowych na 1 000 mieszkańców. Na tle województwa podkarpackiego wysokim wskaźnikiem przedsiębiorczości odznacza się Krosno (19), powiat mielecki (17) oraz powiat rzeszowski (15) i łańcucki (14). Najniższe wartości cechują powiaty przemyski (7), lubaczowski (8). Według B. Domańskiego działalność przemysłowa jest kluczowa w generowaniu najsilniejszych efektów mnożnikowych dlatego istotne jest zwrócenie uwagi na rozmieszczenia firm przemysłowych w przestrzeni badanego obszaru¹³. Liczba firm usługowych w większości gmin ROF jest mniejsza od średniej wartości wskaźnika dla województwa podkarpackiego (103). Wyższe wartości charakteryzują jedynie Rzeszów (170) i miasto Łańcut (150). W pozostałych gminach wartość wskaźnika waha się od 50 w gminie Lubenia do 94 w gminie Krasne.

Tab. 5. Wskaźnik przedsiębiorczości w gminach Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego i w województwie podkarpackim w 2013 r.

Gmina	Przedsiębiorczość ogółem	Przedsiębiorczość przemysłowa	Przedsiębiorczość usługowa
Rzeszów	200,1	13,6	169,8
Łańcut - miasto	180,4	16,3	149,5
Krasne	147,7	35,4	94,4
Głogów Małopolski	125,9	16,0	90,1
Boguchwała	119,6	13,8	86,5
Tyczyn	118,8	14,5	85,0
Trzebownisko	114,9	21,3	78,7
Czarna	113,5	19,5	76,3
Świlcza	102,1	11,6	76,5
Łańcut - gmina	100,1	12,9	71,1
Chmielnik	95,8	11,5	68,7
Czudec	94,7	11,9	64,3
Lubenia	74,7	6,4	50,3
ROF	161,3	14,8	129,6
Podkarpackie	117,6	11,9	103,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Poziom przedsiębiorczości w regionie warunkowany jest szeregiem czynników politycznych, gospodarczych, edukacyjnych, kulturowych, organizacyjnych oraz psychologicznych. Czynniki warunkujące przedsiębiorczość można podzielić na: szanse na start, rynek i politykę przedsiębiorczości, innowacyjność, potencjał wzrostu oraz

¹³ Domański B., Gwosdz K., 2005, Dziesięć lat doświadczeń pierwszej polskiej specjalnej strefy ekonomicznej, IGiGP UJ, Kraków.

normy kulturowo-społeczne. Wymienia się wśród nich m.in.: otoczenie instytucjonalne oraz dostępną infrastrukturę, stabilność makroekonomiczną, wykształcenie ludności, efektywność rynków dóbr i pracy, rozmiar rynku, postrzeganie możliwości otwarcia biznesu, wiedzę niezbędną do założenia przedsiębiorstwa, szkolenia, możliwości technologiczne, programy wsparcia i finansowanie przedsiębiorczości, politykę władz, w tym regulacje administracyjne, wspieranie przedsiębiorczości w konkretnych grupach (kobiety, osoby młode), fizyczną, komercyjną i prawną infrastrukturę przedsiębiorczości, a także normy kulturowe i społeczne czy wreszcie nastawienie do przedsiębiorczości – skłonność do podejmowania ryzyka, umiejętność dostrzegania szansy biznesowej. Poziom przedsiębiorczości uzależniony jest również od ogólnej sytuacji rozwojowej obszaru, aczkolwiek zależność ta może być różna – z jednej strony bardziej rozwinięte gospodarki to więcej szans i potencjałów dla przedsiębiorczości, z drugiej – miejsc pracy dla potencjalnych przedsiębiorców¹⁴.

Na badanym obszarze, jak i na terenie całego województwa podkarpackiego dominują mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające mniej niż 10 osób. Tego typu firmy stanowią 95% wszystkich przedsiębiorstw w województwie. Najmniej jest natomiast firm zatrudniających więcej niż 1 000 osób – w całym województwie tylko 30, a na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego – 10 (w Rzeszowie). Niewiele jest również przedsiębiorstw zatrudniających od 250 do 999 osób – 40 w Rzeszowie i łącznie 10 w pozostałych gminach.

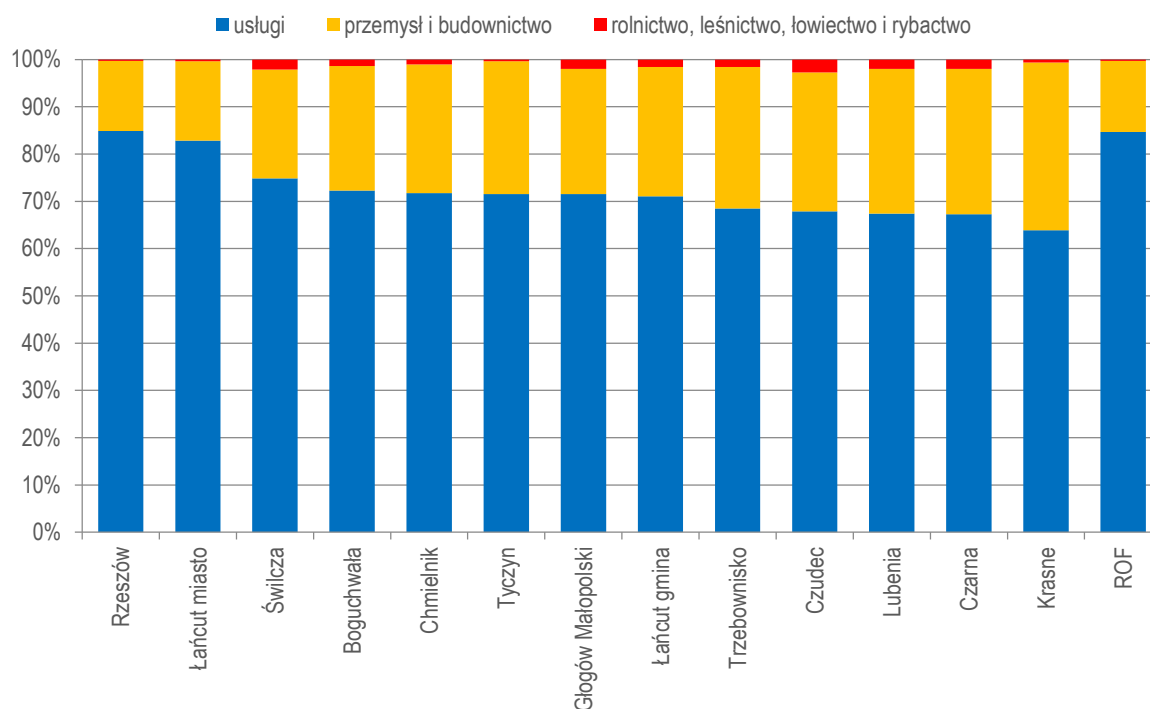
Tab. 6. Wielkość firm pod względem zatrudnienia w gminach i powiatach ROF oraz w województwie podkarpackim w 2013 r.

Gmina / powiat	ogółem	0-9	10-49	50-249	250-999	1000 i więcej
Rzeszów	23703	22691	742	220	40	10
Boguchwała	1475	1417	54	2	2	0
Chmielnik	400	380	16	3	1	0
Głogów Małopolski	1546	1459	63	22	2	0
Krasne	994	959	32	2	1	0
Lubenia	301	287	13	1	0	0
Świlcza	1043	998	39	6	0	0
Trzebownisko	1514	1447	56	9	2	0
Tyczyn	851	809	34	8	0	0
Czarna	816	788	26	2	0	0
Łańcut - miasto	2023	1922	76	24	1	0
Łańcut - gmina	1313	1263	43	6	1	0
Czudec	701	671	26	4	0	0
rzeszowski	11147	10632	438	68	9	0
łańcucki	5661	5416	204	38	3	0
strzyżowski	3696	3531	136	27	2	0
PODKARPACKIE	159627	152333	5824	1276	164	30

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pod względem struktury branżowej, we wszystkich gminach dominują przedsiębiorstwa usługowe. Najwięcej przedsiębiorstw z tego sektora zlokalizowanych jest w Rzeszowie i Łańcucie, a najmniej w gminach Krasne, Czarna i Lubenia – tam znaczącą rolę na tle obszaru odgrywają firmy przemysłowe i budowlane. Rolnictwo stanowi niewielki odsetek przedsiębiorstw w gminach ROF. Największy udział tych firm zlokalizowany jest w gminach Czudec, Głogów Małopolski i Świlcza.

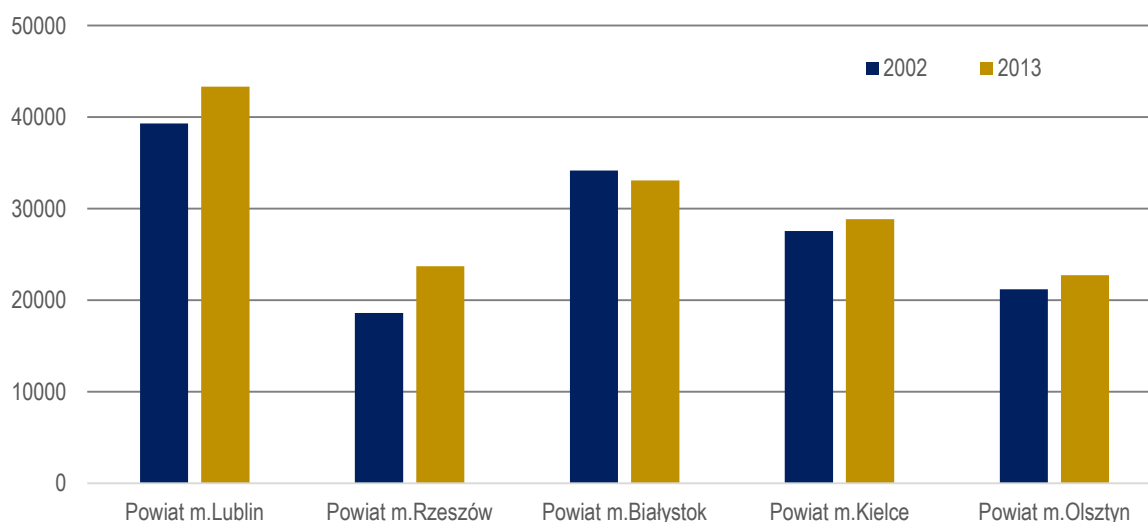
¹⁴ Raport z badania Global Entrepreneurship Monitor – Polska 2012, 2013, PARP, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Warszawa.

Rys. 13. Struktura firm według sektorów gospodarki w gminach ROF w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pod względem dynamiki tworzenia nowych firm w okresie 2002-2013 Rzeszów na tle pozostałych stolic ościennych województw wypada stosunkowo korzystnie. Liczba przedsiębiorstw jest najmniejsza na tle tych miast jednak z roku na rok przybywa ich coraz więcej. W Białymstoku firm ubywa, natomiast w Kielcach i Olsztynie przybywa nieznacznie. Najkorzystniej zarówno pod względem ilościowym jak i tempa wzrostu wygląda sytuacja w Lublinie. Korzystna tendencja w Rzeszowie w pewnym stopniu jest efektem przyłączenia okolicznych wsi do miasta a tym samym kwalifikowania tamtejszych firm jako „nowych” w Rzeszowie.

Rys. 14. Dynamika liczby firm w Rzeszowie na tle stolic województw Polski Wschodniej w 2002-2013.

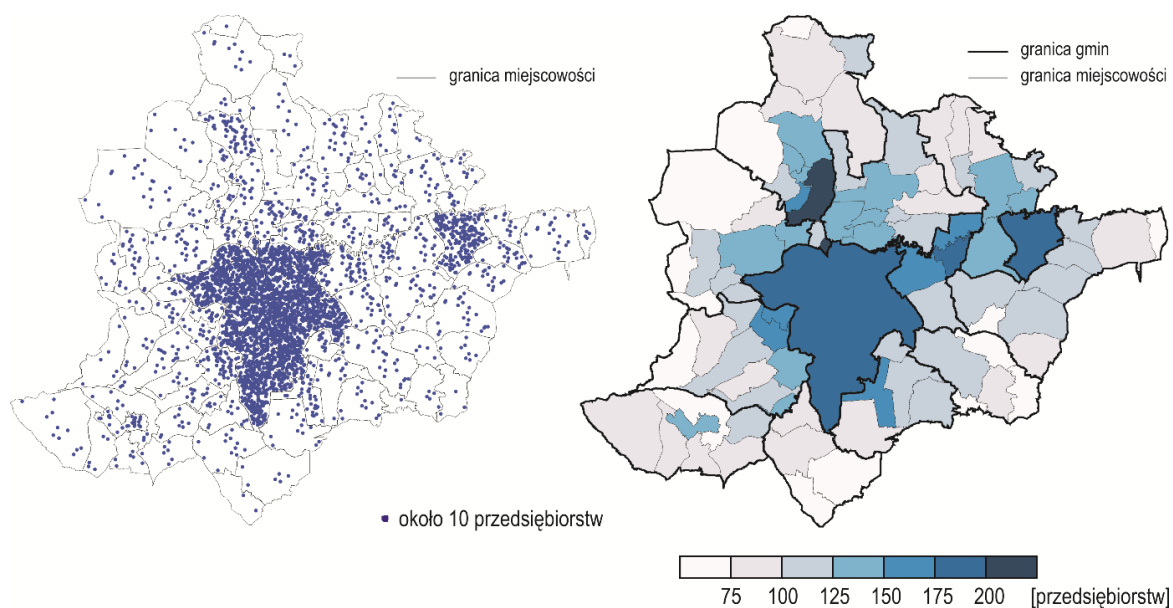
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

2.2. ROZMIESZCZENIE PRZESTRZENNE FIRM

Przestrzenna koncentracja firm w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym jest bardzo zróżnicowana. Najwięcej przedsiębiorstw zlokalizowanych jest w Rzeszowie (27 703), łańcucie (2 023), Głogowie Małopolskim (558), Boguchwale (541), Krasnem (458) Tycynie (360) i Zaczerniu (303 – gm. Trzebownisko). W czołówce znajdują się również siedziby gmin Świlcza (297), Trzebownisko (294), Chmielnik (269) i Czudec (248). Najmniej firm – 8 – ma swoje siedziby w miejscowości Borówki, w gminie Chmielnik. Podobnie jest w przypadku Podgwizdowa Starego (14), Sołonki (17), Błędowej Zgłobeńskiej (25), Huciska (25), Zabratówki i Tajęciny (po 28).

Analizując poziom przedsiębiorczości w miejscowościach Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego (liczba firm na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym), wyraźnie dominują miejscowości Miłocin (256) i Rudna Mała (246) w gminie Głogów Małopolski. Wartość wskaźnika w pozostałych miejscowościach wynosi mniej niż 200: Rzeszów (199), Strażów (186), łańcut (miasto) (177), Krasne (173), Raclawówka (164), Tyczyn (157). Najniższy wskaźnik przedsiębiorczości występuje w Borówkach (43), Podgwizdowie Starym (48) i Straszylu (51).

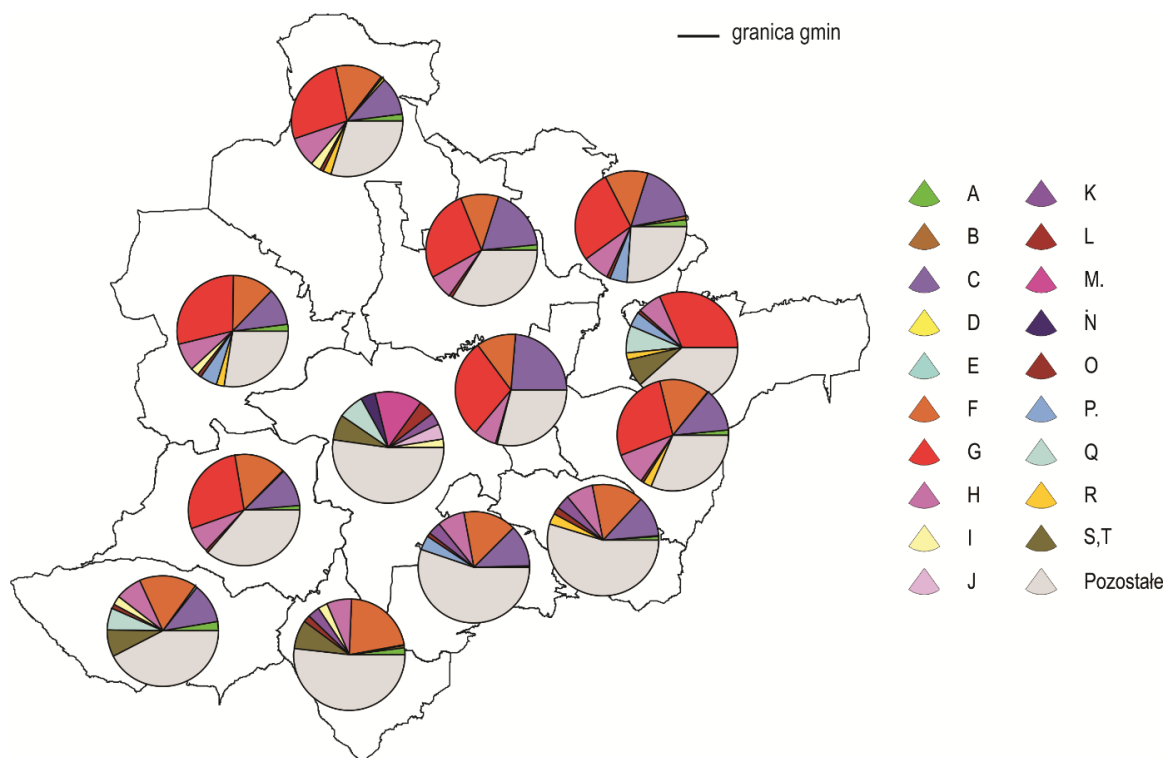
Wartość wskaźnika przedsiębiorczości maleje wraz ze wzrostem odległości od Rzeszowa. Miejscowości położone peryferyjnie względem siedzib gmin charakteryzują się wyraźnie niższym wskaźnikiem przedsiębiorczości względem miast i siedzib gmin wiejskich. Przestrzenne rozmieszczenie firm jest silnie skorelowane z głównymi szlakami komunikacyjnymi, które przebiegają przez Rzeszowski Obszar Funkcjonalny – drogą krajową nr 4 i 9 i linią kolejową nr 79. Nie widać większego oddziaływania pod tym względem autostrady A4 i drogi ekspresowej S19.

Rys. 15. Rozmieszczenie firm oraz wskaźnik przedsiębiorczości w miejscowościach Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego w 2013 r.

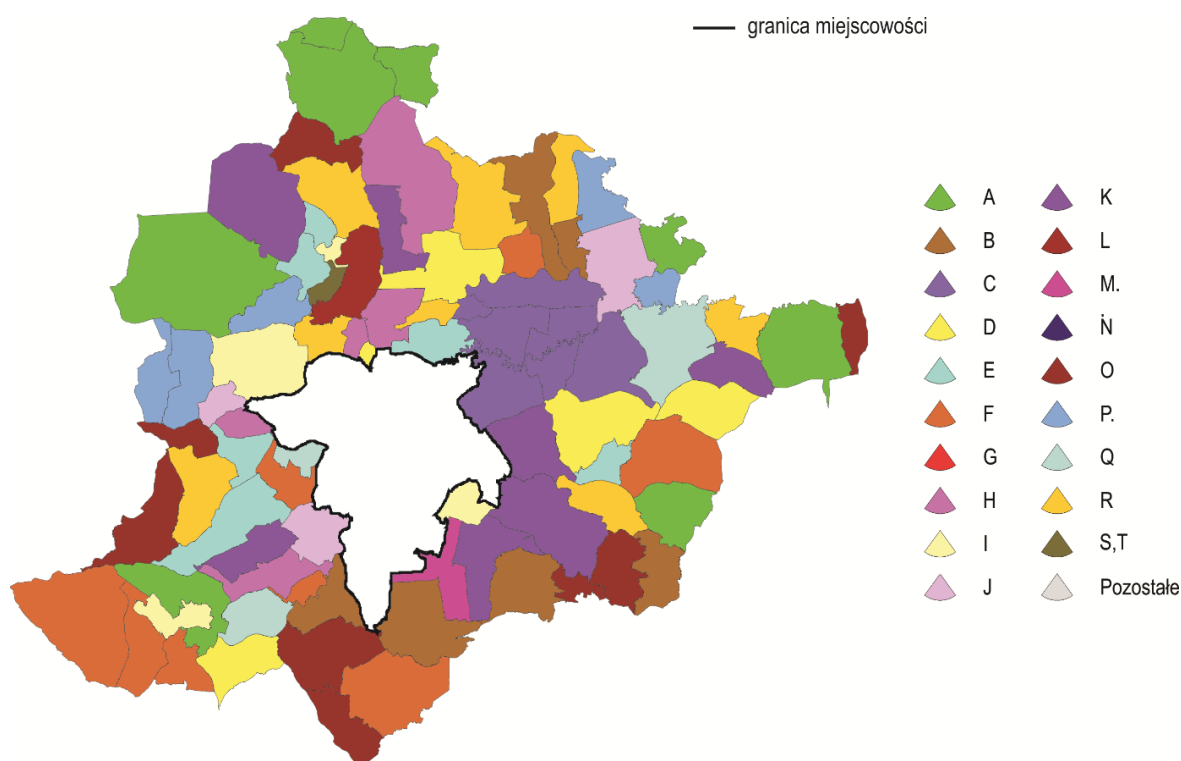
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pogłębionej analizie poddano również poszczególne sekcje PKD, jakie dominują wśród podmiotów gospodarczych zlokalizowanych na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego. W większości gmin w strukturze branżowej dominowała sekcja G (handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych). W ROF firmy prowadzące taką działalność stanowiły 26,1%, a w poszczególnych gminach ich udział wahał się od 22% w gminie Lubenia do 31,5% w łańcucie. Rzeszowski Obszar Funkcjonalny wyróżnia się również wysokim udziałem sekcji F – budownictwa (9,6%). W gminie Lubenia odsetek firm z tej branży stanowi aż 21%. Poniżej średniej znajdują się Rzeszów i łańcut – miasto (8%). Również wysoką pozycję zajmują przedsiębiorstwa z sekcji C – przetwórstwo przemysłowe. Dominuje pod tym względem gmina Krasne (23,6%) i Trzebownisko (18,4%).

Rys. 16. Struktura firm w gminach ROF według sekcji PKD 2007 w 2013 r. w stosunku do średniej całego obszaru

Objaśnienia: Do „pozostałych” zaliczono te sekcje, których udział w poszczególnych gminach jest mniejszy niż średnia ROF
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

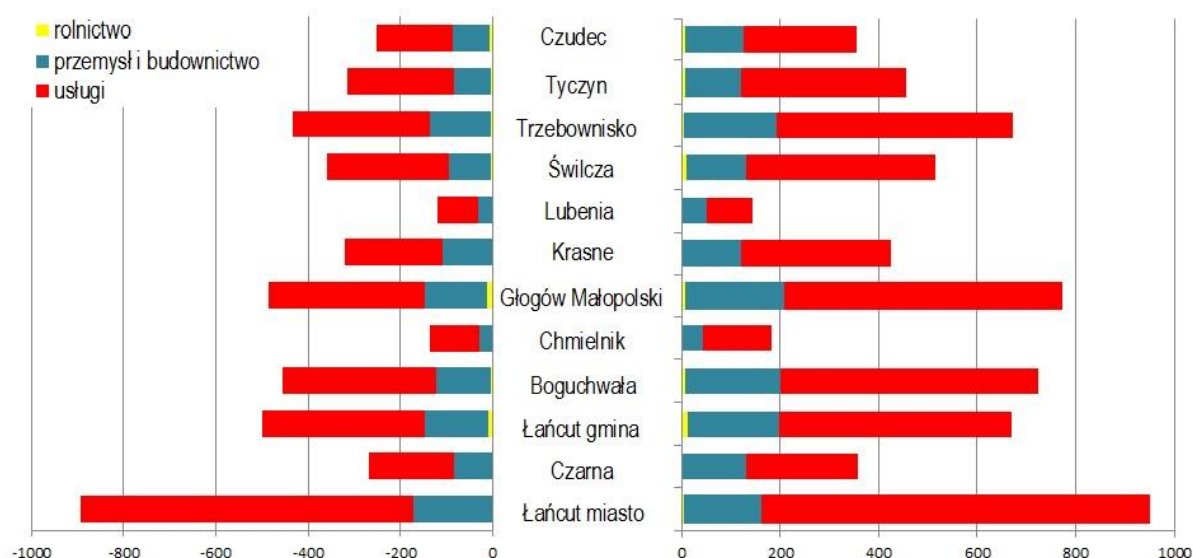
Rys. 17. Dominująca działalność gospodarcza w odniesieniu do średniej dla ROF według sekcji PKD 2007 w 2013 r.

Objaśnienia: Dominująca sekcja w danej miejscowości to taka, która na tle średniej ROF wyróżnia się najbardziej (nie oznacza to, że jest tam ilościowo najwięcej firm z tej sekcji – dominacja wskazuje jedynie na wyraźną koncentrację danej sekcji PKD względem średniej ROF)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

łącznie w ramach tych trzech sekcji działalność prowadzi 45% przedsiębiorstw. Od 5,6% (Rzeszów) do 9,6% (gmina Łańcut) waha się udział sekcji H w strukturze branżowej gmin. Średnia dla ROF wynosi 6,4%. Rzeszów jako jedyna gmina charakteryzuje się wartościami powyżej średniej ROF w 4 sekcjach: J, L, M, N¹⁵. Rzeszów jest stolicą województwa podkarpackiego, dlatego duże nagromadzenie instytucji pełniących funkcję wyższego rzędu znacznie przewyższa pozostałe obszary. Najmniejszy udział dotyczy sekcji U, D, E i B – średnia rzędu 0,2%.

W 2013 roku liczba nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarczych w ROF wynosiła 16 836, a wyrejestrowanych 11 474. Z roku na rok nowych podmiotów przybywa - głównie są to małe przedsiębiorstwa z sektora usługowego. Poza Rzeszowem (+3 672) wysoko dodatnim saldem przedsiębiorstw wyróżnia się Głogów Małopolski (285), Boguchwała (270) oraz gmina Trzebownisko (240). Najniższy bilans cechuje gminę Lubenia (24), Chmielnik (46) i miasto Łańcut (56).

Rys. 18. Liczba podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych (-) i nowo zarejestrowanych (+) w rejestrze REGON w gminach ROF w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3. SFERA INFRASTRUKTURALNA

3.1. STAN SIECI DROGOWEJ I KOLEJOWEJ

Przez Rzeszowski Obszar Funkcjonalny przebiegają drogi i linie kolejowe o najwyższej randze w układzie krajowym i europejskim. Rdzeń obszaru funkcjonalnego – Rzeszów – jest węzłem transeuropejskiej sieci transportowej (TEN-T) zarówno w transporcie drogowym, jak i kolejowym. W województwie podkarpackim do sieci tej należy autostrada A4, droga krajowa nr 19 wraz z odcinkiem drogi ekspresowej S19, magistralna linia kolejowa nr 91 Kraków Główny-Medyka oraz linia kolejowa nr 68 Przeworsk-Stalowa Wola Rozwadów.

Najwyższy rangą ciąg transportowy w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym to linia kolejowa nr 91 Kraków-Medyka należąca do sieci bazowej TEN-T i przebiegająca przez gminy Świlcza, Rzeszów, Krasne, Łańcut – gmina wiejska i miasto Łańcut. Na linii tej znajdują się 4 stacje kolejowe – Trzciana (gmina Świlcza), Rzeszów Główny, Strażów (gmina Krasne) oraz Łańcut.

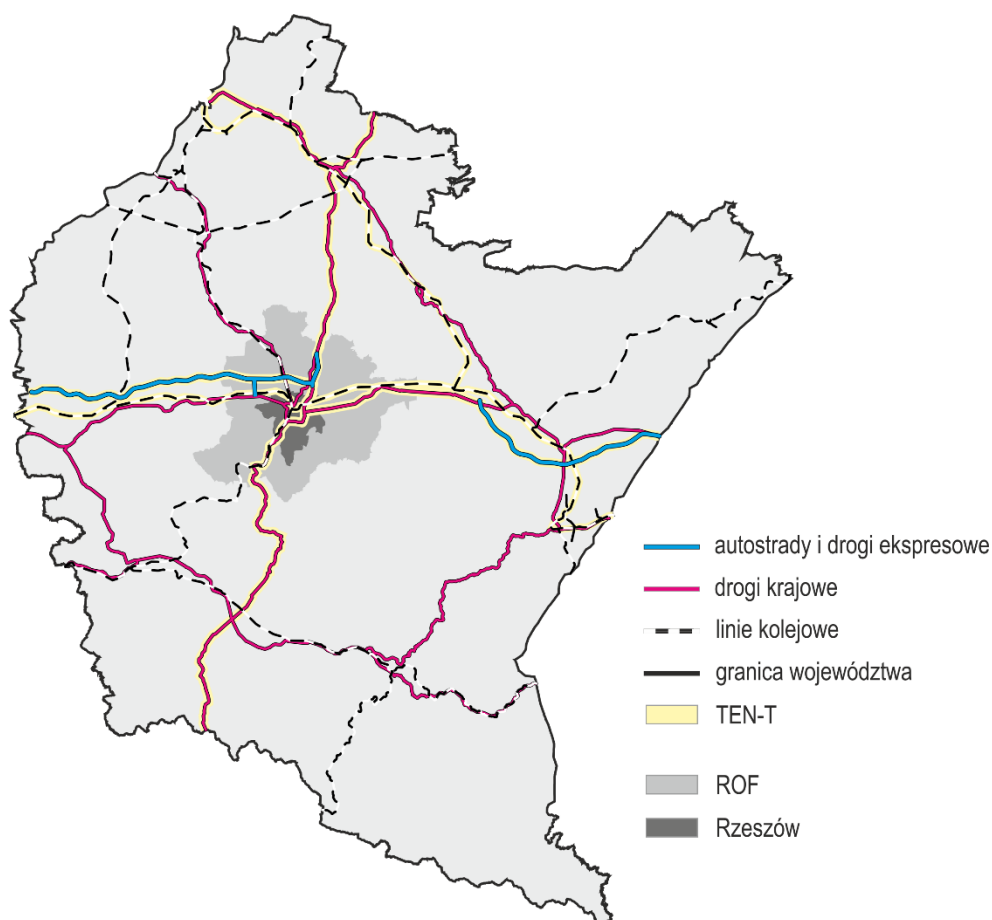
Najważniejszym ciągiem drogowym przebiegającym przez ROF jest autostrada A4 należąca do sieci uzupełniającej TEN-T¹⁶. W 2014 r. roku autostrada A4 prowadziła do Rzeszowa (węzeł Rzeszów Wchód),

¹⁵ Sekcja J – informacja i komunikacja; sekcja L – działalność związana z obsługą rynku nieruchomości; sekcja M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna; sekcja N – działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca.

¹⁶ <http://ec.europa.eu/transport/themes/infrastructure/ten-t-guidelines/doc/maps/cz-hu-pl-sk.pdf>

natomiast jej odcinek we wschodniej części ROF od węzła Rzeszów Wschód do węzła Jarosław Zachód pozostawał w budowie (planowany termin ukończenia to listopad 2015 r.). Na terenie ROF znajdują się następujące węzły autostrady A4: Rzeszów Zachód, Rzeszów Północ oraz Rzeszów Wschód, natomiast po wybudowaniu brakującego odcinka w ROF znajdzie się także węzeł Łańcut. Co bardzo istotne, węzły te znajdują się poza miastami odpowiednio w miejscowościach: Mrowła (gmina Świlcza), Rudna Mała (gmina Głogów Małopolski), Terliczka (gmina Trzebownisko) oraz projektowany w Woli Małej pod łańcutem (gmina Czarna). Przez teren ROF przebiega południkowo droga krajowa nr 19, która również należy do sieci uzupełniającej TEN-T, a na odcinku od węzła Rzeszów Wschód do Stobiernej oraz Rzeszów Zachód – Świlcza stanowi drogę ekspresową S19. Pozostałe odcinki S19 na terenie ROF są w fazie przygotowań, z wyjątkiem odcinka od węzła Stobierna na północ (obwodnica Sokołowa Małopolskiego) oraz odcinka węzeł Świlcza – Rzeszów Południe Kielanówka, które są w fazie realizacji. Ponadto przez obszar ROF przebiegają dwie drogi krajowe – nr 19 Radom – Barwinek oraz droga krajowa nr 4 z Tarnowa do Korczowej, które nie należą do sieci TEN-T.

Stan techniczny dróg krajowych podlega corocznemu monitoringowi i ocenie w ramach Systemu Oceny Stanu Nawierzchni (SOSN), który prowadzi Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad. Parametry stanu nawierzchni są wyznaczone na podstawie pomiarów automatycznych i półautomatycznej oceny wizualnej i odnoszone do czterostopniowej klasyfikacji (klasy: A, B, C, D). Na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego należy stwierdzić bardzo dobry stan dróg krajowych. Odcinki, którym w 2013 r. przyznano klasę C (stan niezadowolający, nawierzchnie z uszkodzeniami wymagające remontów) lub klasę D (stan zły, nawierzchnie z uszkodzeniami wymagające natychmiastowych remontów) znajdowały się na terenie miasta Łańcuta oraz w gminie Łańcut (miejscowość Głuchów) na drodze krajowej nr 4, a także na terenie miasta Boguchwała (droga krajowa nr 19) i w okolicach skrzyżowania drogi krajowej nr 19 z drogą wojewódzką nr 988 w Babicy (gmina Czudec).

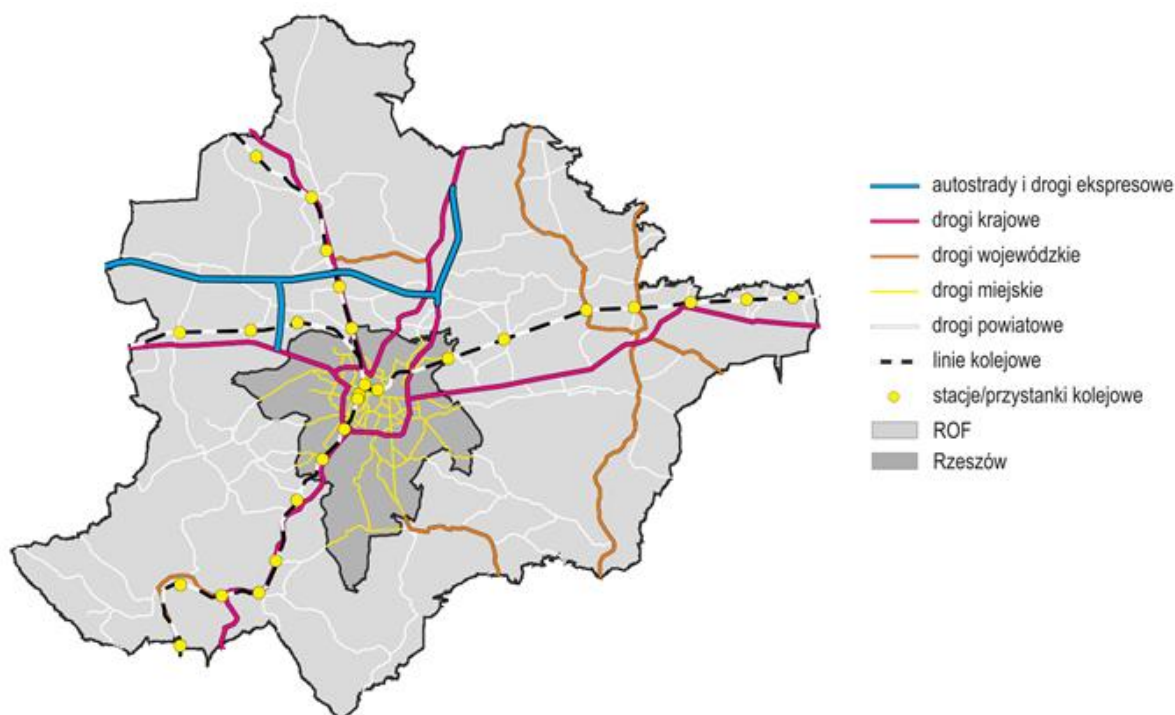

Rys. 19. Układ europejskiej i krajowej sieci transportowej na terenie województwa podkarpackiego i ROF w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne.

Stan techniczny dróg wojewódzkich nie podlega oficjalnemu monitoringowi natomiast nawierzchnia tych dróg oceniana jest na bieżąco przez użytkowników portalu internetowego skyscrapercity.com w ramach systematycznie opracowywanej mapy stanu technicznego dróg¹⁷. Parametry stanu nawierzchni są wyznaczone za pomocą 6-stopniowej skali od stanu bardzo dobrego lub dobrego do drogi brukowanej lub gruntowej. Na podstawie wersji mapy z dnia 04.11.2014 r. można stwierdzić, że stan techniczny większości dróg wojewódzkich na terenie ROF był przeciętny lub lekko pogorszony (drugi stopień skali). W ten sposób użytkownicy ocenili drogę wojewódzką nr 878 na odcinku w gminie Tyczyn, a także drogę wojewódzką nr 881 w gminach Łańcut i Czarna. Jedyne odcinek określony jako „stan drogi mocno pogorszony” (trzeci stopień skali) występuje na niewielkim odcinku w południowej części gminy Czudec. Stan pozostałych dróg wojewódzkich określony został jako bardzo dobry lub dobry (pierwszy stopień skali).

Według opinii władz lokalnych, zarówno stan, jak i gęstość sieci dróg lokalnych (powiatowych i gminny) są korzystniejsze niż w okolicach innych dużych miast w Polsce Wschodniej. Zgodnie z danymi GUS, gęstość sieci dróg powiatowych o nawierzchni utwardzonej w Rzeszowie wynosiła w 2013 r. 221,1 km/km² i była ona niższa niż notowana w Kielcach, Białymstoku, Lublinie i Olsztynie. Natomiast w odróżnieniu od tych miast na terenie Rzeszowa nie występowały drogi powiatowe o nawierzchni nieutwardzonej. Znacznie wyższą gęstość sieci dróg niż powiaty lubelski, olsztyński, białostocki i kielecki posiadają natomiast podrzeszowskie powiaty. W każdym z nich gęstość dróg powiatowych o nawierzchni utwardzonej przekracza 90 km/km², podczas gdy we wcześniej wymienionych jedynie powiat lubelski posiada porównywalną wartość. W powiatach ROF zwraca również uwagę niski w porównaniu z innymi powiatami podmiejskimi, udział dróg powiatowych o nawierzchni nieutwardzonej.

Rys. 20. Układ krajowej, regionalnej i lokalnej sieci transportowej na terenie ROF w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne.

Ocena stanu technicznego i jakości linii kolejowych dokonana została na podstawie wartości maksymalnych prędkości rozkładowych przyznanych poszczególnym odcinkom przez zarządcę infrastruktury PKP Polskie Linie Kolejowe w 2013 r. Najwyższą prędkość posiadały odcinki linii kolejowej nr 91 we wschodniej części ROF, gdzie prędkość maksymalna wynosiła między 120 a 160 km/h, z wyjątkiem toru N w gminie Krasne, gdzie wynosiła między 80 a 120 km/h. W zachodniej części ROF tj. w gminie Świlcza prędkość ta wynosiła powyżej 120 km/h,

¹⁷ <http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=1310317>

podobnie jak na całej długości linii kolejowej nr 71 z Rzeszowa Głównego w kierunku Tarnobrzega. Najniższa prędkość występowała na linii kolejowej 106 Rzeszów Główny- Jasło – w gminie Boguchwała wynosiła ona między 40 a 80 km/h. W 2014 r. na terenie ROF znajdowało się łącznie 26 stacji i przystanków kolejowych, z czego 12 na linii kolejowej nr 91, 5 na linii kolejowej nr 71 oraz 9 na linii kolejowej nr 106.

3.2. PROJEKTOWANE SIECI DROGOWE I KOLEJOWE

Najważniejszą inwestycją drogową realizowaną obecnie w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym jest budowa brakującego 41,2-km odcinka autostrady A4 od węzła Rzeszów Wschód do węzła Jarosław Zachód. Umowę na realizację tej inwestycji podpisano w połowie września 2014 r., a przewidywany termin zakończenia mija w połowie listopada 2015 r. W obszarze ROF odcinek ten przebiegać będzie przez gminę Trzebownisko oraz Krasne w powiecie rzeszowskim oraz gminę Czarna i miasto Łańcut w powiecie łańcuckim. W wyniku realizacji inwestycji w miejscowości Wola Mała w gminie Czarna powstanie węzeł autostrady umożliwiający włączenie się do ruchu pojazdów ze wschodniej części ROF znajdującej się w tym powiecie. Inwestycja ta poprawi skomunikowanie stref aktywności gospodarczej znajdujących się w tym powiecie z większymi miastami i innymi regionami.

W gminie Świlcza trwa budowa odcinka drogi ekspresowej S19 od węzła Świlcza (DK4) bez węzła do węzła Rzeszów Południe Kielanówka z węzłem o długości 6,3 km. Zakończenie budowy przewidywane jest na IV kwartał 2016 r. Odcinek zostanie zlokalizowany na terenie miasta i gminy Rzeszów oraz gmin Świlcza i Boguchwała stanowiąc kolejną część zachodniej obwodnicy Rzeszowa. Jej dalszy przebieg od węzła Rzeszów Południe Kielanówka do przejścia granicznego w Barwinku jest w fazie projektowania. Niemniej jednak, inwestycja ta znalazła się na liście podstawowej Kontraktu Terytorialnego wynegocjowanego przez województwo podkarpackie z rządem i podpisanego przez marszałka w grudniu 2014 r.

Ostatnią trwającą inwestycją na drogach krajowych ROF jest budowa obwodnicy Sokołowa Małopolskiego, którego stanowiącej część drogi ekspresowej S19. W obrębie ROF znajduje się tylko jej niewielki fragment w gminie Trzebownisko (sołectwo Stobierna). Zakończenie tej inwestycji przewiduje się na koniec 2016 r. Po budowie dalszych odcinków S19 Rzeszów oraz gmina Trzebownisko uzyskają bezpośrednie, szybkie połączenie z Lublinem.

Najważniejszą inwestycją w obrębie ROF, która jest w fazie przygotowań jest budowa kolejnego odcinka drogi ekspresowej S19 od węzła Rzeszów Południe (Kielanówka) do Barwinka (przejście graniczne ze Słowacją), w tym jej odcinka do węzła Miejsce Piastowe w okolicach Krosna. W granicach ROF droga ta prawdopodobnie przebiegać będzie przez gminę Lubenia i Czudec. Droga ta zdecydowanie poprawi skomunikowanie gmin Boguchwała, Lubenia i Czudec z większymi miastami w Polsce i Europie.

Obecnie Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad planuje budowę obwodnicy Łańcuta (Łańcut – Głuchów – 5,8 km) w ciągu drogi krajowej nr 4 oraz rozbudowę tej drogi w kierunku powiatu przeworskiego. W chwili przygotowywania niniejszego raportu został złożony wniosek o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie i jest prowadzone postępowanie administracyjne w sprawie wydania tej decyzji. Inwestycja ta jest częścią Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2011 – 2015 i poprawi skomunikowanie miejscowości miasta i gminy Łańcut z Rzeszowem oraz Jarosławiem i Przemyślem.

Zgodnie z mapą inwestycji udostępnioną przez Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie¹⁸ (wg stanu na styczeń 2014 r.) jednostka ta nie planuje inwestycji na drogach wojewódzkich w ROF, dla których istniałaby dokumentacja techniczna.

Miejski Zarząd Dróg w Rzeszowie realizuje obecnie 3 inwestycje drogowe, w tym jedną związaną z zakończonym w 2014 r. uzbrojeniem 59,2 ha terenów inwestycyjnych na terenie Parku Naukowo-Technologicznego Rzeszów-Dworzysko. Projekt pn. "Budowa drogi KDG i 1 KDZ do terenów inwestycyjnych Rzeszów-Dworzysko - etap I" ma

¹⁸ <http://www.pzdw.pl/dokumenty/mapa.pdf>

zakończyć się pod koniec lipca 2015 r. Inną inwestycją jest połączenie Al. Rejtana z ul. Ciepłowniczą etap I - budowa drogi dojazdowej, której realizację zaplanowano do końca sierpnia 2015 r. oraz rozbudowa ul. Zawiszy w Rzeszowie do końca czerwca 2015 r.

Wieloletnia prognoza finansowa miasta Rzeszowa z 2014¹⁹ zakłada szereg inwestycji transportowych obejmujących nie tylko obszar miasta, ale także gminy znajdujące się w obszarze funkcjonalnym. Do najważniejszych związanych funkcjonowaniem istniejących stref inwestycyjnych należą projekty rozbudowy dróg wylotowych w Rzeszowie w kierunku gmin, w których znajdują się tereny inwestycyjne – Al. Lubelskiej, Al. Rejtana oraz Al. Gen. W. Sikorskiego stanowiąca południową drogę wylotową z Rzeszowa. W ramach tej inwestycji istotne znaczenie posiada budowa 3,5 kilometrowego odcinka nowej drogi od węzła do ul. Dywizji i dalej do drogi krajowej nr 19, która zapewni najkrótsze połączenie z S19 dla stref aktywności gospodarczej zlokalizowanych w Boguchwale. Początkowo droga ta miała posiadać 4 pasy ruchu, jednak w 2014 r. prezydent Rzeszowa rozważał ograniczenie jej szerokości do 2 pasów. Inwestycja ta znalazła się w Kontrakcie Terytorialnym dla województwa podkarpackiego podpisanym w grudniu 2014 r.

Tab. 7. Projekty i zadania mające wpływ na dostępność stref aktywności gospodarczej uwzględnione w Wieloletniej Prognozie Finansowej miasta Rzeszowa w 2014 r.

Projekt	Zadania mające wpływ na dostępność stref aktywności gospodarczej
Budowa systemu integrującego transport publiczny miasta Rzeszowa i okolic	Rozbudowa ul. Lubelskiej (ukończona) Rozbudowa Al. Rejtana (ukończona) Rozbudowa węzła drogowego Al. Wyzwolenia - ul. Warszawska (ukończona) Rozbudowa i przebudowa skrzyżowań na drogach powiatowych Miasta Rzeszowa wraz z wykonaniem śluz autobusowych Rozbudowa i przebudowa skrzyżowań w ciągu drogi krajowej nr 4 wraz z wykonaniem śluz autobusowych
Poprawa funkcjonowania komunikacji publicznej w centrum Rzeszowa poprzez ograniczenie ruchu tranzytowego i wprowadzenie strefy płatnego parkowania	Budowa drogi od ul. Załęskiej do ul. Lubelskiej wraz z budową mostu na rzece Wisłok Rozbudowa Al. Gen. W. Sikorskiego (ukończona I część)
Budowa drogi wojewódzkiej wraz z mostem na Wisłoku łączącej drogę nr 878 (ul. Sikorskiego) z węzłem S-19 (Rzeszów Płd.) i infrastrukturą TEN-T	Przygotowanie i realizacja budowy odcinka drogi wojewódzkiej od granicy Rzeszowa do drogi krajowej nr 9 (ul. Podkarpacka w Rzeszowie) Przygotowanie i realizacja budowy odcinka drogi wojewódzkiej pomiędzy granicą Rzeszowa a węzłem w Kielanówce drogi ekspresowej S-19 Przygotowanie i realizacja budowy odcinka drogi wojewódzkiej wraz z mostem od drogi krajowej nr 19 do drogi woj. 878 Al. Sikorskiego w Rzeszowie Budowa i przebudowa dróg wraz z budową mostu na rzece Wisłok, łączącego Rzeszów z Gminą Boguchwała
Rzeszowska Szybka Kolej Podmiejska	Uruchomienie w ROF kolejowej obsługiwanej przez niskopojemny tabor kolejowy, kursujący z wysoką częstotliwością. Budowa dodatkowych przystanków kolejowych na terenie Rzeszowa oraz zakupu nowoczesnego taboru – szynobusów. Planowane trasy połączeń:• Rzeszów - Łańcut - Przeworsk,• Rzeszów - Głogów Młp. - Kolbuszowa,• Rzeszów - Sędziszów Młp. - Ropczyce - Dębica,• Rzeszów - Boguchwała - Strzyżów,• Rzeszów - Port Lotniczy Rzeszów Jasionka.

Źródło: Wieloletnia Prognoza Finansowa Miasta Rzeszowa z 2014 r.

Zarządca infrastruktury kolejowej w Polsce – spółka PKP Polskie Linie Kolejowe - planuje realizację inwestycji związanych z budową i modernizacją linii kolejowych w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym. Najważniejszą z nich zawartą w Wieloletnim Programie Inwestycji Kolejowych do roku 2015²⁰ są projekty związane z magistralną linią kolejową nr 91 przebiegającą przez Rzeszów równoleżnikowo, w tym projekt pn. „Modernizacja linii kolejowej nr 91 Kraków Główny Osobowy - Medyka i linii nr 92 Przemyśl – Medyka, odcinek Rzeszów – granica państwa” oraz „Modernizacja linii kolejowej E 30/C-E 30, odcinek Kraków-Rzeszów, etap III”

¹⁹ Uchwała Nr LXV/1203/2013 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta Rzeszowa.

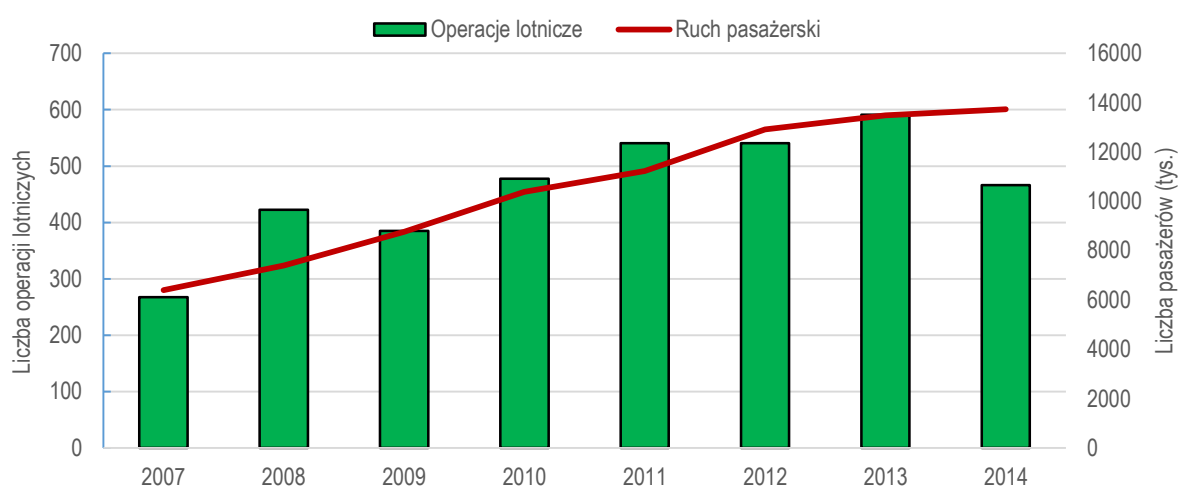
²⁰ Wieloletni Program Inwestycji Kolejowych do roku 2015, Infrastruktura kolejowa zarządzana przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., Minister Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, 5 listopada 2013 r.

Działaniem znajdującym się na liście rezerwowej ww. programu jest projekt „Opracowanie dokumentacji modernizacji stacji Rzeszów Główny”.

Investycje w infrastrukturę kolejową planuje także województwo podkarpackie. W Wieloletniej Prognozie Finansowej²¹ samorządu województwa planuje się zakup taboru kolejowego do obsługi połączeń międzywojewódzkich realizowanych przez województwa: małopolskie, podkarpackie, śląskie, świętokrzyskie oraz zakup szynobusów. W Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackie 2020²² zakłada się m. in. integrację Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka z systemem transportu kolejowego poprzez budowę odgałęzienia linii kolejowej nr 71 oraz budowę bocznic kolejowych do stref ekonomicznych. W Kontrakcie Terytorialnym podpisanym w grudniu 2014 r. znalazły się także Podmiejska Kolej Aglomeracyjna Rzeszowa wraz z budową linii kolejowej do lotniska w Jasionce oraz elektryfikacja linii kolejowej Rzeszów-Ocice. Szczególnie istotna dla SAG jest linia kolejowa do lotniska w Jasionce o długości 5 km, która znalazła się na liście podstawowej Kontraktu.

3.3. OBECNA I PROJEKTOWANA INFRASTRUKTURA TRANSPORTU LOTNICZEGO

Jedynym portem lotniczym znajdującym się w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym jest Port Lotniczy Rzeszów-Jasionka zlokalizowany na niemal 650 ha w miejscowości Jasionka (gmina Trzebownisko) ok. 7,8 km na północ od centrum Rzeszowa. Od 2006 r. lotnisko zarządzane jest przez spółkę Port Lotniczy „Rzeszów – Jasionka” sp. z o.o., którego właścicielem jest województwo podkarpackie posiadające 53,78% udziałów oraz Przedsiębiorstwo Państwowe Porty Lotnicze z 46,22% udziałów. W 2014 r. lotnisko obsłużyło ponad 600 tys. pasażerów wykonując łącznie 10 656 startów i lądowań – statystyki te są najwyższe w całej historii funkcjonowania lotniska. Pod względem liczby obsłużonych pasażerów Port Lotniczy Rzeszów-Jasionka zajmuje 7 miejsce spośród wszystkich polskich lotnisk. Obiekt posiada rangę lotniska międzynarodowego, należy także do uzupełniającej Transeuropejskiej Sieci Transportowej TEN-T.

Rys. 21. Liczba operacji lotniczych i liczba pasażerów odprawionych w Porcie Lotniczym Rzeszów-Jasionka w latach 2007-2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka (<http://www.rzeszowairport.pl>)

W listopadzie 2014 r. ruch pasażerski obsługiwany był przez 5 linii lotniczych: Polskie Linie Lotnicze LOT, Eurolot, Ryanair, Lufthansa oraz Lufthansa Cargo. Linie te oferowały przeloty do Dublina, East Midlands (Nottingham), Londynu, Frankfurtu, Manchesteru, Oslo, Paryża i Warszawy. Z kolei obecnie oferowane z Rzeszowa kierunki czarterowe to Bułgaria, Egipt, Grecja, Tunezja i Turcja, a także Teneryfa, Kos oraz Djerba.

²¹ Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Podkarpackiego na lata 2013 – 2025, Załącznik Nr 1 do Uchwały NR XXXIII/617/13 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 29 kwietnia 2013 r.

²² Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackie 2020, Załącznik nr 1 do Uchwały Nr XXXVII/697/13 Sejmiku Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie z dnia 26 sierpnia 2013 r.

Zgodnie ze statutem spółki Port Lotniczy Rzeszów-Jasionka²³ Przedsiębiorstwo Państwowe Porty Lotnicze wniosło do spółki prawo wieczystego użytkowania 5 działek o łącznej powierzchni 29,3 ha w Jasionce oraz prawo własności budynków znajdujących się na tych działkach, a także prawo własności jednej działki o powierzchni 0,16 ha. Z kolei samorząd województwa podkarpackiego wniósł:

- prawo własności 22 działek o łącznej powierzchni 363,1 ha w Jasionce
- prawo własności 5 działek o łącznej powierzchni 2,7 ha w Rudnej Małej (gmina Głogów Małopolski)
- prawo własności 1 działki o łącznej powierzchni 46,4 ha w Zaczerniu (gmina Trzebownisko)

Całkowita powierzchnia terenu będącego w dyspozycji spółki wynosi niemal 442 ha.

Dzięki licznym inwestycjom zrealizowanym w latach 2007-2014 rzeszowskie lotnisko zyskało nowoczesną infrastrukturę zwiększając znacznie przepustowość i możliwości obsługi ruchu lotniczego. Największą inwestycją współfinansowaną przez Unię Europejską w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 była budowa nowego terminala pasażerskiego ukończona w 2012 r. Całkowity koszt tego projektu wyniósł 102,73 mln zł, z czego dofinansowanie stanowiło 37,7 mln zł. Dzięki tej inwestycji Port Lotniczy Rzeszów-Jasionka zyskał nowoczesny terminal pasażerski o łącznej powierzchni użytkowej wynoszącej 14,1 tys. m². Przepustowość maksymalna terminala wynosi 720 pasażerów na godzinę (1,8 mln rocznie), a docelowo liczba ta ma przekroczyć 1000.

Tab. 8. Podstawowa infrastruktura Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka w 2014 r.

Typ infrastruktury	Infrastruktura	Parametry
Droga startowa	RWY 09-27	długość – 3200 m , szerokość – 45 m, z betonu asfaltowego
Drogi kołowania	TWY A	długość - 23 m, nawierzchnia sztuczna z betonu asfaltowego
	TWY B	długość - 23 m, nawierzchnia sztuczna z betonu asfaltowego
Płyty postojowe	PPS 1	powierzchnia 11,6 tys. m ² , z betonu cementowego
	PPS 2	powierzchnia 5,3 tys. m ² , z betonu asfaltowego
Wieża kontroli lotów		wysokość – 33 m, powierzchnia - 14 tys. m ² powierzchnia użytkowa 14,1 tys. m ² kubatura 90,3 tys. m ³
Terminal pasażerski		3 kondygnacje nadziemne i 1 podziemna – prawie 250 pomieszczeń 17 stanowisk check-in w układzie liniowym, w tym stanowisko odprawy bagażu ponadgabarytowego przepustowość maksymalna: 720 pasażerów/h
	Obiekt kontenerowy	powierzchnia – 33,95 m ²
Terminal towarowy Cargo	Magazyn czasowego składowania 1	powierzchnia – 13 m ²
	Magazyn czasowego składowania 2	powierzchnia – 458 m ²
	Magazyn spedycyjny	powierzchnia – 139 m ²

Źródło: Port Lotniczy Rzeszów-Jasionka (<http://www.rzeszowairport.pl>).

Drugą przełomową dla funkcjonowania lotniska inwestycją była rozbudowa i modernizacja infrastruktury lotniskowej, dzięki której rozbudowano płytę postojową oraz wybudowano płytę do odladania, a także przeprowadzono rozbudowę i modernizację równoległej drogi kołowania i drogi szybkiego zejścia. Dzięki tej inwestycji liczba samolotów mogących w ciągu godziny wylądować w Jasionce zwiększyła się z 6 do 12. Całkowity koszt projektu wynosi 104,48 mln zł, z czego dofinansowane w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 wyniosło 42,55 mln zł. Obecnie lotnisko posiada dwie płyty postojowe, dwie drogi kołowania oraz najdłuższą w Polsce po lotnisku Chopina w Warszawie drogę startową o długości 3,2 km.

²³ Umowa spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (tekst jednolity na dzień 05.12.2012r.)

Środki tego samego programu wsparły w 2013 r. budowę nowej wieży kontroli lotów, jednak w tym przypadku inwestorem była Polska Agencja Żeglugi Powietrznej w ramach projektu pn. "Rozwój infrastruktury państwowego organu zarządzania ruchem lotniczym". Obiekt został wyposażony w najnowocześniejsze urządzenia nawigacyjne, co przyczyni się do podniesienia poziomu bezpieczeństwa ruchu lotniczego.

Pozostałe, mniejsze inwestycje realizowano przy wsparciu finansowym w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego. Były to m. in. rozbudowa lotniskowej straży pożarnej, zakup i instalacja wyposażenia obsługi, budowa hangarów dla statków powietrznych wraz z płytą postojową, rozbudowa systemu oświetlenia nawigacyjnego, rozbudowa zaplecza technicznego i modernizacja nawierzchni lotniskowych. Do lotniska przylega parking na 608 miejsc.

Zdecydowanie najważniejszą inwestycją do zrealizowania na terenie lotniska jest rozbudowa infrastruktury cargo, w tym planowana budowa nowego terminala cargo o powierzchni 3 tys. m². W chwili obecnej wydana została decyzją środowiskową umożliwiającą realizację budowy. Inwestycja ta miałaby umożliwić planowaną współpracę z lotniskiem w Miami, USA w zakresie przewozów cargo. W 2013 r. Port informował o podpisaniu deklaracji współpracy (*Memo of Understanding*) z władzami lotniska w Miami, zmierzającą do utworzenia połączeń cargo (a w przyszłości także i pasażerskich). W diagnozie sporządzonej na potrzeby Aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackie 2020²⁴ stwierdzono niewystarczający poziom rozwoju infrastruktury cargo, gdyż „obecnie nie pełni ono istotnej roli w ruchu towarowym typu cargo, obsługując niewielką ilość ładunków (głównie pocztowych)”. Sama Strategia²⁵ określa działanie przyczyniające się do zwiększenia możliwości przeładunku towarów na lotnisku i uruchomienie terminalu intermodalnego poprzez dokończenie inwestycji związanych z terminalem cargo i terminalem paliwowym.

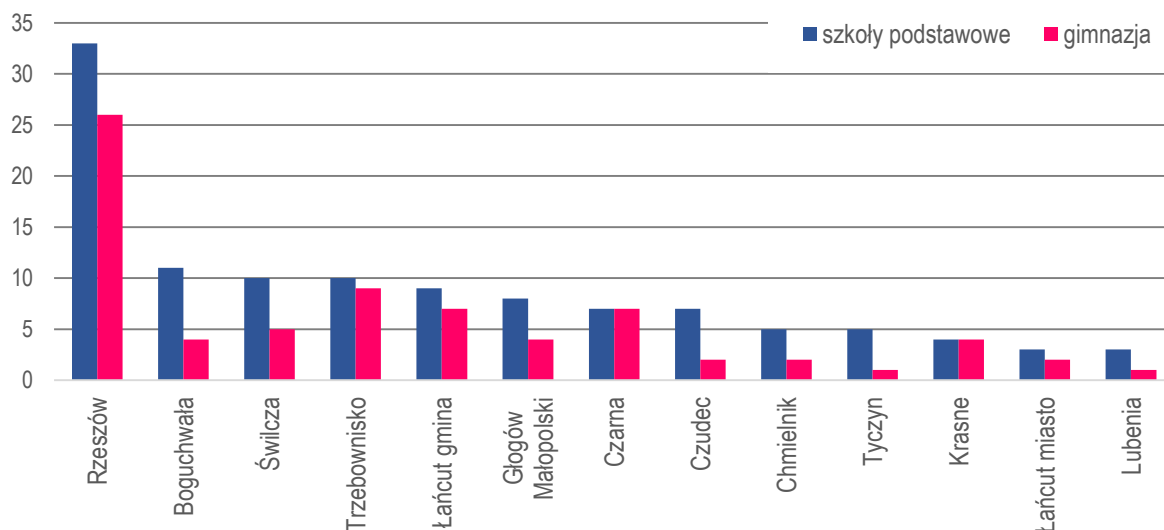
4. SFERA INSTYTUCJONALNA

4.1. ZAPLECZE EDUKACYJNE I BADAWCZO-ROZWOJOWE

Potencjał edukacyjny Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego budują szkoły szczebla podstawowego, gimnazja, szkoły średnie i uczelnie wyższe. Edukacja na poziomie podstawowym i gimnazjalnym wykazuje duże zróżnicowanie pod względem rozmieszczenia placówek w regionie. W każdej gminie ROF znajdują się szkoły zarówno pierwszego, jak i drugiego szczebla edukacji. Co oczywiste najwięcej jednostek występuje w Rzeszowie (33 szkoły podstawowe i 26 gimnazjów). Ważnym ośrodkiem jest również gmina Boguchwała, na terenie której zlokalizowano aż 11 szkół podstawowych i 4 gimnazja. Najmniej - 3 szkoły podstawowe znajdują się w Łąncucie oraz w Lubeni. Jedno gimnazjum jest w Tyczynie i w Lubeni. Mniejsza liczba gimnazjów wiąże się z większym natężeniem dojazdów, co jest charakterystyczne dla większych ośrodków miejskich, do których dowożeni są uczniowie z okolicznych miejscowości.

²⁴ Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podkarpackiego, Aktualizacja Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego 2007-2013, Regionalne Obserwatorium Terytorialne.

²⁵ Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackie 2020, Załącznik nr 1 do Uchwały Nr XXXVII/697/13 Sejmiku Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie z dnia 26 sierpnia 2013 r.

Rys. 22. Liczba szkół podstawowych i gimnazjalnych w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym w 2013 r.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Oferta szkół ponadgimnazjalnych Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego jest bardzo szeroka i zróżnicowana. Poniższa tabela zawiera zestawienie placówek ponadgimnazjalnych z uwzględnieniem typu szkoły, lokalizacji i liczby jednostek. W Rzeszowie zlokalizowane są szkoły ponadgimnazjalne każdego typu, oferujące zarówno kształcenie ogólne jak i zawodowe. Na drugim miejscu pod względem liczby szkół ponadgimnazjalnych znajduje się miasto Łańcut, gdzie uczniowie mają do wyboru naukę w liceach ogólnokształcących i liceum profilowanym, zasadniczych szkołach zawodowych, technikach oraz w szkołach artystycznych.

Tab. 9. Szkoły średnie na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego w 2014 r.

Typ placówki	Miejscowość	Liczba placówek
Zasadnicza szkoła zawodowa	Rzeszów	9
	Łańcut	4
	Czudec	1
Liceum ogólnokształcące	Rzeszów	30
	Łańcut	4
	Czudec	1
	Boguchwała	1
	Chmielnik	1
	Głogów Małopolski	1
	Trzciana	1
Tyczyn	1	
Liceum profilowane	Rzeszów	1
	Łańcut	1
Technikum	Rzeszów	14
	Łańcut	3
	Wysoka	1
	Trzciana	1
	Czudec	1
Liceum ogólnokształcące uzupełniające dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych	Rzeszów	9
	Łańcut	2
Technikum uzupełniające dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych	Rzeszów	4
Szkoła policealna (ponadgimnazjalna)	Rzeszów	37
	Łańcut	3

Szkoły artystyczne	Rzeszów	10
	Łańcut	3
	Głogów Małopolski	1
	Trzciana	1
	Nowa Wieś	1
Placówki kształcenia ustawicznego i praktycznego, ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego	Rzeszów	12
	Łańcut	2
	Boguchwała	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.cie.men.gov.pl

Bardzo ciekawą inicjatywą stworzoną przez miasto Rzeszów na potrzeby kształcenia ponadgimnazjalnego jest **Regionalne Centrum Kształcenia Zawodowego w Zakresie Nowoczesnych Technologii** w Rzeszowie. Celem głównym projektu jest stworzenie warunków do innowacyjnego kształcenia praktycznego uczniów rzeszowskich szkół zawodowych, z zakresu korzystania z nowoczesnych technologii wytwarzania. W ramach bazy służącej kształceniu praktycznemu uczniów, powstanie 11 laboratoriów - pracowni kształcenia praktycznego, które wyposażone zostaną, m.in. w nowoczesny sprzęt, maszyny oraz specjalistyczne oprogramowanie. Kształcenie to, będzie miało na celu upowszechnianie nowoczesnych rozwiązań technologicznych. Wykształcona i wykwalifikowana kadra znajdzie zatrudnienie w przemyśle lotniczym i maszynowym regionu. W wyniku realizacji projektu powstaną pracownie *nowoczesnych technik wytwarzania*, nauki programowania i symulacji pracy obrabiarek sterowanych numerycznie, komputerowego wspomaganie projektowania i wytwarzania, komputerowego wspomaganie pomiarów i kontroli jakości, obróbki cieplnej, spajania i cięcia metali z warsztatem przygotowania złącz próbnych, nowoczesnych obrabiarek konwencjonalnych, badań materiałowych, nowoczesnej obróbki blach, mechatroniki, nowoczesnych powłok lakierniczych. Pracownie zostaną wyposażone w *nowoczesne obrabiarki sterowane numerycznie* wraz z niezbędnym oprogramowaniem i oprzyrządowaniem, *nowoczesne obrabiarki konwencjonalne* wraz z niezbędnym oprzyrządowaniem, nowoczesną kabinę lakierniczą wraz z niezbędnym oprzyrządowaniem, maszyn, urządzeń i sprzętu do nowoczesnej obróbki blach, urządzenia i sprzęt do nauki spajania i cięcia metali, urządzenia i sprzęt do obróbki cieplnej metali, urządzenia i sprzęt do badań materiałowych, urządzenia i sprzęt do wyposażenia pracowni mechatroniki, urządzenia do nauki programowania i symulacji pracy obrabiarek sterowanych numerycznie, urządzenia i sprzęt do pomiarów i kontroli jakości, urządzenia i sprzęt wraz z oprogramowaniem do wspomaganie procesu projektowania i wytwarzania²⁶.

Potencjał naukowy województwa podkarpackiego jest znaczący – buduje go kilka ośrodków akademickich, przede wszystkim zlokalizowanych w Rzeszowie, Przemyślu, Jarosławiu, Krośnie, Jasle, Tarnobrzegu, czy Stalowej Woli. Rzeszów jest największym ośrodkiem akademickim na Podkarpaciu. Swoją siedzibę ma tam kilka uczelni wyższych zarówno publicznych jak i prywatnych. Najbardziej znaczącymi są Uniwersytet Rzeszowski, Politechnika Rzeszowska oraz Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie.

Uniwersytet Rzeszowski kształci ponad 20 tys. studentów na 12 wydziałach, gdzie do wyboru jest ponad 40 kierunków. Na Politechnice Rzeszowskiej studiuje obecnie ponad 17 tys. osób. Studenci mają do wyboru studia stacjonarne i niestacjonarne pierwszego i drugiego stopnia na ponad 25 kierunkach w ramach sześciu wydziałów. Rzeszowska Politechnika jest jedyną uczelnią w kraju, która szkoli cywilnych pilotów – odbywa się to na Wydziale Budowy Maszyn i Lotnictwa. Zajęcia z lotnictwa odbywają się w Ośrodku Kształcenia Lotniczego w Jasionce, a przygotowanie szybowcowe w Akademickim Ośrodku Szybowcowym w Bezmiechowej. Katedra Samolotów i Silników Lotniczych współpracuje z czołowymi przedsiębiorcami z regionu np. WSK PZL Rzeszów czy Zelmer. Jedną z największych prywatnych uczelni w Polsce jest Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie. Uczęszcza tam ponad 7,5 tys. studentów, którzy mają do wyboru 15 kierunków na czterech wydziałach.

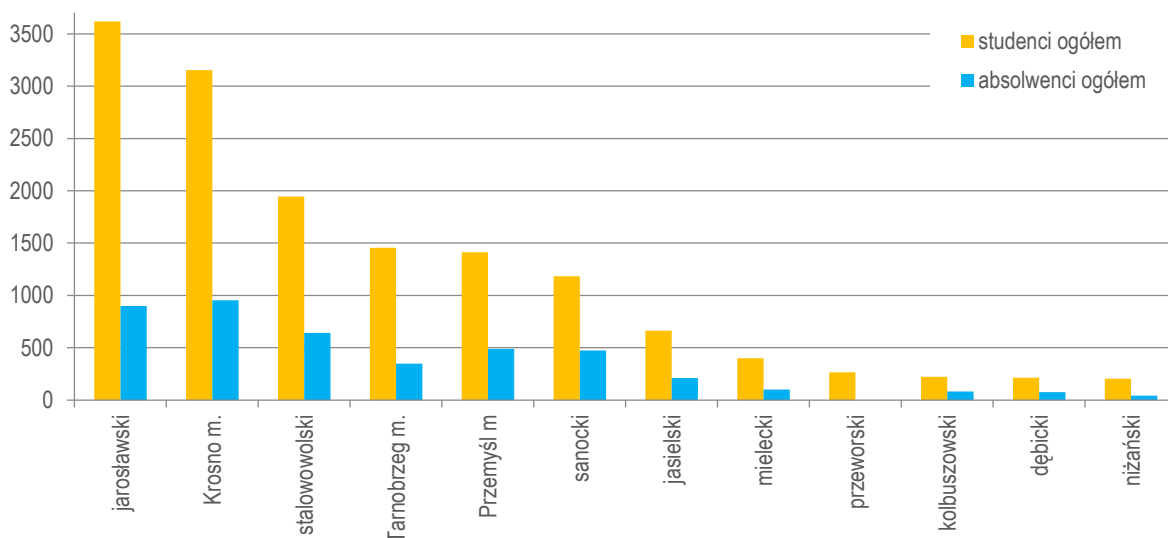
²⁶ www.zsm.resman.pl

Tab. 10. Wykaz kierunków studiów na uczelniach wyższych w Rzeszowie w 2014 r.

Instytucja/jednostka	Nazwa kierunku	Poziom kształcenia	Forma kształcenia
Uniwersytet Rzeszowski; Instytut Biotechnologii Stosowanej i Nauk Podstawowych	Biotechnologia	I i II ST	NS, S
Uniwersytet Rzeszowski; Wydział Biologiczno-Rolniczy	Architektura krajobrazu	I ST	S
	Biologia	I i II ST	NS, S
	Ochrona środowiska	I i II ST	NS, S
	Rolnictwo	I i II ST	NS, S
	Technologia żywności i żywienie człowieka	I i II ST	NS, S
Uniwersytet Rzeszowski; Wydział Ekonomii	Ekonomia	I i II ST	NS, S
Uniwersytet Rzeszowski; Wydział Filologiczny	Filologia (filologia angielska)	I i II ST	NS, S
	Filologia (filologia germańska)	I i II ST	NS, S
	Filologia (filologia rosyjska)	I i II ST	NS, S
	Filologia polska	I i II ST	NS, S
Uniwersytet Rzeszowski; Wydział Matematyczno-Przyrodniczy	Fizyka	II ST	S
	Fizyka techniczna	I i II ST	NS, S
	Edukacja techniczno-informatyczna	I i II ST	NS, S
	Inżynieria bezpieczeństwa	I i II ST	NS, S
	Inżynieria materiałowa	I i II ST	S
	Informatyka	I i II ST	NS, S
	Matematyka	I i II ST	NS, S
	Mechatronika	I ST	NS, S
Uniwersytet Rzeszowski; Wydział Medyczny	Elektrodiagnostyka	I ST	S
	Dietetyka	I ST	NS, S
	Fizjoterapia	I i II ST	NS, S
	Położnictwo (Studia pomostowe, I. sem. 2)	I ST	NS
	Pielęgniarstwo	I i II ST	NS, S
	Położnictwo	I i II ST	NS, S
	Ratownictwo medyczne	I ST	NS, S
	Zdrowie publiczne	I ST	NS, S
Uniwersytet Rzeszowski; Wydział Muzyki	Edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej	I i II ST	NS, S
Uniwersytet Rzeszowski; Wydział Pedagogiczny	Nauki o rodzinie	I ST	NS, S
	Pedagogika	I i II ST	NS, S
Uniwersytet Rzeszowski; Wydział Prawa i Administracji	Prawo	JM	NS, S
	Administracja	I i II ST	NS, S
	Europeistyka	I i II ST	NS, S
Uniwersytet Rzeszowski; Wydział Socjologiczno-Historyczny	Muzeologia	I i II ST	S
	Archeologia	I i II ST	S
	Filozofia	I i II ST	S
	Historia	I i II ST	S
	Kulturoznawstwo	I i II ST	NS, S
	Politologia	I i II ST	NS, S
	Praca socjalna	I ST	NS, S
	Socjologia	I i II ST	NS, S
Uniwersytet Rzeszowski; Wydział Sztuki	Sztuki wizualne [do 2014-09-30 Edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych]	I i II ST	NS, S
	Grafika	I ST	NS, S
	Grafika	JM i II ST	S
Uniwersytet Rzeszowski; Wydział Wychowania Fizycznego	Turystyka i rekreacja	I i II ST	NS, S
	Wychowanie fizyczne	I i II ST	NS, S
Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza; Wydział Budownictwa, Inżynierii Środowiska i Architektury	Architektura i urbanistyka	I i II ST	S
	Budownictwo	I i II ST	NS, S
	Inżynieria środowiska	I i II ST	NS, S
	Ochrona środowiska	I ST	S
	Inżynieria materiałowa	I i II ST	S
	Lotnictwo i Kosmonautyka	I i II ST	S

Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza; Wydział Budowy Maszyn i Lotnictwa	Lotnictwo i Kosmonautyka	I ST	NS
	Mechatronika	I ST	NS, S
	Mechatronika	II ST	S
	Mechanika i budowa maszyn	I i II ST	NS, S
	Transport	I ST	NS, S
	Zarządzanie i inżynieria produkcji	I i II ST	NS, S
Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza; Wydział Chemiczny	Biotechnologia	I i II ST	S
	Inżynieria chemiczna i procesowa	I ST	S
	Technologia chemiczna	II ST	S
	Technologia chemiczna	I ST	NS, S
Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza; Wydział Elektrotechniki i Informatyki	Automatyka i robotyka	I ST	S
	Elektronika i telekomunikacja	I ST	NS, S
	Elektronika i telekomunikacja	II ST	S
	Elektrotechnika	I i II ST	NS, S
	Energetyka	I ST	S
	Informatyka	I i II ST	NS, S
Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza; Wydział Matematyki i Fizyki Stosowanej	Fizyka techniczna	I i II ST	S
	Inżynieria medyczna	I ST	S
	Matematyka	I i II ST	S
Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza; Wydział Zarządzania	Stosunki międzynarodowe	I ST	S
	Bezpieczeństwo wewnętrzne	I ST	NS, S
	Europeistyka	I ST	S
	Finanse i rachunkowość	I ST	NS, S
	Logistyka	I i II ST	NS, S
	Zarządzanie	I i II ST	NS, S
Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie; Wydział Administracji i Nauk Społecznych	Administracja	I i II ST	NS, S
	Bezpieczeństwo wewnętrzne	I ST	NS, S
	Dziennikarstwo i komunikacja społeczna	I i II ST	NS, S
	Filologia (angielska)	I ST	NS, S
Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie; Wydział Ekonomiczny	Finanse i rachunkowość	I ST	NS, S
	Ekonomia	I i II ST	NS, S
	Finanse i rachunkowość	I ST	NS, S
	Logistyka	I ST	NS, S
	Stosunki międzynarodowe	I ST	S
Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie; Wydział Informatyki Stosowanej	Informatyka i ekonometria	I ST	S
	Informatyka	I ST	NS, S
	Informatyka	II ST	NS, S
Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie; Wydział Medyczny	Dietetyka	I ST	NS, S
	Fizjoterapia	I ST	NS, S
	Kosmetologia	I ST	NS, S
	Turystyka i rekreacja	I i II ST	NS, S
	Zdrowie publiczne	I ST	NS, S
	Zdrowie publiczne	II ST	NS
Wyższa Szkoła Inżynieryjno-Ekonomiczna w Rzeszowie; Wydział Przedsiębiorczości	Coaching i zarządzanie zasobami ludzkimi	I ST	NS
	Geodezja i kartografia	I ST	NS, S
	Geodezja i kartografia	II ST	NS
	Praca socjalna	I ST	NS
Wyższa Szkoła Zarządzania w Rzeszowie	Zarządzanie	I ST	NS
Państwowa Wyższa Szkoła Techniczno- Ekonomiczna im. ks. Bronisława Markiewicza w Jarosławiu; Zamiejscowy Instytut Biznesu i Komunikacji Społecznej w Rzeszowie	Dziennikarstwo i komunikacja społeczna	I ST	S
Wyższa Szkoła Prawa i Administracji w Przemysłu; Zamiejscowy Wydział Prawa i Administracji w Rzeszowie	Prawo	I ST, JM	NS, S
	Administracja	I i II ST	NS, S
	Bezpieczeństwo wewnętrzne	I i II ST	NS, S
	Prawo	JM	NS, S
	Zarządzanie	I ST	NS, S

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.polon.nauka.gov.pl

Rys. 23. Liczba studentów i absolwentów w województwie podkarpackim według powiatów w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na obszarze województwa podkarpackiego w 2013 roku było prawie 63 tys. studentów. Największy odsetek osób studiujących koncentruje się w oczywiście w ośrodkach akademickich. Pod tym względem wyraźnie dominuje Rzeszów (48 tys.), w którym studiuje 76% wszystkich studentów na Podkarpaciu. Kolejne pozycje zajmuje powiat jarosławski i miasto Krosno.

Działalność badawczo rozwojowa obejmuje *systematycznie prowadzone prace twórcze, podjęte dla zwiększenia zasobu wiedzy, jak również dla znalezienia nowych zastosowań dla tej wiedzy. Obejmuje ona trzy rodzaje badań, a mianowicie badania podstawowe, stosowane oraz prace rozwojowe. Działalność B+R odróżnia od innych rodzajów działalności dostrzegalny element nowości i eliminacja niepewności naukowej i/lub technicznej, czyli rozwiązanie problemu nie wyływające w sposób oczywisty z dotychczasowego stanu wiedzy*²⁷.

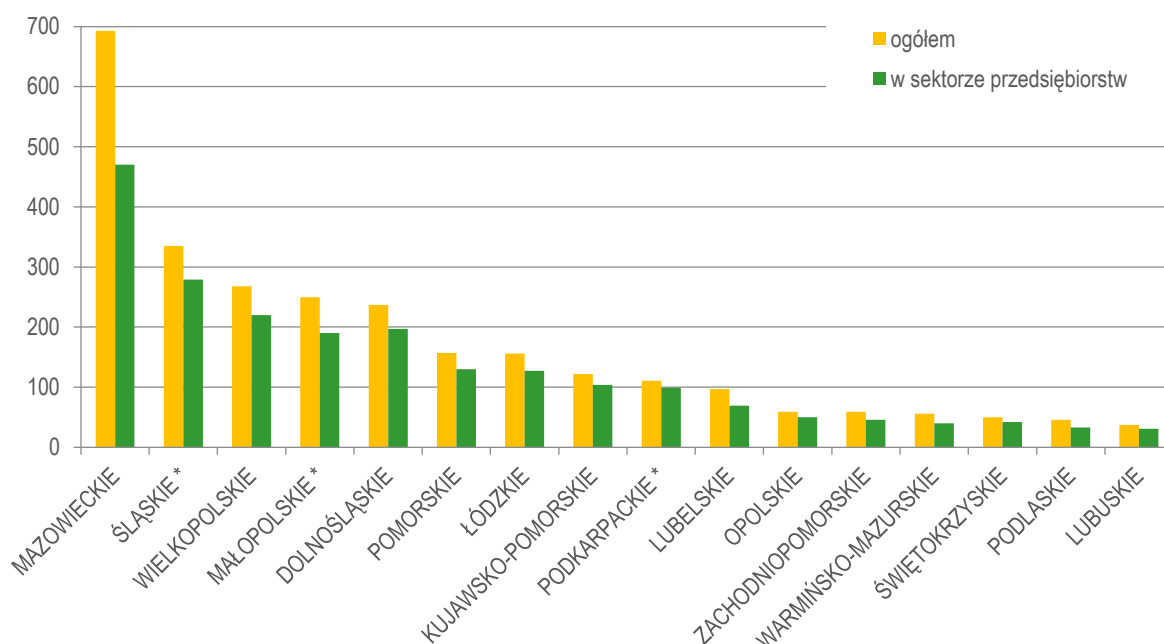
Według podziału PAIiZ sektor ten obejmuje następujące jednostki:

- placówki naukowe Polskiej Akademii Nauk obejmujące instytuty naukowe i samodzielne zakłady naukowe;
- jednostki badawczo-rozwojowe;
- jednostki prywatne, których podstawowy rodzaj działalności zaklasyfikowany został do działu 73 według PKD „Nauka”;
- szkoły wyższe: publiczne i prywatne prowadzące działalność B+R;
- jednostki obsługi nauki (biblioteki naukowe, archiwa, stowarzyszenia, fundacje itp.);
- jednostki rozwojowe (m.in. szpitale prowadzące obok swojej podstawowej działalności prace badawczo-rozwojowe).

W Polsce w ostatnich latach następuje wyraźny wzrost nakładów na działalność badawczo-rozwojową. W latach 2002–2010 skumulowany wzrost wynosił ponad 120%²⁸. Widoczny jest bardzo prężny rozwój tego typu instytucji jednak wydatki na ten cel wciąż są dużo niższe niż w Europie Zachodniej. Również w województwie podkarpackim prężnie rozwija się sektor badawczo rozwojowy. W 2012 roku na Podkarpaciu funkcjonowało ponad 100 jednostek tego typu.

²⁷ Główny Urząd Statystyczny.

²⁸ Sektor B+R w Polsce, www.paiz.gov.pl

Rys. 24. Jednostki badawczo-rozwojowe w województwach w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W ciągu ostatniej dekady liczba instytucji w Polsce wzrosła trzykrotnie (z 925 do 2733). W województwie podkarpackim ogółem jest ich ponad 100 - najwięcej w samym Rzeszowie i jego obszarze metropolitalnym. Jest to jeden z największych ośrodków akademickich w Polsce, a co za tym idzie zlokalizowanych jest tam kilka uczelni wyższych prowadzących działalność sektora B+R. Potencjał innowacyjny regionu koncentruje się właśnie tam gdzie jednostki naukowe prowadzą działalność B+R. W Rzeszowie jest to głównie Politechnika Rzeszowska, która prowadzi działalność badawczo-rozwojową w zakresie budowy maszyn i lotnictwa, nowoczesnych rozwiązań z dziedziny automatyki i sterowania. Dodatkowo taką działalność prowadzi Uniwersytet Rzeszowski oraz jednostki pozaakademickie np. Instytut Nafty i Gazu.

Politechnika Rzeszowska posiada ugruntowaną pozycję naukową i innowacyjną, czego dowodem są osiągnięcia w pracy naukowo-badawczej, certyfikaty, współpraca z innymi znaczącymi ośrodkami badawczymi oraz uczestnictwo w międzynarodowych organizacjach naukowych. Programy naukowo-badawcze w dziedzinach związanych z lotnictwem realizowane są przez zespoły badawcze funkcjonujące w jednostkach organizacyjnych Politechniki. Prowadzenie szerokiej działalności naukowo-badawczej możliwe jest dzięki bogatej bazie technicznej i laboratoryjnej. Do najważniejszych jednostek laboratoryjnych należą:

- Laboratorium Projektowania Układów Sterowania Samolotem (*Computer Aided Design Laboratory*) ufundowane ze środków TEMPUS - JEP 08214-94, Laboratorium Symulacji Procesów Sterowania Samolotem oraz Laboratorium Osprzętu Lotniczego w Katedrze Awioniki i Sterowania;
- Laboratorium Trwałości Konstrukcji Lotniczych oraz Lotniskowe Laboratorium Eksploatacji Samolotów i Silników Lotniczych w Katedrze Samolotów i Silników Lotniczych;
- Laboratorium Wytrzymałości Konstrukcji Lotniczych oraz Laboratorium Badań Modelowych w Katedrze Mechaniki Stosowanej i Robotyki;
- Laboratorium Badań Właściwości Mechanicznych Materiałów oraz Laboratorium Metalograficzne w Katedrze Materiałoznawstwa;
- Laboratorium Komputerowego Wspomagania Produkcji, Laboratorium Badań Warstwy Wierzchniej oraz Laboratorium Badań Zmęczeniowych w Katedrze Technologii Maszyn i Organizacji Produkcji;
- Laboratorium Aerodynamiki w Zakładzie Mechaniki Płynów i Aerodynamiki;
- Laboratorium Przeróbki Plastycznej oraz Laboratorium Przetwórstwa Tworzyw Sztucznych w Zakładzie Przeróbki Plastycznej;

- Laboratorium Mechaniki i Wibroakustyki w Katedrze Mechaniki Konstrukcji;
- Laboratorium Badań Konstrukcji w Zakładzie Badań Konstrukcji²⁹.

Przy Politechnice Rzeszowskiej działa pozawydziałowa jednostka organizacyjna szkoląca pilotów – **Ośrodek Kształcenia Lotniczego** w Jasionce. Celem instytucji jest lotnicze szkolenie studentów Politechniki Rzeszowskiej na kierunku dyplomowania „pilotaż”, którzy teoretyczny program studiów realizują na Wydziale Budowy Maszyn i Lotnictwa, a praktyczne i wybrane szkolenia teoretyczne odbywają się w Ośrodku. Ośrodek posiada Certyfikat na prowadzenie szkolenia lotniczego zgodnie ze standardami Międzynarodowej Organizacji Lotnictwa Cywilnego (ICAO) oraz wymaganiami Europejskiej Wspólnej Władzy Lotniczej (JAA - Joint Aviation Authority). Program kształcenia dostosowany jest do wymagań przepisów określających warunki uzyskania licencji pilota liniowego (ATPL - Aircraft Transport Pilot License) zebranych w europejskich normach JAR - FCL (Joint Aviation Requirements- Flight Crew Licensing). Częścią organizacyjną OKL jest **Akademicki Ośrodek Szybowcowy** Politechniki Rzeszowskiej w Bezmiechowej gdzie od 2003 r. prowadzone są badania dotyczące pilotażu oraz eksploatacji nadzorowanej szybowców PW-6U³⁰.

Pod patronatem Politechniki Rzeszowskiej od 2004 roku znajduje się krajowy ośrodek badawczy **Centrum Zaawansowanych Technologii AERONET – Dolina Lotnicza**. Głównym celem ośrodka jest umożliwienie wdrażania jak najlepszych nowych technologii i produktów. Konsorcjum tworzy Stowarzyszenia Dolina Lotnicza, sześć uczelni wyższych (Politechniki: Lubelska, Łódzka, Śląska, Warszawska, Częstochowska, AGH i Uniwersytet Rzeszowski) oraz Instytut Lotnictwa z Warszawy, Instytut Podstawowych Problemów Techniki PAN, Instytut Maszyn Przepływowych im. Roberta Szwalskiego PAN. Łączy ono najlepsze potencjały kadrowe i techniczne partnerów konsorcjum, co daje olbrzymią siłę do działania w ramach różnych wspólnie realizowanych projektów. Głównym celem AERONET-u jest zapewnienie konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynku światowym poprzez transfer wiedzy do przemysłu. Prace badawcze koordynuje Politechnika Rzeszowska, na której powstało, w ramach jednego z programów, Laboratorium Badań Materiałów dla Przemysłu Lotniczego, jedno z najnowocześniejszych w Europie. Realizowane są tu m.in. prace badawcze nad wytwarzaniem i udoskonalaniem stosowanych w lotnictwie materiałów i odpornych na wysokie temperatury pokryć. W Centrum AERONET realizowany jest również duży projekt kluczowy „Nowoczesne technologie materiałowe stosowane w przemyśle lotniczym”, finansowany w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007-2013. W projekcie prowadzonych jest piętnaście głównych zadań badawczych, ukierunkowanych na najbardziej zaawansowane dziedziny współczesnych procesów inżynierii materiałowej, inżynierii powierzchni oraz nowoczesnych technik wytwarzania w przemyśle lotniczym³¹.

Na Wydziale Chemicznym Politechniki Rzeszowskiej funkcjonuje **Centrum Doskonałości - Environment Friendly Chemical Processes With Computer-Aided Modelling, Design And Control (COMODEC)**. Katedra Technologii Maszyn i Organizacji Produkcji posiada Certyfikat na zgodność z normą PN-ISO 9001 w obszarze kształcenia i szkolenia zawodowego w zakresie technologii maszyn i zarządzania produkcją. Politechnika Rzeszowska zrzeszona jest w Stowarzyszeniu Uniwersytetów Lotniczych STAR prowadząc wymianę doświadczeń dydaktycznych i naukowych oraz współpracując w ramach programów Unii Europejskiej z innymi uniwersytetami zrzeszonymi w Stowarzyszeniu.

Liczne jednostki naukowo-badawcze działają również przy **Wyższej Szkole Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie**. Jedną z nich jest **Instytut Gospodarki** - samodzielna jednostka będąca ośrodkiem naukowo-badawczym zajmującym się procesami gospodarczymi. Znaczący dorobek naukowo-badawczy z sukcesem wykorzystuje we współpracy z biznesem, samorządami i innymi instytucjami. Innym przykładem jest **Centrum Transferu Innowacji i Przedsiębiorczości**, którego celem jest prowadzenie działalności usługowej: doradczej, szkoleniowej i promocyjnej w zakresie komercjalizacji wiedzy i przedsiębiorczości na rzecz społeczności akademickiej oraz otoczenia gospodarczego. Kolejną jednostką jest **Instytut Badań i Analiz Finansowych** -

²⁹ www.aeronet.pl

³⁰ www.okl.prz.edu.pl

³¹ www.aeronet.pl

jednostka naukowo-badawczą mającą na celu rozwój i propagowanie wiedzy finansowej oraz jej transfer do praktyki biznesowej. Zakres działania Instytutu obejmuje m.in. prowadzenie badań naukowych w dziedzinie szeroko rozumianych finansów i publikowanie ich wyników w kraju i za granicą, stymulowanie wymiany poglądów, opinii i myśli w tej dziedzinie poprzez organizowanie kongresów, konferencji, sympozjów i seminariów naukowych, podejmowanie inicjatyw edukacyjnych mających na celu podnoszenie wiedzy na temat zjawisk i zagadnień finansowych, w tym m.in. organizowanie szkoleń, warsztatów, studiów podyplomowych, wykładów otwartych itp., projektowanie i wdrażanie rozwiązań biznesowych usprawniających zarządzanie finansami przedsiębiorstw, a także doradztwo finansowe na rzecz organizacji i podmiotów różnego rodzaju. Pracownicy Instytutu posiadają specjalistyczną wiedzę i wysokie kwalifikacje, potwierdzone uzyskanymi stopniami i tytułami naukowymi, oraz duże doświadczenie praktyczne, w tym m.in. w realizacji projektów na styku nauki i biznesu. **Instytut Badań nad Cywilizacjami** jest jednostką badawczą o nastawieniu politologicznym, którego głównym celem jest: analizowanie zjawisk w skali makro i mikro w poszczególnych cywilizacjach, śledzenie form globalizacji w perspektywie kulturowej, politycznej i gospodarczej, wskazywanie możliwości współpracy między poszczególnymi obszarami cywilizacyjnymi, jak również monitorowanie obszarów zagrożeń i określanie możliwych konfliktów. Instytut Komunikacji Wizualnej i Sztuki Cyfrowej WSiLiZ prowadzi działalność naukowo-badawczą w obszarze: przestrzeni medialnej, komunikacji wizualnej, percepcji i postrzegania przyswajania informacji i reklamy. Do zadań Instytutu należy realizacja projektów badawczych z pogranicza sztuki i nauki, związanych z wizualnymi aspektami komunikacji społecznej³².

Instytut Ochrony Roślin – Państwowy Instytut Badawczy jest państwową placówką badawczo-rozwojową podległą Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi, stanowiącą ważny ośrodek naukowo-badawczy, wdrożeniowy, upowszechnieniowy i konsultacyjno-doradczy w zakresie szeroko rozumianej ochrony roślin, w tym kwarantanny. Terenowa Stacja Doświadczalna Instytutu Ochrony Roślin-PIB jest terenową jednostką badawczą podległą bezpośrednio Instytutowi Ochrony Roślin-PIB w Poznaniu, działającą na obszarze południowo-wschodniej części kraju, a w szczególności województwa Podkarpackiego³³.

Polskie Centrum Fotoniki i Światłowodów (PCFS), to fundacja, która została powołana w celu prowadzenia działalności naukowej i naukowo-badawczej, w szczególności prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych oraz rozpowszechnianie wyników tej działalności, ze szczególnym uwzględnieniem działań na rzecz rozwoju technologii światłowodowych, w tym włókien fonicznych. To grupa powiązanych ze sobą przedsiębiorstw, instytucji oraz innego rodzaju organizacji, działających na tym samym lub pokrewnych rynkach. Potrzeba środowiska badawczego i przemysłowego doprowadziła do zorganizowania współpracy w obszarze fotoniki, w tym w zakresie technologii światłowodowej. Fundacja Polskie Centrum Fotoniki i Światłowodów posiada potencjał organizacyjny potwierdzony doświadczeniem w realizacji i zarządzaniu projektami: Rozwój Powiązania Kooperacyjnego Polskie Centrum Fotoniki i Światłowodów; Demonstrator +, Wsparcie badań naukowych i prac rozwojowych w skali demonstracyjnej: Wykonanie instalacji demonstracyjnej dostępowej sieci światłowodowej wykorzystującej mikrokabel z włóknem wielordzeniowym; Program Patent Plus: Przeprowadzenie procedury objęcia ochroną patentową światłowodu mikrostrukturalnego do generacji efektów nieliniowych i zastosowań czujnikowych. Strategia rozwoju PCFS obejmuje również działania w zakresie innowacji tj. prac badawczo-rozwojowych oraz wdrożeniowych. Osoby związane z Fundacją na bieżąco śledzą i analizują kierunki rozwoju technologii fonicznych, a w szczególności możliwości ich zastosowania w przemyśle. Dzięki stałemu kontaktowi i współpracy z przemysłem oraz obecności na międzynarodowych konferencjach i wystawach, PCFS jest w stanie nie tylko zidentyfikować potrzeby rynku, ale co najistotniejsze posiada potencjał, aby zaproponować innowacyjne rozwiązania odpowiadające na potrzeby potencjalnych odbiorców. Obecnie w toku są procedury mające na celu zgłoszenie poniżej wymienionych wynalazków do procedury ochrony własności przemysłowej w systemie zgłoszenia międzynarodowego (PCT) i europejskiego (EPO): Sposób termicznego łączenia światłowodów; Czujnik światłowodowy, zwłaszcza temperatury; Światłowodowy czujnik natężenia prądu elektrycznego; Progony światłowodowy czujnik temperatury;

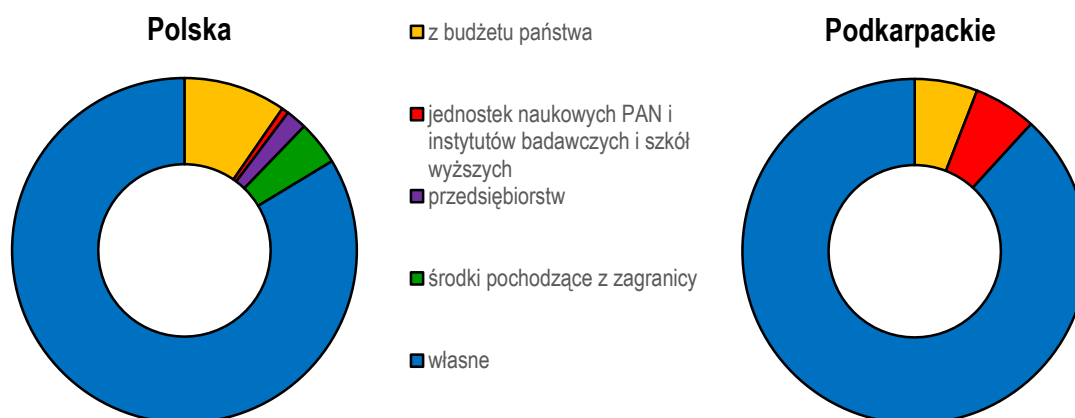
³² www.wsiz.rzeszow.pl/pl/nauka-i-badania/Strony/Nauka-i-Badania.aspx

³³ www.ior.rzeszow.pl

Światłowodowy czujnik substancji chemicznych, zwłaszcza Bojowych Środków Trujących, w szczególności sarinu lub iperytu i ich pochodnych oraz sposób wytwarzania światłowodowego czujnika substancji chemicznych zwłaszcza Bojowych Środków Trujących, w szczególności sarinu lub iperytu i ich pochodnych³⁴.

W 2012 roku wartość nakładów na działalność badawczo-rozwojową w województwie podkarpackim wynosiła niespełna 450 mln zł (GUS). Region na tle kraju zajmuje pod tym względem 9 pozycję, a udział wydatków na działalność B+R wynosi 9% wydatków w całej Polsce. Większość nakładów ponoszą same jednostki badawczo-rozwojowe, w mniejszym stopniu wspierane przez środki z budżetu państwa i jednostki naukowe.

Sektor przedsiębiorstw w Rzeszowie i na Podkarpaciu również odgrywa znaczącą rolę w kształtowaniu potencjału innowacyjnego regionu. Na tle kraju wyróżnia się sektor przemysłu, w którym nakłady na działalność innowacyjną ponosi co piąta firma w sektorze (czołówka w kraju). Nieco słabiej wygląda wydatkowanie na ten cel w sektorze usługowym. Niewątpliwie jednak wpływ biznesu na kształtowanie potencjału innowacyjnego województwa podkarpackiego jest znaczący o czym świadczy fakt, że prawie 60%³⁵ środków przeznaczanych na działalność B+R przypada na prace rozwojowe, które są kategorią badań najbardziej ukierunkowaną na zastosowanie w praktyce (średnia w kraju 43%).

Rys. 25. Nakłady na działalność B+R według źródeł finansowania w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Najbardziej znanymi przedsiębiorstwami w Rzeszowie, prowadzącymi działalność badawczo-rozwojową są firmy **Borg Warner** z branży motoryzacyjnej oraz **Pratt Whitney** i **Hamilton Sundstrand** z branży lotnictwa. Przedsiębiorstwa te współpracują i są wspierane przez silną specjalistyczną bazę naukową jednostek regionalnych (np. Wydział Budowy Maszyn i Lotnictwa Politechniki Rzeszowskiej). Na Podkarpaciu działają również centra badawcze zagranicznej firmy lotniczej **MTU Aero Engines**.

Wśród najważniejszych projektów badawczo-rozwojowe realizowanych na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego jest **Centrum Badawczo-Rozwojowe Napędów Lotniczych przy WSK PZL-Rzeszów SA**. Projekt obejmował budowę budynku na potrzeby biura konstrukcyjno-technologicznego, adaptację i remont obiektów z przeznaczeniem na stanowiska badawcze oraz zakup sprzętu i wyposażenia naukowo-badawczego. Projekt oddziałuje na skalę ponadregionalną – umożliwia tworzenie organizacji badawczo-rozwojowej o poziomie światowym, będącej partnerem dla europejskich i światowych przedsiębiorstw i instytutów badawczych³⁶.

³⁴ www.pcfs.org.pl

³⁵ Główny Urząd Statystyczny, Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2006-2009, Warszawa 2010, s. 89, 92

³⁶ http://www.wskrz.com

Kolejny projekt z branży B+R to **Rzeszów Technical Center - centrum B+R projektowania turbosprężarek Grupy Borg Warner**. Celem projektu jest utworzenie Centrum badawczo-rozwojowego, które będzie dostarczało innowacyjnych rozwiązań technologicznych zarówno dla pobliskiego zakładu produkcyjnego Spółki, ale także realizował projekty zgłaszane przez inne podmioty. W wyniku realizacji projektu Spółka rozpocznie świadczenie kompleksowych usług badawczo-rozwojowych z zakresu rozwoju technologii produkcji turbosprężarek. Dzięki połączeniu własnego know-how produkcyjnego z wysokim potencjałem lokalnego rynku pracy w zakresie dostępu do wykwalifikowanych kadr (projekt zostanie zlokalizowany na terenie Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologicznego), na rynek docelowy zostaną wprowadzone unikatowe usługi B+R. Prace badawcze będą wykonywane przez personel B+R firmy, w tym przez nowozatrudnionych pracowników. W celu realizacji projektu powstaną w pełni wyposażone budynki Centrum B+R o łącznej powierzchni 4700 m². W Centrum będą realizowane badania koncepcyjne oraz praktyczne. Usługi będą obejmowały ustalenie specyfikacji i wsparcie rozwoju nowych silników bezpośrednio z producentami, projektowanie i konstruowanie prototypowych modeli turbin, komputerowe obliczanie symulacyjne, testowanie i walidacja podzespołów jednostek napędowych³⁷.

4.2. INICJATYWY KLASTROWE I DZIAŁALNOŚĆ KLASTRÓW

Według definicji Ministerstwa Gospodarki klaster to *elastyczna forma współpracy horyzontalnej między 3 grupami podmiotów: przedsiębiorstwami, jednostkami naukowo-badawczymi oraz władzami publicznymi, które tworzą środowisko ułatwiające intensywne procesy interakcji i kooperacji między poszczególnymi aktorami narodowych i regionalnych systemów innowacji*³⁸. Rozwój klastrów w regionie wiąże się z szeregiem zjawisk, które pozytywnie wpływają na konkurencyjność i innowacyjność zarówno na poziomie pojedynczych przedsiębiorstw, jak i całego regionu.

Województwo podkarpackie uchodzi za „polskie zagłębienie klastrów”, które skupiają firmy z branży zarówno konkurujące ze sobą jak i intensywnie współpracujące i realizujące wspólne inicjatywy na rzecz rozwoju. Profil branżowy klastrów powstających na Podkarpaciu jest silnie skorelowane z dominującymi specjalizacjami regionu - branża lotnicza, przemysł chemiczny (farmaceutyczny), turystyka oraz informatyka.

Klaster „Dolina Lotnicza” (Stowarzyszenie Grupy Przedsiębiorców Przemysłu Lotniczego „Dolina Lotnicza”) jest najważniejszym w Polsce klastrem przemysłowo-technologiczny. Członkami-założycielami klastra (2003 r.) było kilkanaście lotniczych przedsiębiorstw z Podkarpacia i Bielska-Białej oraz Politechnika Rzeszowska, a także RARR i MARR. Obecnie klaster zrzesza ponad 100 członków, których zakres działalności obejmuje projektowanie, wytwarzanie i serwis samolotów oraz części do samolotów, wytwarzanie urządzeń wspomagających lotnictwo oraz usługi powiązane z lotnictwem (elektronika, działalność B+R w dziedzinie przemysłu lotniczego, szkolenie kadr dla lotnictwa, wspólna realizacja projektów innowacyjnych oraz wsparcie rozwoju branży i lobbing na jej rzecz). Cały obszar działania klastra rozciąga się od Bielska-Białej w województwie śląskim do Świdnika w województwie lubelskim. Jednak krajowy potencjał branży lotniczej w 90% zlokalizowany jest na terenie województwa podkarpackiego. Region ten cechuje duża koncentracja firm przemysłu lotniczego, ośrodków kształcenia pilotów, instytucji naukowo-badawczych oraz rozwinięte zaplecze edukacyjne i szkoleniowe. Przedsiębiorstwa branży lotniczej produkują nie tylko części, podzespoły i zespoły do silników odrzutowych, płatowców i helikopterów dla najważniejszych światowych producentów lotnictwa, ale również wyroby finalne, jak samoloty M-28, Bryza, Orka, śmigłowce Sokół, SW4, Black Hawk oraz wiele lekkich i ultralekkich konstrukcji lotniczych. Firmy członkowskie klastra zatrudniają ponad 23 tys. inżynierów i techników. Kluczowymi przedsiębiorstwami klastra są WSK „PZL Rzeszów” S.A., Polskie Zakłady Lotnicze Sp. z o.o. – PZL Mielec oraz PZL-Świdnik S.A.

Na terenie województwa podkarpackiego dodatkowo potencjał ten wzmacniają liczne małe i średnie, prywatne przedsiębiorstwa będące własnością byłych pracowników firm lotniczych. Głównym celem działania klastra jest

³⁷ www.porpw.parp.gov.pl

³⁸ www.mg.gov.pl/Wspieranie+przedsiębiorczosci/Wsparcie+finansowe+i+inwestycje/Klastry/Koncepcja+klastra

przekształcenie Polski Południowo-Wschodniej w jeden z wiodących w Europie regionów lotniczych, dostarczających produkty i usługi z zakresu przemysłu lotniczego. Podstawowym źródłem finansowania działalności klastra są składki członków wspierających Stowarzyszenia, których wysokość uzależniona jest od wielkości zatrudnienia w firmach. Niektóre inicjatywy (np. Politechnika Dziecięca, Centrum Kształcenia Operatorów CEKSO, szkolenia nauczycieli średnich szkół technicznych) podejmowane w ramach klastra są dodatkowo wspierane organizacyjnie i finansowo przez kluczowe firmy klastra. Stowarzyszenie realizowało i realizuje projekty finansowane z funduszy europejskich oraz ze środków publicznych. Dla utrzymania wiodącej roli przemysłu jako siły napędowej rozwoju klastra, wszyscy nowo przyjmowani członkowie reprezentują firmy lotnicze. Natomiast, w celu rozwoju współpracy pomiędzy przemysłem lotniczym a uczelniami i instytucjami B+R, utworzono Centrum Zaawansowanych Technologii „AERONET- Dolina Lotnicza”. Wiodącym zapleczem naukowym klastra jest Politechnika Rzeszowska oraz Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie. Branża lotnicza oparta na rozwiniętych technologiach wymaga szczególnie sprawnej współpracy z instytucjami naukowymi. Aby umożliwić jak najlepsze wdrażanie nowych technologii i produktów, utworzono Centrum Zaawansowanych Technologii „AERONET – Dolina Lotnicza” – konsorcjum, w skład którego, oprócz Stowarzyszenia Dolina Lotnicza, wchodzi sześć politechnik, jeden uniwersytet i cztery instytuty naukowo-badawcze. Stowarzyszenie Grupy Przedsiębiorców Przemysłu Lotniczego „Dolina Lotnicza” realizowało projekt typu foresight, pt. „Kierunki rozwoju technologii materiałowych na potrzeby klastra lotniczego Dolina Lotnicza”. Na podstawie wyników foresight sformułowano problemy badawcze i określono potrzeby rozwojowe przemysłu lotniczego. Celem projektu było określenie prognozy na ok. 15 lat w zakresie przewidywanych kierunków rozwoju technologii materiałowych, które są najbardziej istotne z punktu widzenia planów wytwórczych polskiego przemysłu lotniczego. Na tej podstawie wygenerowano kilkadziesiąt zgłoszeń patentowych w dziedzinie nowych technologii lotniczych – ich przyszłe wdrożenie przyczyni się do wzrostu konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynku światowym poprzez aplikację nowoczesnych rozwiązań i możliwe obniżenie kosztów produkcji, a w konsekwencji kosztów eksploatacji statków powietrznych. Do przygotowania materiałów i opracowania prognozy zaangażowani zostali eksperci z przemysłu lotniczego oraz ośrodków naukowo-badawczych, specjalizujących się w technologiach materiałowych dla lotnictwa z całego kraju.

Ważnym problemem dla rozwoju klastra jest zaspokojenie potrzeb kadrowych – jak wykazują badania, sektor lotniczy będzie potrzebował w najbliższych latach około 1 tys. wykwalifikowanych pracowników. Aby ich pozyskać, prowadzone są różnorakie działania. Politechnice Rzeszowskiej, która kształci m.in. pilotów i konstruktorów lotniczych, przekazywane są informacje o przyszłym zapotrzebowaniu na inżynierów; młodzież zachęca się do podejmowania studiów inżynierskich (w ramach takich inicjatyw, jak *Odlotowa fizyka* w gimnazjach, *Sugestia* w liceach, czy *Politechnika dla dzieci* w szkołach podstawowych). Na Politechnice organizowane są też krótkie cykle dedykowanych specjalistycznych szkoleń, warsztatów i konferencji dla pracowników firm Doliny Lotniczej, według wskazywanych przez nie potrzeb. Przedsiębiorstwa skupione w klastrze umożliwiają studentom uczelni technicznych odbywanie praktyk i staży na różnych stanowiskach pracy w firmach branży lotniczej. Aby pozyskać również średnią kadrę techniczną, Dolina Lotnicza wystąpiła z inicjatywą koordynacji programów nauczania w szkołach technicznych z rzeczywistymi potrzebami przemysłu oraz z dokształcaniem absolwentów techników województwa podkarpackiego. Dzięki porozumieniu przedstawicieli przemysłu, władz lokalnych oraz oświatowych, powołano Centrum Kształcenia Operatorów CEKSO. Obecnie szkoły i centra szkolenia skupione w CEKSO dysponują nowoczesnym sprzętem, otrzymanym od firm patronackich z klastra Dolina Lotnicza i kształcą operatorów maszyn sterowanych numerycznie oraz innych specjalistów dla przemysłu lotniczego. Klaster „Dolina Lotnicza” bierze udział w najważniejszych międzynarodowych imprezach dla przemysłu lotniczego, np.: Paris Air Show, Berlin Air Show, Farnborough Air Show. Stała współpraca z wieloma dziennikarzami przekłada się na liczne programy i artykuły o działaniach klastra w telewizji, radiu oraz zagranicznej, krajowej i lokalnej prasie. Przy okazji promocji firm i klastra, promowana jest Polska południowo-wschodnia, zarówno jako idealne miejsce dla inwestycji i projektów związanych z lotnictwem, jak również miejsce, gdzie warto żyć, przenieść się np. po ukończeniu studiów i rozpocząć karierę w nowoczesnym przemyśle nowatorskich technologii i innowacji. Klaster „Dolina Lotnicza” współpracuje w wielu dziedzinach z władzami samorządowymi różnych szczebli. Na najważniejsze konferencje

organizowane przez Dolinę Lotniczą zapraszani są również przedstawiciele ministerstw i agend rządowych. W ważnych spotkaniach biorą udział również przedstawiciele Komisji Europejskiej, Europejskiej Platformy Technologicznej oraz Europejskiego Stowarzyszenia Przemysłu Lotniczego i Obronnego ASD. Wynika to z faktu, że działania „Doliny Lotniczej” wykroczyły już poza region i często ich charakter ma zasięg krajowy lub międzynarodowy. Klaster „Dolina Lotnicza” był inicjatorem powołania sieci współpracy Europejskich Klastrow Lotniczych pod nazwą *Wings for Regions*. Inicjatywa ta została następnie przekształcona w Europejską Sieć Współpracy trzydziestu lotniczych klastrow, pod nazwą „EACP- European Aerospace Clusters Partnership”. Stowarzyszenie „Dolina Lotnicza” było również inicjatorem powołania do życia Polskiej Platformy Technologicznej Lotnictwa, która jest odpowiednikiem Europejskiej Platformy Technologicznej Lotnictwa – ACARE. Stowarzyszenie realizowało projekt „Rozwój i promocja transgranicznego polsko-słowackiego klastra lotniczego”, którego celem był rozwój i promocja transgranicznego, polsko-słowackiego klastra lotniczego, integrującego działania firm i instytucji zlokalizowanych na terenie obszaru kwalifikowanego EWT. Cel ten realizowano poprzez inicjowanie współpracy pomiędzy polskimi i słowackimi firmami oraz instytucjami naukowo-badawczymi, wymianę doświadczeń w zakresie tworzenia powiązań kooperacyjnych oraz promocję idei innowacyjnych klastrow przemysłowych. Wśród celów szczegółowych zdefiniowano stworzenie efektywnego, systemu wymiany informacji, przy wykorzystaniu technologii informatycznych, inicjowanie współpracy pomiędzy firmami oraz jednostkami badawczo-rozwojowymi poprzez organizację konferencji i spotkań typu b2b oraz inwentaryzacja potencjału gospodarczego i badawczo-rozwojowego na obszarze oddziaływania projektu, identyfikację, prezentację i transfer najlepszych praktyk w zakresie tworzenia i rozwoju inicjatyw klastrowych oraz wspólną promocję idei i działań transgranicznego klastra lotniczego³⁹.

Kolejnym klastrem z branży lotniczej jest Inicjatywa **Podkarpackie Powiązania Kooperacyjne** powstała w 2008 r. Początkowo do inicjatorów porozumienia przystąpiło 13 przedsiębiorstw (kooperantów), obecnie jest to prawie 40 podmiotów (26 firm, 6 jednostek naukowo-badawczych, jedna instytucja otoczenia biznesu oraz 6 stowarzyszeń). Klaster współpracuje z podobnymi stowarzyszeniami m.in. z Węgier i Nowej Zelandii. Zapleczem naukowym klastra jest Politechnika Rzeszowska oraz Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Krośnie i w Chełmie. Jest to klaster, którego celem jest stworzenie grupy dostawców i wytwórców podzespołów dla przemysłu lotniczego i wspólna produkcja ekologicznych samolotów oraz tworzenie innowacyjnych rozwiązań dla lotnictwa cywilnego. Firmy zrzeszone w klastrze specjalizują się w produkcji ultralekkich konstrukcji lotniczych. Działając wspólnie firmy są w stanie odnieść polegające na obniżeniu kosztów prowadzenia własnej działalności bieżącej takich jak: zakup środków produkcji, materiałów i surowców, materiałów biurowych, środków transportu itp.; promocji (wspólna reprezentacja na targach, misje gospodarcze itp.); identyfikacji i zaspokojenie potrzeb szkoleniowych, doradczych; korzystaniu z siły i marki powiązania; możliwości lobbowania na rzecz sprzyjających warunków rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw działających w branży lotniczej i kooperantów. Dzięki wspólnemu działaniu w ramach zrealizowanego projektu "Ekologiczne, pneumatyczne systemy napędowe w lotnictwie ultralekkim" wybudowano halę do celów badawczo-rozwojowych i przemysłowych wraz z pomieszczeniami socjalno-biurowymi oraz dokonano zakupu infrastruktury badawczo-rozwojowej i przemysłowej wraz z niezbędnym parkiem maszynowym. Zostały opracowane i zostaną wdrożone do produkcji i sprzedaży produkty z zakresu przemysłu lotniczego, umożliwiające wzrost konkurencyjności w branży lotniczej zarówno członkom Podkarpackiego Powiązania Kooperacyjnego, jak również przedsiębiorstwom pozostającym poza PPK, ale działającym w branży lotniczej w województwie podkarpackim. Produkty wytworzone w ramach projektu to: silniki pneumatyczne, motoszybowiec z silnikiem pneumatycznym, pojazd lotniskowy do transportu i tankowania motoszybowców, ekologiczne systemy zasilania pneumatycznego, system doładowywania systemu pneumatycznego w trakcie lotu, zbiorniki na sprężone powietrze. W końcowej fazie realizacji projektu przeprowadzono badania motoszybowca w locie, które ostatecznie potwierdziły sukces projektu. Motoszybowiec spełnił założone oczekiwania wykazując ponadprzeciętne właściwości lotne i wzbudzając spore zainteresowanie środowiska lotniczego. Możliwość działania w jednym miejscu zwiększy powiązania pomiędzy poszczególnymi przedsiębiorstwami a także wymianę know-how i doświadczeń każdego

³⁹ www.dolinalotnicza.pl, www.businessandbeauty.pl/dolina-lotnicza-jako-przyklad-klastra-przemyslowego

z nich. Dzięki wzrastającej kreatywności członków, koordynator oprócz bieżących zadań projektowych musi weryfikować kreowane pomysły, planować i koordynować dalsze plany inwestycyjne oraz coraz intensywniej poszukiwać i pozyskiwać środki na ich realizację. Przygotowywano kilka i nadal przygotowywane są nowe projekty, ściśle związane z branżą lotniczą, które w większości przypadków w radykalny sposób podniosą poziom bezpieczeństwa w lotnictwie lekkim i ultralekkim. Jeśli uda się zrealizować chociaż część tych projektów, to Polska może stać się światowym liderem we wdrażaniu tak zaawansowanych technologii bezpieczeństwa, procesów produkcyjnych, badawczych i szkoleniowych w tym sektorze⁴⁰.

W ostatnich latach dynamicznie rozwija się również branża informatyczna dzięki takim firmom jak Assesco Poland S.A (czwarta pod względem wielkości firma w branży w kraju), Opatem S.A, ZETO Rzeszów Sp. z o.o. oraz SoftSystem Sp. z o.o. W Rzeszowie swoje siedziby mają trzy klastry z branży informatycznej. **Wschodni Klaster Informatyczny KlasterIT** zrzesza osoby i podmioty, których głównym celem jest konsolidacja współpracy przedsiębiorstw z branży. **Podkarpacko-Lubelski Klaster Informatyczny** jest inicjatywą 8 firm z branży IT z województwa podkarpackiego i lubelskiego. Wszystkie te branże, będące regionalnymi specjalizacjami mają silne zaplecze rozwojowe w postaci ośrodków akademickich (Wydział Budowy Maszyn i Lotnictwa, Wydział Chemiczny, Wydział Biotechnologii, Wydział Matematyczno-Przyrodniczy, Wydział Elektroniki i Informatyki)⁴¹.

Dodatkowo województwo podkarpackie ma potencjał do rozwoju branż spożywczej, hutniczo-metalurgicznej, szklarskiej, naftowej, mineralnej i elektromaszynowej oraz budownictwa i turystyki. W 2011 r. powstała inicjatywa **Podkarpackiego Klastra Energii Odnawialnej**, którego głównym celem jest stworzenie płaszczyzny stałej współpracy przedstawicieli branży energetyki odnawialnej. Członkami klastra są zarówno producenci energii, jak i dostawcy rozwiązań dla branży energetycznej oraz integratorzy rozwiązań z obszaru energii odnawialnej. Klaster skupia przedsiębiorców, rzeszowskie uczelnie, instytucje otoczenia biznesu oraz jednostki administracji regionalnej. Zapleczem naukowym klastra jest Politechnika Rzeszowska, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie oraz Zespół Szkół Elektronicznych w Rzeszowie⁴².

Klaster KOM – CAST skupia firmy powiązane z przemysłem odlewniczym i obejmuje swoim obszarem działania tereny trzech województw Polski Wschodniej tj. województwo podkarpackie, województwo lubelskie, województwo świętokrzyskie. Jest to skupisko wzajemnie powiązanych firm, wyspecjalizowanych dostawców, jednostek świadczących usługi, firm działających w pokrewnych sektorach. Celem głównym działalności Wschodniego Klastra Odlewniczego KOM–CAST jest podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw branży odlewniczej w Polsce Wschodniej przez budowanie stałej platformy kooperacji między firmami i regionami Polski Wschodniej. Cel główny realizowany jest przez stworzenie warunków organizacyjno-finansowych umożliwiających funkcjonowanie Klastra, zacieśnienie współpracy i kooperacji podmiotów skupionych w Klastrze na rzecz podniesienia innowacyjności branży, wyzwolenie znacznego potencjału innowacyjnego Klastra poprzez zlecenie prac B+R przez jednego z członków Klastra oraz wdrażanie ich wyników w przedsiębiorstwach, poprawę parametrów jakościowych oferowanych produktów oraz usprawnienie procesów produkcyjnych, nawiązanie i utrzymanie współpracy z partnerami z kraju i z zagranicy, w tym z partnerami biznesowymi, innymi klastrami oraz jednostkami B+R, skupienie w Klastrze jak największej liczby przedsiębiorstw branżowych, instytucji otoczenia biznesu i jednostek badawczych – zakłada się rozwój Klastra przez przyjmowanie wielu nowych firm, promocję Polski Wschodniej jako polskiego zagłębia odlewniczego, wzrost rozpoznawalności marki KOM–CAST jako synonimu najwyższej jakości komponentów odlewniczych⁴³.

Branża chemiczna w województwie podkarpackim notuje 7,8% udziału w regionalnej produkcji sprzedanej przemysłu (GUS). Branża ta jest silnie reprezentowana przez ICN Polfa Rzeszów S.A., Sanofi-Aventis Sp. z o.o., Sanfarm Sp. z o.o., co przyczyniło się do powstania klastra **Podkarpacka Platforma Chemiczna**.

⁴⁰ www.klasterlotniczy.pl

⁴¹ „Klastry w województwie podkarpackim”, 2012 r.

⁴² www.energia.rzeszow.pl

⁴³ www.kom-cast.pl

Tab. 11. Inicjatywy klastrowe w województwie podkarpackim w 2014 r.

Siedziba	Branża	Nazwa Klastra	Członkowie*
Rzeszów	lotnicza	Stowarzyszenie Grupy Przedsiębiorców Przemysłu Lotniczego „Dolina Lotnicza”	Przedsiębiorstwa: 92 Instytucje naukowe: 2 IOB: 6
		Podkarpackie Powiązania Kooperacyjne – Klaster Lotnictwa Lekkiego i Ultralekkiego	Przedsiębiorstwa: 26 Instytucje naukowe: 6 IOB: 7
	Informatyczna	KlasterIT – Klaster Firm Informatycznych Polski Wschodni Klaster Informatyczny	Przedsiębiorstwa: 53 Instytucje naukowe: 3 IOB: 1
		Podkarpacko-Lubelski Innowacyjny Klaster Informatyczny	b.d.
	energia odnawialna	Podkarpacki Klaster Energii Odnawialnej	Przedsiębiorstwa: 76 Instytucje naukowe: 7 IOB: 4
	branża chemiczna	Podkarpacka Platforma Chemiczna	b.d.
	przetwórstwo tworzyw sztucznych	Klaster Tworzyw Sztucznych POLIGEN	Przedsiębiorstwa: 7 Instytucje naukowe: 1 IOB: 2
	metalowa	Innowacyjny Klaster Przemysłowy Stowarzyszenie Producentów Komponentów Odlewniczych KOM-CAST	Przedsiębiorstwa: 6 Instytucje naukowe: 1
	Rolno-spożywcza	Podkarpacki Klaster Rolno-Spożywczy	Przedsiębiorstwa: 38 Instytucje naukowe: 1 IOB: 1
	produkty lokalne, tradycyjne	Klaster Podkarpackie Smaki	b.d.
	turystyczna	„Kraina Podkarpacia” Klaster Jakości Życia	Przedsiębiorstwa: 16 Instytucje naukowe: 2 IOB: 3
Karpacki Klaster Turystyczny		b.d.	
Innowacyjny Klaster Zdrowie i Turystyka „Uzdrowiska Perły Polski Wschodniej”		Przedsiębiorstwa: 29 Instytucje naukowe: 2 IOB: 3	
Bieszczadzki Transgraniczny Klaster Turystyczny		b.d.	
Lesko		Klaster „Dolina Szkła”	b.d.
Krosno			b.d.
Stalowa Wola	spawalnicza	Podkarpacki Klaster Spawalniczy „KLASTAL”	b.d.
Mielec	lotnicza	Sieć „AVIA-SPLot”	b.d.
Warszawa	spożywcza	Klaster Rolno-Spożywczy Polski Wschodniej	b.d.
Głogów Małopolski	fotoniczna	Polskie Centrum Fotoniki Światłowodów	b.d.
Leżajsk	gospodarka odpadami	Wschodni Klaster Komunalny	Przedsiębiorstwa: 10 Instytucje naukowe: 1 IOB: 1
Kielce	budowlana	Świętokrzysko-Podkarpacki Klaster Budowlany INNOWATOR	Przedsiębiorstwa: 15 Instytucje naukowe: 1 IOB: 3
	energetyczna	Świętokrzysko-Podkarpacki Klaster Energetyczny	Przedsiębiorstwa: 27 Instytucje naukowe: 3 IOB: 4
Kraków		Małopolsko-Podkarpacki Klaster Czystej Energii	Przedsiębiorstwa: 27 Instytucje naukowe: 11 IOB: 4
Lublin	rolno-spożywcza	Dolina Ekologicznej Żywności	Przedsiębiorstwa: 15 Instytucje naukowe: 3 IOB: 3
	metalowa	Wschodni Klaster Obróbki Metali	Przedsiębiorstwa: 23 Instytucje naukowe: 1 IOB: 2

*ze względu na brak jednorodnych danych na temat aktualnej liczby członków klastrów oraz dużej dynamiki zmian w tym zakresie dane zawarte w tabeli mają charakter orientacyjny.

Źródło: Opracowanie własne.

Prężny rozwój branży tworzyw sztucznych w regionie przyczynił się do powstania **Klastra Przetwórstwa Tworzyw Sztucznych POLIGEN**, który został powołany z inicjatywy Politechniki Rzeszowskiej, przedsiębiorstwa MARMA Polska Folie Sp. z o.o. oraz spółki INNplus. Celem klastra jest tworzenie efektywnego systemu innowacji, wspierającego współpracę partnerów w zakresie podnoszenia konkurencyjności i wdrażania innowacji produktowych, organizacyjnych i procesowych.

Podkarpacki Klaster Rolno-Spożywczy utworzony został w styczniu 2012 r. Przystąpiło do niego 20 firm branży rolno-spożywczej. Zadaniem klastra jest przede wszystkim stworzenie wspólnego rynku opartego na wysokiej jakości produktach oraz wspólna promocja. Koordynację nad klasterem objęła Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie.

W ostatnich latach powstał również projekt innowacyjnego klastra uzdrowiskowo-turystycznego **Zdrowie i turystyka „Uzdrowiska – Perły Polski Wschodniej”**. Głównym zamierzeniem inicjatywy jest zachęcenie do odwiedzania lokalnych uzdrowisk osób w różnym wieku i zapewnienie im odpowiedniej oferty zarówno sanatoryjnej jak i szerokiej gamy rozrywek. Zapleczem naukowym klastra jest Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu oraz Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie.

Ciekawą inicjatywą z tej branży jest również powołania **Klastera Jakość Życia „Kraina Podkarpacie”**. Został założony w celu skoordynowania działań na rzecz rozwoju sektora Jakości Życia w Polsce południowo-wschodniej. Kombinacja pięknej, czystej i dzikiej natury, a także koncentracji czystych przemysłów high-tech, stwarzają unikalne warunki dla wzmocnienia gospodarczego regionu poprzez przyśpieszenie rozwoju nowoczesnej i zrównoważonej turystyki, sektora zaawansowanych usług medycznych, a także przemysłu „zielonych” technologii.

Ideą **Karpackiego Klastera Turystycznego** jest podejmowanie działań na rzecz wypromowania południa województwa podkarpackiego jako atrakcyjnego turystycznie regionu. Obejmuje on swoim zasięgiem tereny górskie i podgórskie: Bieszczady, Beskid Niski oraz Pogórza (Przemyskie, Dynowskie, Czarnorzecko-Strzyżowskie, Bukowskie i Jasielskie). Jego członkowie to m.in. biura podróży, hotele, pensjonaty, przewodnicy, lokale gastronomiczne oraz różne usługi, jak turystyka wodna, rowerowa czy konna.

Do końca 2014 roku w województwie podkarpackim odnotowano 25 inicjatyw klastrowych, z czego ponad połowa swoje siedziby ma w Rzeszowie, a pozostałe w Głogowie Małopolskim, Stalowej Woli, Mielcu, Krośnie, Lesku, Leżajsku i poza granicami województwa.

5. SFERA PRZESTRZENNA

5.1. LOKALNE KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Aktualnie niewielki odsetek powierzchni Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego objęty jest zapisami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, podobnie zresztą jak cały obszar województwa podkarpackiego. Wyróżnia się pod tym względem gmina Czudec, która w ponad 17% jest pokryta obowiązującymi planami. Nieco gorzej wygląda sytuacja w Rzeszowie i w gminie Łańcut - łącznie planami objęto tu prawie 2 tys. ha gruntu. W pozostałych gminach sytuacja jest dużo gorsza. W gminach Lubenia, Tyczyn, Chmielnik i Krasne sporządzono pojedyncze plany miejscowe dla kilku nieruchomości obejmujących obszar od 15 do 86 ha. W gminach Trzebownisko, Czarna, Świlcza, Głogów Małopolski, Boguchwała i w mieście Łańcut plany obejmują od 2,4% do 7,6% powierzchni gmin. Na podstawie ustawy z 2003 roku w całym obszarze ROF sporządzono 187 planów z czego prawie połowa na terenie Rzeszowa. Analizując jednak powierzchnie terenów objętych planami można stwierdzić, że w większości są to niewielkie pojedyncze działki, dla których sporządzenie planów miejscowych było obowiązkowe w sytuacji gdy w ich obrębie realizowano inwestycję celu publicznego.

Brak planów miejscowych, a także małe pokrycie nimi terenów gmin może skutkować chaosem przestrzennym, rozproszaniem zabudowy, a co za tym idzie wysokim kosztem budowy potrzebnej infrastruktury drogowej oraz technicznej. Kolejnym negatywnym następstwem braku mpzp może być zastój gospodarczy. Inwestorzy boją się

inwestować na terenach, na których nie jest określone ich przeznaczenie, a także okolicznych działek. W wyniku braku planów miejscowych gminy wydają decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania przestrzennego, które jeszcze bardziej potęgują chaos przestrzenny, a przede wszystkim wydłużają czas realizacji inwestycji.

Tab. 12. Pokrycie terenów gmin ROF miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w 2013 r.

Gmina	Powierzchnia gminy pokryta MPZP		Liczba obowiązujących planów	
	%	ha	ogółem	wg ustawy z 2003 r
Czudec	17,4	1471	11	7
Rzeszów	14,4	1672	187	98
Łańcut gmina	11,6	1230	214	7
Łańcut miasto	7,6	147	9	5
Boguchwała	4,5	402	9	9
Głogów Małopolski	3,5	502	46	25
Świlcza	3,3	373	94	10
Czarna	3,0	233	17	8
Trzebownisko	2,4	214	14	5
Krasne	2,2	86	9	4
Tyczyn	1,2	73	44	3
Chmielnik	0,5	25	5	5
Lubenia	0,3	15	4	1
PODKARPACKIE	8,1			

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W celu określenia polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z art. 3. Ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2003 Nr 80 poz. 717 z późn. zm.), uchwalanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania w granicach administracyjnych gminy należy do zadań własnych gminy. Studium nie jest jednak aktem prawa miejscowego, a jedynie określa uwarunkowania i kierunki rozwoju gminy. Studia uwarunkowań i kierunków przestrzennego zagospodarowania poszczególnych gmin w niewielkim stopniu odnoszą się do sfery społeczno-gospodarczej.

Tab. 13. Przeznaczenie terenów w SUIKZP gmin ROF w 2008 r. (ha)

gmina	powierzchnia pozostałych terenów wskazanych w studium do sporządzenia MPZP	powierzchnia terenów wskazanych w studium wymagających zmiany przeznaczenia		powierzchnia terenów wskazanych w studium		
		gruntów rolnych na cele nierolnicze	gruntów leśnych na cele nieleśne	do sporządzenia MPZP	przeznaczonych do zalesienia	pod zabudowę mieszkaniową
Łańcut miasto	16*	0	0	16	0	882
Czarna	140 (1,8%)	120	0	150	30	560
Łańcut gmina	2486 (23,4%)	178	0	180	640	171
Boguchwała	900 (10,1%)*	800*				
Chmielnik	0	0	0	902	0	0
Głogów Małopolski	0	250	0	1750	300	1750
Lubenia	150 (2,7%)	0	0	600	450	1000
Świlcza	800 (7,1%)*	480*				
Trzebownisko	1400 (15,5%)	290	0	590	510	2100
Tyczyn	1900 (32,2%)	1050	0	0	600	1550
Czudec	95 (1,1%)	80	0	0	15	60

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

* Dane za rok 2013

5.2. REGIONALNE KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Obowiązujący obecnie Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego z 2002 r.⁴⁴ określa podstawowe uwarunkowania i kierunki zagospodarowania przestrzennego województwa podkarpackiego. W ramach części dotyczącej kierunków polityki przestrzennej wskazać można szereg założeń mających wpływ na układ i funkcje stref aktywności gospodarczej na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Do nadrzędnych zasad wskazanych w Planie i wpływających na funkcjonowanie stref aktywności gospodarczej ROF należą: ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko, podniesienie aktywności inwestycyjnej, tworzenie nowych miejsc pracy na wsi w działaniach pozarolniczych, poprawa dostępności komunikacyjnej, ułatwianie rozwoju małych i średnich firm i stworzenie różnych środków zachęty do przyciągania inwestorów krajowych i zagranicznych do województwa, zwłaszcza ułatwienie zakupu terenu, zapewnienie dostępu do infrastruktury oraz stosowanie gry podatkowej. Natomiast do zasad wpływających na układ systemu stref aktywności gospodarczej należą zasady dotyczące struktur przestrzennych m. in. rozwój Rzeszowa jako krajowego ośrodka rozwoju, rozwój korytarzy osadnictwa w układzie pasmowym – w obszarze badania do takich należy Jarosław-Lubaczów-Rzeszów-Strzyżów, układy strefowe zakładające zgodność funkcji obszaru z realizowanymi inwestycjami (np. zakaz lokalizacji działalności uciążliwych w obszarach chronionych) oraz systemy liniowe i sieciowe związane z tranzytowym układem komunikacyjnym. Ponadto, za zasadę mającą szczególne odniesienie do ROF należy uznać eliminację produkcji rolnej z obszarów zurbanizowanych i przeznaczonych do urbanizacji.

W ramach narzędzi i działań dla realizacji tej polityki zaproponowano tworzenie warunków do rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw i nowych miejsc pracy w mieście i na wsi, wzmocnienie rozwoju najbardziej zaawansowanych technologicznie przedsiębiorstw przez m. in. dalszą aktywizację stref ekonomicznych oraz podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa.

Do **konkretnych ustaleń Planu** bezpośrednio dotyczących Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego należą:

- ograniczanie produkcji rolnej i obsługi rolnictwa w gminach Świlcza, Głogów Małopolski, Trzebownisko, Krasne, Łańcut, Tyczyn,, Czarna oraz Rzeszów i rozwój w nich funkcji miejskich
- rozwój elementów kreujących Rzeszów jako europol tj. rozwój potencjału przemysłowego i usługowego o znaczeniu krajowym i regionalnym, a przede wszystkim produkcji dyskretnej o najnowocześniejszych parametrach technologicznych
- rozwój Łańcuta jako ośrodka o znaczeniu ponadlokalnym oraz nadanie statusu miasta miejscowości Czudec
- rozwój Głogowa Małopolskiego i Tyczyna jako ośrodków o znaczeniu lokalnym
- rozwój następujących funkcji lokalnych ośrodków gminnych:
 - Czarna – usługowo-administracyjna, turystyczna, przemysłowa i rolnicza
 - Boguchwała – usługowo-administracyjna, rolnicza, przemysłowa,
 - Chmielnik – usługowo-administracyjna, rolnicza, turystyczna
 - Krasne - usługowo-administracyjna, rolnicza, przemysłowa
 - Lubenia – usługowo-administracyjna, rolnicza, uzdrowskowa
 - Świlcza – usługowo-administracyjna, rolnicza
 - Trzebownisko – usługowo-administracyjna, rolnicza, przemysłowa
 - Czudec - usługowo-administracyjna, rolnicza, turystyczna, przemysłowa
- koncentracja infrastruktury ekonomicznej i rozwój zaawansowanych technologii w przemyśle Rzeszowa
- rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego, przemysłu lekkiego, chemicznego i artykułów gospodarstwa domowego w Łańcutcie, a także funkcja turystyczna o znaczeniu ponadlokalnym w Rzeszowie i Łańcutcie

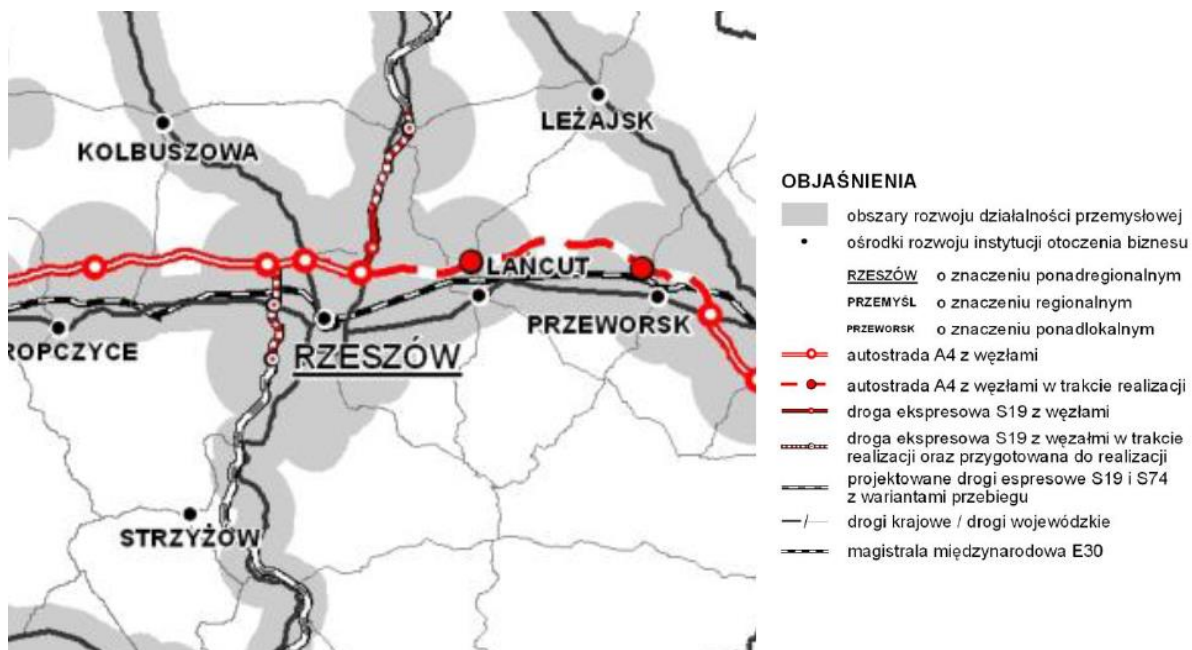
⁴⁴ Załącznik nr 1 do uchwały Nr XL VIII/522/-2 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 30 sierpnia 2002 r., 1, ust., pkt. 1, lit.: a, b, c, d

- rejon turystyczno-uzdrowiskowe: – Hyżne-Nieborów-Lubenia (projektowane uzdrowiska), Strzyżów-Czudec-Lubenia jako obsługujące wypoczynek sobotnio-niedzielny dla mieszkańców Rzeszowa
- wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich w gminach Świlcza, Trzebownisko, Krasne, Czarna i Łańcut ze względu na mało korzystne uwarunkowania rozwoju produkcji rolnej
- strefa intensyfikacji produkcji rolnej w gminach Boguchwała, Lubenia, Tyczyn, Chmielnik ze względu na korzystne warunki do produkcji rolnej oraz strefa rozwoju rolnictwa terenów nizinnych w gminie Głogów Małopolski
- dynamiczny wzrost transportu towarów drogą lotniczą przez lepsze wykorzystanie lotniska Rzeszów-Jasionka
- szczególna aktywizacja i wzmocnienie potencjału produkcyjno-usługowego w Głogowie Małopolskim i Tyczynie, a strefę aktywizacji społeczno-gospodarczej ustalono w powiecie strzyżowskim

W trakcie sporządzania niniejszego raportu nie przyjęto jeszcze zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego z perspektywą do roku 2030⁴⁵, aczkolwiek przygotowany i poddany konsultacjom społecznym został jego projekt. Do najważniejszych ustaleń tego dokumentu dotyczących Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego w kontekście stref aktywności gospodarczej należą:

- a. utworzenie bieguna wzrostu o znaczeniu krajowym (Rzeszów-Łańcut)
- b. umiejscowienie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego w polityce przestrzennej województwa, w tym wskazanie:
 - zakładów przemysłowo-usługowych i Specjalnych Stref Ekonomicznych w Rzeszowie i gminach sąsiadujących (Głogów Małopolski, Boguchwała, Trzebownisko)
 - podmiotów Klastra Przemysłu Lotniczego „Dolina Lotnicza” w Sędziszowie Małopolskim, Boguchwale, Jasionce, Tyczynie, Zaczerniu, Łańcucie i Kraczkowej jako wzmacniających integralność obszaru funkcjonalnego.
- c. rozwijanie obszarów działalności przemysłowej w sąsiedztwie istniejących i projektowanych ciągów komunikacyjnych (drogi krajowe, autostrada A4, drogi ekspresowe)
- d. rozwijanie działalności logistycznej i magazynowej (węzłów intermodalnych) przy węzłach transportowych
- e. wspieranie ważnych dla gospodarki województwa branż przemysłu tj. lotniczego, informatycznego, chemicznego, farmaceutycznego, spożywczego, hutniczo-metalurgicznego, elektromaszynowego i szklarskiego
- f. rozwój istniejących klastrów i wspieranie nowych inicjatyw klastrowych
- g. rozwój zainwestowania i powiększenie istniejących specjalnych stref ekonomicznych, w tym SSE Euro-Park Mielec w Rzeszowie i gminach: Głogów Małopolski, Trzebownisko oraz Krakowskiej SSE w Boguchwale.
- h. rozwój infrastruktury integrującej potencjał naukowo-badawczy z sektorem gospodarczym w istniejącym Podkarpackim Parku Naukowo-Technologicznym Aeropolis w Rzeszowie oraz inwestycje ukierunkowane na rozwój istniejącej tego typu infrastruktury w Łańcucie.
- i. rozwój instytucji otoczenia biznesu w celu poprawy dostępności przedsiębiorstw do usług informatycznych i doradczych
- j. wzmocnienie istniejących i rozwój nowych obszarów aktywności gospodarczej, w tym ukierunkowanych na inwestycje z branży zaawansowanych technologii m.in. w Rzeszowie oraz powiecie rzeszowskim
- k. rozwój współpracy gospodarczej z sąsiednimi województwami w ramach specjalnych stref ekonomicznych i klastrów

⁴⁵ Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego z perspektywą do roku 2030 – Projekt Zmiany Planu, Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego, Rzeszów 2014.

Rys. 26. Rozwój obszarów atrakcyjnych inwestycyjnie w założeniach projektu Planu Przestrzennego Zagospodarowania Województwa Podkarpackiego Perspektywa 2030 z 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie projektu Planu.

6. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT to technika analizy strategicznej szeroko stosowana w naukach o zarządzaniu. Polega na zidentyfikowaniu najważniejszych mocnych i słabych stron danej jednostki oraz szans i zagrożeń jakie przed nią stoją na drodze do sukcesu społeczno-gospodarczego. Na potrzeby niniejszego opracowania, którego przedmiotem są strefy aktywności gospodarczej w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym, mocne i słabe strony definiuje się jako zasoby lub procesy w danej chwili obecne, natomiast szanse i zagrożenia jako możliwe zjawiska przyszłe. Analiza SWOT przeprowadzona została dla pięciu analizowanych sfer stanowiących uwarunkowania dla lokalizacji stref aktywności gospodarczej w ROF. W celu jak najbardziej syntetycznego ujęcia potencjałów i problemów w każdej sferze w analizie SWOT wskazano tylko po 4-5 najważniejszych elementów, a dodatkowo oceniono stopień strategiczności do każdego elementu przypisując wagę. Waga nadana została za pomocą następującej skali danego elementu: A – kluczowy (obecnie i w przyszłości), B1 – kluczowy w przyszłości (obecnie nie aż tak ważny) B2 - kluczowy obecnie (w przyszłości nie będzie aż tak ważny), C - perspektywiczny (bardzo istotny pod warunkiem zajścia określonych czynników zewnętrznych).

6.1. SFERA DEMOGRAFICZNO-SPOŁECZNA

Mocne strony	waga	Słabe strony	waga
Znaczny potencjał ludnościowy ROF w skali województwa i stały wzrost liczby ludności (szczególnie w Rzeszowie)	A	Presja mieszkalnictwa na niektóre obszary podmiejskie	B2
Zdecydowana przewaga bardzo dużych i dużych miejscowości	B2	Wysoki udział ludzi starszych w strukturze wieku mieszkańców	B1
Obecność miast satelitarnych – lokalnych centrów rozwoju dla gmin podmiejskich (Boguchwała, Głogów Małopolski, Tyczyn)	B1	Wysoki poziom bezrobocia w gminach najbardziej oddalonych od Rzeszowa	B2
Wysoki odsetek ludności z wykształceniem wyższym i niewielki udział osób o niskim wykształceniu	B1	Rozproszenie osadnictwa i rozdrobniona struktura agrarna i własnościowa	A
Wysoka liczba studentów i absolwentów szkół wyższych	C		

Szanse	waga	Zagrożenia	waga
Wzrost potencjału demograficznego Rzeszowa i całego ROF – czynniki demograficzne (prognoza GUS)	C	Spadek liczby ludności w peryferyjnych obszarach ROF o słabszej atrakcyjności mieszkaniowej i inwestycyjnej (gminy Czudec, Lubenia, Chmielnik)	B1
Wzrost zasobów siły roboczej dzięki napływowi z peryferyjnych obszarów województwa i imigracji (np. z Ukrainy)	B1	Starzenie się zasobów siły roboczej, (spadek liczby potencjalnych pracowników w młodszym wieku),	A
Dalszy wzrost liczby ludzi młodych i dobrze wykształconych dzięki obecności wysokiej klasy szkół wyższych	A	Spadek liczby ludności i problemy społeczne w obszarach o słabej dostępności do Rzeszowa i oddalonych od SAG	C
Spadek bezrobocia przez napływ nowych inwestycji i lokalizację nowych firm na terenie ROF	A	Odływ wykształconych, młodych ludzi do innych ośrodków miejskich w Polsce i za granicę) tzw. drenaż mózgow)	B1
Dostęp do funduszy unijnych przeznaczonych na wzrost poziomu kształcenia i jego dopasowania do lokalnego rynku pracy	B1		

6.2. SFERA GOSPODARCZA

Mocne strony	waga	Słabe strony	waga
Koncentracja krajowego potencjału w zakresie przemysłu lotniczego	A	Niewielka liczba dużych przedsiębiorstw (poza Rzeszowem)	B1
Duża liczba podmiotów gospodarczych	B1	Niewielka powierzchnia kompleksowo uzbrojonych terenów inwestycyjnych	A
Duże nagromadzenie klastrów - zagłębie inicjatyw klastrowych na skalę kraju	A	Nieregulowany stan prawny gruntów potencjalnie mogących pełnić funkcję terenów inwestycyjnych	B2
Obecność wielu instrumentów i inicjatyw wspierających przedsiębiorczość i innowacyjność	B2	Brak skutecznej promocji gospodarczej obszaru	A
Wysoki poziom prywatyzacji przedsiębiorstw	B2	Duży odsetek osób zatrudnionych w rolnictwie w niektórych gminach	C
Szanse	waga	Zagrożenia	waga
Dostęp do funduszy unijnych związanych z przemysłami high-tech i innowacjami – nowa perspektywa 2014-2020	B2	Konkurencja ze strony innych ośrodków województwie i w Polsce w pozyskiwaniu inwestorów	A
Rozwój infrastruktury i powiązań portu lotniczego Rzeszów-Jasionka w zakresie transportu cargo	A	Brak zintegrowanej współpracy gospodarczej gmin należących do ROF	B1
Powiększenie istniejących stref aktywności gospodarczej, w tym powiększenie SSE	A	Odływ ludności o najlepszym wykształceniu i kwalifikacjach do większych miast i za granicę (tzw. drenaż mózgow)	B1
Pobudzenie tradycji przemysłowych w regionie przez realizację Regionalnej Strategii Innowacji	B1	Niedobór środków własnych gmin na wsparcie przedsiębiorczości (zadłużenie z poprzedniej perspektywy)	B1
Uzbrojenie i promocja terenów inwestycyjnych	A	Spadek pozycji konkurencyjnej Polski w zakresie przyciągania inwestorów zagranicznych	C

6.3. SFERA INFRASTRUKTURALNA

Mocne strony	waga	Słabe strony	waga
Obecność infrastruktury o randze europejskiej (drogi, linie kolejowe i lotnisko w sieci TEN-T)	A	Słaba gęstość sieci kolejowej i połączeń do terenów inwestycyjnych (bocznice)	A
Nowoczesna infrastruktura transportu lotniczego w Porcie Lotniczym Rzeszów-Jasionka	A	Brak rozwiniętego systemu kolei podmiejskiej	B2
Dobra jakość dróg krajowych, wojewódzkich i lokalnych	A	Niskie prędkości handlowe na liniach kolejowych	B2
Korzystne ukształtowanie powierzchni dla inwestycji w infrastrukturę liniową	B1	Brak węzłów autostrady A4 we wschodniej i zachodniej części ROF oraz brak ustalonego przebiegu S19 w południowej części ROF	B1
Zgodność inwestycji w infrastrukturę z planami rozwoju systemu transportu zbiorowego	B2	Słabe parametry techniczne niektórych dróg powiatowych i gminnych	A

Szanse	waga	Zagrożenia	waga
Budowa nowego terminala cargo w Porcie Lotniczym Rzeszów-Jasionka	A	Niska dynamika inwestycji ze względu na zbyt wysokie koszty doprowadzenia dróg i kolei do terenów inwestycyjnych	A
Połączenie stref inwestycyjnych z głównymi drogami i liniami kolejowymi (bocznice)	A	Wzrost konkurencji dla Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka (lotniska w Lublinie, Krakowie, Kielcach i Lwowie)	C
Duże możliwości dofinansowania inwestycji w ramach RPO 2014-2020 (sieć TEN-T, strefy inwestycyjne)	B1	Niewystarczające środki na inwestycje w utrzymanie istniejącej infrastruktury kolejowej	B2
Preferencja transportu kolejowego i intermodalnego w priorytetach rozwojowych i inwestycyjnych województwa	B1	Opóźnienia w budowie brakujących odcinków autostrady, brak preferencji dla drogi S19	A
Dynamiczny wzrost liczby operacji lotniczych i rozwój współpracy międzynarodowej w Porcie Lotniczym Rzeszów-Jasionka	C	Brak większych inwestycji transportowych w obszarach o gorszym dostępie do infrastruktury TEN-T	B1

6.4. SFERA INSTYTUCJONALNA

Mocne strony	waga	Słabe strony	waga
Rzeszów - silny ośrodek akademicki (UR, Politechnika Rzeszowska, WSiZ)	A	Niedofinansowanie publicznego szkolnictwa wyższego	A
Szeroka oferta kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym, szczególnie zawodowym	B2	Braki w wyposażeniu szkół na wsi	C
Duża liczba klastrów i instytucji promujących innowacyjność	A	Brak wyspecjalizowanych ośrodków badawczych w dziedzinach niezwiązanych z RSI	B1
Dobrze rozwinięte zaplecze badawczo-rozwojowe	A	Brak jednolitej, ogólnopolskiej marki instytucji związanych z biznesem	A
Działalność COI w większości gmin	B1		
Szanse	waga	Zagrożenia	waga
Preferencja innowacyjności i nowych dziedzin gospodarki w redystrybucji funduszy unijnych w nowej perspektywie 2014-2020 (np. RPO)	A	Niedobór funduszy na rozwój oświaty i rosnące koszty kształcenia	A
Możliwość nawiązania współpracy sfery biznesu i edukacji (włącznie przedsiębiorców w proces kształcenia)	B1	Niedopasowanie oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy	A
Współpraca firm z instytucjami otoczenia biznesu	A	Odwrót młodzieży od kształcenia zawodowego i technicznego	B1
Nawiązywanie współpracy przedsiębiorstw z uczniami wyższymi	A	Niższy wymagania wobec studentów związane z postępującą liberalizacją kształcenia na poziomie wyższym	B1
Współpraca klastrów z instytucjami za granicą – promocja regionu	B1		

6.5. SFERA PRZESTRZENNA

Mocne strony	waga	Słabe strony	waga
Konkretne funkcje gmin ustalone w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa	C	Niski odsetek powierzchni obszaru ROF pokryty MPZP	A
Świadomość władz o istotności MPZP dla potencjalnych inwestorów	B1	Brak aktualnych gminnych dokumentów strategicznych i planistycznych	B1
Przeznaczenie wielu terenów pod działalność gospodarczą mogących stanowić potencjalną ofertę inwestycyjną	B1	Założenie w PZP województwa intensyfikacji produkcji rolniczej w niektórych gminach podmiejskich	B2
Niski odsetek terenów przeznaczony pod zabudowę mieszkaniową w stosunku do potencjalnej liczby mieszkańców	B1	Niska partycypacja w konsultacjach społecznych dokumentów planistycznych	B1

Szanse	waga	Zagrożenia	waga
Zakładany w projektowanym PZP województwa rozwój działalności gospodarczej wzdłuż najważniejszych ciągów komunikacyjnych	A	Chaos planistyczny, wynikający z braku MPZP – niekontrolowane inwestycje zaburzające ład przestrzenny	C
Rozwój gospodarczy oparty na strefach inwestycyjnych w szczególności SSE oraz potencjale naukowo-badawczym w projektowanym PZP województwa	A	Presja mieszkalnictwa na tereny planowane do gospodarczego wykorzystania – protesty mieszkańców	A
Przeznaczenie w dokumentach planistycznych wolnych terenów pod działalność gospodarczą	B1	Funkcja turystyczna i uzdrowiskowa obecna w niektórych gminach wg obowiązującego PZP województwa	C
Preferencja sporządzania MPZP dla terenów planowanych pod działalność gospodarczą	C	Brak środków finansowych i długotrwała procedura sporządzania MPZP	A
		Brak zgodności (kontynuacji) realizacji polityki przestrzennej województwa w dokumentach lokalnych i dla obszaru funkcjonalnego	B1

III. Analiza istniejących Stref Aktywności Gospodarczej

1. STREFY AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ W DOKUMENTACH STRATEGICZNYCH I PLANISTYCZNYCH

W oparciu o dokumenty strategiczne gmin należących do Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego dokonano analizy celów i działań pod względem rozwoju i istniejących i tworzenia nowych stref aktywności gospodarczej oraz kierunków rozwoju w zakresie przedsiębiorczości. Analizie poddano strategię rozwoju 13 gmin oraz 3 powiatów należących do ROF.

Strategia rozwoju **Rzeszowa** z 2008 roku w sposób bardzo szeroki określa działania mające służyć rozwojowi sfery gospodarczej miasta. Niewiele z nich jednak dotyczy działań związanych ze wspieraniem funkcjonowania Stref Aktywności Gospodarczej. Inaczej wygląda sytuacja w gminie **Boguchwała**, gdzie jednym z pięciu obszarów strategicznych jest *Innowacyjna gospodarka*, w ramach której obrano 2 cele strategiczne, które w sposób bezpośredni (cel 1) i pośredni (cel 2), przyczyniają się do rozwoju stref przemysłowych w gminie. W przypadku gminy **Chmielnik** cele strategiczne i operacyjne po części przyczyniają się do rozwoju SAG jednak głównie w sposób pośredni (wspieranie przedsiębiorczości, kreowanie klimatu inwestycyjnego itp.). Gmina **Głogów Małopolski** w swojej Strategii rozwoju nie wyodrębniła celów związanych z rozwojem gospodarczym i wspieraniem stref aktywności. Podobnie wygląda sytuacja w gminie **Krasne**, która posiada jedynie Plan rozwoju lokalnego z 2005 roku, w którym ujęto działanie *kompleksowe uzbrojenie terenu pod potrzeby rozwoju przedsiębiorczości*. Gmina **Świlcza** i **Lubenia** posiadają przedawnione dokumenty (1999), które wymagają aktualizacji, jednak w obu przypadkach strefy gospodarcze były przedmiotem planowanych działań inwestycyjnych i zostały wyraźnie wyodrębnione w strukturze dokumentów. Gminy **Trzebownisko** i **Tyczyn** posiadają strategię, których termin realizacji założeń dobiega końca w 2015 roku. Zarówno w przypadku jednej jak i drugiej gminy zaplanowano działania mające na celu poprawę sytuacji gospodarczej i wzrost przedsiębiorczości, jednak w niewielkim stopniu dotyczą one rozwoju stref inwestycyjnych. Wyjątkiem jest *Utworzenie centrum logistycznego w obrębie lotniska*, jako jeden z głównych celów przyjętych w gminie Trzebownisko. Niespójna struktura Strategii rozwoju gminy **Czarna** uniemożliwia wyodrębnienie poszczególnych celów i działań obejmujących strefy i obszary aktywności gospodarczej. Wśród bardzo licznie określonych zadań znalazły się jednak te *dotyczące pozyskania nowych terenów pod inwestycje, uzbrajania terenów inwestycyjnych, promowania możliwości inwestowania na terenie gminy oraz poszukiwania nowych inwestorów*. Perspektywa czasowa strategii rozwoju **miasta Łańcut** dobiega końca w 2014 roku. Zgodnie z jej założeniami rozwój obszarów aktywności gospodarczej obejmował głównie działania związane z tworzeniem zasobu gruntów do aktywnej działalności gospodarczej, tworzenie i publikowanie ofert inwestycyjnych oraz wsparcie przedsiębiorczości. W sposób pośredni do rozwoju obszarów aktywności gospodarczej miały przyczynić się działania polegające na powołaniu łańcuckiej Agencji Rozwoju, poprawie jakości dróg i dostępności komunikacyjnej oraz stworzenie planu zagospodarowania przestrzennego. W Strategii rozwoju **gminy Łańcut**, w obszarze strategicznym *Wsparcie lokalnej gospodarki* wyznaczono 4 cele operacyjne. W pierwszym skupiono się na działaniach zmierzających do poprawy opłacalności produkcji rolnej: inicjowanie organizowania się rolników w grupy producenckie, promocja rolnictwa ekologicznego, lokalnych liderów rolnictwa i gospodarstw agroturystycznych oraz rozwój szkoleń i doradztwa, wprowadzenie ulg i zwolnień dla rolników, wsparcie w scalaniu i zalesianiu gruntów. Drugi cel operacyjny w ramach obszaru wspierania lokalnej gospodarki dotyczył działań związanych ze wsparciem przedsiębiorczości. Działania te obejmowały pobudzanie lokalnej przedsiębiorczości, zachęcanie do korzystania z pomocy finansowej w ramach finansowania krajowego i unijnego oraz rozwój szkoleń i doradztwa. Cel trzeci dotyczył zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej gminy, poprzez przygotowanie ofert inwestycyjnych, promocje gospodarczą gminy, tworzenie warunków przyciągających inwestorów oraz udział w tworzeniu systemu informacji rynkowej. Cel czwarty to tworzenie efektywnego systemu edukacji. Żadne z tych zagadnień nie obejmuje w sposób bezpośredni działań związanych ze Strefami Aktywności Gospodarczej, jednak wszystkie pośrednio przyczyniają się do poprawy sytuacji gospodarczej gminy i wpływają na wzrost przedsiębiorczości.

Tab. 14. Atuty i bariery prowadzenia działalności w strefach aktywności gospodarczej i terenach Strefy Aktywności Gospodarczej w strukturze celów i działań gminnych i powiatowych strategii rozwoju

Powiat	Gmina	Strefy Aktywności gospodarczej w strukturze celów i działań gminnych i powiatowych strategii rozwoju
Rzeszów miasto	Rzeszów 2008...	<p><u>Cel strategiczny:</u> Tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju Rzeszowa jako atrakcyjnego miejsca dla prowadzenia działalności gospodarczej oraz rozwoju szkolnictwa wyższego, nauki i kultury</p> <p><u>Cele szczegółowe:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wykorzystanie „Doliny Lotniczej” i innych klastrów innowacyjnych do promocji wizerunku Podkarpacia w Europie 2. Wytworzenie sprzyjających warunków dla znaczącego napływu kapitału krajowego i zagranicznego, służącego lokalizacji inwestycji o charakterze rozwojowym i przyspieszenia tempa prywatyzacji 3. Tworzenie zasobów gruntów publicznych jako elementu programu aktywizacji działalności gospodarczej 4. Opracowanie programu rozwoju obszaru problemowego lotniska „Rzeszów-Jasionka” oraz stref aktywności gospodarczej, w tym SSE i Centrum Logistyki Transportowej 5. Wspieranie aktywności i przedsiębiorczości lokalnej – inicjowanie ustanowienia SSE, 6. (...) tworzenie klimatu do realizacji inwestycji o charakterze rozwojowym 7. Tworzenie sprzyjających warunków do napływu kapitału zagranicznego 8. Określenie systemu preferencji dla inwestorów gwarantujących istotny wzrost zatrudnienia (...) 9. Tworzenie zasobów gruntów pod aktywizację gospodarczą 10. Wyznaczenie większych terenów pod inwestycje w sferze gospodarczej,
powiat rzeszowski	Boguchwała 2008-2015	<p><u>Obszar strategiczny:</u> Innowacyjna gospodarka</p> <p><u>Cel strategiczny:</u> Tworzenie i rozwój stref przemysłowych</p> <p><u>Działania:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aktualizacja studium zagospodarowania oraz uwzględnienie stref przemysłowych w planach miejscowych 2. Działania zmierzające do uzbrojenia terenów przemysłowych na strefy 3. Ustalenie ulg podatkowych dla firm inwestujących na terenie stref 4. Stworzenie przemyślanej, atrakcyjnej oferty dla inwestorów 5. Skuteczna i właściwie ukierunkowana promocja terenów objętych strefami 6. Aktywne poszukiwanie inwestorów <p><u>Cel strategiczny:</u> Rozwój przedsiębiorczości – wsparcie MŚP</p>
	Chmielnik 2008-2015	<p><u>Cele strategiczne:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wszechstronny rozwój infrastruktury technicznej tworzącej dogodne warunki do inwestowania i życia mieszkańców 2. Kreowanie klimatu sprzyjającego lokowaniu nowych inwestycji na terenie gminy, promocja lokalnej przedsiębiorczości i turystyki <p><u>Cele operacyjne:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Przygotowanie terenów pod inwestycje w celu powstania lokalizacji nowych przedsięwzięć gospodarczych 2. Wspieranie rozwoju drobnej przedsiębiorczości, 3. Kształtowanie postaw pro-przedsiębiorczych
	Głogów Małopolski 2008-2020	<p><u>Obszar strategiczny:</u> Budownictwo</p> <p><u>Cel:</u> Przygotowanie oferty pod budownictwo mieszkaniowe i usługowe</p> <p><u>Działanie:</u> Stwarzanie warunków dla rozwoju firm</p>
	Krasne 2005-...	<p><u>Działanie:</u> kompleksowe uzbrojenie terenu pod potrzeby rozwoju przedsiębiorczości i budownictwa mieszkaniowego</p>
	Lubenia 1999-...	<p><u>Obszar strategiczny:</u> Rynek pracy</p> <p><u>Cele:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Popieranie podmiotów gospodarczych tworzących nowe miejsca pracy, 2. Zapobieganie likwidacji istniejących miejsc pracy 3. Wspieranie rodzimych podmiotów gospodarczych 4. Stworzenie systemu promocji gminy otwartej na rozwój przedsiębiorczości <p><u>Zadania:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Prowadzenie przez władze gminy odpowiedniej polityki podatkowej 2. Stosowanie ulg podatkowych dla rzemiosła i drobnych usług <p><u>Obszar strategiczny:</u> Rozwój przedsiębiorczości</p> <p><u>Cele:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój ekonomiczny gmin – przedsiębiorczość 2. Wykorzystanie możliwości podłączeń do infrastruktury technicznej dla nowych przedsiębiorstw <p><u>Zadania:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zainteresowanie potencjalnych inwestorów zewnętrznych i wewnętrznych gminą 2. Promocja gminy jako miejsca przyjaznego dla nowych inwestycji 3. Udostępnienie możliwości podłączeń do infrastruktury technicznej dla nowych podmiotów
	Świlcza 1999-...	<p><u>Obszar strategiczny:</u> Zagospodarowanie terenów</p> <p><u>Cele:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój drobnej przedsiębiorczości

		2. Nowe inwestycje na obszarach położonych przy drodze E-40 – rozwój stref inwestycyjnych <u>Działanie:</u> wykorzystanie dużych obszarów wzdłuż trasy E-40 pod budowę placówek handlowych i produkcyjnych.
	Trzebowniko 2008-2015	<u>Obszar strategiczny:</u> Zapewnienie zrównoważonego rozwoju gospodarczego <u>Cele:</u> 1. Kontynuowanie procesów restrukturyzacyjnych i modernizacyjnych oraz przekształceń własnościowych prywatyzacji 2. Tworzenie warunków do działalności gospodarczej 3. Rozwój produkcji, usług i handlu 4. Utworzenie centrum logistycznego w obrębie lotniska
	Tyczyn 2008-2015	<u>Obszar strategiczny:</u> Sfera Gospodarcza <u>Cel strategiczny:</u> Tworzenie warunków dla zwiększania miejsc pracy oraz promocja przedsiębiorczości <u>Cele szczegółowe:</u> 1. Wsparcie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości 2. Tworzenie korzystnych warunków dla inwestorów oraz promocja inwestycyjna gminy
powiat łańcucki	Czarna 2010-2020 (2030)	<u>Obszar strategiczny:</u> Potencjał techniczny <u>Zadania:</u> 1. pozyskanie nowych terenów pod inwestycje oraz terenów rekreacyjnych 2. uzbrajanie terenów inwestycyjnych 3. promowanie możliwości inwestowania na terenie gminy 4. poszukiwanie inwestorów zewnętrznych <u>Obszar strategiczny:</u> Sfera gospodarcza <u>Zadanie:</u> stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości
	Łańcut miasto 2007-2014	<u>Obszar strategiczny:</u> Miasto Życiliwe dla Inwestorów i Przyjezdnych <u>Cel:</u> Tworzenie warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej, wspieranie istniejących i potencjalnych inwestorów <u>Działania:</u> 1. Tworzenie zasobu gruntów do aktywnej działalności gospodarczej 2. Tworzenie i publikowanie ofert inwestycyjnych dla przyszłych inwestorów 3. Tworzenie klimatu do rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw – wspieranie przedsiębiorczości
	Łańcut gmina 2008-2020	<u>Obszar strategiczny:</u> Wsparcie lokalnej gospodarki <u>Cele:</u> 1. Poprawa opłacalności produkcji rolnej 2. Wsparcie przedsiębiorczości 3. Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy 4. Efektywny system edukacji
Strzyżowski	Czudec	Brak dokumentu na stronie internetowej
	powiat rzeszowski 2006-2015	<u>Obszar strategiczny:</u> Gospodarka <u>Cel:</u> Podjąć działania w kierunku uzbrojenia terenów pod potrzeby rozwoju przedsiębiorczości i działać na rzecz tworzenia warunków do rozwoju stref aktywności gospodarczej <u>Działania:</u> 1. Tworzenie projektów w zakresie rozbudowy infrastruktury na rzecz lokalizowanych inwestycji tworzących miejsca pracy 2. Zintensyfikowanie działań dla uruchomienia Parku Naukowo Technologicznego w nowych obszarach <u>Cel:</u> Tworzyć warunki do rozwoju usług około biznesowych i wspierać przedsiębiorczość <u>Działania:</u> 1. Tworzenie inkubatorów przedsiębiorczości 2. Promocja gospodarcza powiatu poprzez organizowanie konferencji typu „BB”
	powiat łańcucki 2007-2014	<u>Obszar strategiczny:</u> Przedsiębiorczość i rolnictwo <u>Cel:</u> tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości <u>Działania:</u> 1. Tworzenie programu rozwoju przedsiębiorczości 2. Inwentaryzacja terenów i obiektów przeznaczonych na rozwój przedsiębiorczości <u>Obszar strategiczny:</u> Infrastruktura techniczna <u>Cel:</u> działanie na rzecz podnoszenia atrakcyjności powiatu <u>Działanie:</u> aktywne działania na rzecz uzbrojenia terenów przeznaczonych pod inwestycje
	powiat strzyżowski 2002-2014	<u>Obszar strategiczny:</u> Gospodarka i przedsiębiorczość <u>Cel:</u> 1. Wspieranie powstawania i rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw 2. Tworzenie zachęt i aktywne poszukiwanie inwestorów zewnętrznych 3. Przygotowanie terenów z pełną infrastrukturą 4. Modernizacja i rozwój baz danych 5. Wspieranie osób rozpoczynających działalność gospodarczą 6. Utworzenie w powiecie Inkubatora Przedsiębiorczości

Źródło: Opracowanie własne na podstawie strategii rozwoju gmin i powiatów ROF.

W przypadku założeń powiatowych strategii rozwoju we wszystkich dokumentach położono nacisk na rozwój gospodarczy. Poza ogólnymi zadaniami zmierzającymi do wzrostu przedsiębiorczości na terenie powiatów zaplanowano również działania w kierunku pozyskiwania i uzbrajania terenów inwestycyjnych.

Warto nadmienić, że w większości dokumenty strategiczne są już nieaktualne, albo niebawem starczą swoją ważność. Wyjątkiem są jedynie gminy Głogów Małopolski, Czarna i Łącut. Pozostałe dokumenty wymagają aktualizacji, która ze względu na nową perspektywę finansową, powinna zostać przeprowadzona w najbliższym czasie.

2. HIERARCHIZACJA LOKALNYCH UWARUNKOWAŃ FUNKCJONOWANIA STREF AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ

W przeprowadzonych wywiadach wśród przedsiębiorców funkcjonujących w obrębie stref aktywności zadano respondentom pytanie o najważniejsze atuty i bariery związane z prowadzeniem działalności gospodarczej na ich terenie. Przedstawiciele firm mieli możliwość wskazania do trzech pozytywnych i trzech negatywnych elementów funkcjonowania w danym SAG (n=140). Co bardzo istotne, przedsiębiorcy dużo częściej odnajdywali zalety prowadzenia działalności w SAG. Takich osób było o ponad jedną trzecią więcej niż tych, którzy byli w stanie podać wady takiej lokalizacji.

Najczęściej wymienianymi atutami działania w SAG jest bliskość miasta (Rzeszowa) i możliwość korzystania z różnego rodzaju ulg podatkowych – pierwsza zaleta pozwala na pełne wykorzystanie atutu lokalizacji w skali regionu i kraju, natomiast drugie decyduje o ograniczeniu kosztów działalności w danym miejscu. Ogólnie rozumiana lokalizacja jest trzecim atutem strefy - chodzi tu przede wszystkim o bardzo korzystną infrastrukturę drogową i kolejową, która pozwala na swobodne przemieszczanie się wzdłuż istotnych dla regionu i kraju szlaków komunikacyjnych. Czwartym atutem jest bliskość firm działających w strefie - dzięki skupieniu się wielu firm w jednym miejscu uzyskuje się tzw. efekt skali ograniczający koszty rozpoczęcia i prowadzenia działalności (niższe koszty doprowadzenia infrastruktury), a także zapewniający możliwości współpracy i rozwoju powiązań biznesowych. Tego typu tworzenie się sieci połączeń między przedsiębiorstwami umożliwia znalezienie podwykonawców, skorzystanie z dobrych praktyk czy utworzenie stowarzyszenia lub klastra. Z mniejszą częstotliwością przedsiębiorcy wskazywali inne atuty działalności w strefach inwestycyjnych takie jak: wsparcie administracyjne, możliwości rozwoju, stabilne zatrudnienie, dostęp do dotacji, korzystne ceny działek, wykwalifikowana kadra, liczne inwestycje i dobre uzbrojenie terenu. Wszystkie te atuty ułatwiają rozpoczęcie i kontynuowanie działalności na danym obszarze. Niemniej jednak, 29 pytanym firm nie potrafiło podać atutów funkcjonowania w SAG.

Wyniki badania ankietowego wskazują, że wykorzystanie potencjału społeczno-demograficznego ROF sygnalizowanego w analizie SWOT jest bardzo wysokie - praktycznie każda z wymienionych w niej mocnych stron ma swoje odzwierciedlenie w odpowiedziach przedsiębiorców. W kwestii wykorzystania potencjału gospodarczego istotna jest duża liczba podmiotów gospodarczych, która również wskazywana była jako mocna strona regionu w analizie SWOT. Do wykorzystanych atutów regionu należy także dołożyć sferę infrastrukturalną, która w odpowiedziach ankietowych pojawia się jako dobra lokalizacja, a oznacza bardzo dobrą dostępność komunikacyjną, dzięki dobrej jakości drogom wyższego rzędu i obecności infrastruktury o randze europejskiej. Doceniona została także dobra i szeroka oferta kształcenia, a także status prężnie rozwijającego się ośrodka akademickiego.

Za największą barierę funkcjonowania w SAG przedsiębiorcy uznali bliskość innych firm, które z pewnością uważane są za konkurencję - przy dużej koncentracji przedsiębiorstw o podobnym profilu i podobnych warunkach rozwoju konkurencja jest bardzo silna, a o sukcesie danej firmy decydują detale. Kolejnymi wadami, które są w podobnym stopniu uciążliwe dla inwestorów są trudności z uzyskaniem zezwoleń (biurokracja), wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczej, duża odległość od dystrybutorów i skomplikowane przepisy formalno-prawne. Wysokie sformalizowanie i duża ilość dokumentów niezbędnych do rozpoczęcia i prowadzenia działalności gospodarczej wynika z ustawowych ram prawno-administracyjnych. Odległość od

dystrybutorów może być uciążliwa dla tych, którzy uznali, że korzyści płynące z ułatwień są większe niż niedogodności jakie będzie sprawiała lokalizacja. Wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczej dotyczą przedsiębiorców niezależnie od tego gdzie zlokalizowali swoją działalność, a tego typu opinia pokazuje, że nawet tworzone podstrefy specjalnych stref ekonomicznych nie rozwiązują wszystkich problemów finansowych. Kolejnymi negatywnymi spostrzeżeniami dotyczącymi SAG były: nadmierna biurokracja, która wiąże się ze skomplikowanymi przepisami i zezwoleniami, odległość od miasta (położenie na peryferiach), która dla niektórych rodzajów działalności może być atutem, dla niektórych wadą. Ponadto respondenci wskazywali na wysokie ceny nieruchomości, bariery usługowe (niedostatek pewnych usług świadczonych dla przedsiębiorców). Natomiast trzeba zaznaczyć, że aż 62 przedsiębiorców uznało, że lokalizacja przedsiębiorstwa w SAG nie posiada żadnych znaczących i istotnych wad, co sugeruje że usługi i oferowana lokalizacja są bardzo korzystne dla firm. Podawane przez respondentów wady funkcjonowania w SAG ujawniają słabości sygnalizowane SWOT sfery gospodarczej co do braku uregulowania stanu prawnego gruntów i sfery przestrzennej, które ujawniają przedłużające się procesy formalne utrudniające podjęcie działalności w SAG.

Tab. 15. Atuty i bariery prowadzenia działalności w strefach aktywności gospodarczej i terenach inwestycyjnych w ROF w opinii przedsiębiorców w 2014 r.

Atuty prowadzenia działalności w SAG	Liczba wskazań	Wady prowadzenia działalności w SAG	Liczba wskazań
Bliskość miasta	40	Brak barier	62
Ulgi podatkowe	39	Bliskość innych konkurencyjnych firm	46
Brak atutów	29	Trudne uzyskanie zezwoleń	18
Lokalizacja	26	Wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczej	16
Bliskość firm działających w strefie	24	Daleko od dystrybutorów	14
Wsparcie prawno-administracyjne	16	Skomplikowane przepisy prawno-podatkowe	13
Możliwość rozwoju	15	Bariery usługowe	4
Stabilne zatrudnienie	14	Nadmierna biurokracja	4
Dostęp do dotacji	13	Wysokie ceny nieruchomości	4
Korzystne ceny działek	6	Odległość od miasta	4
Wykwalifikowana kadra	6	Obawa przed nowościami	2
Inwestycje	6	Liczba udzielonych odpowiedzi	187
Uzbrojone tereny	3		
Liczba udzielonych odpowiedzi	237		

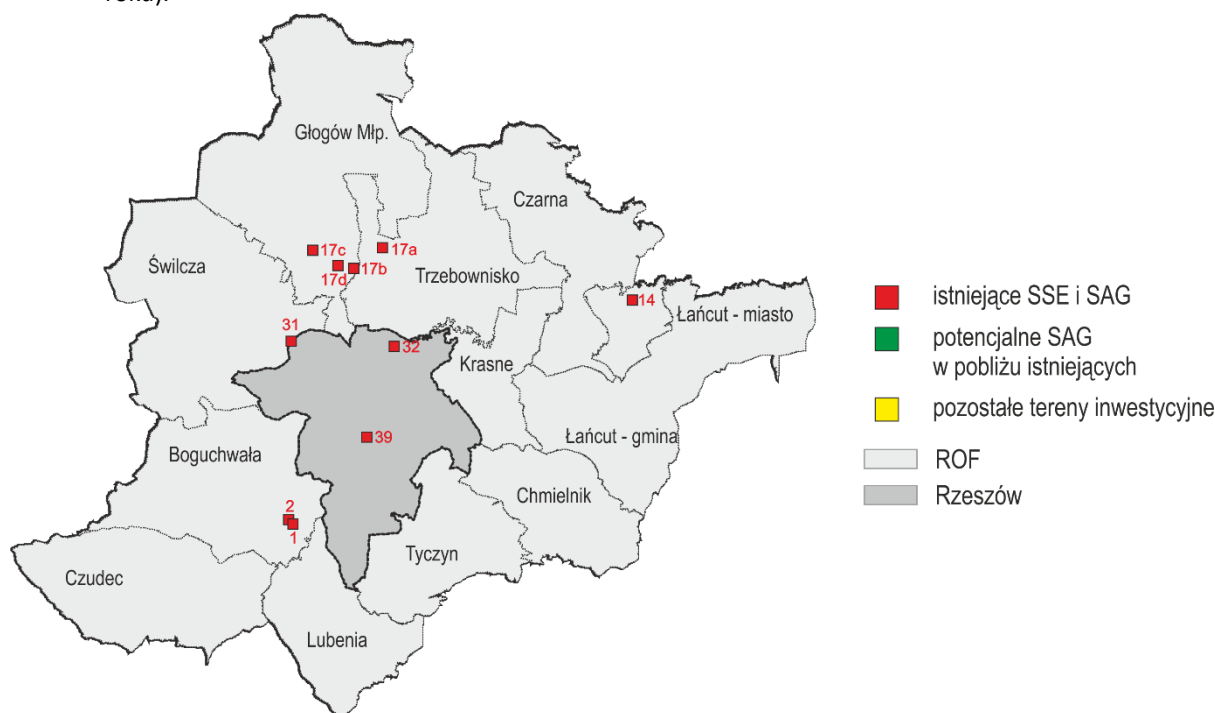
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego wśród przedsiębiorców funkcjonujących w SAG i SSE w ROF.

3. FUNKCJONOWANIE STREF AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ

Na potrzeby niniejszego opracowania za istniejące Strefy Aktywności Gospodarczej w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym określono te, które posiadają odpowiednie umocowanie prawne w postaci przynależności do Specjalnych Stref Ekonomicznych na mocy odpowiedniego rozporządzenia Rady Ministrów lub przynależności do Strefy Aktywności Gospodarczej powołanych do życia uchwałą rady gminy. W całym ROF znajduje się ok. 300 ha terenów należących do Specjalnych Stref Ekonomicznych (w tym ponad 84 przyłączonych w grudniu 2014 r. w obszarze Rzeszów - Dworzysko). Strefy Aktywności Gospodarczej obejmują około 60 ha w Rogoźnicy. Tereny Specjalnych Stref Ekonomicznych zlokalizowane są na obszarze 5 gmin:

- a) Boguchwała (tereny nr 1 i 2 w samej miejscowości Boguchwała);
- b) Łącut miasto (14 – teren w Łącutcie, w pobliżu ulicy Podzwierzyniec);
- c) Trzebownisko (17a – Tajęcina i Jasionka - strefa S1 PPNT („Przylotniskowa”) i 17b – Jasionka i Zaczernie - strefa S1-3 PPNT,);
- d) Głogów Małopolski (17b – Rudna Mała - strefa S1-3 PPNT; 17c – Rogoźnica i Wola Cicha - strefa S2 PPNT; 17d – SAG w Rogoźnicy);

- e) Rzeszów (31 – Rzeszów – Dworzysko (zachodnia część); 32 – Rzeszów, ul. Ciepłowniczej, 39 – Rzeszów ul. Hetmańska oraz 24 – Rzeszów Dworzysko (wschodnia część – włączona do SSE pod koniec 2014 roku).

Rys. 27. Lokalizacja terenów należących do Specjalnych Stref Ekonomicznych i Stref Aktywności Gospodarczej w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne.

3.1. ATUTY I BARIERY LOKALIZACYJNE

Lokalizacja stref aktywności gospodarczej stanowi jeden z podstawowych czynników wpływających na decyzję o zakupie i zainwestowaniu na danym terenie. Szczególne znaczenie posiada położenie względem sieci transportowej, w tym dróg wyższego rzędu i kolei. Lokalizacja to także odległość od skupisk ludzkich np. zabudowy mieszkaniowej, centrum miejscowości lub terenów leśnych. Ten ostatni element głównie wpływa na możliwości prowadzenia działalności uciążliwej dla mieszkańców. Istotna jest także lokalizacja w skali mikro, a więc położenie działki. Chęć zainwestowania mogą znacząco obniżyć różne przeszkody np. kompleksy leśne, deniwelacje, rowy, potoki itp. i to nie tylko te znajdujące się na danej działce, ale także na działkach sąsiadujących.

Przeprowadzono klasyfikację terenów aktywności gospodarczej w każdej gminie pod względem atutów i barier lokalizacyjnych. Szczegółową klasyfikację istniejących terenów Strefy Aktywności Gospodarczej ze względu na lokalizację zaprezentowano w załączniku 1A. *Atuty i bariery lokalizacyjne istniejących stref aktywności gospodarczej.* Każdy element podlegał ocenie w 4-stopniowej skali od 0 punktów (-) za brak atutów lokalizacji poprzez 1 punkt („+”) w przypadku mało korzystnej lokalizacji do 3 punktów („+++”) dla bardzo korzystnej lokalizacji. Ocenie podlegała odległość wzdłuż ciągów komunikacyjnych do dróg krajowych lub wojewódzkich (<1 km, 1-2 km, 2-5 km, >5 km), odległość drogowa do stacji i przystanków kolejowych (<2 km, 2-4 km, 4-5 km, >5 km), odległość do zabudowy mieszkaniowej (>2 km, 1-2 km, 500 m -1 km, <500 m), deniwelacje (brak, małe, średnie, duże), kształt działki (regularny kwadrat lub prostokąt, nieregularny kwadrat lub prostokąt, wydłużony, wąska), przeszkody (brak, małe, średnie, duże), sąsiedztwo (brak przeszkód i zagospodarowania, słabe zagospodarowanie, słabe zagospodarowanie/niewielkie przeszkody duże zagospodarowanie lub duże przeszkody). Zgodnie z tymi kryteriami określono lokalizację terenów jako bardzo atrakcyjną (18-21 punktów), atrakcyjną (14-17 punktów), średnio atrakcyjną (10-13 punktów), mało atrakcyjną (poniżej 10 punktów). Na podstawie przeprowadzonej klasyfikacji powstał ranking istniejących terenów w ramach Strefy Aktywności

Gospodarczej w obrębie ROF. Odległość do dróg i linii kolejowych mierzono od granicy terenu inwestycyjnego po drogach lokalnych do skrzyżowania z drogą wojewódzką lub krajową (lub węzła drogi ekspresowej lub autostrady) oraz do stacji/przystanku kolejowego. Odległość do zabudowań mieszkaniowych mierzono w linii prostej od środka terenu inwestycyjnego.

Tab. 16. Ranking terenów Strefy Aktywności Gospodarczej ROF ze względu na lokalizację w 2014 r.

Numer terenu	Status	Gmina	Ocena lokalizacji [pkt]	Klasyfikacja	Potencjalne bariery lokalizacji
14	SSE	Łańcut - miasto	17	Tereny o atrakcyjnej lokalizacji	Zmysłowski Obszar Chronionego Krajobrazu (ok. 8 km)
31	SSE (MPZP)	Rzeszów	17		Obszar Natura 2000 Wisłok Środkowy wraz z dopływami (1,2 km), Strzyżowsko-Sędziszowski OCHK (1,6 km)
1	SSE (MPZP)	Boguchwała	16		Obszar Natura 2000 Mrowle Łąki (2,2 km)
17d	SAG	Głogów Małopolski	16		Obszar Natura 2000 Mrowle Łąki (1,26 km), Rezerwat Bóg – otulina (0,7 km), Rezerwat Bór (1,5 km)
32	SSE (MPZP)	Rzeszów	16		Obszar Natura 2000 Wisłok Środkowy wraz z dopływami (1,4 km), Strzyżowsko-Sędziszowski OCHK (1,8 km), Obszar zagrożony podtopieniami wg PIG
39	SSE (MPZP)	Rzeszów	16		Obszar zagrożony podtopieniami wg PIG
17b	SSE (MPZP)	Trzebownisko i Głogów Małopolski	16		Obszar Natura 2000 Mrowle Łąki (1,46 km), Rezerwat Bóg – otulina (0,6 km), Rezerwat Bór (1,3 km)
2	SSE (MPZP)	Boguchwała	15		Obszar Natura 2000 Mrowle Łąki (3,7 km), Obszar zagrożony podtopieniami wg PIG
17c	SSE	Głogów Małopolski	14		Rezerwat Bór otulina 0,3 km, Rezerwat Bóg 0,7 km, Obszar Natura 2000 Mrowle Łąki 0,9 km
17a	SSE	Trzebownisko	14		Rezerwat Bór – otulina (1,3 km), Rezerwat Bór (1,3 km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie inwentaryzacji.

Spośród terenów przynależących do Stref Aktywności Gospodarczej oraz Specjalnych Stref Ekonomicznych w ramach ROF nie identyfikuje się obszarów ocenionych jako średnio i mało atrakcyjne (poniżej 14 punktów) jak i bardzo atrakcyjne (powyżej 17 punktów) pod względem lokalizacji. Wynika to m. in. ze znacznego zagospodarowania tych terenów i ich sąsiedztwa, co uniemożliwia budowę większych zakładów przez inwestorów. Grunty w Tajęcinie (nr 17a) znajdują się w bezpośrednim sąsiedztwie lotniska, a także blisko centrum miejscowości. Także kształt działki może stanowić barierę dla rozbudowy istniejących zakładów. Z kolei tereny na pograniczu wsi Zaczernie i Rudna Mała (nr 17b) są niejako „wciśnięte” pomiędzy tereny lotniska i autostradę A4, które stanowią barierę dla rozwoju tej strefy. Ponadto, tereny PPNT znajdują się daleko od linii kolejowych. Ogólnie biorąc, o gorszej lokalizacji terenów należących do SSE i SAG stanowią znaczny stopień zagospodarowania i sąsiedztwo dużej infrastruktury. Mimo że żaden teren inwestycyjny nie znajduje się w obrębie obszarów chronionych, to niektóre tereny znajdują się w ich sąsiedztwie. Dotyczy to terenów PPNT, odległych o 1-2 km od Obszaru Natura 2000 Mrowle Łąki oraz otuliny i samego Rezerwatu Bór. Z kolei tereny w Boguchwale i Rzeszowie przy ul. Ciepłowniczej cechuje zagrożenie podtopieniami według opracowania Państwowego Instytutu Geologicznego.

Najlepiej oceniony pod względem lokalizacji został teren położony w Łańcutcie obejmujący 8,8 ha, przynależący do Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK MIELEC. O jego przewadze względem pozostałych obszarów stanowi korzystne położenie względem głównych ciągów komunikacyjnych, niewielka odległość od stacji kolejowej, korzystne ukształtowanie terenu oraz brak barier przestrzennych (dostępność wolnych terenów w sąsiedztwie). Równie wysoko został oceniony teren w Rzeszowie na osiedlu Przybyszówka, włączone do Parku Naukowo-Technologicznego Rzeszów-Dworzysko. Charakteryzują się one idealnym położeniem komunikacyjnym (bliska odległość od drogi krajowej i S19), a tracą wyłącznie z powodu nieregularnego kształtu działki i bliskiej odległości od zabudowań. Terenem o nieco gorszej lokalizacji jest położony w Boguchwale grunt o powierzchni 4,24 ha przynależący do Specjalnej Strefy Ekonomicznej Krakowski Park Technologiczny. Znajduje się on blisko zabudowy mieszkaniowej oraz daleko od linii kolejowej, a jego rozwój może ograniczać zakład znajdujący się na sąsiedniej działce. Doskonałe położenie komunikacyjne posiadają tereny SAG w Rudnej Małej

(17d), które praktycznie sąsiadują z drogą krajową i wojewódzką, a jednocześnie znajdują się stosunkowo daleko od zabudowań.

3.2. ZAGOSPODAROWANIE STREF I WOLNE TERENY INWESTYCYJNE

Stopień obecnego i perspektywicznego zagospodarowania stref jest efektem dotychczasowej działalności inwestorów oraz zaawansowania istniejących prac planistycznych. O aktualnym zagospodarowaniu informuje obecność zabudowy przemysłowej, magazynowej lub usługowo-handlowej, a także liczby budynków zlokalizowanych na terenie każdej działki. Z reguły można przyjąć, że im większa powierzchnia terenu, tym mniej intensywne zagospodarowanie. Perspektywiczne zagospodarowanie działki zależy od przeznaczenia i funkcji terenu w dokumentach planistycznych gmin – miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz preferowanej przez właściciela lub zarządcę terenu działalności.

Przeprowadzono klasyfikację terenów aktywności gospodarczej w każdej gminie w zależności od stopnia zagospodarowania. Szczegółową klasyfikację terenów przynależących do Strefy Aktywności Gospodarczej przedstawiono w załączniku 1B. *Zagospodarowanie stref i wolne tereny inwestycyjne istniejących stref aktywności gospodarczej*. Każdy element podlegał ocenie w 4-stopniowej skali od 0 punktów za brak zagospodarowania („-„) poprzez 1 punktu („+“) w przypadku elementów świadczących o małym zagospodarowaniu do 3 punktów, („+++“) gdy występowały elementy świadczące o intensywnym zagospodarowaniu. Ocenie podlegała powierzchnia zabudowy działki (duża, średnia, mała, brak), liczba budynków (>5, 2-4, 1, 0), przeznaczenie gruntu w planie miejscowym (działalność produkcyjna, przemysłowa lub magazynowa, działalność usługowa/handlowa, inne przeznaczenie, brak planu), preferowana działalność (działalność przemysłowa lub magazynowa, działalność usługowa, inna, brak), wielkość działki (>15 ha 5-15 ha, 2-5 ha, <2 ha). Zgodnie z tymi kryteriami określono stopień zagospodarowania terenów jako słaby (7 i mniej punktów), teren do (dalszego) zagospodarowania (7-9 punktów), średni stopień zagospodarowania (10-12 punktów), silny (13 i więcej punktów). Na podstawie szczegółowych opisów zamieszczonych w załączniku 1B opracowano ranking terenów inwestycyjnych ze względu na poziom ich zagospodarowania.

Tab. 17. Ranking terenów Specjalnej Strefy Aktywności Gospodarczej ROF ze względu na poziom zagospodarowania

Numer terenu	Status	Gmina	Ocena poziomu zagospodarowania [pkt]	Klasyfikacja
17d	SAG	Głogów Małopolski	15	Tereny o silnym stopniu zagospodarowania
17c	SSE	Głogów Małopolski	14	
17a	SSE	Trzebowniko	13	Tereny o średnim stopniu zagospodarowania
39	SSE (MPZP)	Rzeszów	11	
17b	SSE (MPZP)	Trzebowniko i Głogów Małopolski	10	
31	SSE (MPZP)	Rzeszów	10	
2	SSE (MPZP)	Boguchwała	9	Tereny do dalszego zagospodarowania
32	SSE (MPZP)	Rzeszów	7	
1	SSE (MPZP)	Boguchwała	6	Teren o słabym stopniu zagospodarowania
14	SSE	Łańcut - miasto	5	

Źródło: opracowanie własne na podstawie inwentaryzacji.

Spśród analizowanych terenów występują dwa tereny o silnym stopniu zagospodarowania - na terenie Strefy Aktywności Gospodarczej w miejscowości Rudna Mała (nr 17d) oraz Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologicznego w gminie Głogów Małopolski (17c). Głównym czynnikiem wpływającym na najwyższą ocenę jest intensywna zabudowa i występujące tam ponad 15 budynków. Na terenach tych już raczej nie ma wolnych terenów inwestycyjnych. Również w przypadku terenu w gminie Trzebowniko (teren nr 17a), przynależącego do Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec, można mówić o kompleksowej zabudowie. Na tych terenach zlokalizowane są firmy działające w branży lotniczej, elektromaszynowej, elektronicznej

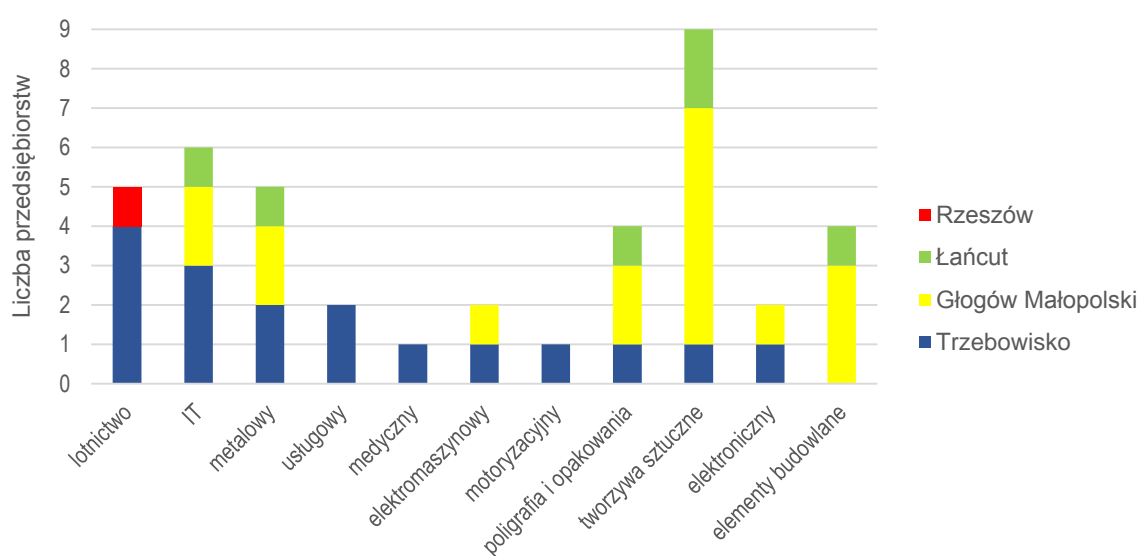
i informatycznej, co decydować może o lokalizacji kolejnych przedsiębiorstw wpisujących się w szeroko pojętą działalność przemysłową. W tym celu należy jednak przygotować tereny inwestycyjne zlokalizowane w sąsiedztwie.

Najsłabiej oceniony został natomiast obszar wyznaczony w gminie miejskiej Łańcut (teren nr 14) ze względu na brak zabudowań, ale przede wszystkim przez wzgląd na dotychczasowy brak Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego, co znaczenie utrudnia podejmowanie jakichkolwiek inwestycji na analizowanych działkach ze względu na wydłużone procedury związane m.in. z wydaniem decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Można uznać, że większość terenów SAG i SSE w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym jest w znacznym stopniu zagospodarowanych. Największe pod względem powierzchni to położone na północ od Rzeszowa grunty Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologicznego. Nieznaczące zagospodarowanie zaobserwowano tylko na terenach Boguchwale, Łańcutie oraz w Rzeszowie przy ul. Ciepłowniczej, jednak są to niewielkie działki. Istnieje potrzeba przygotowania nowych terenów inwestycyjnych zwłaszcza w sąsiedztwie istniejących ze względu na wysoki stopień zagospodarowania już istniejących, kluczowych terenów inwestycyjnych w okolicach Rzeszowa.

4. DZIAŁALNOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTW W STREFACH AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ

4.1. STRUKTURA BRANŻOWA FIRM

Na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego działa 5 podstref SSE, których łączna powierzchnia wynosi ponad 300 ha. Liczba form działających w strefach oraz ich struktura branżowa jest zróżnicowana. Na tle innych branż wyraźnie dominują przedsiębiorstwa produkujące tworzywa sztuczne. Drugą dominującą branżą są firmy sektora IT, który reprezentują przedsiębiorstwa OPTTEAM, PATNERS IN PROGRESS oraz ELMAT – dwa zakłady w podstrefie w Trzebownisku i Głogowie Małopolskim. W łańcutkiej podstrefie swoją siedzibę ma również firma świadcząca usługi informatyczne KAWICOM. Przedsiębiorstwa z branży lotniczej zlokalizowane są w dwóch strefach Trzebownisko i Rzeszów. Działa tam firma GOODRICH AEROSPACE produkująca części i podzespoły dla przemysłu lotniczego oraz dwa przedsiębiorstwa specjalizujące się w produkcji komponentów do silników lotniczych McBRAID i MTU AERO ENGINES. W rzeszowskiej strefie zlokalizował się natomiast producent silników pomocniczych samolotów HAMILTON SUNDSTRAND. Nieco mniej jest przedsiębiorstw produkujących elementy i narzędzia metalowe oraz zajmujących się poligrafią i produkcją opakowań. W strefach działają również pojedyncze firmy z branży medycznej, motoryzacyjnej i elektronicznej.

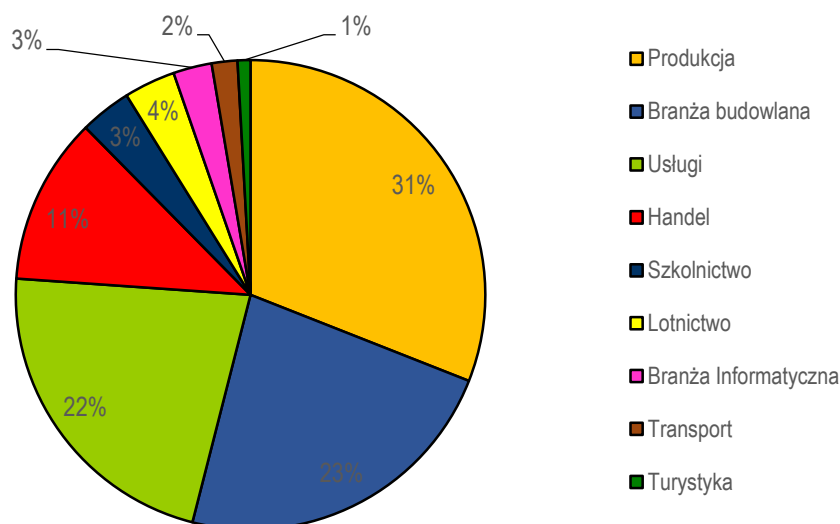
Rys. 28. Struktura branżowa firm działających w podstrefach SSE na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 18. Wykaz firm funkcjonujących na terenie SSE i SAG w 2014 r.

FIRMA	SEKTOR	TYP PRODUKCJI
PODSTREFA TRZEBOWNISKO (S1 – 17a)		
Akces-Med. Sp. z o.o.	medyczny	Produkcja sprzętu medycznego
Bernacki Industrial Services Sp. z o.o.	elektromaszynowy	Produkcja komponentów dla branż automotive, lotnicze
BORGWARNER POLAND Sp. z o.o.	motoryzacyjny	Produkcja turbosprężarek
Cyfrowa Foto Sp. z o.o.	poligrafia i opakowania	Drukowanie książek, albumów, obrazów
Dipol Plastic Technology Sp. z o.o.	tworzywa sztuczne	Produkcja wyrobów z tworzyw termoplastycznych
Goodrich Aerospace Poland Sp. z o.o.	lotnictwo	Produkcja części i podzespołów dla przemysłu lotniczego
McBraid Polska Sp. z o.o.	lotnictwo	Produkcja komponentów do silników lotniczych
Metall-Expres Sp. z o.o.	metalowy	Produkcja wyrobów z miedzi i aluminium
ML SYSTEM Sp. z o.o.	elektroniczny	Wykonawstwo instalacji elektrycznych, inteligentne systemy zabezpieczeń
MTU Aero Engines Polska Sp. z o.o.	lotnictwo	Produkcja komponentów do silników lotniczych
OPTTEAM SA	IT	Produkcja oprogramowania komputerowego
OTTO Engineering Polska Sp. z o.o.	usługowy	Usługi instalatorskie
Partners in Progress Sp. z o.o.	IT	Produkcja systemów informatycznych
Przedsiębiorstwo Handlowe ELMAT Sp. z o.o.	IT	Dostawca teleinformatyki (światłowody)
VAC AERO KALISZ Sp. z o.o.	usługowy	Galwanizowanie, procesy specjalne
P.P.U.H. BRYK Witold Bryk	lotnictwo	Produkcja narzędzi z ostrzem z diamentu polikrystalicznego
ZELNAR Sp. z o.o.	metalowy	Produkcja narzędzi
PODSTREFA GŁOGÓW MAŁOPOLSKI - TRZEBOWNISKO (S1-3 – 17b)		
ELMAT Sp. z o.o.	elektroniczny	Produkcja kabli światłowodowych
ML System Sp. z o.o.	budownictwo	Wdrażaniem innowacyjnych i zaawansowanych technologicznie rozwiązań w budownictwie
PODSTREFA GŁOGÓW MAŁOPOLSKI (S2 – 17c)		
CREO Sp. z o.o.	elementy budowlane	Produkcja izolacji przemysłowych, wykonawstwo instalacji sanitarnych
D.A. GLASS-DOROS TEODORA	elementy budowlane	Obróbka chemiczna szkła
EKO HYBRES Sp. z o.o.	metalowy	Recycling-odzysk metali ze sprzętu AGD
Leo Minor W. Bąk	tworzywa sztuczne	Produkcja elementów instalacji sanitarnych
Odlewnia Ciśnieniowa Meta-Zel Sp. z o.o.	metalowy	Obróbka metali i nakładanie powłok
Polimarky Sp. z o.o.	tworzywa sztuczne	Produkcja wyrobów z tworzyw sztucznych
Polkiem II Sp. z o.o. S.K.A.	tworzywa sztuczne	Produkcja obrzeży meblowych
Przedsiębiorstwo Handlowe ELMAT Sp. z o.o.	IT	Dostawca teleinformatyki (światłowody)
Systemy Informatyczne Set(h) Sp. z o.o.	IT	Produkcja oprogramowania
Wytwórnia Szablonów Kreślarskich Leniar Sp.j.	tworzywa sztuczne	Produkcja przyrządów aluminiowych do kreślenia i mierzenia
Yanko Sp. z o. o	poligrafia i opakowania	Produkcja opakowań z tworzyw sztucznych i papieru, etykietowanie
Zakład Poligraficzny OFFSET DRUK Adam Motyka	poligrafia i opakowania	Ofcyna wydawnicza
Zakład Produkcji Folii Efekt Plus Sp. z o. o	tworzywa sztuczne	Produkcja folii stretch
ZELMER PRO Sp. z o. o	elektromaszynowy	Sprzęt gospodarstwa domowego - elektryczny
Ledolux Sp.zo.o.,	elektroniczny	Produkcja oświetlenia w technologii AC LED
Best Construction Sp. z o.o.	budowlany	działalność w zakresie kompleksowego wykonawstwa robót budowlanych
Plastsystem Rzeszów Sp. z o.o.	tworzywa sztuczne	producentów opakowań z tworzyw sztucznych dla chemii budowlanej
PODSTREFA ŁAŃCUT (14)		
BISPOL Sp. z o.o.	przetwórstwo tworzyw sztucznych	Produkcja świec
Firma "KAWICOM" Systemy Komputerowe s.c	IT	Usługi informatyczne
F.P.H.U. "WOL-MET" Bożena Leńczyk	elementy budowlane	Usługi budowlane, konstrukcje stalowe
OSTROWSKI RYSZARD "EXCEL" Firma Usługowo-Budowlano-Handlowa	metalowy	Produkcja metalowych elementów złącznych
WITKO ZDZIŚLAW WOOD-POOL	przetwórstwo tworzyw sztucznych	Produkcja basenów poliestrowych
ZAKŁAD POLIGRAFICZNY TECHGRAF PIOTR TEICHMAN	poligrafia i opakowania	Produkcja opakowań z tekstury falistej
PODSTREFA RZESZÓW – Hetmańska (39)		
Hamilton Sundstrand Poland Sp. z o.o.	lotnictwo	Produkcja silników pomocniczych samolotów

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.europark.com.pl.

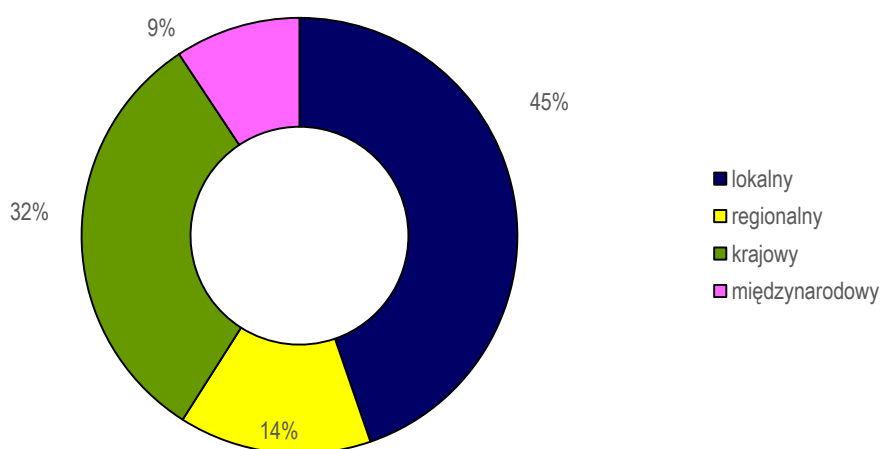

Rys. 29. Struktura branżowa firm działających w SSE i SAG na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych (n = 140).

4.2. ZAKRES I SKALA DZIAŁALNOŚCI FIRM

Na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego działa wiele firm zagranicznych i polskich, których zasięg oddziaływania znacznie wykracza poza granice województwa i kraju. Oczywiście najwięcej jest przedsiębiorstw świadczących usługi na rynek lokalny i w mniejszym stopniu regionalny.

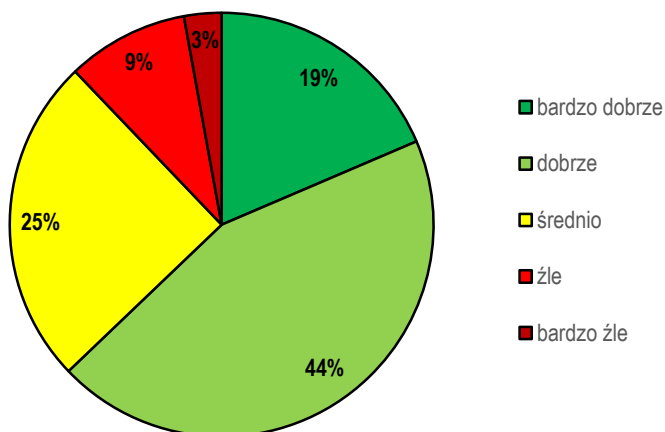
Rys. 30. Zasięg działalności firm funkcjonujących na terenach SSE i SAG ROF w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych (n = 140).

Na terenie WSK PZL Rzeszów swoją działalność prowadzi amerykańska firma Hamilton Sundstrand Poland, będąca częścią potężnej korporacji United Technologies Corporation. Fabryka specjalizuje się w produkcji silników pomocniczych dla rodziny samolotów Airbus A320 oraz Embraerów i Boeinga B787. Firma dostarcza silniki do ponad 200 największych linii lotniczych na świecie oraz prowadzi centrum głównych napraw i remontów. Niemiecka firma MTU Aero Engines prowadzi produkcję części do turbin samolotowych na terenie Parku Naukowo-Technologicznego w Jasionce. Również w Jasionce swój zakład uruchamia koncern Goodrich, wytwarzający podwozia do samolotów F-16. Globalnym potentatem w Jasionce jest amerykańska firma BorgWarner Poland działająca w branży motoryzacyjnej. Zakład specjalizuje się w produkcji turbosprężarek do silników benzynowych i diesla.

5. DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA STREF AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ

Dostępność komunikacyjna jest najważniejszym elementem atrakcyjności inwestycyjnej stref aktywności gospodarczej. Przeprowadzone badania ankietowe wśród przedsiębiorców posiadających siedzibę na terenach inwestycyjnych ROF pokazało, że najważniejsze pożądane inwestycje zwiększające dostępność siedziby firmy dotyczą dróg wewnętrznych oraz dróg wyższego rzędu (autostrady i drogi ekspresowe). Co ciekawe, wśród przedsiębiorców Rzeszowa niemal ¼ odpowiedzi dotyczyło transportu publicznego (więcej autobusów, budowa linii tramwajowych). Większość badanych, którzy posiadali siedzibę w strefach aktywności gospodarczej pozytywnie oceniło dostępność komunikacyjną (63% jako dobrą lub bardzo dobrą). Niezadowolonych było tylko 12%.

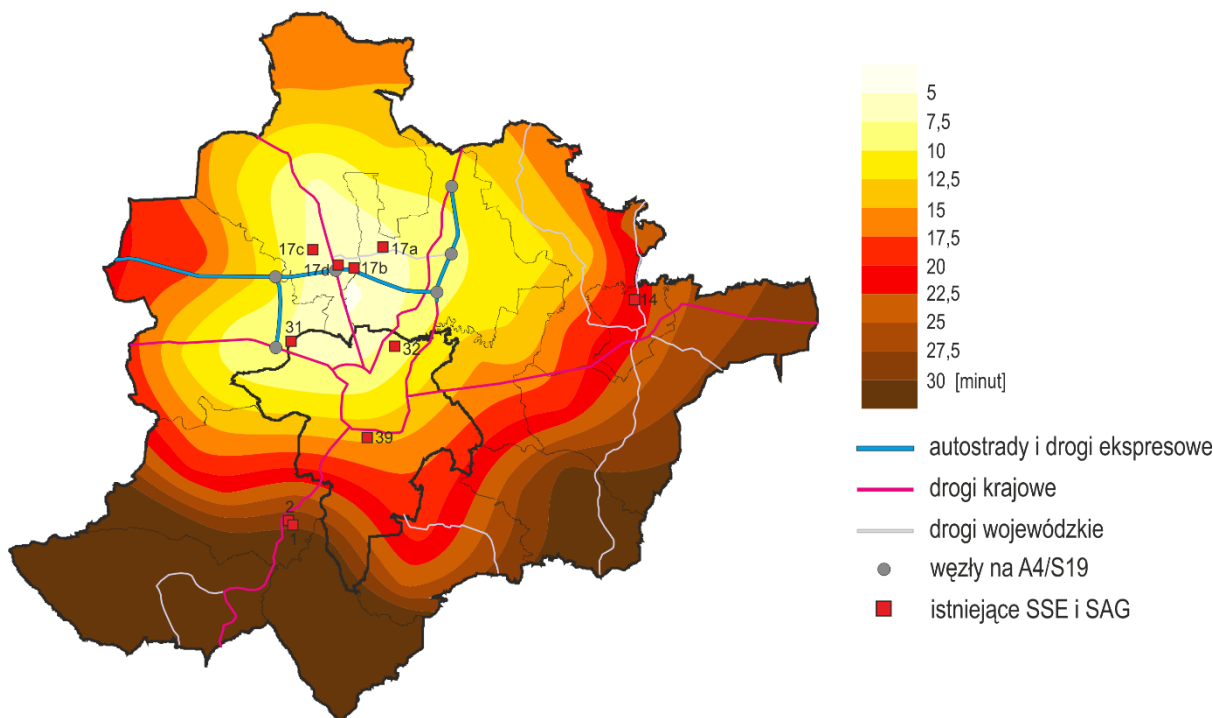

Rys. 31. Poziom zadowolenia przedsiębiorców funkcjonujących w ROF w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych (n=140).

5.1. AKTUALNA DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

Kluczowe znaczenie dla inwestorów z punktu widzenia transportu drogowego ma bliskość i możliwość dojazdu do autostrad i dróg ekspresowych, dlatego największą popularnością cieszą się strefy inwestycyjne ulokowane w pobliżu węzłów tych dróg lub w miejscach gwarantujących bezproblemowy dojazd do tych węzłów. Praktyka pokazuje, że zdecydowaną przewagę posiadają miejsca węzłów co najmniej dwóch autostrad lub dróg ekspresowych. Taką lokalizacją w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym są węzły na autostradzie A4 – Rzeszów Zachód oraz Rzeszów Wschód, które jednocześnie są zjazdami z autostrady na drogę ekspresową S19. Dodatkową przewagę posiada węzeł Rzeszów Wschód na autostradzie A4 i węzeł Jasionka na S19, które znajdują się blisko Międzynarodowego Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka. W niniejszym opracowaniu za podstawowy miernik dostępności komunikacyjnej stref aktywności gospodarczej określono czas dojazdu w minutach do węzłów A4 i S19 z wykorzystaniem istniejących dróg. Jako czas dojazdu do SAG określono czas wynikający z pomiarów udostępnianych przez portal targeo.pl od centrum miejscowości do węzła A4 lub S19. Do każdego pomiaru dodano 2-3 minuty – 1-2 potrzebne na dojazd od danego terenu do centrum miejscowości oraz jedną potrzebną na wjazd na autostradę/drogę ekspresową.

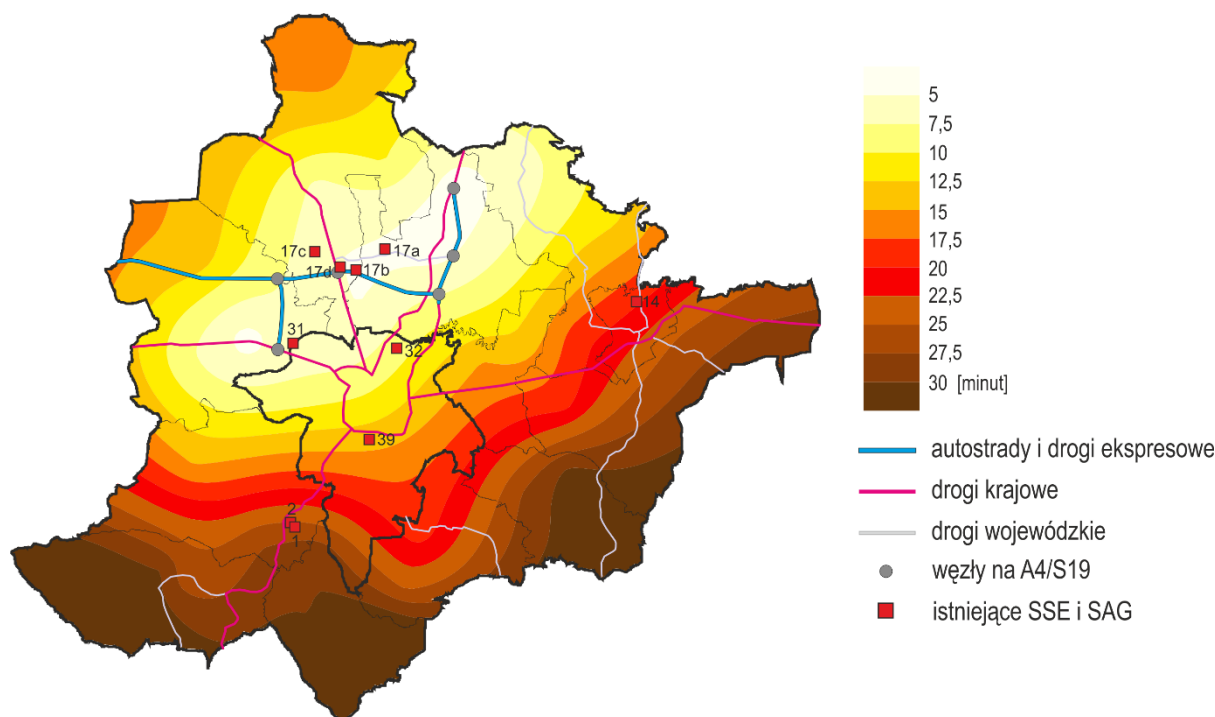

Rys. 32. Czas dojazdu samochodem do węzłów na autostradzie A4 w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym w 2014 r na tle istniejących SAG

Źródło: opracowanie własne.

Wszystkie strefy aktywności gospodarczej zlokalizowane na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego leżą w bezpośrednim sąsiedztwie dróg krajowych i wojewódzkich, niemniej jednak nie wszystkie posiadają zbliżony czas dojazdu do węzłów na autostradzie A4 i drodze ekspresowej S19. Zdecydowanie najlepszą dostępność do A4 posiadają tereny należące do Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologicznego zlokalizowane w Tajęcinie, Zaczerniu, Rudnej Małej oraz Rogoźnicy. Są to miejscowości, przez które przebiega autostrada, a w Rogoźnicy znajduje się węzeł Rzeszów-Północ, dlatego całkowity czas dojazdu z tej SAG do tego węzła nie przekracza 8 minut. Niemniej jednak skrzyżowanie drogi krajowej nr 19 i drogi wojewódzkiej nr 869 w Rogoźnicy, które łączy SAG z tym węzłem, to miejsce częstych korków, które mogą wydłużyć czas przejazdu. Korzystną lokalizację pod względem czasu dojazdu do autostrady posiadają też tereny należące do SSE w Rzeszowie-Dworzysku – bezpośrednie sąsiedztwo drogi krajowej nr 4 i węzła Świlcza na S19 gwarantuje dotarcie do autostrady w czasie poniżej 10 minut. Terenem o równie korzystnym czasie dojazdu do autostrady są grunty włączone do SSE przy ul. Ciepłowniczej w Rzeszowie – dojazd do węzła A4 Rzeszów Północ zapewnia ul. Warszawska (droga krajowa nr 9). Dostępność terenów przy ul. Ciepłowniczej do innych węzłów autostrady znacznie wzrośnie po ukończeniu budowy nowego mostu na Wisłoku łączącego ul. Lubelską z ul. Rzecha. W pozostałych terenach ROF włączonych do SSE czas dojazdu do węzła A4 przekracza 20 minut (tereny w Łąncucie) oraz 25 minut (tereny w Boguchwale) – są one położone dalej od autostrady, przy czym w tym drugim przypadku dotarcie do niej wymaga przejazdu przez Rzeszów.

Najkrótszy dojazd do drogi ekspresowej S19 posiadają wszystkie gminy położone na północ i zachód od Rzeszowa. Ponieważ autostradę A4 i drogą ekspresową S19 na odcinku od węzła Rzeszów Zachód do węzła Rzeszów Wschód można traktować jako jeden ciąg, to ponownie najlepszą dostępność komunikacyjną posiadają tereny Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologicznego. Strefa S1 leży w bliskiej odległości od węzła Jasionka na drodze ekspresowej S19, jednak dojazd jest uciążliwy oraz nieczytelny przestrzennie i komunikacyjnie. Stąd plany budowy południowej obwodnicy Jasionki jako przedłużenia drogi wojewódzkiej nr 869. Zbliżony czas dojazdu do S19 posiadają tereny SSE Rzeszów Dworzysko – właściwie sąsiadujące z węzłem Świlcza. Dzięki oddaniu w pod koniec 2013 r. do użytkowania odcinka S19 od węzła Świlcza do węzła Rzeszów Zachód nieco poprawiła się dostępność do tej drogi terenów położonych w Boguchwale – obecnie wynosi on ok. 22 minuty.

Rys. 33. Czas dojazdu samochodem do węzłów na drodze ekspresowej S19 w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym w 2014 r. na tle istniejących SAG.

Źródło: opracowanie własne.

5.2. POTENCJALNA DOSTĘPNOŚĆ STREF AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ

Dostępność komunikacyjna w skali ponadlokalnej

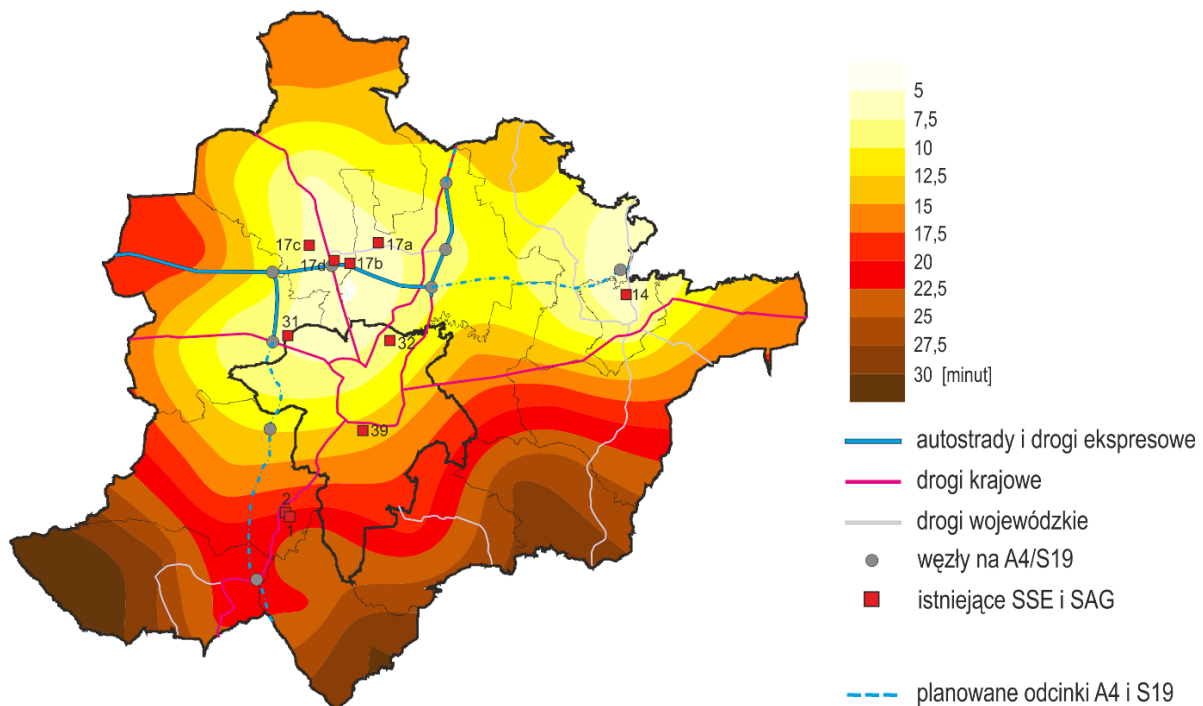
Wzrost zewnętrznej dostępności terenów Stref Aktywności Gospodarczej w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym uzależniony jest od realizacji inwestycji drogowych, przede wszystkim brakujących odcinków A4 i S19. Obecnie trwa budowa odcinka drogi ekspresowej S19 od węzła Świlcza do węzła Rzeszów Południe - Kielanówka (planowany termin ukończenia to początek 2016 r.). W 2014 r. rozpoczęła się także budowa dalszego odcinka autostrady A4 od węzła Rzeszów Wschód do węzła Jarosław Zachód. Oznacza to, że do końca listopada 2015 r. na terenie ROF powstanie kolejny węzeł tej autostrady w miejscowości Wola Mała w gminie Czarna na północ od Łańcuta. W północnej części ROF trwa także budowa obwodnicy Sokołowa Małopolskiego - część drogi ekspresowej S19. W obrębie ROF znajduje się tylko jej niewielki fragment w gminie Trzebownisko (wieś Stobierna), a zakończenie tej inwestycji przewiduje się na koniec 2016 r. W ostatniej zmianie Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2011-2015 (z 5 sierpnia 2014 r.) nie znalazł się dalszy odcinek drogi ekspresowej S19 od węzła Rzeszów Południe Kielanówka do Miejsca Piastowego w powiecie krośnieńskim (znalazł się w nim natomiast odcinek Rzeszów-Lublin). Poprzedni Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2020⁴⁶ także nie zakładał budowy południowego odcinka S19 do roku 2020, aczkolwiek jego część położona na terenie ROF znalazła się na liście rezerwowej (S19 Rzeszów Kielanówka – węzeł Babica, 10,3 km). Najnowsza jego wersja z 22 grudnia 2014 r.⁴⁷ jest obecnie poddawana konsultacjom społecznym plasuje odcinek ten na 12 – ostatnim miejscu listy rezerwowej i planowane wydatki na realizację szacuje na 1,27 mld zł. Niemniej jednak, po długich negocjacjach z rządem, województwo podkarpackie podpisało Kontrakt Terytorialny w dniu 12 grudnia 2014 r., w którym budowa drogi ekspresowej S19 na południe od Rzeszowa znalazła się na liście podstawowej.

Poniżej przeprowadzono symulację dostępności komunikacyjnej terenów SAG przy założeniu realizacji wszystkich wyżej wymienionych inwestycji. Założono najkrótszy czas dojazdu do istniejących i projektowanych

⁴⁶ Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2020, Załącznik do uchwały Rady Ministrów Nr /2014 z dnia 2014 r., Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju PROJEKT, Departament Dróg i Autostrad 4 listopada 2014 r.

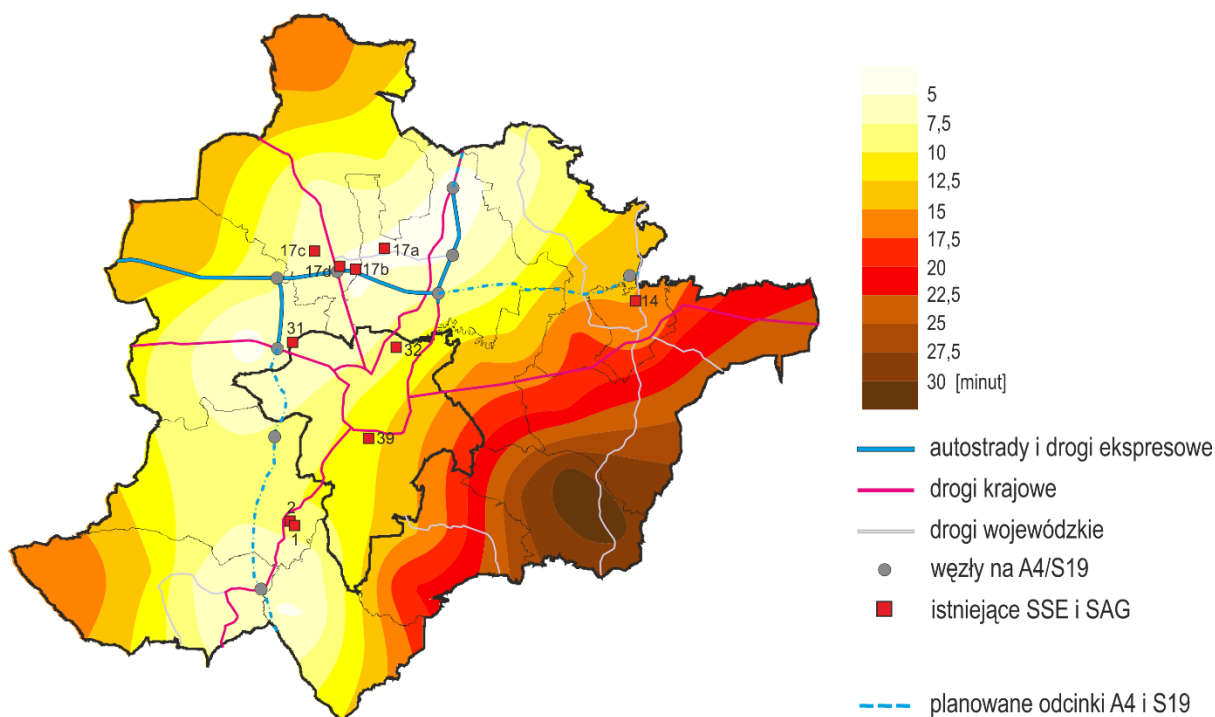
⁴⁷ Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, projekt przekazany do konsultacji społecznych

węzłów na A4 i S19 - minimalny czas przejazdu po projektowanych drogach na podstawie maksymalnej prędkości projektowej danej drogi (120km/h dla autostrady i 110 km/h dla drogi ekspresowej). W największym stopniu dostępność do autostrady A4 poprawi się w podstrefie Podzwierzyniec SSE w Łąncucie (nr 14), skąd do węzła Łącut będzie można dojechać w czasie 5-7 minut. Dzięki budowie odcinka S19 Rzeszów Świlcza-Rzeszów Południe Kielanówka o kilka minut zmniejszy się czas dojazdu do A4 z terenów SSE w Boguchwałie. Jednak prawdziwą „rewolucją” dla terenów inwestycyjnych zlokalizowanych w południowej części ROF będzie miała budowa odcinków S19 do węzła Babica w gminie Czudec. Czas dojazdu do węzła w Babicy z Boguchwały wyniesie niecałą 10 minut, co w znaczący sposób przyczyni się do poprawy dostępności komunikacyjnej terenów SSE w tym mieście. Budowa dodatkowego zjazdu z drogi ekspresowej S19 w okolicach Boguchwały mogłaby w połączeniu z planowaną inwestycją tzw. południowej obwodnicy Rzeszowa (w tym budową mostu na rzece Wisłok, tzw. Trasa Południowa), w dużym stopniu poprawić dostępność komunikacyjną istniejących terenów inwestycyjnych w gminie Boguchwała oraz zapewnić doskonałą dostępność części gmin Lubenia, Tyczyn i południowych dzielnic Rzeszowa.

Rys. 34. Czas dojazdu samochodem do węzłów na autostradzie A4 po realizacji brakującego odcinka A4 i brakujących odcinków S19 w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym na tle istniejących SAG.

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 35. Czas dojazdu samochodem do węzłów na drodze ekspresowej S19 po realizacji brakującego odcinka A4 i brakujących odcinków S19 w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym na tle istniejących SAG.
 Źródło: opracowanie własne

Dostępność komunikacyjna w skali lokalnej

Doskonała zewnętrzna dostępność komunikacyjna wszystkich istniejących stref aktywności gospodarczej po wybudowaniu brakującego odcinka autostrady A4 we wschodniej części ROF i krótki czas przejazdu do węzłów dróg szybkiego ruchu nie oznaczają braku lokalnych ograniczeń w dotarciu do węzłów tych dróg. Pomimo stosunkowo krótkiego czasu przejazdu wskazane są dalsze usprawnienia lokalnej sieci drogowej, aby połączenia te były nie tylko krótsze, ale także o wyższej jakości z punktu widzenia stanu technicznego dróg i o minimalnej uciążliwości dla obszarów zabudowanych i przyrodniczych. Stąd istotne wydaje się zaproponowanie takich rozwiązań transportowych, które zapewniłyby wysoką dostępność SAG, ale byłyby jednocześnie spójne z istniejącym zagospodarowaniem przestrzennym i natężeniem ruchu na drogach.

Jak wcześniej wskazano, terenami o najlepszej lokalizacji i najwyższym stopniu zagospodarowania są SAG należące do Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologicznego Aeropolis zlokalizowanego w pobliżu portu lotniczego Rzeszów-Jasionka. Dla terenów oznaczonych w niniejszym opracowaniu numerem 17 położonych na zachód od lotniska należy zapewnić optymalne połączenie z węzłem A4 Rzeszów Północ. Mimo, że węzeł ten położony jest zaledwie 1 km od wspomnianych SAG i posiada łatwą możliwość dojazdu drogą wojewódzką nr 869 i krajową nr 9, to ze względu na znaczne natężenie ruchu w okolicy skrzyżowania tych dróg proponuje się budowę połączenia alternatywnego umożliwiającego bezpośredni dojazd do węzła. Dla terenów PPNT położonych na północ (17a) i południe (17c) od lotniska istotne jest zapewnienie lepszego skomunikowania z drogą ekspresową S-19 (węzeł Jasionka) oraz A4 (węzeł Rzeszów-Wschód). Dojazd do tych ciągów wymaga wykorzystania drogi wojewódzkiej nr 869 i prowadzi przez często zakorkowane skrzyżowanie z dawną drogą krajową nr 19, a dodatkowo wymaga przejazdu przez centrum Jasionki.

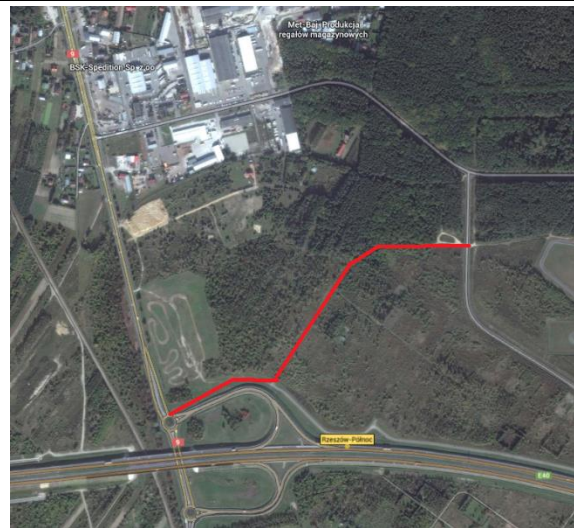
Dlatego proponuje się budowę nowego połączenia (południowej obwodnicy Jasionki) w celu odciążenia dawnej drogi krajowej nr 19, bez konieczności dwukrotnego skręcania i oczekiwania na możliwość włączenia się do ruchu na byłej drodze krajowej nr 19. Droga ta przebiegać będzie tunelem pod bazą Aeroklubu Rzeszowskiego i omijać wieś Jasionka od południa łącząc się bezpośrednio z węzłem S19.

Podkarpacki Park Naukowo-Technologiczny Aeropolis (17a, 17b, 17c, 17d)

a) połączenie SAG 17d i 17a z węzłem Rzeszów-Północ przez budowę odcinka od drogi gminnej w Rudnej Małej do ronda na drodze krajowej nr 9 (początek węzła)

Umożliwi to dotarcie bezpośrednio do węzła Rzeszów-Północ z pominięciem skrzyżowania drogi krajowej nr 9 z drogą wojewódzką

Droga prowadziłaby przez tereny niezabudowane.

b) budowa tzw. południowej obwodnicy Jasionki. Południowa obwodnica Jasionki połączyłaby drogę wojewódzką nr 869 przechodząc tunelem pod bazą Aeroklubu Rzeszowskiego i pod dawną drogą krajową nr 19, omijając od południa miejscowość Jasionkę i doprowadzając do istniejącego węzła Jasionka na drodze ekspresowej S-19

(a poprzez S-19 umożliwiając dogodną dostępność do istniejącego węzła Rzeszów Wschód na autostradzie A4). Południowa obwodnica Jasionki pozwoli na uzyskanie znakomitej dostępności komunikacyjnej lotniska i wszystkich okolicznych terenów inwestycyjnych.

Dostępność komunikacyjna obszarów SAG w Boguchwałach na poziomie ponadlokalnym będzie bardzo korzystna po wybudowaniu dalszego odcinka drogi ekspresowej S19, zwłaszcza w przypadku decyzji o budowie węzła Boguchwała na tej drodze (obecnie planuje się jedynie węzeł Rzeszów Południe oraz węzeł Babica). Podstawowym czynnikiem poprawy dostępności komunikacyjnej tych terenów w skali lokalnej jest skomunikowanie z węzłami S19 Rzeszów Południe lub Boguchwała. Proponuje się połączenie terenów inwestycyjnych w Boguchwałach z węzłem S19 Rzeszów Południe pośrednio przez planowaną Trasę Południową, która stanowić będzie południową obwodnicę Rzeszowa. Najkrótsze połączenie z Trasą Południową wymaga jednak skorzystania z drogi krajowej nr 19 na odcinku, w którym stanowi główną drogę dojazdową do miasta od strony południowej. Dlatego proponuje się budowę drogi łączącej północną część Boguchwał z osiedlem Dębina w Rzeszowie znajdującym się na prawobrzeżnej stronie Wisłoka. Droga ta wraz z mostem na tej rzece połączyłaby drogę krajową 19 z Trasą Południową zapewniając dogodniejsze połączenie z S19, ale wymagające pokonania większej odległości. Pomimo to, połączenie to zapewniłoby lepszą dostępność terenów w Boguchwałach do samego Rzeszowa oraz węzła A4 Rzeszów-Wschód, zwłaszcza po połączeniu Trasy Południowej z drogą wojewódzką 878, która prowadzi do Al. Armii Krajowej w Rzeszowie. W przypadku ułożenia węzła Boguchwała na drodze ekspresowej S19 sugeruje się utworzenie dogodnego połączenia tego węzła z terenami inwestycyjnymi. Węzeł S19 powinien znajdować się w miejscowości Mogielnica, skąd należy połączyć ją z ul.

6. ISTNIEJĄCE I PERSPEKTYWICZNE WYKORZYSTANIE TRANSPORTU LOTNICZEGO CARGO

Zgodnie z informacjami udostępnianymi przez Port Lotniczy Rzeszów-Jasionka transport cargo w 2014 r. odbywał się trzy razy w tygodniu: poniedziałek, środa i piątek. Przyjazd RFS (Road Fedder Service) do Rzeszowa ma miejsce o godzinie 14:00, natomiast wyjazd z Rzeszowa o godzinie 15:00. Import odbywa się przez Wiedeń, nr rejsu LH6420S lub Frankfurt, nr rejsu LH7422S, natomiast export przez Frankfurt, nr rejsu LH7423S lub Wiedeń, nr rejsu LH6421S. Ponadto od 1 czerwca 2012 r. istnieje możliwość transportu lotniczego z Rzeszowa do Frankfurtu rejsami LH1385 przesyłek o niewielkich wymiarach. Na terminal towarowy cargo składają się: obiekt kontenerowy- chłodnia, dwa magazyny czasowego składowania i magazyn spedycyjny, a usługi na jego potrzeby świadczą firmy: JAS – FBG i Geis International Poland Sp. z o.o. Ponadto w swojej ofercie rzeszowskie lotnisko ma do dyspozycji dwie w pełni wyposażone sale konferencyjne odpowiednie do organizacji szkoleń, konferencji, spotkań informacyjnych oraz biznesowych. Sala VIP może pomieścić 12 osób, sala w budynku administracji Portu Lotniczego może przyjąć maksymalnie 26 członków konferencji. Poza tym lotnisko jako obiekt działający cały rok bez przerwy oferuje na sprzedaż przestrzeń reklamową w wielu różnych formach, na terenie który jest jego własnością. Na koniec jest jeszcze możliwość wynajmu przestrzeni biurowej lub komercyjnej w budynkach należących do spółki.

W opinii przedsiębiorców, którzy działają we współpracy z lotniskiem w Rzeszowie, transport cargo w tej chwili jest w fazie rozwoju. Obecnie przewóz towaru odbywa się jedynie metodą RFS (Road Fedder Service), czyli za pomocą ciężarówek, które docierają do Frankfurtu lub Wiednia, tam przeładowują się na samolot i dopiero stamtąd trafia do celu. W tej formie nie ma mowy o rozwoju, potrzebny jest regularny kurs, gdzie wiadomo jaki samolot lata, o jakiej ładowności i w jaki dzień. Ze strony przedsiębiorców było zgłaszane zainteresowanie połączeniami głównie z Frankfurtem, a poza tym połączenie w kierunku Ameryki Północnej (Miami, Nowy Jork, Toronto) przynajmniej jeden lot na tydzień na potrzeby rozwoju przemysłu lotniczego. Ponad to możliwa również wydaje się opcja komunikacji z Ameryką Południową, ale tutaj bardziej w kierunku produktów szybko psujących się (sektor spożywczy).

Połączenie z hubem transportowym w Miami ma umożliwić podpisana 8 listopada 2013 roku deklaracja współpracy między prezesem rzeszowskiej Jasionki a władzami lotniska z Florydy. Tego typu połączenie otworzyłoby możliwości handlowe nie tylko ze Stanami Zjednoczonymi, ale i z krajami Karaibskimi i krajami Ameryki Południowej. Jest to także szansa na zdobywanie wiedzy i doświadczenia od jednego z największych centrów przeładunkowych. W maju tego roku podczas wizyty przedstawicieli lotniska z Miami w Rzeszowie potwierdzili oni, że połączenie typu cargo z możliwością połączenia z czarterowym ruchem pasażerskim jest możliwe już w przyszłym roku.

7. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

7.1. STAN I POTRZEBY UZBROJENIA TERENÓW

Stopień istniejącego uzbrojenia terenów inwestycyjnych decyduje o możliwości uruchomienia i prowadzenia na nich działalności gospodarczej o danej specjalizacji. Inwestorzy poszukują i zdecydowanie preferują grunty wyposażone w media, dzięki czemu mogą w krótkim czasie rozpocząć budowę obiektów i prowadzić działalność gospodarczą. Dlatego po lokalizacji i dostępności komunikacyjnej czynnik ten pełni najważniejszą rolę w podejmowaniu decyzji o zainwestowaniu w danym miejscu, a w przypadku niektórych zakładów produkcyjnych dostęp do konkretnych mediów jest wręcz niezbędny. Do podstawowych elementów uzbrojenia należy oczywiście dostęp do energii elektrycznej i wody bez których nie sposób prowadzić działalność. Na działkach niezagospodarowanych ważną cechą jest możliwość łatwego podłączenia się do istniejących sieci obecnych w sąsiedztwie. Do trudniej dostępnych mediów należy podłączenie do sieci kanalizacji i sieci gazowej, co uzależnione jest od ich obecności w pobliżu zapewniając możliwość podłączenia. Z tego punktu widzenia obecność innych zabudowań/działalności w sąsiedztwie jest korzystne, gdyż reguły przyłączenia się do istniejących sieci jest łatwiejsze. Natomiast elementem, który w dużym stopniu uzależniony jest od działań władz

są drogi lokalne łączące działki z drogami wyższego rzędu. Zapewnienie dostępu do tych, i innych mniej istotnych elementów infrastruktury (np. kanalizacja deszczowa, rowy melioracyjne, oświetlenie, chodniki, sieć telekomunikacyjna) stanowi kompleksowe uzbrojenie terenu.

Przeprowadzono klasyfikację terenów aktywności gospodarczej w każdej gminie pod względem stopnia zagospodarowania. Szczegółowe zestawienie zawierające ocenę poszczególnych terenów inwestycyjnych w ramach Strefy Aktywności Gospodarczej zawiera załącznik 1C. *Stan uzbrojenia terenów istniejących stref aktywności gospodarczej*. Każdy element podlegał ocenie w 4-stopniowej skali od 0 punktów za brak danego medium i brak możliwości jego przyłączenia („-„) poprzez 1 punkt („+“), gdy podłączenie to jest utrudnione do 3 punktów („+++“), jeżeli działka zagospodarowana posiada dostęp do medium lub działka niezagospodarowana posiada możliwość podłączenia dzięki obecności takiej infrastruktury w sąsiedztwie. Ocenie podlegał dostęp do energii elektrycznej, wody, kanalizacji i sieci gazowej (tak, łatwa możliwość podłączenia, trudna możliwość połączenia, brak możliwości), a także obecność dróg wewnętrznych (utwardzone, utwardzone i nieutwardzone, nieutwardzone, brak). Zgodnie z tymi kryteriami określono stopień uzbrojenia terenów jako nieuzbrojony (7 i mniej punktów), teren do dalszego uzbrojenia (7-9 punktów), średni (10-11 punktów), wysoki (12-13 punktów), kompleksowo uzbrojony (14-15). Na podstawie analizy poszczególnych działek utworzono ranking terenów inwestycyjnych przynależących do Strefy Aktywności Gospodarczej ze względu na poziom ich uzbrojenia.

Tab. 19. Ranking terenów Specjalnej Strefy Aktywności Gospodarczej ROF ze względu na stan uzbrojenia w 2014 r.

Numer terenu	Status	Gmina	Ocena stanu uzbrojenia [pkt]	Klasyfikacja
17a	SSE	Trzebowniko	15	Tereny kompleksowo uzbrojone
17b	SSE (MPZP)	Trzebowniko i Głogów Małopolski	15	
17c	SSE	Głogów Małopolski	15	
17d	SAG	Głogów Małopolski	15	
31	SSE (MPZP)	Rzeszów	15	
39	SSE (MPZP)	Rzeszów	15	
1	SSE (MPZP)	Boguchwała	13	Tereny o wysokim stopniu uzbrojenia
14	SSE	Łańcut - miasto	12	
32	SSE (MPZP)	Rzeszów	11	Tereny o średnim stopniu uzbrojenia
2	SSE (MPZP)	Boguchwała	10	

Źródło: opracowanie własne na podstawie inwentaryzacji.

Pośród analizowanych obszarów najwyżej ocenić należy cały teren przynależący do Podkarpackiego Parku Naukowo- Technologicznego (tereny nr 17a, 17b, 17c) oraz działki przynależące do SSE – Rzeszów Dworzysko (nr 31), a także teren SAG w Rudnej Małej (17d) i w Rzeszowie przy ul. Hetmańskiej (39). Działkom tym przypisano maksymalną liczbę punktów ze względu na ich kompleksowe uzbrojenie w infrastrukturę elektroenergetyczną, wodno-kanalizacyjną, gazową oraz drogową, dzięki czemu stanowią bardzo dobrą ofertę dla potencjalnych inwestorów, aczkolwiek ze względu na istniejący stopień zagospodarowania uzasadniona wydaje się powiększenie tych stref i doprowadzenie niezbędnej infrastruktury ze stref istniejących. W pozostałych lokalizacjach uzbrojenie jest wysokie, a problem co najwyżej stanowi brak dostępu do gazu ziemnego. Na terenach zlokalizowanych w Rzeszowie przy ul. Ciepłowniczej istnieje łatwa możliwość podłączenia terenów do sieci infrastruktury. Wśród badanych terenów nie występują też takie, które oceniono by jako nieuzbrojone. Najślabiej, jako średnio uzbrojone, oceniono tereny w gminie Boguchwała (nr 2). Na niższą ocenę działki nr 2 wpływa brak infrastruktury kanalizacyjnej, a także daleki dostęp do przyłącza gazowego.

7.2. MOŻLIWOŚCI KOMPLEKSOWEGO UZBROJENIA STREF

Kompleksowe uzbrojenie stref aktywności gospodarczej jest kluczowym czynnikiem decydującym o pozyskaniu inwestorów. Możliwości uzbrojenia terenów zależą od wielu czynników:

1. Dostępnych źródeł finansowania,
2. Statusu własnościowego gruntów objętych SAG (nie ma możliwości finansowania infrastruktury obszarów będących w posiadaniu osób prywatnych z środków publicznych),
3. Technicznych możliwości przyłączenia mediów,
4. Braku wiedzy na temat wymaganych parametrów przyłączy wykorzystanych w późniejszych inwestycjach,
5. W przypadku dróg – stanu prawnego i własnościowego gruntów stanowiących obszar przez który planuje się przeprowadzić potencjalne inwestycje drogowe (kwestie wykupu, wyłączenia itp.).

Szczegółową analizę źródeł finansowania przeprowadzono w VI części dokumentu w rozdziale 5.

Analizowane tereny przynależące do Strefy Aktywności Gospodarczej oraz Specjalnej Strefy Ekonomicznej wymagają prac polegających na uzupełnieniu niezbędnej infrastruktury technicznej. Główne niedobory w tym zakresie wynikają przede wszystkim z braku infrastruktury gazowej oraz kanalizacyjnej na wybranych z analizowanych terenów bądź też utrudniony dostęp do tego typu infrastruktury w przyszłości, ze względu na znaczną odległość do przyłączy na sąsiednich terenach bądź konieczność podjęcia indywidualnych ustaleń z zakładami gazowniczymi i wodno-kanalizacyjnymi.

Jeśli chodzi o ocenę potrzeb uzbrojenia istniejących stref zwiększonej aktywności gospodarczej to w zasadzie są one niewielkie. Największych nakładów inwestycyjnych wymagają tereny w Rzeszowie, gdzie jednak wobec bliskiej odległości zabudowy mieszkaniowej i przemysłowo-usługowej stosunkowo łatwo jest doprowadzić prąd, wodociąg i kanalizację. Większym problemem jest podłączenie sieci gazowej, czego wymagają tereny w Boguchwale i Łańcut (konieczność budowy przyłączy z 1,5 km).

Tab. 20. Elementy uzbrojenia wymagające budowy lub podłączenia do istniejących stref aktywności gospodarczej w gminach ROF w 2014 r.

Gmina	Numer terenu	Prąd		Wodociąg		Kanalizacja		Gaz		Drogi	
		Małe	Duże	Małe	Duże	Małe	Duże	Małe	Duże	Małe	Duże
Boguchwała	1								X		
	2	X		X			X		X		
Łańcut - miasto	14	X							X		
Trzebownisko	17a										
Trzebownisko/ Głogów Małopolski	17b										
Głogów Małopolski	17c										
	17d										
Rzeszów	31										
	32			X		X		X			
	39										

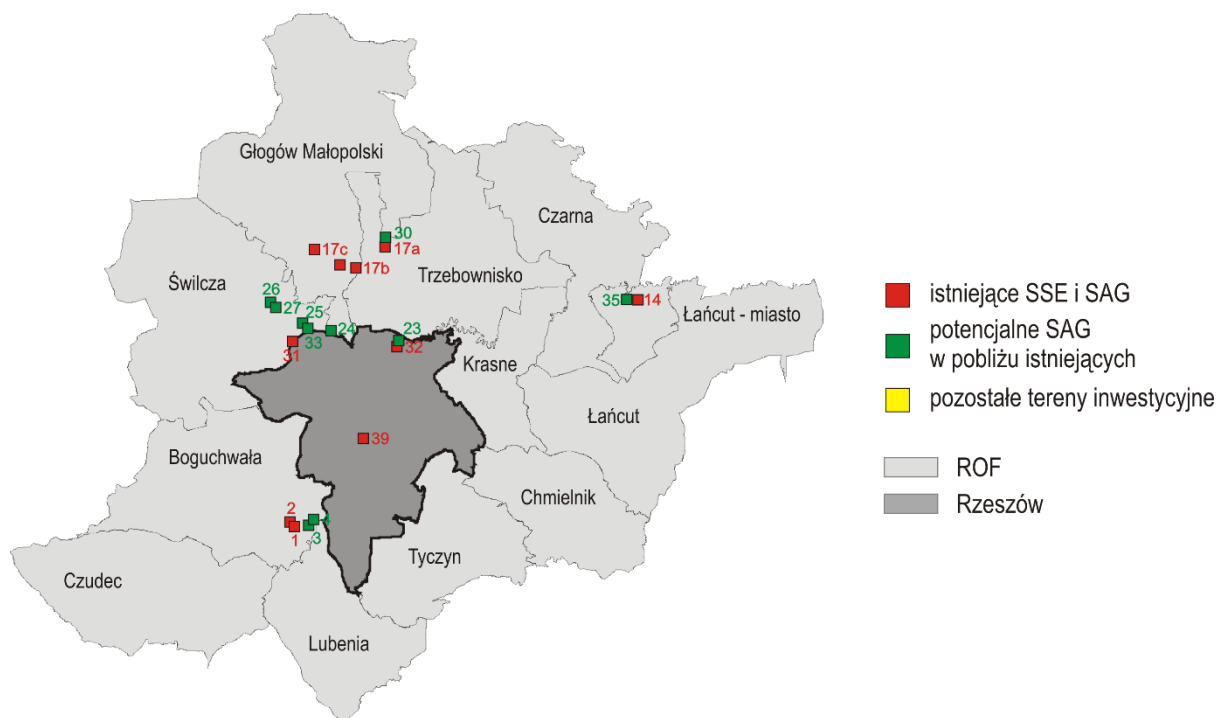
Źródło: opracowanie własne na podstawie inwentaryzacji.

IV. Rozwój istniejących Stref Aktywności Gospodarczej

1. MOŻLIWOŚCI ROZWOJU ISTNIEJĄCYCH STREF AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ

Na potrzeby niniejszego opracowania za potencjalne tereny rozwoju istniejących Strefy Aktywności Gospodarczej w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym określono te, które nie posiadają odpowiedniego umocowania prawnego w postaci przynależności do Specjalnych Stref Ekonomicznych na mocy odpowiedniego rozporządzenia Rady Ministrów lub przynależności do Strefy Aktywności Gospodarczej powołanych do życia uchwałą rady gminy. Natomiast do terenów tych należą tereny przeznaczone pod działalność gospodarczą w dokumentach planistycznych (MPZP, SUIKZP), a także obszary nie posiadające takich planów, ale na których jednak istnieją realne szanse, na to by mógł być terenem inwestycyjnym (np. jest własnością gminy i na podstawie decyzji WZ może być przeznaczony pod działalność gospodarczą). Co istotne teren taki powinien znajdować się w sąsiedztwie lub w pobliżu istniejących stref aktywności gospodarczej, aby docelowo mogła tam powstać wielkoobszarowa strefa inwestycyjna. W całym ROF stwierdzono 276,3 ha tego typu terenów, przy czym na 239 ha z nich obowiązuje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Tereny te znajdują się na obszarze 5 gmin:

- Boguchwała (tereny nr 3 i 4 w samej Boguchwale),
- Rzeszów (nr 23 – Rzeszów, ul. Ciepłownicza, 24 i 33 – Rzeszów - Dworzysko),
- Świlcza (25 i 26 w miejscowości Świlcza oraz 27 – Rudna Wielka),
- Trzebownisko (30 – w miejscowości Tajęcina),
- Łańcut miasto (35 – w Łańcutcie, w pobliżu ulicy Podzwierzyniec).

Rys. 36. Lokalizacja terenów inwestycyjnych położonych w pobliżu terenów należących do Specjalnych Stref Ekonomicznych i Stref Aktywności Gospodarczej w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne.

1.1. MOŻLIWOŚCI PRZESTRZENNE

Przeprowadzono klasyfikację terenów znajdujących się w pobliżu istniejących stref aktywności gospodarczej w każdej gminie pod względem atutów i barier lokalizacyjnych. Szczegółową analizę poszczególnych terenów inwestycyjnych zawarto w załącznikach 1A. *Atuty i bariery lokalizacyjne istniejących stref aktywności gospodarczej* oraz 2A. *Możliwości przestrzenne rozwoju istniejących stref aktywności gospodarczej*. Każdy element podlegał ocenie w 4-stopniowej skali od 0 punktów („-„) za brak atutów lokalizacji i 1 punkt („+”) w przypadku mało korzystnej lokalizacji do 3 punktów („+++”) dla bardzo korzystnej lokalizacji. Ocenie podlegała odległość drogowa do dróg krajowych lub wojewódzkich (<1 km, 1-2 km, 2-5 km, >5 km), odległości drogowej do stacji i przystanków kolejowych (<2 km, 2-4 km, 4-5 km, >5 km), odległość do zabudowy mieszkaniowej (>2 km, 1-2 km, 500 m -1 km, <500 m), deniwelacji (brak, małe, średnie, duże), kształt działki (regularny kwadrat lub prostokąt, nieregularny kwadrat lub prostokąt, wydłużony, wąska), przeszkody (brak, małe, średnie, duże), sąsiedztwo (brak przeszkód i zagospodarowania, słabe zagospodarowanie, słabe zagospodarowanie/niewielkie przeszkody, duże zagospodarowanie lub duże przeszkody). Zgodnie z tymi kryteriami określono lokalizację terenów jako bardzo atrakcyjną (18-21 punktów), atrakcyjną (14-17 punktów), średnio atrakcyjną (10-13 punktów), mało atrakcyjną (poniżej 10 punktów). Odległość do dróg i linii kolejowych mierzono od granicy terenu inwestycyjnego po drogach lokalnych do skrzyżowania z drogą wojewódzką lub krajową (lub węzła drogi ekspresowej lub autostrady) oraz do stacji/przystanku kolejowego. Odległość do zabudowań mieszkaniowych mierzono w linii prostej od środka terenu inwestycyjnego.

Tab. 21. Ranking terenów Specjalnej Strefy Aktywności Gospodarczej oraz terenów sąsiadujących w ramach ROF ze względu na lokalizację w 2014 r.

Numer terenu	Status	Gmina	Ocena lokalizacji	Klasyfikacja	Potencjalne bariery lokalizacji
25	MPZP	Świlcza	18	Tereny o bardzo atrakcyjnej lokalizacji	Obszar Natura 2000 Mrowle Łąki (2,2 km)
33	MPZP	Rzeszów	18		Obszar Natura 2000 Mrowle Łąki (2,2 km)
31	SSE (MPZP)	Rzeszów	18		Zmysłowski Obszar Chronionego Krajobrazu (8.0 km),
23	MPZP	Rzeszów	17		Obszar Natura 2000 Mrowle Łąki(3,7 km)
4	MPZP	Boguchwała	17	Tereny o atrakcyjnej lokalizacji	Strzyżowsko- Sędziszowski OCHK (2.8 km), Obszar Natura 2000 Wisłok Środkowy z Dopływami (0.3 km)
14	SSE	Łańcut - miasto	17		Obszar Natura 2000 Mrowle Łąki(1,6 km)
1	SSE (MPZP)	Boguchwała	16		Obszar Natura 2000 Wisłok Środkowy wraz z dopływami (1,2 km), Strzyżowsko-Sędziszowski OCHK (1,6 km)
17d	SAG	Głogów Małopolski	16		Rezerwat Bór otulina (0,3 km), Rezerwat Bóg 0,7 km), Obszar Natura 2000 Mrowle Łąki (0,9 km)
32	SSE (MPZP)	Rzeszów	16		Obszar Natura 2000 Mrowle Łąki(3,7 km),
35	Brak	Łańcut - miasto	16		Zmysłowski Obszar Chronionego Krajobrazu (8.6 km), Obszar zagrożony podtopieniami wg PIG
39	SSE (MPZP)	Rzeszów	16		Obszar zagrożony podtopieniami wg PIG
17b	SSE (MPZP)	Trzebownisko i Głogów Małopolski	16		Obszar Natura 2000 Mrowle Łąki (1,46 km), Rezerwat Bóg – otulina (0,6 km), Rezerwat Bór (1,3 km)
2	SSE (MPZP)	Boguchwała	15		Obszar Natura 2000 Wisłok Środkowy wraz z dopływami (1,4 km), Strzyżowsko-Sędziszowski OCHK (1,8 km), Obszar zagrożony podtopieniami wg PIG
24	SSE (MPZP)	Rzeszów	16		Obszar Natura 2000 Mrowle Łąki(2 km)
26	MPZP	Świlcza	15		Obszar Natura 2000 Mrowle Łąki(0,5 km)
27	MPZP	Świlcza	15		Obszar Natura 2000 Mrowle Łąki(0,5 km)
3	MPZP	Boguchwała	14		Strzyżowsko- Sędziszowski OCHK (2.8 km), Obszar Natura 2000 Wisłok Środkowy z Dopływami (0.3 km)
17a	SSE	Trzebownisko	14		Rezerwat Bór – otulina (1,3 km), Rezerwat Bór (1,3 km)
17c	SSE	Głogów Małopolski	14		Rezerwat Bór otulina (0,3 km), Rezerwat Bóg 0,7 km), Obszar Natura 2000 Mrowle Łąki (0,9 km)
30	brak	Trzebownisko	13		Tereny o średnio atrakcyjnej lokalizacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie inwentaryzacji.

Na tle analizowanych terenów inwestycyjnych pozytywnie pod względem położenia wyróżnia się obszar sąsiadujący z istniejącymi terenami SSE Rzeszów-Dworzysko stanowiący część planowanego Parku Naukowo-Technologicznego Rzeszów-Dworzysko. Tereny te znajdują się na pograniczu Rzeszowa i gminy Świlcza i zostały uznane jako tereny o bardzo atrakcyjnej lokalizacji ze względu na bliskość do dróg wyższego rzędu (sąsiedztwo drogi krajowej nr 4 i węzła drogi ekspresowej S19. Do atutów lokalizacji należą także brak przeszkód, dostępność znacznej ilości terenu oraz kształt działek. Można uznać, że tereny te stanowią największy potencjał w skali całego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, aby stać się w przyszłości w pełni zagospodarowaną i dobrze prosperującą strefą aktywności gospodarczej. Wraz z terenami PPNT cały obszar na zachód i północ od Rzeszowa stanowić może „centrum” inwestycyjne nie tylko ROF, ale także całego Podkarpacia. Wśród terenów sąsiadujących z istniejącymi SAG wyróżniają się także działka nr 3 w Boguchwale, która właściwie posiada zbliżone atuty, jak tereny SSE, ale znajduje się bliżej dróg wyższego rzędu. Wszystkie pozytywne atuty lokalizacji terenów położonych przy ul. Ciepłowniczej w Rzeszowie posiada także działka sąsiadująca (nr 24), a jej dostępność do północnej części ROF zasadniczo zwiększy się po oddaniu do użytkowania budowanego mostu na Wisłoku łączącego ul. Lubelską z ul. Rzecha. Należy uznać, że lokalizacja terenów znajdujących się w pobliżu istniejących terenów SSE i SAG jest zbliżona, a w niektórych przypadkach jeszcze korzystniejsza, co w pełni uzasadnia powiększenie i rozwój istniejących stref.

1.2. MOŻLIWOŚCI BRANŻOWE

Istniejące strefy zwiększonej aktywności gospodarczej nie stanowią znaczących ograniczeń pod względem rodzaju prowadzonej działalności gospodarczej. Niemal każdy inwestor znajdzie odpowiednią lokalizację pod swoją działalność. Na obszarze SSE w Boguchwale tereny inwestycyjne przeznaczone są pod działalność usługową oraz produkcję przemysłową. W Łańcuckiej podstrefie SSE, według SUIKZP możliwe jest prowadzenie działalności przemysłowej i częściowo usługowej. Tereny inwestycyjne przy lotnisku w miejscowości Tajęcina jest przeznaczony do prowadzenia działalności w szeroko pojętej branży lotniczej oraz w przemyśle elektromaszynowym, elektronicznym i informatycznym. Obszar w tzw. strefie S1-3 jest przeznaczony do inwestowania i prowadzenia działalności gospodarczej w szeroko pojętej branży innowacyjnej. Natomiast strefa w Rogoźnicy to obszar przeznaczony dla firm mniej zaawansowanych technologicznie z branż: chemicznej, tworzyw sztucznych, biotechnologii oraz firm dystrybucyjnych. Podstrefa Rzeszów-Dworzysko, na północy miasta jest przystosowana pod działalność związaną z przemysłem oraz typowo pod centra logistyczne, składy, magazyny, usługi komercyjne i obiekty handlowe. Obszar przy ulicy Ciepłowniczej jest przystosowany do prowadzenia działalności uciążliwej (np. zakład utylizacji odpadów) oraz dla dużych zakładów przemysłowy i pod centrum logistyczne (możliwość dojazdu zarówno do wschodniej, jak i zachodniej części ROF po ukończeniu budowy mostu na Wisłoku).

Zgodnie z planem rozwoju Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec⁴⁸ w województwie podkarpackim zakłada się pozyskiwanie projektów inwestycyjnych wpisujących się w tradycje przemysłowe regionu, zwłaszcza z branży lotniczej. W województwie tym powinny lokalizować się przedsiębiorstwa z branży lotniczej należące do Klastra Dolina Lotnicza związane z zapleczem naukowym i tradycjami regionu. Natomiast plan rozwoju Krakowskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej Krajowski Park Technologiczny⁴⁹ również zakłada pozyskiwanie inwestorów przyczyniających się do rozwoju klastra Dolina Lotnicza, a także inwestycji z branży elektromaszynowej. Zgodnie z Koncepcją Rozwoju Specjalnych Stref Ekonomicznych⁵⁰ w województwie podkarpackim zakłada także preferencje dla branży elektromaszynowej i chemicznej, a także przemysł meblarski i przetwórstwa tworzyw sztucznych.

⁴⁸ Obwieszczenie Ministra Gospodarki z dnia 5 marca 2013 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Gospodarki w sprawie ustalenia planu rozwoju Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec

⁴⁹ Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 31 sierpnia 2009 r. w sprawie ustalenia planu rozwoju specjalnej strefy ekonomicznej Krakowski Park Technologiczny Dz.U. 2009 nr 158 poz. 1244

⁵⁰ Koncepcja rozwoju specjalnych stref ekonomicznych, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, styczeń 2009

2. PROPOZYCJE POPRAWY DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ

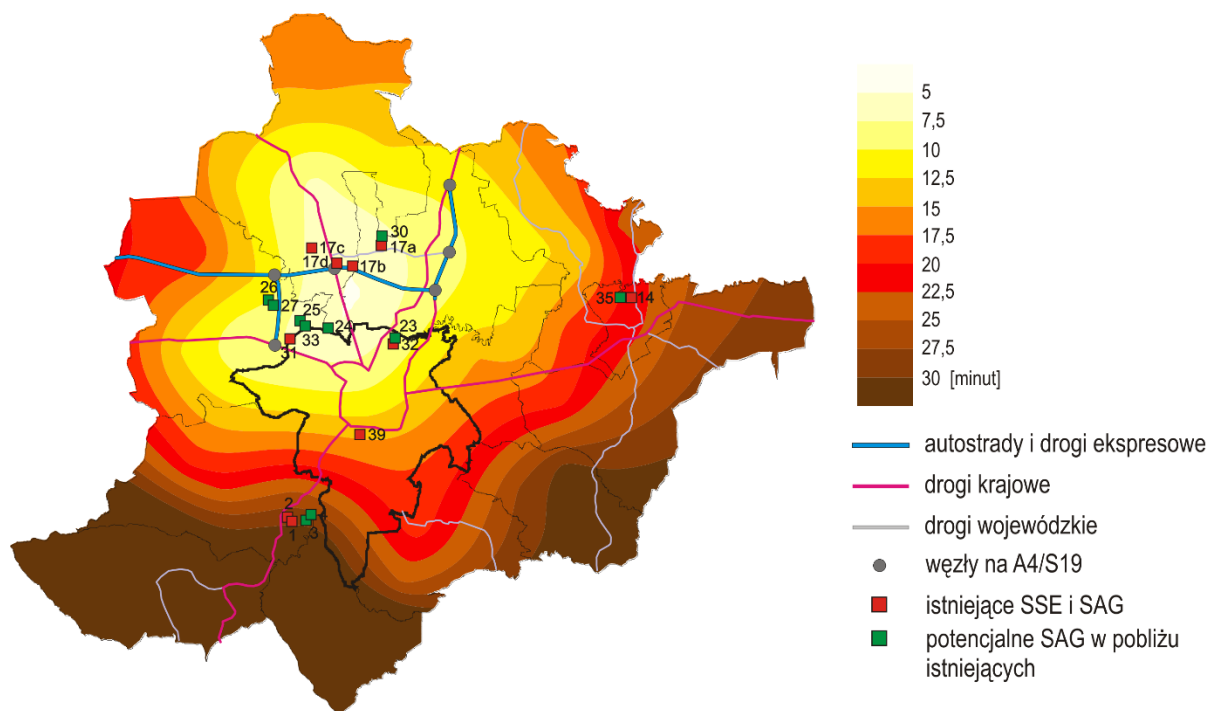
Dostępność komunikacyjna jest najważniejszym elementem atrakcyjności inwestycyjnej stref aktywności gospodarczej. W transporcie drogowym kluczowe znaczenie dla inwestorów ma bliskość i możliwość dojazdu do autostrad i dróg ekspresowych, dlatego największą popularnością cieszą się strefy inwestycyjne ulokowane w pobliżu węzłów tych dróg lub w miejscach gwarantujących swobodny dojazd do węzłów. W transporcie kolejowym o atrakcyjności terenów świadczy odległość do stacji kolejowej, w której możliwy jest załadunek/rozładunek towarów (w tzw. ładowniach) lub możliwość czy perspektywa poprowadzenia do tych terenów bocznicy kolejowej (od stacji lub tzw. bocznicy szlakową). W zależności od branż produkcyjnych lub usługowych lokujących swoją działalność w strefach aktywności gospodarczej należy rozważyć dwa modele organizacji transportu do tych stref – model oparty na transporcie drogowym, w którym strefy aktywności gospodarczej lokowane są w pobliżu węzłów autostrad i dróg ekspresowych lub model oparty na transporcie kolejowym, gdzie strefy aktywności gospodarczej korzystają z niewielkiej odległości od linii kolejowej, bliskości starych bocznic lub terenów, które mają możliwość połączenia z koleją. Ze względu na specyfikę Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego odrębnie potraktowano model oparty na transporcie lotniczym tj. bliskiej odległości do Międzynarodowego Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka (w zakresie transportu cargo).

2.1. MODEL OPARTY NA TRANSPORCIE DROGOWYM

W niniejszym opracowaniu za podstawowy miernik dostępności komunikacyjnej stref aktywności gospodarczej określono czas dojazdu w minutach do węzłów A4 i S19 z wykorzystaniem istniejących dróg. Jako czas dojazdu z SAG określono liczbę minut wynikającą z pomiarów udostępnianych przez portal targeo.pl przy założeniu przebiegu trasy od centrum miejscowości do węzła A4 lub S19. Do każdego pomiaru dodano 2-3 minuty – 1-2 potrzebne na dojazd od danego terenu do centrum miejscowości oraz minutę potrzebną na wjazd na autostradę/drogę ekspresową. Czas dojazdu do węzłów autostrady A4 i S19 ze wszystkich istniejących stref aktywności gospodarczej w północnej części ROF (z wyjątkiem zlokalizowanych w łańcutcie, co zmieni się po oddaniu do użytkowania węzła łańcut na A4) nie przekracza 10 minut. Wobec tak doskonałej dostępności komunikacyjnej do dróg szybkiego ruchu w tym obszarze, jej poprawa dotyczyć może tylko jakości połączeń dróg lokalnych prowadzących do węzłów A4/S19, a także zapewnienie połączeń alternatywnych wzdłuż których mogłyby się rozwijać (poszerzać) istniejące strefy.

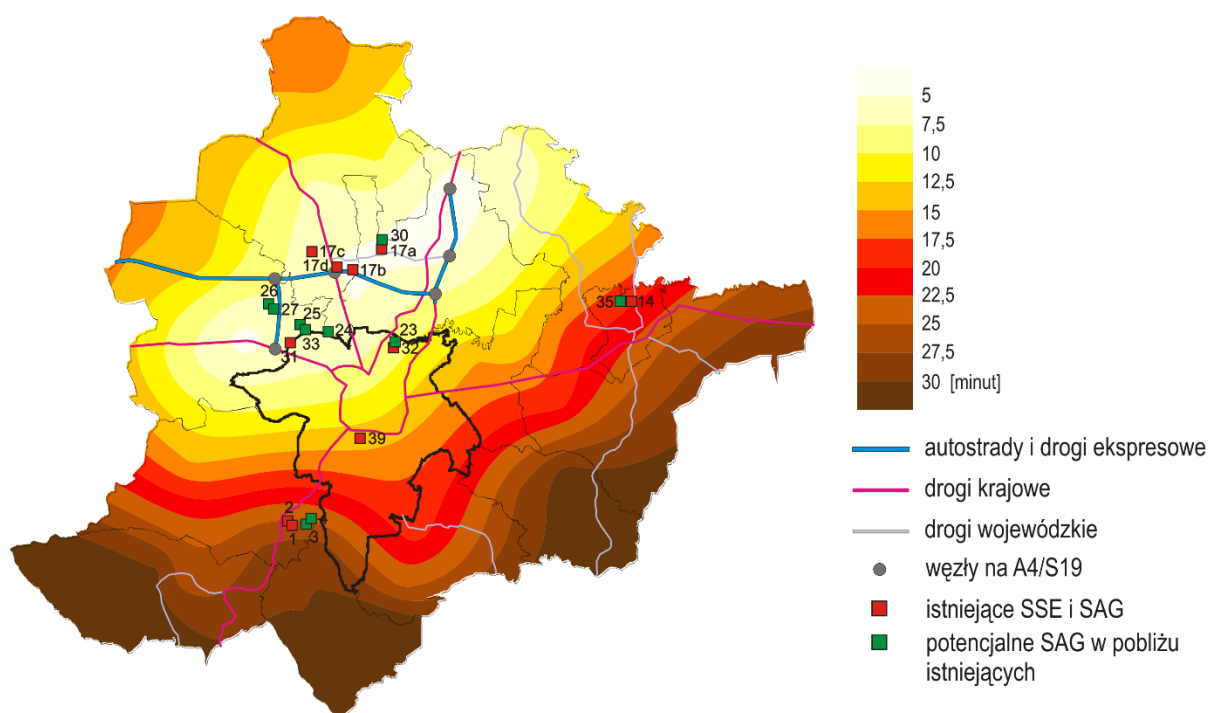
Rozwój istniejących terenów inwestycyjnych należących do Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologicznego wyznaczany będzie przez osie, które stanowią drogi lokalne – to wzdłuż nich należy rozszerzać istniejące zagospodarowanie i zasięg istniejących SAG. Możliwości rozwoju terenów położonych na północ i zachód od lotniska uzależnione są od ich skomunikowania z węzłem A4 Rzeszów-Północ za pośrednictwem drogi wojewódzkiej nr 869. Typowym przykładem jest tutaj droga powiatowa 1373R Głogów Małopolski - Wysoka Głogowska – Jasionka prowadząca do drogi wojewódzkiej 869 kluczowa dla rozwoju terenów inwestycyjnych w Tajęcinie. Tereny te powinny posiadać połączenie drogą powiatową 1374R i drogą gminną w kierunku południowym z drogą wojewódzką nr 869. Sugeruje się poszerzenie oraz podniesienie parametrów tego odcinka do drogi powiatowej. Natomiast istniejąca droga powiatowa 1373R będzie stanowić oś rozwoju tej SAG w kierunku wschodnim zapewniając jednocześnie alternatywne połączenie z węzłem S19 Jasionka.

Rozwój strefy S1-3 PPNT (17b) powinien odbywać się wzdłuż osi drogi powiatowej nr 1377R Przybyszówka – Rudna Wielka – Rudna Mała – Zaczernie – Nowa Wieś (po południowej stronie A4). Rozbudowa tej drogi trwa, a w październiku 2014 r. rozpoczęto realizację IV etapu. Natomiast dalszy rozwój tej części PPNT umożliwi budowa drogi gminnej na wschód od strefy i połączenie jej z wyżej wspomnianą drogą powiatową w Nowej Wsi. Zapewni to dalszą aktywizację terenów położonych na południe od lotniska i zapewni dobre skomunikowanie z węzłem S-19 Jasionka, w przypadku realizacji omawianej w poprzednim rozdziale południowej obwodnicy Jasionki. Rozwój terenów PPNT znajdujących się na zachód od lotniska (S2, nr 17c) umożliwiła przebudowa drogi powiatowej nr 1380R Rogoźnica – Lipie ukończona w 2009 r., która usprawniła połączenie SAG z drogą krajową

Rys. 37. Czas dojazdu samochodem do węzłów na autostradzie A4 w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym w 2014 r. na tle istniejących SSE i SAG i potencjalnych SAG w pobliżu istniejących.

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 38. Czas dojazdu samochodem do węzłów na drodze ekspresowej S19 w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym w 2014 r. na tle istniejących SSE i SAG i potencjalnych SAG w pobliżu istniejących.

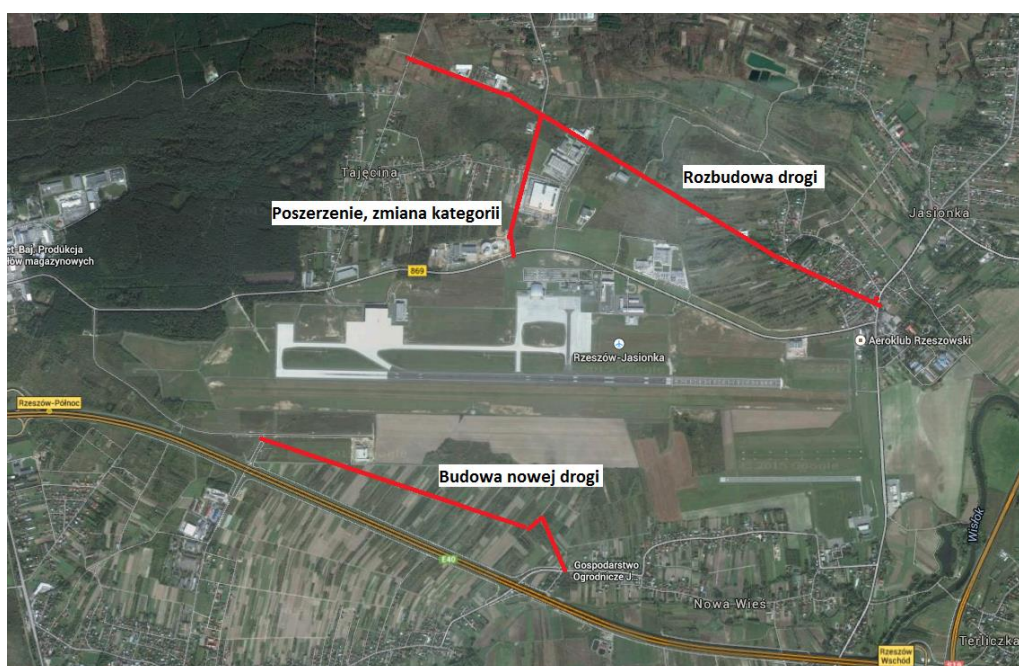
Źródło: opracowanie własne.

nr 19. Poprawa dostępności PPNT do węzła autostrady A4 możliwa jest więc przez przebudowę drogi powiatowej nr 1377R, a także przez lepsze skomunikowanie strefy S1-3 z drogą ekspresową S19 za pomocą drogi gminnej łączącej Zaczernie z drogą wojewódzką 869 przez wiadukt nad A4.

Tereny sąsiadujące z Podkarpackim Parkiem Naukowo-Technologicznym Aeropolis

Rozwój terenów sąsiadujących z istniejącymi SAG w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym uzależnione są od przebiegu (połączenie z węzłami S19/A4) i parametrów dróg powiatowych. To wzdłuż tych dróg następować będzie rozwój istniejących stref aktywności gospodarczej przez przyłączanie i zagospodarowywanie nowych gruntów. Tereny inwestycyjne w Tajęcinie (nr 30) powinny posiadać połączenie drogą powiatową 1374R i drogą gminną w kierunku południowym z drogą wojewódzką nr 869. Sugeruje się jej poszerzenie oraz podniesienie parametrów do drogi powiatowej. Natomiast istniejąca droga powiatowa nr 1373R będzie stanowić oś rozwoju tej SAG w kierunku wschodnim zapewniając jednocześnie alternatywne połączenie z węzłem S19 Jasionka.

Rozwój terenów na południe od lotniska zapewni budowa nowej drogi łączącej SAG S1-3 z drogą powiatową w Nowej Wsi i dalej na północ połączenie z południową obwodnicą Jasionki i węzłem S19 Jasionka.

Największe „zasoby” potencjalnych terenów, które będą strefami aktywności gospodarczej w ROF znajdują się na terenie SSE Rzeszów-Dworzysko zlokalizowanej w północno-zachodniej części Rzeszowa oraz w miejscowości Świlcza. Wszystkie te tereny posiadają doskonałą dostępność do węzła Świlcza na drodze ekspresowej S19 dzięki połączeniu z drogą krajową nr 4, a w przyszłości połączenie tych terenów z północnymi dzielnicami Rzeszowa i drogą krajową nr 97 zapewni tzw. mała obwodnica Rzeszowa. Wobec doskonałej dostępności komunikacyjnej poprawy wymagać mogą tylko drogi wewnętrzne w obrębie strefy, które wraz z kompleksowym uzbrojeniem są realizowane w ramach projektu „Przygotowanie terenów inwestycyjnych pod budowę Parku Naukowo-Technologicznego Rzeszów – Dworzysko” oraz „Budowa drogi KDG i 1 KDZ do terenów inwestycyjnych Rzeszów-Dworzysko - etap I”. Ograniczenie w rozwoju tych terenów stanowi przebieg drogi ekspresowej S19 oraz linii kolejowej nr 79 – dlatego poprawa dostępności projektowanego Parku wiąże się z budową dróg wraz z wiaduktami nad tymi ciągami, które połączyłyby tereny SAG z drogą powiatową 1386R Mrowla – Świlcza (obecnie trwa jej przebudowa) i drogą powiatową 1377R Przybyszówka – Rudna Wielka – Rudna Mała – Zaczernie – Nowa Wieś łącząc je z terenami Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologicznego.

Tereny Parku Naukowo-Technologicznego Rzeszów-Dworzysko

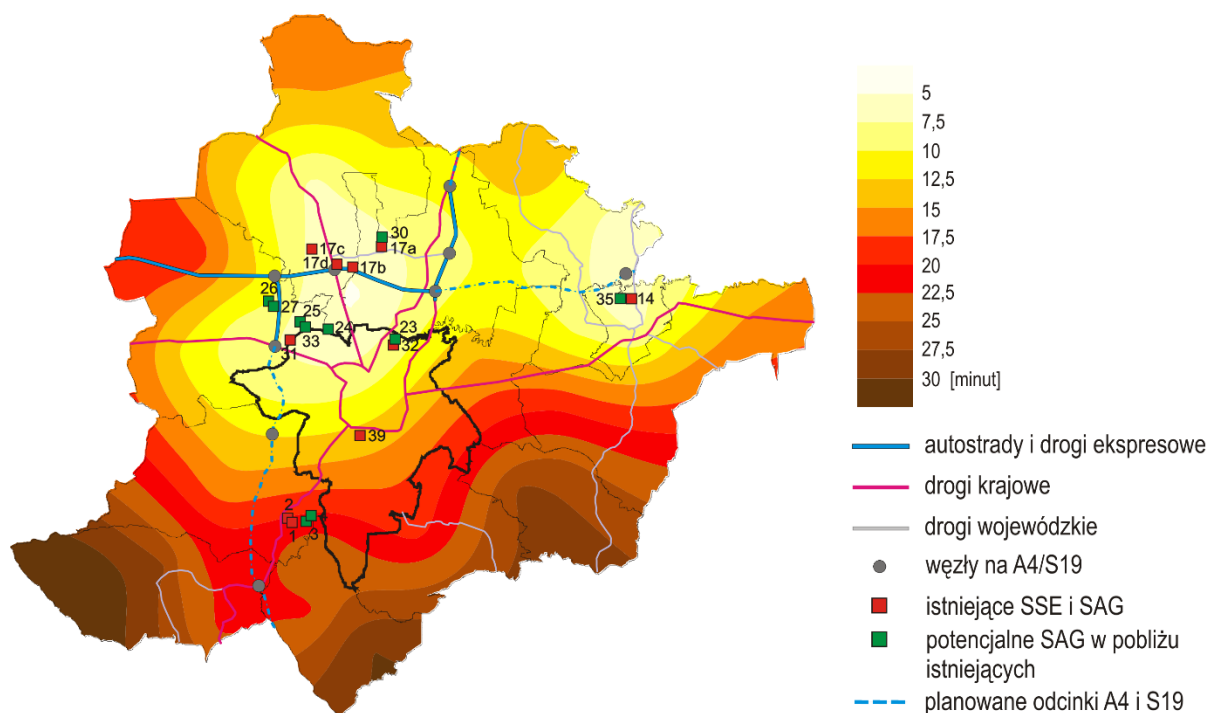
Główną osią transportową terenów Parku Naukowo-Technologicznego Rzeszów-Dworzysko będzie planowana i równoleżnikowo łącząca tereny Parku z węzłem S19 Świlcza tzw. mała obwodnica północna Rzeszowa łącząca dzielnicę Załęże z węzłem S19 Świlcza (kolor niebieski na zdjęciu lotniczym). Dlatego usprawnienie dostępności komunikacyjnej tych terenów wymaga utworzenia osi południkowej. W tym celu sugeruje się rozbudowę drogi powiatowej 1377R Przybyszówka – Rudna Wielka – Rudna Mała – Zaczernie – Nowa Wieś na terenie Parku Naukowo-Technologicznego Rzeszów-Dworzysku, która jest wskazana, ze względu na jej funkcję związaną z przyszłym rozwojem całej strefy aktywności gospodarczej. Będzie ona osią północ-południe przebiegającą przez strefę łącząc je z terenami Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologicznego na północy oraz z drogą krajową nr 94 na terenie Rzeszowa. Rozwój stref aktywności gospodarczej w kierunku zachodnim (gmina Świlcza) wymagał będzie rozbudowy drogi powiatowej 1386R Mrowla – Świlcza – inwestycja ta obecnie jest realizowana przez Zarząd Dróg Powiatowych w Rzeszowie. Niemniej jednak, skomunikowanie tych terenów z węzłem S19 Świlcza na S19 będzie wymagało rozbudowy nie tylko drogi powiatowej 1377R, ale także dróg wewnętrznych na terenie Parku Naukowo-Technologicznego Rzeszów-Dworzysko

Dostępność terenów należących do SSE oraz perspektywicznych terenów sąsiadujących w łańcucie Podzwierzyniu uzależnione są od przepustowości drogi wojewódzkiej nr 877, która stanowi główną drogę dojazdową dla tych terenów do projektowanego węzła łańcut na autostradzie A4. Po budowie brakującego odcinka A4 czas dojazdu do tego węzła wyniesie poniżej 5 minut. Dlatego poprawa dostępności tej strefy uzależniona jest niemal wyłącznie od dróg wewnętrznych, w tym rozbudowy ul. Podzwierzynie i połączenie jej z terenami planowanymi do włączenia do SSE. Możliwości rozwoju tej strefy w kierunku zachodnim wyznaczać będzie nowa droga łącząca je z miejscowością Krzemienica, a następnie drogą powiatową 1522 do drogi krajowej nr 4. Ponieważ propozycja ta znacznie zwiększy dostępność do A4 potencjalnych terenów inwestycyjnych w gminie Czarna i gminie łańcut bardziej szczegółowo scharakteryzowano ją w następnym rozdziale.

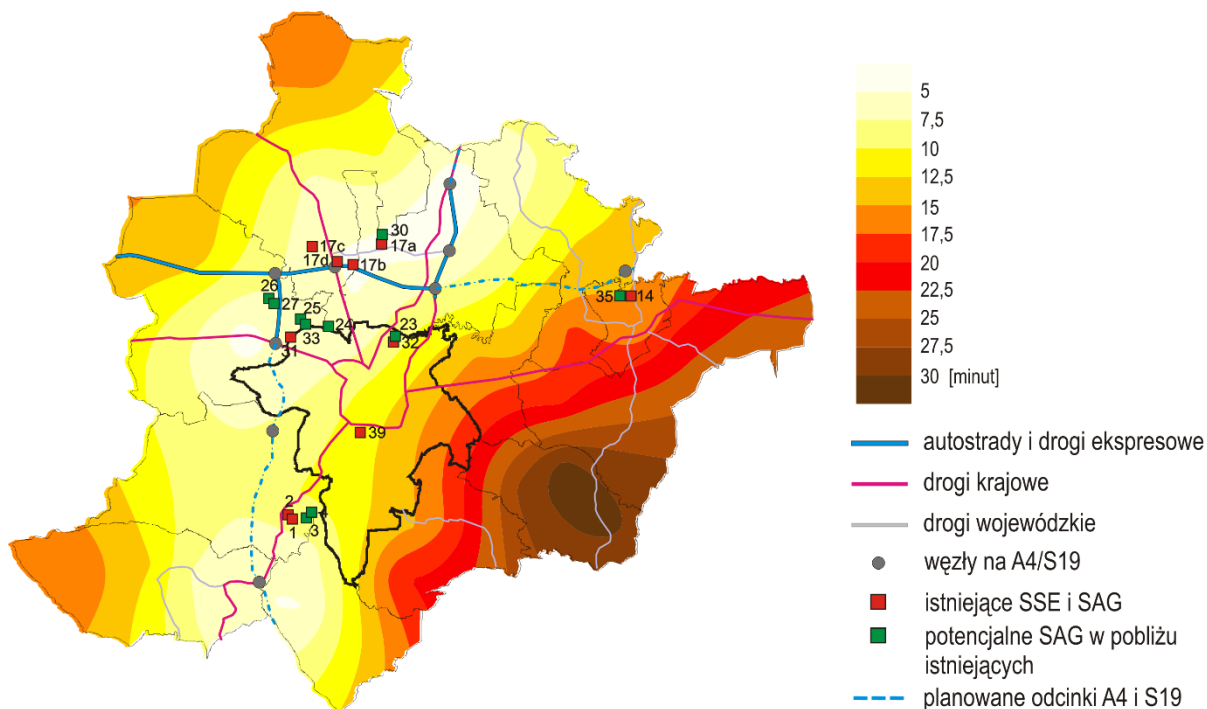
O wiele większe możliwości poprawy dostępności posiadają tereny SSE przy ul. Ciepłowniczej w Rzeszowie. Planowana w Wieloletniej Prognozie Finansowej Miasta Rzeszowa i realizowana obecnie budowa drogi od ul. Załęskiej do ul. Lubelskiej wraz z budową mostu na rzece Wisłok oraz rozbudowa ul. Lubelskiej zapewni jej nie tylko alternatywne połączenie z Portem Lotniczym Rzeszów-Jasionka, ale także możliwość ominięcia o duży ruch w mieście przy dojeździe do autostrady. W przypadku podniesienia parametrów drogi powiatowej 1378R Zaczerne – Trzebownisko tereny SSE w Rzeszowie mogłyby uzyskać alternatywne połączenie także do węzła A4 Rzeszów Północ.

Tereny SSE w Boguchwale oraz sąsiadujące działki w największym stopniu pod względem dostępności komunikacyjnej skorzystają na budowie drogi ekspresowej S19 – czas dojazdu do S19 skróci się tam do 7-8 minut. W przypadku odłożenia w czasie budowy odcinka S19 Rzeszów Południe Kielanówka-Babica czas ten wyniósłby ok. 20 minut. W tej sytuacji najdogodniejszym połączeniem z tym węzłem będzie droga krajowa nr 19 oraz droga powiatowa 1388R Trzciana – Nosówka – Zwiężczyca (ul. Karkonoska w Rzeszowie). Sytuacja ta może zmienić się po budowie tzw. Trasy Południowej - ul. Stawki w Rzeszowie. Do poprawy dostępności boguchwalskich terenów do S19 znacznie poprawiłaby budowa drogi z Boguchwały do planowanej Trasy Południowej - osiedle Dębina w dzielnicy Budziwój wraz z mostem na Wisłoku. W samej Boguchwale poprawy wymagają drogi łączące strefę z drogą krajową nr 19 – ul. Akacyjowa i Łąkowa. Budowa dodatkowego zjazdu z drogi ekspresowej S19 w okolicach Boguchwały mogłaby w połączeniu z planowaną inwestycją tzw. południowej obwodnicy Rzeszowa (w tym budową mostu na rzece Wisłok), w dużym stopniu poprawić dostępność komunikacyjną istniejących terenów inwestycyjnych w gminie Boguchwała oraz zapewnić doskonałą dostępność części gmin Lubenia, Tyczyn i południowych dzielnic Rzeszowa. Konkretnie usprawnienia dojazdu do boguchwalskich SAG przedstawiono w poprzednim rozdziale.

Rys. 39. Czas dojazdu samochodem do węzłów na autostradzie A4 po realizacji brakującego odcinka A4 i brakujących odcinków S19 w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym na tle istniejących SSE i SAG i potencjalnych SAG w pobliżu istniejących.

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 40. Czas dojazdu samochodem do węzłów na drodze ekspresowej S19 po realizacji brakującego odcinka A4 i brakujących odcinków S19 w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym na tle istniejących SSE i SAG i potencjalnych SAG w pobliżu istniejących.

Źródło: opracowanie własne

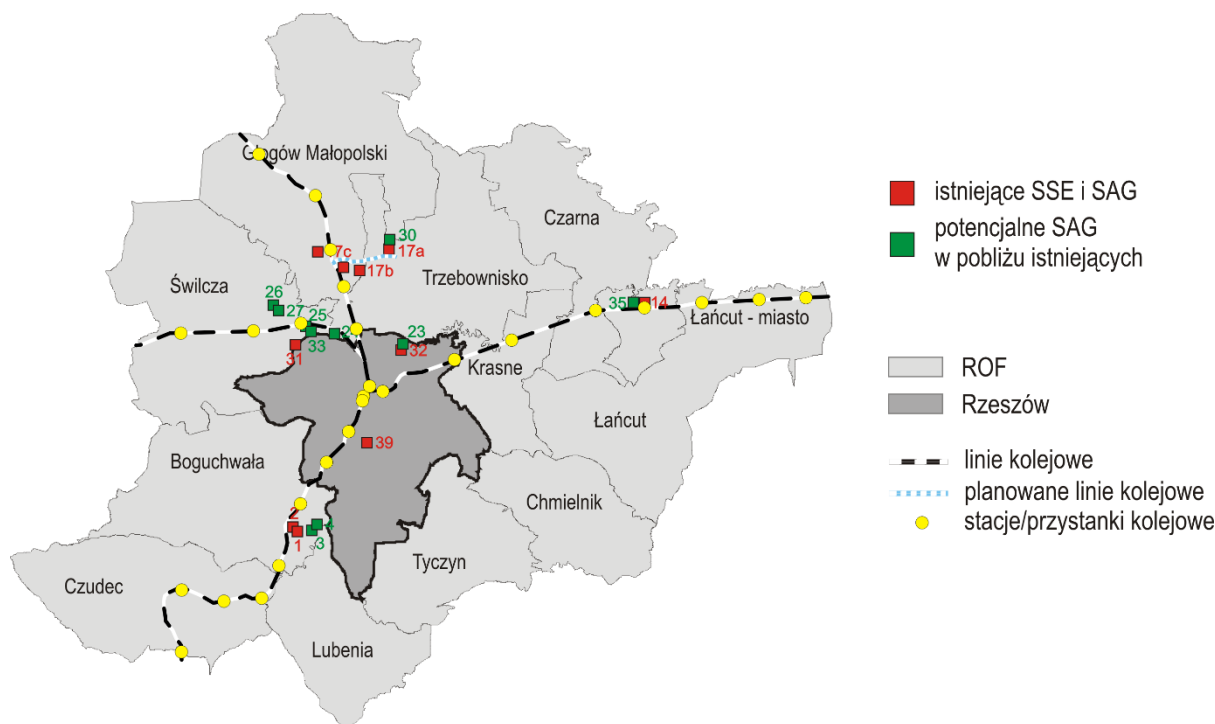
2.2. MODEL OPARTY NA TRANSPORCIE KOLEJOWYM

Należy zauważyć, że istniejące SAG i tereny sąsiadujące z nimi również znajdują się nie tylko w dogodnym położeniu jeśli chodzi o układ drogowy, ale także w bardzo bliskiej odległości od linii kolejowych, a niektóre tereny jak np. Rzeszów-Dworzysko czy Łańcut Podzwierzyniec bezpośrednio sąsiadują z linią kolejową nr 94 Kraków-Medyka.

Niemniej jednak, infrastruktura bocznicowa zarządzania przez PKP PLK w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalny jest skromna w porównaniu z innymi obszarami województwa. Według załącznika 2.8. Regulaminu przydzielania tras pociągów i korzystania z przydzielonych tras pociągów przez licencjonowanych przewoźników kolejowych w ramach rjp 2013/2014⁵¹ w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym istniało 8 bocznic kolejowych prowadzących do istniejących zakładów przemysłowych. Najbardziej rozbudowana tego typu infrastruktura znajduje się w Łańcutcie i obejmowała 3 bocznice: do fabryki śrub ŁFS KOELNER, do Fabryki Wódek Polmos-Łańcut oraz tor rampowy PKP Cargo. Z infrastruktury tej z powodzeniem korzystać mogą firmy, które ulokują działalność na terenach w Podzwierzyniu, gdyż bocznicą do fabryki śrub właściwie przebiega przez te tereny.

Pozostałe bocznicę kolejowe znajdują się w Rzeszowie. Pierwsza z nich prowadzi do hali napraw taboru Przewozy Regionalne i nie posiada znaczenia dla zakładów produkcyjnych. Druga łączy linię kolejową nr z Wytwórnią Sprzętu Komunikacyjnego PZL Rzeszów, która jednak nie będzie mogła być wykorzystana dla połączenia z linią kolejową terenów inwestycyjnych przy ul. Przemysłowej (konieczna budowa nowej bocznicę i przebudowa stacji Rzeszów Osiedle), a trzecia to tor rampowy firmy CARGOTOR. W Strażowie (gmina Krasne) znajduje się ponadto bocznicę kolejowa PKP Energetyka.

⁵¹ Regulamin przydzielania tras pociągów i korzystania z przydzielonych tras pociągów przez licencjonowanych przewoźników kolejowych w ramach rjp 2013/2014, Załącznik 2.8, Wykaz odległości do terminali towarowych, punktów zaopatrzenia w paliwo, torów postojowych i punktów utrzymania pojazdów kolejowych, PKP PLK.

Rys. 41. Istniejące i potencjalne SAG na tle sieci kolejowej w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne.

Największe możliwości dla wykorzystania istniejącej infrastruktury kolejowej na terenie Rzeszowa posiada bocznicą kolejową zarządzaną przez PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna prowadzącą do Elektrociepłowni Rzeszów, która przebiega blisko terenów inwestycyjnych przy ul. Ciepłowniczej. PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna oferuje prace manewrowe polegające na przyjmowaniu, nadawaniu oraz rozładunku pojedynczych przesyłek wagonowych (do trzech wagonów), jak również składów całopociągowych (do 25 wagonów). W skład infrastruktury bocznicowej wchodzi nastawnia dysponująca urządzeniami sterowania ruchem kolejowym i urządzeniami łączności, zajezdnia lokomotyw do garażowania i przeprowadzania przeglądów oraz drobnych napraw pojazdów szynowych. W układ towarowy wbudowana jest również waga wagonowa mechaniczna dwupomostowa. Bocznicą Elektrociepłowni połączona jest torami dojazdowymi ze stacją PKP Strażów. Dodatkowe możliwości w zakresie infrastruktury bocznicowej daje znajdująca się w odległości niespełna ok. 2 km od strefy aktywności gospodarczej w Boguchwałce bocznicą kolejową obsługującą w przeszłości Zakłady Porcelany Elektrycznej ZAPEL. Obecnie istnieje możliwość wykorzystania tej bocznicowej do obsługi terenów inwestycyjnych, aczkolwiek w 2006 r. wszystkie tory bocznicowej na terenie zakładu zostały rozebrane, a podkłady i tłuścień usunięte.

Największe znaczenie z punktu widzenia transportu kolejowego w ROF będzie miała budowa linii kolejowej do lotniska Rzeszów-Jasionka. Linia ta, o długości 5 km i warta ok. 200 mln zł połączy Międzynarodowy Port Lotniczy Rzeszów-Jasionka z linią kolejową nr 71, od której odgałęziać się będzie w Rogoźnicy. Mimo nieocenionej użyteczności tej linii dla komunikacji pasażerskiej do lotniska, będzie ona także wykorzystywana przez stację, a w przyszłości terminal cargo w porcie lotniczym. Co więcej, przebieg tej linii przez PPNT Aeropolis daje możliwość budowy bocznic kolejowych do pobliskich zakładów, dzięki czemu część przedsiębiorców może mieć możliwość transportu swoich towarów drogą kolejową. Także pozostałe istniejące strefy aktywności gospodarczej posiadają korzystne położenie z punktu widzenia budowy nowych bocznic kolejowych. Taka możliwość powinno się w szczególności rozważyć dla terenów inwestycyjnych Rzeszów-Dworzysko położonych w bezpośrednim sąsiedztwie linii kolejowej nr 94. Ze względu na planowaną znaczną powierzchnię całej strefy można tu mówić o rozbudowie systemu bocznic kolejowych obsługujących poszczególne zakłady przedsiębiorstw, które zdecydują się na inwestycje w tej strefie. Takie możliwości są bardzo ograniczone

w gminie Boguchwała mimo bliskiego położenia terenów inwestycyjnych od linii kolejowej nr 106, ze względu na istniejącą zabudowę mieszkaniową.

3. PROPOZYCJE POPRAWY UZBROJENIA POTENCJALNYCH STREF AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ

Poprawa uzbrojenia stref aktywności gospodarczej oraz terenów predysponowanych do włączenia do tych stref następuje stopniowo w zależności od warunków lokalnych (np. naturalnych), dostępnych źródeł finansowania i polityki władz gminy lub powiatu, która decyduje o kolejności realizacji inwestycji. Wobec stosunkowo dobrej dostępności źródeł finansowania w ramach funduszy europejskich uzbrojenie istniejących/planowanych stref aktywności gospodarczej w znacznym stopniu zależy od priorytetyzacji zadań inwestycyjnych. W ramach obszaru funkcjonalnego, w którym działania podejmowane przez gminy powinny posiadać charakter ponadlokalny można wyróżnić dwa modele zintegrowanych inwestycji w strefy inwestycyjne. Pierwszym jest model stref wiodących i uzupełniających, w którym gminy na zasadzie kompromisu i współpracy wybierają wiodące (kluczowe) tereny inwestycyjne wspólnie doprowadzając do kompleksowego uzbrojenia tych terenów zapewniając wysoką konkurencyjność tego terenu nie tylko w skali województwa, ale także w skali kraju. W modelu zrównoważonego rozwoju wszystkich stref w ramach obszaru funkcjonalnego następuje stopniowe uzbrajanie wszystkich terenów inwestycyjnych bez preferencji którejkolwiek z nich.

3.1. MODEL STREF WIODĄCYCH I UZUPEŁNIAJĄCYCH

W celu wyznaczenia obszarów uzupełniających dotychczasowe strefy aktywności gospodarczej przeprowadzono analizę stanu uzbrojenia działek bezpośrednio sąsiadujących ze strefami wiodącymi. Szczegółowa ocena poszczególnych terenów przedstawiona została w załączniku 2B. *Stan uzbrojenia terenów w celu rozwoju istniejących stref aktywności gospodarczej.*

Przeprowadzono klasyfikację terenów inwestycyjnych pod względem stopnia uzbrojenia. Każdy element podlegał ocenie w 4-stopniowej skali od 0 punktów za brak danego medium i brak możliwości jego przyłączenia („-„) poprzez 1 punkt („+“), gdy podłączenie to jest utrudnione do 3 punktów („+++“), jeżeli działka zagospodarowana posiada dostęp do medium lub działka niezagospodarowana posiada możliwość podłączenia dzięki obecności takiej infrastruktury w sąsiedztwie. Ocenie podlegała dostępność do energii elektrycznej, wody, kanalizacji i sieci gazowej (tak, łatwa możliwość podłączenia, trudna możliwość połączenia, brak możliwości), a także obecność dróg wewnętrznych (utwardzone, utwardzone i nieutwardzone, nieutwardzone, brak). Zgodnie z tymi kryteriami określono stopień uzbrojenia terenów jako nieuzbrojony (7 i mniej punktów), teren do dalszego uzbrojenia (7-9 punktów), średni (10-11 punktów), wysoki (12-13 punktów), kompleksowo uzbrojony (14-15). Na podstawie szczegółowych analiz sporządzony został ranking terenów inwestycyjnych pod względem stopnia ich uzbrojenia.

Wśród terenów sąsiadujących z istniejącymi SSE i SAG tylko niektóre wymagają dalszego uzbrojenia. Dotyczy to przede wszystkim gruntów w Boguchwale (nr 3 i 4), gdzie jednak doprowadzenie mediów (z wyjątkiem gazu) nie powinno sprawiać trudności ze względu na sąsiedztwo ze stosunkowo wysoko uzbrojonym terenem nr 1. Dobrze ocenione zostały także tereny sąsiadujące bezpośrednio ze strefami aktywności gospodarczej: tereny w gminie Świlcza (nr 25, 26 i 27) oraz Łańcut (nr 35). Wysoko uzbrojone tereny umożliwiłyby w przyszłości powiększenie stref aktywności gospodarczej o łączną powierzchnię 102,7 ha (Świlcza) i 0,91 ha (Łańcut).

Kompleksowo uzbrajane są także tereny Parku Naukowo-Technologicznego Rzeszów-Dworzysko w ramach trwającego projektu „Przygotowanie terenów inwestycyjnych pod budowę Parku Naukowo-Technologicznego Rzeszów – Dworzysko”. Inwestorem jest powiat rzeszowski, a pierwszym etapie projektu uzbrojono teren o powierzchni 59,2 ha, w tym doprowadzono drogi (5,3 km), a także ścieżki rowerowe, chodniki, wykonano oświetlenie uliczne 128 lamp (LED), sieci sanitarne i wodociągowe (12,4 km), gazociągi – 6,2 km. Powiat

rzeszowski udostępni kolejne tereny inwestycyjne we wrześniu 2015 r. i uzbroi dodatkowe 24,9 ha gruntu. W grudniu 2014 r. rząd włączył kolejne tereny Parku do Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Euro - Park” Mielec.

Tab. 22. Ranking terenów Specjalnej Strefy Aktywności Gospodarczej oraz terenów sąsiadujących w ramach ROF ze względu na stan uzbrojenia

Numer terenu	Status	Gmina	Ocena stanu uzbrojenia [pkt]	Klasyfikacja
17a	SSE	Trzebowniko	15	Tereny kompleksowo uzbrojone
17b	SSE (MPZP)	Trzebowniko i Głogów Małopolski	15	
17c	SSE	Głogów Małopolski	15	
17d	SAG	Głogów Małopolski	15	
24	SSE (MPZP)	Rzeszów	15	
31	SSE (MPZP)	Rzeszów	15	
39	SSE (MPZP)	Rzeszów	15	
1	SSE (MPZP)	Boguchwała	13	Tereny o wysokim stopniu uzbrojenia
26	MPZP	Świlcza	13	
27	MPZP	Świlcza	13	
14	SSE	Łańcut - miasto	12	
25	MPZP	Świlcza	12	
35	Brak	Łańcut - miasto	12	
30	Brak	Trzebowniko	11	Tereny o średnim stopniu uzbrojenia
32	SSE (MPZP)	Rzeszów	11	
23	MPZP	Rzeszów	11	
3	MPZP	Boguchwała	10	
2	SSE (MPZP)	Boguchwała	10	Tereny do dalszego uzbrojenia
33	MPZP	Rzeszów	9	
4	MPZP	Boguchwała	8	

Źródło: opracowanie własne na podstawie inwentaryzacji.

Dzięki bardzo dobrej lokalizacji i kompleksowemu przygotowaniu dla inwestorów tereny Parku Naukowo-Technologicznego Rzeszów Dworzysko wspólnie z Podkarpackim Parkiem Naukowo Technologicznym powinny stanowić wiodące strefy aktywności gospodarczej w całym ROF. Do stref uzupełniających zaliczyć można natomiast tereny w gminach Boguchwała, miasto Łańcut i Rzeszowie (ul. Ciepłownicza i Przemysłowa).

3.2. MODEL ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU WSZYSTKICH STREF

Tereny sąsiadujące ze strefami aktywności gospodarczej wymagają o wiele większych nakładów inwestycyjnych niż tereny należące do oficjalnych SSE lub SAG. Zdecydowanie wiodącą strefą aktywności gospodarczej jest Rzeszów-Dworzysko. W lipcu 2014 r. zakończono uzbrajanie tych terenów, a w 2015 r. planowane jest uzbrojenie kolejnych. Powiat przygotowuje się do włączenia terenów Parku Naukowo-Technologicznego Rzeszów-Dworzysko do Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec. Ogólnie biorąc, na terenach sąsiadujących z SSE najczęściej brakuje sieci kanalizacyjnej i przyłączy gazowych, przy czym z reguły z powodu bliskości innych stref i korzystnego położenia przewidywane nakłady inwestycyjne na uzupełnienie tej infrastruktury są małe. Większych inwestycji wymaga przyłączenie sieci gazowej i budowa dróg dojazdowych do terenów w Boguchwale oraz przyłączenie do sieci wodociągowej w Boguchwale i Rzeszowie.

W modelu zrównoważonego rozwoju wszystkich stref zakłada się stopniowe doprowadzanie sieci infrastruktury technicznej do poszczególnych terenów w zależności od potrzeb inwestora. Dlatego budowa lub podłączenie mediów do poszczególnych terenów planuje się w zależności od częstotliwości oferta, zapytań i negocjacji z potencjalnymi rezydentami terenów. Prowadzenie tego typu inwestycji uzależnione jest od decyzji gminy i jej aktualnej polityki z tym związanej – jest to zasadne w przypadku terenów o gorszej lokalizacji spełniających oczekiwania niewielkich inwestorów. W modelu tym dozbrajanie poszczególnych terenów jest stopniowe,

długotrwałe i uzależnione od dostępnych środków finansowych. Gminy najczęściej są zainteresowane pozyskaniem jakiegokolwiek inwestora bez szczególnych preferencji, aby prowadził nieuciążliwą działalność i tworzył miejsca pracy dla miejscowej ludności.

Tab. 23. Elementy uzbrojenia wymagające budowy lub podłączenia do istniejących stref aktywności gospodarczej oraz terenów sąsiadujących w gminach ROF w 2014 r.

Gmina	Numer terenu	Prąd		Wodociąg		Kanalizacja		Gaz		Drogi	
		Przewidywane nakłady inwestycyjne									
		Małe	Duże	Małe	Duże	Małe	Duże	Małe	Duże	Małe	Duże
ISTNIEJĄCE SSE i SAG											
Boguchwała	1								X		
	2	X		X			X		X		
Łańcut - miasto	14	X							X		
Trzebnisko	17a										
Trzebnisko/Głogów Małopolski	17b										
Głogów Małopolski	17c										
Głogów Małopolski	17d										
Rzeszów	31										
	32			X		X		X			
Rzeszów	39										
SĄSIADUJĄCE Z SSE i SAG											
Boguchwała	3	X				X			X	X	
	4	X		X		X			X		X
Rzeszów	23			X		X		X			
	33	X		X		X		X			X
	24										
Trzebnisko	30			X		X		X			X
Świlcza	25					X		X		X	
	26					X		X			
	27					X		X			
Łańcut - miasto	35			X		X		X			

Źródło: opracowanie własne na podstawie inwentaryzacji.

O wiele bardziej związane z funkcjonalnym podejściem do polityki rozwoju jest model stref wiodących, w którym priorytet we wszelkiego rodzaju inwestycjach powinny posiadać istniejąca strefa wokół lotniska i jej tereny sąsiadujące (Podkarpacki Park Przemysłowo-Technologiczny) oraz Park Naukowo-Technologiczny Rzeszów-Dworzysko i jego tereny sąsiadujące. Tereny te już teraz są przygotowywane pod konkretną działalność, systematycznie uzbrajane i włączane do SSE. Inwestorzy strategiczni którzy posiadają lub ulokują swoją działalność w tym obszarze powinny stanowić „magnes” dla kolejnych inwestorów, często mniejszych na których czekać powinny tereny „uzupełniające” np. w Boguchwale czy Łańcutcie.

4. LOKALIZACJE MIEJSC PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI UCIAŻLIWEJ

Wyszczególnienie lokalizacji miejsc prowadzenia działalności uciążliwej jest procesem bardzo skomplikowanym. Niemal każdy rodzaj działalności gospodarczej w większym lub mniejszym stopniu stanowi uciążliwość zarówno dla ludzi, jak i środowiska. Inwestycje związane z działalnością uciążliwą niemal w każdym przypadku muszą być poprzedzone przygotowaniem stosownych dokumentów. Najważniejszym z nich jest Ocena Oddziaływania na Środowisko (OoŚ), sporządzana w przypadku wszystkich przedsięwzięć mogących potencjalnie oddziaływać na środowisko. Dokument taki uwzględnia bezpośredni i pośredni wpływ przedsięwzięcia na środowisko, w tym zdrowie i warunki życia ludzi, dobra materialne, zabytki itp. Ważnym aspektem opracowania są metody minimalizowania negatywnego wpływu przedsięwzięcia na środowisko. Dlatego też szczegółowe określenie

lokalizacji miejsc prowadzenia działalności uciążliwej wymaga przynajmniej ogólnego sklasyfikowania typów tej działalności. Jest to konieczne w celu określenia zasięgu oddziaływania inwestycji, np. w zakresie emisji zanieczyszczeń, hałasu itp.

We wszystkich gminach Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego nie ma możliwości prowadzenia działalności uciążliwej. Wyjątkiem jest Rzeszów, gdzie przy ulicy Ciepłowniczej, w północno-wschodniej części miasta wyznaczono taki teren. Potencjalny teren, gdzie możliwe jest prowadzenie działalności uciążliwej, wyznaczono również na obszarze gminy Trzebownisko, jednak na skutek protestów mieszkańców zrezygnowano z tego typu inwestycji.

Przedstawiciele gmin ROF jako przyczyny braku możliwości lokalizacji działalności uciążliwych wskazywali przede wszystkim brak przyzwolenia społecznego, położenie w niedalekiej odległości od terenów o funkcji mieszkalnej, położenie w obszarze chronionego krajobrazu czy dbałość o środowisko oraz znajdujące się na obszarze zasoby dziedzictwa kulturowego.

5. KONFLIKTY FUNKcjONALNO-PRZESTRZENNE

5.1. IDENTYFIKACJA REALNYCH I POTENCJALNYCH KONFLIKTÓW

Konflikty funkcjonalno-przestrzenne najczęściej są wynikiem niespójnie prowadzonej polityki przestrzennej miast i obszarów wiejskich. W wyniku zwiększonego oddziaływania miasta na otoczenie zabudowa typowo miejska i przemysłowa wkracza na obszary typowo rolnicze i mieszkaniowe. W przypadku Rzeszowa i Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego nieuniknione są konflikty funkcjonalno-przestrzenne powstałe na skutek oddziaływania wielkiego miasta i powiększania jego granic. Na skutek intensyfikacji działalności gospodarczej przy stałej, ograniczonej przestrzeni nasila się również presja na środowisko przyrodnicze, co w konsekwencji wpływa negatywnie na człowieka.

Konflikty funkcjonalno-przestrzenne mogą występować pomiędzy:

1. Inwazją zainteresowania zabudową rozproszoną na gruntach rolnych najwyższej jakości gleb i potrzebą ich ochrony oraz na terenach zagrożonych zalewami powodziowymi mimo braku zabezpieczeń przed zalewami,
2. Rozbieżnymi potrzebami i interesami poszczególnych użytkowników przestrzeni dotyczącymi w szczególności rozbudowy układu komunikacyjnego, sieci infrastruktury technicznej, koniecznych obwałowań rzecznych,
3. Aspiracjami i oczekiwaniami mieszkańców dotyczącymi zaspokajania ich potrzeb w zakresie komunikacji i usług publicznych a ograniczonymi, niewystarczającymi dla ich realizacji środkami.

Dodatkowo duże inwestycje m.in. w infrastrukturę drogową, służące dobru „ogółu”, nierzadko mają negatywny odbiór wśród lokalnych społeczności i przyczyniają się do generowania konfliktów pomiędzy wieloma grupami interesu. Przykładem tego typu czynników „konfliktotwórczych” może być budowa tras o charakterze tranzytowym (z jednej strony wyprowadzających ruch poza miasta, z drugiej - „wprowadzających” go na inne obszary, często w sąsiedztwie terenów o charakterze mieszkaniowym).

Konflikty funkcjonalno-przestrzenne wynikają często nie tylko z niedopasowania do oczekiwań i potrzeb mieszkańców, ale i z niedoinformowania lub jednoznacznie negatywnego postrzegania konkretnych inwestycji przez lokalne społeczności. Dotyczy to zarówno lokalizacji działalności faktycznie uciążliwych, ale i takich, które są jedynie w ten sposób postrzegane (np. poprzez wizerunek, jaki kreują media).

Wskazywane przez władze gmin ROF konflikty zaistniałe przy tworzeniu stref inwestycyjnych oraz uruchamianiu w nich działalności to głównie te na osi inwestor-mieszkańcy. Z negatywnym postrzeganiem konkretnych inwestycji związane jest niepowodzenie takich przedsięwzięć, jak budowa zespołu elektrowni wiatrowych czy lokalizacje nadajników telefonii komórkowej. Konflikty dotyczyły również zainwestowania w infrastrukturę, w tym budowy oczyszczalni ścieków, lokalizacji dróg, zjazdów z drogi do terenów inwestycyjnych. Tego typu spory rozwiązywano w drodze negocjacji i rozmów z mieszkańcami. Ze względu na naturę konfliktów

funkcjonalno-przestrzennych oraz przewidywany charakter inwestycji należy się spodziewać podobnych konfliktów również w przyszłości. Świadczyć o tym może chociażby fakt, że tylko w dwóch gminach ROF nie zdiagnozowano do tej pory żadnych konfliktów funkcjonalno-przestrzennych, a wręcz podkreślono pozytywne nastawienie mieszkańców do stref inwestycyjnych jako źródeł nowych miejsc pracy. Zainwestowanie w drogi dojazdowe do terenów inwestycyjnych, a tym samym zwiększenie natężenia ruchu i hałasu, prawdopodobnie spotka się z negatywnym odbiorem lokalnych społeczności oraz zwiększy presję na środowisko.

Konflikty funkcjonalno-przestrzenne wyrastać mogą również z braku przyzwolenia na lokalizację konkretnych działalności gospodarczych w sąsiedztwie terenów mieszkaniowych. Co prawda, poza Rzeszowem, żadna z gmin ROF nie dysponuje terenami przeznaczonymi na prowadzenie działalności faktycznie uciążliwych, jednak sprzeciw lokalnych społeczności może skutecznie zablokować lokalizację działalności stereotypowo uznawanej za uciążliwą (pomimo np. wdrażania technologii ograniczających emisję zanieczyszczeń i uciążliwość dla środowiska).

Potencjalne konflikty wynikać mogą w przyszłości ze źle zaplanowanej i prowadzonej polityki przestrzennej, w tym z braku Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego, utrudniającego i wydłużającego proces inwestycyjny. Nieuregulowane stosunki własnościowe to kolejna podstawa ewentualnych konfliktów. Konflikty funkcjonalno-przestrzenne wyniknąć mogą również z zestawienia dotychczasowych funkcji obszaru (np. rolniczej, związanej z występowaniem gleb wysokiej klasy) z nowo wprowadzanymi (przez lokalizację inwestycji). Rodzaj dotychczas prowadzonej na danym obszarze działalności gospodarczej, bliskość terenów o funkcjach mieszkaniowych czy bliskość lotniska to czynniki, które mogą okazać się uciążliwe dla prowadzenia wybranych działalności.

5.2. SPOSOBY ŁAGODZENIA KONFLIKTÓW

Uwzględnienie w procesie planowania i realizacji inwestycji interesów wszystkich grup, których ta inwestycja bezpośrednio i pośrednio dotyczy, jest zazwyczaj ciężkim, jeśli nie niewykonalnym zadaniem. Sytuacje konfliktowe są niemalże nieuniknione, chociażby z uwagi na to, że większość inwestycji, choć akceptowana i postrzegana jako przyczyniająca się do zapewnienia dobra „ogółu”, wymaga pewnych poświęceń na poziomie lokalnym. Łagodzenie zaistniałych konfliktów leży przede wszystkim w gestii samorządów, które, zapewniając uczestnictwo zarówno społeczności lokalnych, jak i inwestorów, powinny tworzyć warunki do osiągnięcia porozumienia i koordynować ten proces.

Najważniejszym sposobem unikania lub łagodzenia konfliktów funkcjonalno-przestrzennych jest prowadzenie zrównoważonej polityki przestrzennej, przede wszystkim sukcesywne sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz bezwzględne stosowanie się do ich zapisów.

Innym, niezbędnym w procesie planowania i realizacji inwestycji (szczególnie postrzeganych jako uciążliwe) działaniem jest zapewnienie realnej i szerokiej partycypacji społecznej. Partycypacja mieszkańców może być realizowana poprzez spotkania dotyczące inwestycji, konsultacje, warsztaty, badania ankietowe, referenda. Wzrost partycypacji społecznej powinien się przekładać na wzrost poczucia „wspólnego dobra”.

Znaczna część konfliktów na linii lokalna społeczność-inwestor wynika z niedoinformowania mieszkańców na temat planowanej inwestycji czy powszechnego przekonania (często nieuzasadnionego, stereotypowego) o szkodliwości danej inwestycji. Jednym ze sposobów łagodzenia tego typu konfliktów funkcjonalno-przestrzennych jest przekazywanie mieszkańcom dokładnej i obiektywnej informacji o planowanej inwestycji, ale i promowanie korzyści, jakie przyniesie ona im samym oraz obszarowi, na którym mieszkają (m.in. wzrost liczby miejsc pracy, poprawa dostępności komunikacyjnej). W eliminowaniu negatywnego wizerunku wybranych inwestycji warto posługiwać się przykładami dobrych praktyk.

W toku realizacji inwestycji należy zapewnić szereg rozwiązań zmniejszających ich uciążliwość dla lokalnych społeczności czy środowiska oraz zapewniających ich spójność (a w najgorszym wypadku brak wzajemnego wykluczania się) z dotychczasowymi funkcjami bądź pożądanymi kierunkami rozwoju. Działania te leżą zarówno

w gestii samorządów, jak i inwestorów. Przykładem może być budowanie ekranów wzdłuż dróg o zwiększonym natężeniu ruchu, wprowadzenie rozwiązań zwiększających bezpieczeństwo pieszych czy udoskonalanie technologii produkcji w celu zmniejszenia jej uciążliwości.

W ostateczności jako środek łagodzący konflikt przestrzenno-funkcjonalny należy podjąć próbę znalezienia innej, mniej uciążliwej dla mieszkańców, ale i korzystnej dla inwestora lokalizacji dla danej inwestycji.

V. Nowe Strefy Aktywności Gospodarczej

1. OCENA WPŁYWU LOKALNYCH UWARUNKOWAŃ NA TWORZENIE NOWYCH STREF AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ

W badaniu ankietowym wśród przedsiębiorców działających na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego zapytano respondentów o możliwość wskazania miejsca w którym chcieliby prowadzić swoją działalność gdyby mogli je swobodnie wybrać. Z 350 pytaných w badaniu 140 prowadziło przedsiębiorstwa na terenie stref (SSE, SAG, inkubatory itp.) w obrębie ROF, natomiast pozostałe działają w innych lokalizacjach. Odpowiedzi na to pytanie udzieliły 234 osoby, z czego zdecydowana większość (138 osób) gdyby mogła, przeniósłaby się do Rzeszowa (lub innej części miasta), część (78 osób) przeniósłaby się w poza Rzeszów, natomiast 18 osób zupełnie nie widziało potrzeby przenoszenia się gdzie indziej.

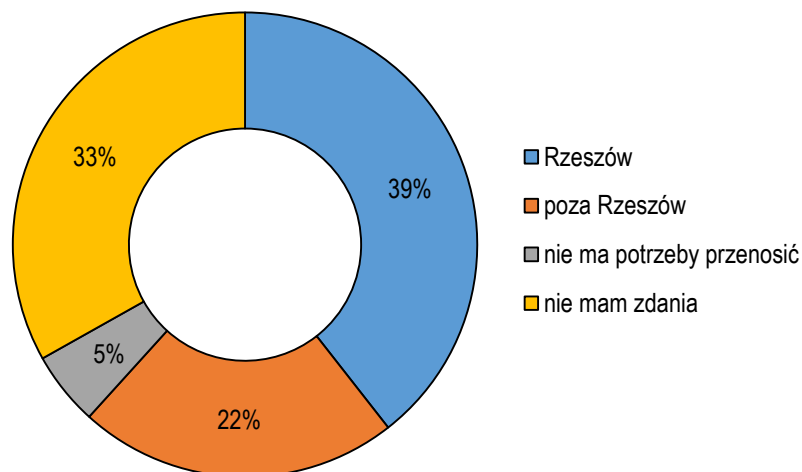
Wśród respondentów, którzy wybrali by Rzeszów jako miejsce prowadzenia swojej działalności prawie dwie trzecie (91 osób) wskazało samo miasto jako dobre dla siebie miejsce, natomiast reszta podała konkretne dzielnice w których chcieliby mieć swoje firmy- Osiedle Zalesie i Osiedle Pobitno wysuwają się ponad resztę podanych lokalizacji. Wśród 96 przedsiębiorców opowiadających się za lokalizacją poza największym miastem regionu najwięcej wskazań padło na Łańcut, Mielec, Trzebownisko i Boguchwałę, które zanotowały podobne wyniki i zebrały łącznie połowę głosów oddanych w tej kategorii.

Tab. 24. Miejsce przeniesienia prowadzonej działalności przy możliwości swobodnego wyboru lokalizacji w opinii przedsiębiorców w ROF w 2014 r.

Nowe miejsce na prowadzenie działalności	Liczba wskazań		
	Działający poza strefą	Działający w strefie	Razem
Rzeszów	34	13	47
Rzeszów/Osiedle Zalesie	8	12	20
Rzeszów/Osiedle Pobitno	2	11	13
Rzeszów/Osiedle Biała	2	4	6
Rzeszów/Osiedle Budziwój	4	1	5
Rzeszów/Osiedle Staroniwa	1	4	5
Rzeszów/Osiedle Wilkowyja	3	2	5
Rzeszów/Osiedle Drabinianka	3	1	4
Rzeszów/Osiedle Franciszka Kotuli	1	3	4
Rzeszów/Osiedle Kmity	-	4	4
Rzeszów/Osiedle Stocina	2	2	4
Rzeszów/Osiedle Śródmieście	1	3	4
Rzeszów/Osiedle Załęże	2	2	4
Rzeszów/Osiedle Króla Stanisława Augusta	2	1	3
Rzeszów/Osiedle Generała Dąbrowskiego	-	2	2
Rzeszów/Osiedle Przybyszówka	1	1	2
Rzeszów/Osiedle Staromieście	-	2	2
Rzeszów/Osiedle Generała Andresa	1	-	1
Rzeszów/Osiedle Miłocin	-	1	1
Rzeszów/Osiedle Nowe Miasto	1	-	1
Rzeszów/Osiedle Tysiąclecia	-	1	1
Łańcut	10	3	13
Mielec	9	3	12
Trzebownisko	10	2	12
Boguchwała	9	1	10
Krasne	5	1	6
Przemyśl	1	4	5
Tyczyn	1	2	3

Czudec	2	-	2
Głogów Wielkopolski	2	-	2
Rogoźnica	1	1	2
Dynów	1	-	1
Głogów Małopolski	1	-	1
Gorlice	-	1	1
Jarosław	1	-	1
Jasło	-	1	1
Jesionka	1	-	1
Krosno	-	1	1
Nowa Wieś	1	-	1
Sędziszów Małopolski	1	-	1
Zaczernie	1	-	1
Zarzecze	1	-	1
nie przeniósł bym	9	9	18
brak odpowiedzi	75	41	116
Suma respondentów	210	140	350

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego wśród przedsiębiorców (n=350).

Rys. 42. Dogodne miejsce do przeniesienia działalności według respondentów badania ankietowego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego wśród przedsiębiorców (n=350).

Przedsiębiorcy działający poza strefami inwestycyjnymi i strefami aktywności gospodarczej mogli podać do 3 powodów które sprawiają, że tak zorganizowana przestrzeń nie jest dla nich atrakcyjna. Duża część respondentów nie widziała potrzeby do lokalizowania się w takich miejscach ze względu na brak korzyści które w znacznym stopniu przeważałyby nad niedogodnościami towarzyszącymi staraniom o miejsce w specjalnych strefach ekonomicznych czy strefach aktywności gospodarczej. Dla dużej części osób znacząca jest bariera finansowa towarzysząca prowadzeniu takiej działalności, przy czym połowa tego typu odpowiedzi dotyczy braku własnych funduszy, natomiast druga połowa wskazuje zbyt wysokie koszty funkcjonowania na terenie strefy. Kolejne problemy dotyczą lokalizacji stref- część osób wskazuje na to, iż znajdują się one dla nich za daleko i nie opłaca im się tam dojeżdżać codziennie do pracy, druga część wskazuje na położenie strefy w kontekście realizowanych przez nich działań (dostęp do klientów, dostęp do dostawców, dostęp do pracowników, możliwość nawiązania współpracy). Kolejna duża grupa powodów zaniechania działalności w strefach jest związana z obawami wynikającymi z możliwej straty obecnych kontaktów i klientów a także brak odpowiedniej motywacji i wiedzy do podjęcia ryzykownego działania.

Tab. 25. Powody braku zainteresowania prowadzeniem działalności w strefach inwestycyjnych/strefach aktywności gospodarczej

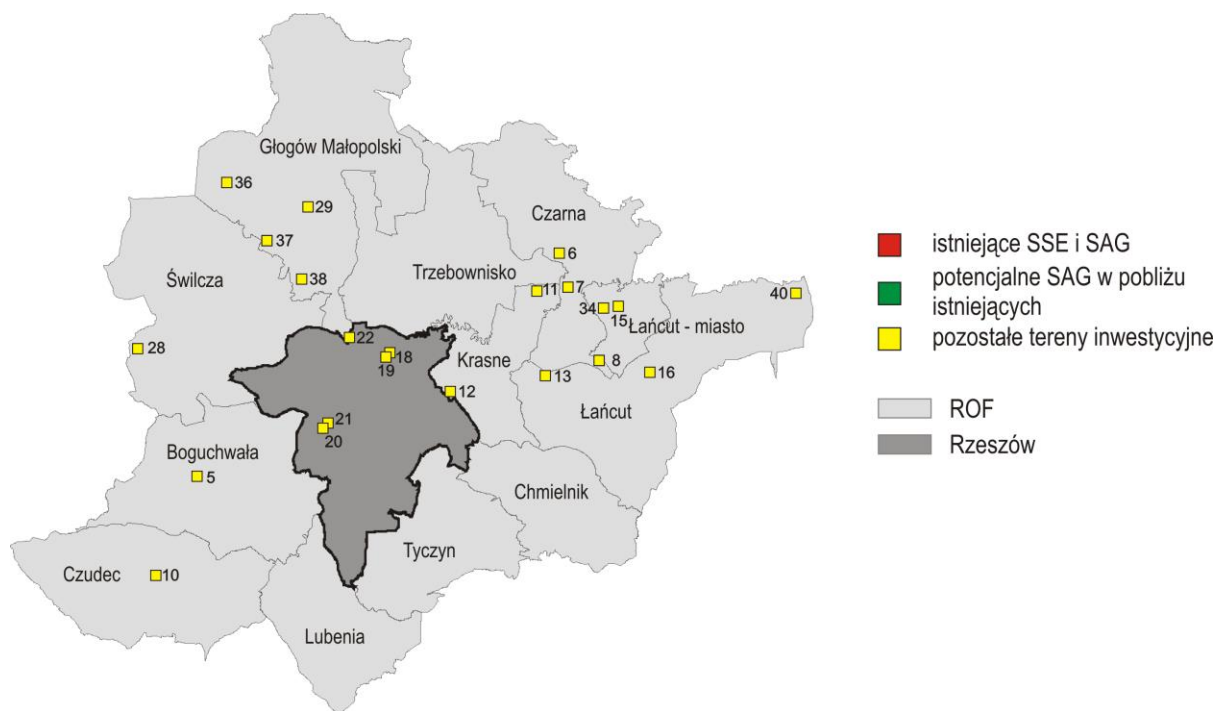
Powód nie podejmowania działalności	Liczba odpowiedzi
Nie ma takiej potrzeby	83
Brak funduszy	47
Koszty funkcjonowania	38
Dojazd	19
Brak czasu	16
Lokalizacja strefy	14
Zobowiązania w obecnym miejscu	13
Brak dodatkowej motywacji	11
Brak wiedzy	11
Nadmiar biurokracji	8
Konkurencja	7
Ograniczone możliwości rozwoju	6
Ceny nieruchomości	4
Niskie zarobki	3
Suma odpowiedzi	280

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego wśród przedsiębiorców (n=350).

2. POTENCJALNE LOKALIZACJE

Na potrzeby niniejszego opracowania za potencjalne Strefy Aktywności Gospodarczej w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym określono te, które nie posiadają odpowiedniego umocowania prawnego w postaci przynależności do Specjalnych Stref Ekonomicznych na mocy odpowiedniego rozporządzenia Rady Ministrów lub przynależności do Strefy Aktywności Gospodarczej powołanych do życia uchwałą rady gminy. Natomiast do terenów tych należą tereny przeznaczone pod działalność gospodarczą w dokumentach planistycznych (MPZP, SUIKZP), a także obszary nie posiadające takich planów, ale na których jednak istnieją realne szanse, na to by mógł być terenem inwestycyjnym (np. jest własnością gminy i na podstawie decyzji WZ może być przeznaczony pod działalność gospodarczą). W całym ROF stwierdzono prawie 340 ha tego typu terenów, przy czym na 230 z nich obowiązuje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Wszystkie te tereny znajdują się na obszarze 9 gmin:

- a) Boguchwała (teren nr 5 w miejscowości Zgłobień),
- b) Czarna (6 i 7 – w miejscowości Czarna oraz 8 w miejscowości Krzemienica),
- c) Czudec (10 – teren w Czudcu),
- d) Krasne (11 – w Palikówce i 12 – w miejscowości Krasne, przy granicy z Rzeszowem)
- e) Łańcut miasto (15 i 34 – przy ulicy Polnej).
- f) Łańcut gmina (13 – w miejscowości Kraczkowa, 16 w miejscowości Wysoka i 40 w miejscowości Rogóżno)
- g) Rzeszów (18 i 19 – przy ulicy Ciepłowniczej, 20 i 21 – w pobliżu ulicy Przemysłowej i Energetycznej, 22 – przy ulicy Warszawskiej),
- h) Świlcza (28 – w miejscowości Dąbrowa),
- i) Głogów Małopolski (29 – w miejscowości Zabajka, 36 – w miejscowości Budy Głowskie, 37 – w miejscowości Budy Głogowskie i Lipie oraz 38 w Rogóżnicy).

Rys. 43. Lokalizacja terenów inwestycyjnych gmin w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne.

Poniżej przeprowadzono klasyfikację terenów aktywności gospodarczej w każdej gminie pod względem atutów i barier lokalizacyjnych. Każdy element podlegał ocenie w 4-stopniowej skali od 0 punktów („-„) za brak atutów lokalizacji i 1 punkt („+”) w przypadku mało korzystnej lokalizacji do 3 punktów („+++”) dla bardzo korzystnej lokalizacji. Ocenie podlegała odległość drogowa do dróg krajowych lub wojewódzkich (<1 km, 1-2 km, 2-5 km, >5 km), odległości drogowej do stacji i przystanków kolejowych (<2 km, 2-4 km, 4-5 km, >5 km), odległość do zabudowy mieszkaniowej (>2 km, 1-2 km, 500 m -1 km, <500 m), deniwelacji (brak, małe, średnie, duże), kształt działki (regularny kwadrat lub prostokąt, nieregularny kwadrat lub prostokąt, wydłużony, wąska), przeszkody (brak, małe, średnie, duże), sąsiedztwo (brak przeszkód i zagospodarowania, słabe zagospodarowanie, słabe zagospodarowanie/niewielkie przeszkody duże zagospodarowanie lub duże przeszkody). Zgodnie z tymi kryteriami określono lokalizację terenów jako bardzo atrakcyjną (18-21 punktów), atrakcyjną (14-17 punktów), średnio atrakcyjną (10-13 punktów), mało atrakcyjną (poniżej 10 punktów).

Tab. 26. Ranking terenów Specjalnej Strefy Aktywności Gospodarczej oraz terenów sąsiadujących i potencjalnych stref aktywności gospodarczej w ramach ROF ze względu na lokalizację

Numer terenu	Status	Gmina	Ocena lokalizacji [pkt]	Klasyfikacja	Potencjalne bariery lokalizacji
18	MPZP	Rzeszów	18	Tereny o bardzo atrakcyjnej lokalizacji	Natura 2000 Mrowle Łąki PLH180043 3,6 km, Obszar zagrożony podtopieniami wg PIG
19	MPZP	Rzeszów	18		Natura 2000 Mrowle Łąki PLH18004 3,7 km, Obszar zagrożony podtopieniami wg PIG
31	SSE (MPZP)	Rzeszów	18		Obszar Natura 2000 Mrowle Łąki (2,2 km)
23	MPZP	Rzeszów	18		Natura 2000 Mrowle Łąki PLH180043 1,1 km, Obszar zagrożony podtopieniami wg PIG
25	MPZP	Świlcza	18		Obszar Natura 2000 Mrowle Łąki(1,6 km)
33	MPZP	Rzeszów	18		Obszar Natura 2000 Mrowle Łąki (2,2 km)
4	MPZP	Boguchwała	17	Tereny o atrakcyjnej lokalizacji	Strzyżowsko- Sędziszowski OCHK (2.8 km), Obszar Natura 2000 Wisłok Środkowy z Dopływami (0.3 km)
14	SSE	Łańcut - miasto	17		Zmysłowski Obszar Chronionego Krajobrazu (8.0 km)
15	Brak	Łańcut - miasto	17		Zmysłowski Obszar Chronionego Krajobrazu 9,3 km, Obszar zagrożony podtopieniami wg PIG

29	Brak	Głogów Małopolski	17		Natura 2000 Mrowle Łąki PLH180043 0,7 km; Bór 0,9 km
1	SSE (MPZP)	Boguchwała	16		Obszar Natura 2000 Wisłok Środkowy wraz z dopływami (1,2 km), Strzyżowsko-Sędziszowski OCHK (1,6 km)
12	MPZP	Krasne	16		Wisłok Środkowy z Dopływami PLH180030 5,8 km
17d	SAG	Głogów Małopolski	16		Rezerwat Bór otulina (0,3 km), Rezerwat Bóg (0,7 km), Obszar Natura 2000 Mrowle Łąki (0,9 km)
22	MPZP	Rzeszów	16		Natura 2000 Mrowle Łąki PLH180043 1,7 km
28	MPZP	Świlcza	16		Mielecko-Kolbuszowsko-Głogowski Obszar Chronionego Krajobrazu 1,8 km
32	SSE (MPZP)	Rzeszów	16		Obszar Natura 2000 Mrowle Łąki (3,7 km), Obszar zagrożony podtopieniami wg PIG
35	Brak	Łańcut - miasto	16		Zmysłowski Obszar Chronionego Krajobrazu (8.6 km)
39	SSE (MPZP)	Rzeszów	16		Obszar zagrożony podtopieniami wg PIG
20	MPZP	Rzeszów	16		Lisia Góra 1,8 km
17b	SSE (MPZP)	Trzebowniko i Głogów Małopolski	16		Obszar Natura 2000 Mrowle Łąki (1,46 km), Rezerwat Bóg – otulina (0,6 km), Rezerwat Bór (1,3 km)
24	SSE (MPZP)	Rzeszów	15		Obszar Natura 2000 Mrowle Łąki (2 km)
2	SSE (MPZP)	Boguchwała	15		Obszar Natura 2000 Wisłok Środkowy wraz z dopływami (1,4 km), Strzyżowsko-Sędziszowski OCHK (1,8 km)
7	MPZP	Czarna	15		Brzózniński Obszar Chronionego Krajobrazu 10 km, Obszar zagrożony podtopieniami wg PIG
8	MPZP	Czarna	15		Hyżnieńsko-Gwoźnicki Obszar Chronionego Krajobrazu 5,9 km
26	MPZP	Świlcza	15		Obszar Natura 2000 Mrowle Łąki(0,5 km)
27	MPZP	Świlcza	15		Obszar Natura 2000 Mrowle Łąki(0,5 km)
34	brak	Łańcut - miasto	15		Hyżnieńsko-Gwoźnicki Obszar Chronionego Krajobrazu 8,4 km
3	MPZP	Boguchwała	14		Strzyżowsko- Sędziszowski OCHK (2.8 km), Obszar Natura 2000 Wisłok Środkowy z Dopływami (0.3 km)
10	MPZP	Czudec	14		Mielecko-Kolbuszowsko-Głogowski Obszar Chronionego Krajobrazu 3,4 km
11	brak	Krasne	14		Bór – otulina 10,4 km, Obszar zagrożony podtopieniami wg PIG
17a	SSE	Trzebowniko	14		Rezerwat Bór – otulina (1,3 km), Rezerwat Bór (1,3 km)
17c	SSE	Głogów Małopolski	14		Rezerwat Bór otulina (0,3 km), Rezerwat Bóg (0,7 km), Obszar Natura 2000 Mrowle Łąki (0,9 km)
21	MPZP (w przygotowaniu)	Rzeszów	14		Lisia Góra 2km
40	brak	Łańcut - gmina	14		Obszar zagrożony podtopieniami wg PIG
30	brak	Trzebowniko	13		Rezerwat Bór - otulina (0,7 km), Rezerwat Bór (0.7 km)
5	MPZP	Boguchwała	12		Strzyżowsko- Sędziszowski OCHK 1,1 km
38	MPZP (w przygotowaniu)	Głogów Małopolski	12	Tereny o średnio atrakcyjnej lokalizacji	Hyżnieńsko-Gwoźnicki Obszar Chronionego Krajobrazu 5,6 km
13	brak	Łańcut - gmina	11		Zmysłowski Obszar Chronionego Krajobrazu 5,62 km, Obszar zagrożony podtopieniami wg PIG
16	MPZP	Łańcut - gmina	11		
6	brak	Czarna	10		
36	brak	Głogów Małopolski	10		
37	brak	Głogów Małopolski	9		Teren o mało atrakcyjnej lokalizacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie inwentaryzacji.

Tereny o atrakcyjnej lokalizacji położone są w zasadzie w dwóch głównych obszarach ROF – gminie i mieście Łańcut i gminie Czarna oraz w Rzeszowie, a także z sąsiadującą z nim od południowego zachodu gminy

Boguchwała. Wskazuje to na główny kierunek przyszłego powstawania terenów inwestycyjnych właśnie w tych obszarach. Tereny w Rzeszowie oraz w Łąncucie pełnić będą zasadniczo różną funkcję. Ta pierwsza pełnić będzie raczej uzupełnienie istniejących zakładów wykorzystując korzyści aglomeracji i atut położenia blisko centrum miasta. Z kolei tereny w mieście i gminie Łącut oraz w gminie Czarna to naturalny kierunek rozwoju aktywności gospodarczej związany z planowanym przebiegiem w ich pobliżu autostrady A4, a także odcinek S19 w północnej części ROF. Dlatego też tereny te powinny stanowić największą szansę rozwoju nowych stref aktywności gospodarczej. Uzupełnieniem terenów aktywności gospodarczej w Rzeszowie będą natomiast tereny w Boguchwale.

Do terenów o atrakcyjnej lokalizacji, występujących na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, a nie przynależących do stref aktywności gospodarczej oraz nie sąsiadujących bezpośrednio z nimi, należy zaliczyć tereny w Łąncucie (teren 0,81 ha, nr 15), Rzeszowie (7 ha obszar, nr 22), Dąbrowie (gmina Świlcza, teren 94,4 ha, nr 28) oraz Zabajce (gmina Głogów Małopolski, teren 6 ha, nr 29). O przewadze wymienionych terenów nad innymi stanowią przede wszystkim dobra dostępność komunikacyjna, a także brak przeszkód (przede wszystkim naturalnych) dla wprowadzenia nowych inwestycji na analizowanych działkach.

Do terenów posiadających najmniej atutów lokalizacyjnych należy dołączyć obszar w miejscowości Budy Głogowskie w gminie Głogów Małopolski. O słabościach działek przynależących do wspomnianego terenu stanowi położenie w znacznym oddaleniu od kolei przy równoczesnej małej odległości od zabudowy mieszkaniowej. Słabą stroną tego obszaru jest przede wszystkim lokalizacja w mikroskali – działkę porastają zarośla oraz las, które także znajdują się w sąsiedztwie. Do terenu prowadzą drogi bardzo słabej jakości.

Do terenów o atrakcyjnej lokalizacji zalicza się te położone w gminie Czarna. Gmina Czarna posiada tereny inwestycyjne w miejscowości Krzemienica w bliskim sąsiedztwie drogi krajowej nr 4, w Czarnej przylegające do budowanej autostrady A4 oraz powyrobiskowe (po wydobyciu piasku i żwiru) w bliskim sąsiedztwie drogi ekspresowej S19. Wszystkie te tereny posiadają MPZP lecz do zagospodarowania istnieje potrzeba uzbrojenia i odrolnienia. W miejscowości Czarna tereny powyrobiskowe planowane są pod utworzenie akwenu wodnego (zalewu).

Przeprowadzone wywiady z przedstawicielami gmin Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego wskazały jeszcze kilka innych, nie analizowanych w niniejszym opracowaniu potencjalnych lokalizacji stref aktywności gospodarczej, które w większości nie są przygotowane do udostępnienia inwestorom, ale w przyszłości mogą stać się atrakcyjnymi terenami, na których można będzie rozwijać działalność gospodarczą. Lokalizacje te odzwierciedlają nie tylko dalekosiężne plany samorządów, ale także ich oczekiwania co do rozwoju gospodarczego poszczególnych miejscowości. Stąd w niniejszym rozdziale lokalizacje te jedynie zasygnalizowano.

W **gminie Chmielnik**, mimo braku terenów inwestycyjnych, rozważa się przeznaczenie na ten cel terenów w Błędowej Tyczyńskiej – jest to baza Gminnej Spółdzielni Samopomoc Chłopska, gdzie znajduje się przechowalnia owoców, dzierżawiona hurtownia win oraz zakład usługowy. Do zagospodarowania na działalność gospodarczą pozostaje teren ok. 2 ha. Atutem tego terenu jest bardzo dobra lokalizacja (bliskość drogi wojewódzkiej nr 877, która prowadzi do Łącuta). Brakuje tym terenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. **Gmina Czudec** poza działką przy ul. Jasielskiej posiada jeszcze wolne tereny na obszarze Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej Nowa Droga w Czudcu, jednak są one nieuzbrojone. W **gminie Łącut** wspomniano o wolnych terenach po byłej cegielni w miejscowości Albigowa oraz Kraczkowa, które można byłoby przeznaczyć na tereny inwestycyjne, a które pozostają w rękach prywatnych. Uzbrojenia wymagają także tereny, które mogłyby zostać przeznaczone pod działalność gospodarczą w Wysokiej Łącuckiej i Rogóżnie. W **gminie Krasne** odrolnienia wymagają tereny w rejonie oczyszczalni w Krasnem i wtedy można by było planować przeznaczenie tych terenów pod działalność gospodarczą. W **mieście Łącut** planuje się kontynuowanie przyciągania inwestorów na tereny przemysłowe zlokalizowane w dzielnicy północnej. W **gminie Tyczyn** nie planuje się rozwoju opartego na terenach inwestycyjnych, ale raczej na rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości. Jediną lokalizacją pod działalność gospodarczą w tej gminie jest teren, na którym planuje się utworzenie Podkarpackiego Parku Energii

Odnawialnej i Technologii Energooszczędnych. W pozostałych gminach nie ma potrzeby powiększania istniejącego zasobu terenów inwestycyjnych (np. Świlcza, Głogów Małopolski, Czarna, Trzebownisko) lub też nie preferuje się tego typu kierunku rozwoju gospodarczego (Lubenia, częściowo Chmielnik i Tyczyn).

3. PREFEROWANA SPECJALIZACJA BRANŻOWA

Z punktu widzenia lokalnych władz i samych mieszkańców nie ma znaczenia rodzaj prowadzonej przez inwestora działalności gospodarczej. Są preferencje związane z zaspokajaniem potrzeb mieszkańców, jednak bliskość Rzeszowa sprawia, że dostęp do wszelkiego rodzaju usług i produktów jest ułatwiony i lokalizacja specjalistycznych branż w obrębie gminy nie ma takiego znaczenia. Bardzo ważne natomiast są nowe miejsca pracy i szereg korzyści wynikających z prowadzenia działalności gospodarczej na tym, a nie innym obszarze. Można stwierdzić, że większość włodarzy gmin liczy na te branże gospodarki, które już w danej gminie występują i odnoszą sukces gospodarczy. **W Rzeszowie** najważniejszym z punktu widzenia gospodarczego kierunkiem rozwoju miasta są przedsiębiorstwa z branży lotniczej, skupione w klastrze Dolina Lotnicza, a także przemysł nowoczesnych technologii w zakresie informatyki skupiony w klastrze informatycznym. Są to wiodące gałęzie gospodarki w tym mieście w oparciu o które powinny rozwijać się istniejące w Rzeszowie strefy inwestycyjne. Niemniej jednak, władze lokalne są bardzo elastyczne i przychylnie nastawione do każdego inwestora. Rozwijające się branże gospodarcze w tym mieście to przemysł farmaceutyczny i maszynowy. Do dominujących przedsiębiorstw w mieście należą WSK PZL Rzeszów (branża lotnicza), Alima Gerber (spożywcza), Asecco Poland (informatyczna), POLFA (farmaceutyczna), Zelmotor (elektromaszynowa)

Przedsiębiorstwa z branży elektrotechnicznej to kierunek rozwoju gospodarki **w gminie Boguchwała** – gmina prowadzi poważne rozmowy z inwestorami z tej branży. Do atutów tego obszaru należy wysokie wykształcenie i kwalifikacje mieszkańców m. in., dlatego zdaniem władz należy przede wszystkim rozwijać sektor małych i średnich przedsiębiorstw, aczkolwiek gmina jest gotowa również dla dużych inwestorów. Do czołowych przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie gminy należą - Zapel (branża mineralna - izolatory ceramiczne), Sage (finansowa), przetwórstwo rybne Niechobrz (spożywcza), Drew Eko (drzewna), Metal Precision (budowlana).

W gminie Chmielnik, gdzie nie ma terenów inwestycyjnych, władze nie posiadają preferencji co do określonych branż gospodarki, aczkolwiek najchętniej widzieliby firmy związane z branżą budowlaną, przetwórstwem rolniczym, hodowlą i ogrodnictwem (rolniczy kierunek rozwoju gminy). Stosunkowo nowym kierunkiem dla rozwoju małej przedsiębiorczości w gminie jest produkcja w oparciu o nowe technologie – podzespoły dla przemysłu lotniczego i przeciwpożarowego. Kluczowymi przedsiębiorstwami w gminie są REWA (branża materiałów budowlanych), HIPAL, METALFORM (metalowa), AJ PROFIBUD (budowlana), Chmielnik Zdrój (uzdrowisko).

Gmina Głogów Małopolski stawia na branże innowacyjne, aczkolwiek dominującym kierunkiem rozwoju dla lokalnych władz są inwestycje w rozwój sieci drogowej. Najkorzystniejszą lokalizacją dla nowych przedsiębiorstw są tereny sąsiadujące z Rzeszowem. Kluczowe dla gminy przedsiębiorstwa to: Zelmer (branża artykułów AGD), Saria Małopolska (utylicacja odpadów), D.A-Glass (wyroby ze szkła), Polimarky Rzeszów (tworzyw sztucznych), Rimex.

Mimo, że dominującym kierunkiem rozwoju **w Łańcucie** jest turystyka – w szczególności rozwój bazy hotelowej i gastronomicznej, to władze najchętniej przyciągałyby przedsiębiorców funkcjonujących w przemyśle lekkim i maszynowym wykorzystując markę miasta. Dominujące przedsiębiorstwa w mieście to – Vipo (branża odzieżowa), Fabryka wódek „Polmos” (spożywcza), Köelner Łańcucka Fabryka Śrub (metalowa), Bispol (branża chemiczna), Excel (budowlana).

Tradycją przemysłową w **gminie Krasne** jest branża meblarska i to w oparciu o nią władze zamierzają rozwijać przedsiębiorczość. Dodatkowo, preferowana jest branża budowlana. Dominujący kierunek rozwoju to usługi, rzemiosło i handel. Niemniej jednak, w przyszłości gmina widzi możliwości inwestowania na terenach Uniwersytetu Rzeszowskiego (Instytut Biotechnologii) oraz w Strażowie, gdzie mogłaby powstać infrastruktura

rekreacyjna (np. park wodny). Najważniejsze przedsiębiorstwa to Grinplast, Zakład Produkcji Śrub Wiesław Gawęł, Małopolskie Centrum Biotechnik, Bartix oraz Transped.

Główną specjalizacją gospodarczą w **gminie Trzebowniko** są przedsiębiorstwa z branży przemysłu lotniczego, co związane jest z obecnością na jej terenie Klastra Dolina Lotnicza. Głównym kierunkiem rozwoju jest jednak mieszkalnictwo, ważna jest również branża meblowa. Główne przedsiębiorstwa w gminie to MTU, Goodrich, Elmat, Goodyear, Lotnisko Jasionka, a także Borg Warner i Zelnar.

Preferowana działalność w **gminie Tyczyn** to produkcja energii odnawialnej i rozwój technologii energooszczędnych, które byłyby wyróżnikiem tego obszaru. Jej marką miałyby być planowany do utworzenia Park Energii Odnawialnej i Technologii Energooszczędnych. Kluczowe dla gminy firmy to OST Spółdzielnia Telefoniczna, Bumera, Tywent, Linker Europa, Unimet, Szik.

W **gminie Czarna** planuje się utworzenia zalewu w miejscowości Czarna z bogato rozwiniętą branżą hotelarsko gastronomiczno turystyczną. W miejscowości Krzemienica z uwagi na obowiązujący MPZP preferowaną branżą będzie przetwórstwo i usługi.

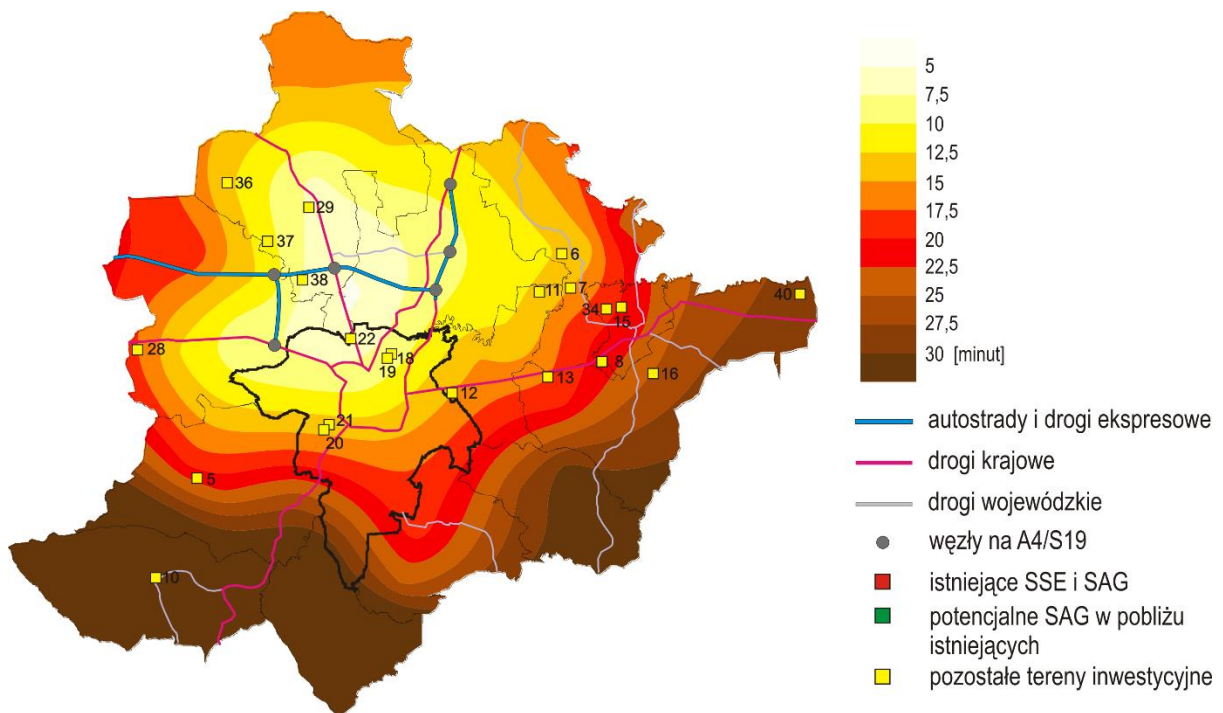
W pozostałych gminach brak specjalizacji branżowej – włodarze z chęcią przyjąłby każdego inwestora, który zechciałby ulokować swoją działalność na terenie gminy. Wszyscy mieszkańcy są przeciwni jedynie lokalizacji w ich sąsiedztwie firm prowadzących działalność uciążliwą. Jest to oczywiście zrozumiałe i wiąże się z chęcią uniknięcia niedogodności związanych z tego typu działalnością.

4. DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

4.1. BIEŻĄCA I POTENCJALNA DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

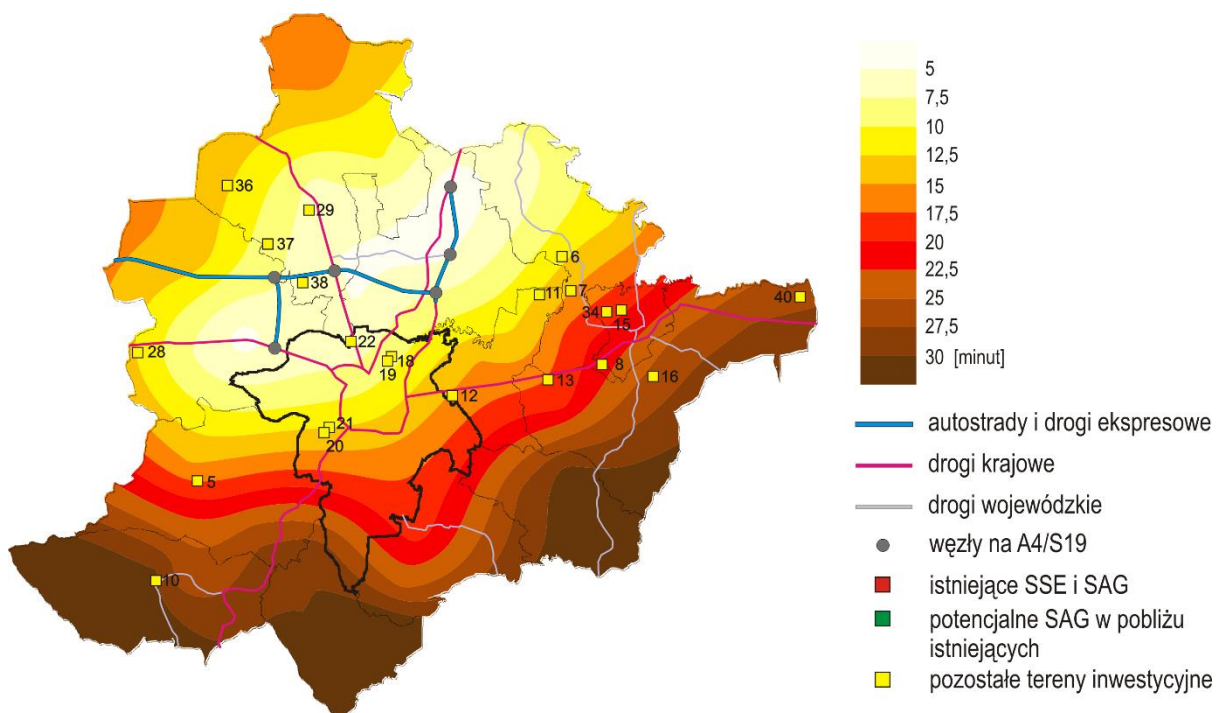
Dostępność komunikacyjna jest najważniejszym elementem atrakcyjności inwestycyjnej stref aktywności gospodarczej. W transporcie drogowym kluczowe znaczenie dla inwestorów ma bliskość i możliwość dojazdu do autostrad i dróg ekspresowych, dlatego największą popularnością cieszą się strefy inwestycyjne ulokowane w pobliżu węzłów tych dróg lub w miejscach gwarantujących bezproblemowy dojazd do tych węzłów. Praktyka pokazuje, że zdecydowaną przewagę posiadają miejsca węzłów co najmniej dwóch autostrad lub dróg ekspresowych. Taką lokalizację w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym są węzły na autostradzie A4 – Rzeszów Zachód oraz Rzeszów Wschód, które jednocześnie są zjazdami z autostrady na drogę ekspresową S19. Dodatkową przewagę posiada węzeł Rzeszów Wschód na autostradzie A4 i węzeł Jasionka na S19, które znajdują się blisko Międzynarodowego Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka. Dlatego w niniejszym opracowaniu za podstawowy miernik dostępności komunikacyjnej stref aktywności gospodarczej określono czas dojazdu w minutach do węzłów A4 i S19 z wykorzystaniem istniejących dróg. Jako czas dojazdu do SAG określono czas wynikający z pomiarów udostępnianych przez portal targeo.pl od centrum miejscowości do węzła A4 lub S19. Do każdego pomiaru dodano 2-3 minuty – 1-2 potrzebne na dojazd od danego terenu do centrum miejscowości oraz minutę potrzebną na wjazd na autostradę/drogę ekspresową.

Większość pozostałych terenów inwestycyjnych posiadanych przez gminy zlokalizowanych jest w pobliżu dróg krajowych i wojewódzkich, ale żaden z nich nie sąsiaduje z autostradą czy drogą ekspresową. Najlepszą dostępność czasową do węzłów autostrady A4 posiadają tereny położone w Rzeszowie przy ul. Ciepłowniczej (ok. 9-10 minut od węzła Rzeszów Północ) i ul. Warszawskiej (6 minut). Dostępność tych terenów będzie jeszcze lepsza po ukończeniu budowy drogi od ul. Załęskiej do ul. Lubelskiej i ukończeniu budowy mostu na Wisłoku. W mniej niż 10 minut do węzła drogi szybkiego ruchu można dostać się jeszcze z terenów przeznaczonych pod działalność gospodarczą w miejscowości Zabajka w gminie Głogów Małopolski. Czas dojazdu z pozostałych terenów przekracza 10 minut, przy czym w mniej niż kwadrans do węzła A4 dojechać można z terenów przy ul. Przemysłowej w Rzeszowie oraz działek położonych w miejscowości Palikówka i Krasne w gminie Krasne. Optymalnym węzłem dla tych pierwszych jest Rzeszów Zachód, a dla tej drugiej Rzeszów Wschód.

Rys. 44. Czas dojazdu samochodem do węzłów na autostradzie A4 w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym w 2014 r. na tle pozostałych terenów inwestycyjnych.

Źródło: opracowanie własne.

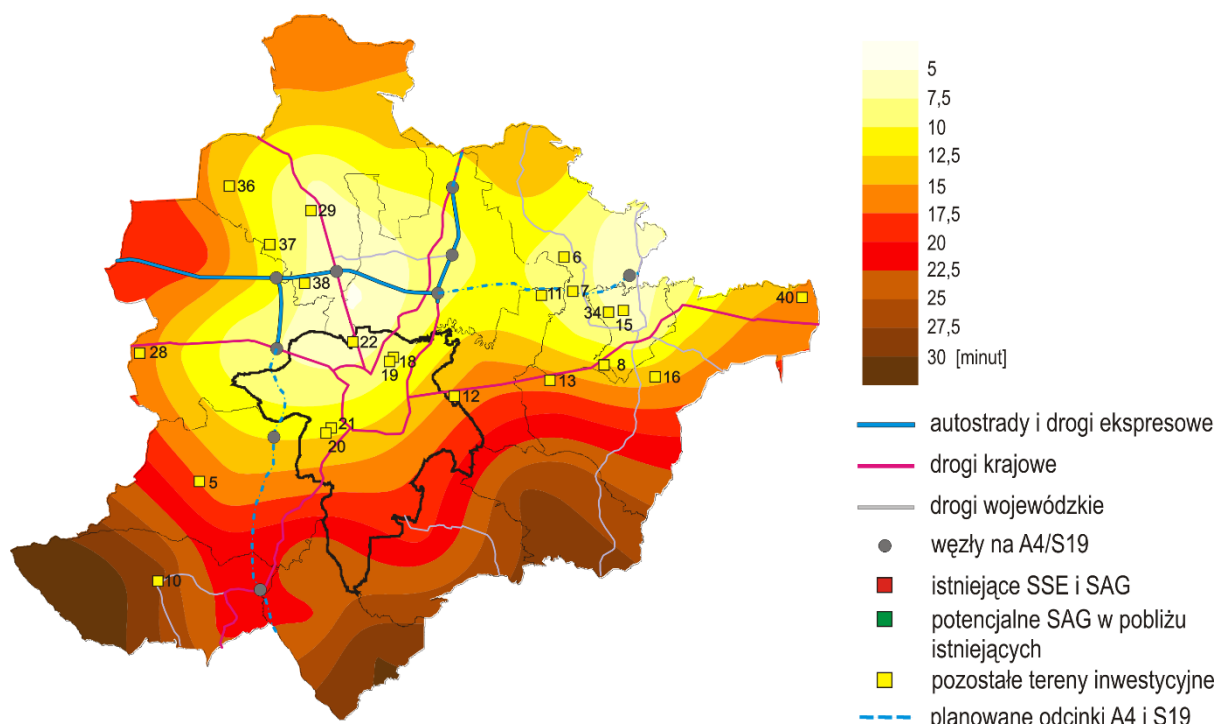
Rys. 45. Czas dojazdu samochodem do węzłów na drodze ekspresowej S19 w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym w 2014 r. na tle pozostałych terenów inwestycyjnych

Źródło: opracowanie własne.

Zaobserwować można także lokalizację wielu terenów inwestycyjnych w sąsiedztwie drogi krajowej nr 4 we wschodniej części ROF. Jednak tereny w Kraczkowej (gmina Łańcut), Czarnej (gmina Czarna) oddalone są od autostrady A4 o ponad 15 minut, a tereny w mieście Łańcut o ponad 20. W najmniej korzystnej sytuacji znajdują

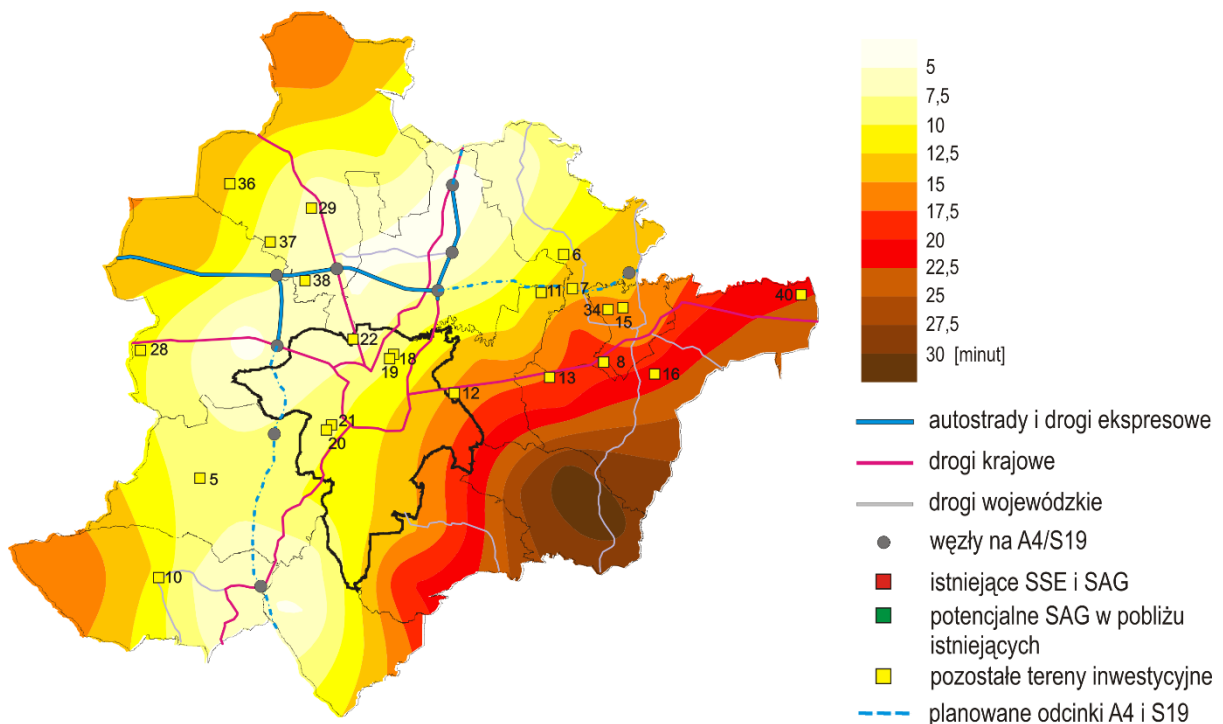
się tereny zlokalizowane peryferyjnie w stosunku do miejscowości gminnych. Do nich należy ponad 94 ha gruntu w miejscowości Dąbrowa (gmina Świlcza), a także grunt w miejscowości Czarna, gdzie planowane jest utworzenie akwenu wodnego (gmina Czarna) oraz niemal 50 ha w miejscowości Zgłobień (gmina Boguchwała). Czas dojazdu do autostrady A4 przekracza tam 20 minut. Natomiast najbardziej czasowo oddalonym terenem inwestycyjnym jest 3 hektarowa działka w Czudcu, skąd czas dojazdu do węzła Rzeszów Zachód wynosi 37 minut.

Większość terenów inwestycyjnych, które posiadały dłuższy czas dojazdu do autostrady A4 są znacznie lepiej skomunikowane z drogą ekspresową S19. W mniej niż 20 minut można się dostać do węzła Rzeszów Świlcza z miejscowości Dąbrowa, krótszy dojazd do gruntów w gminie Czarna zapewniają także drogi lokalne do węzła Jasionka na S19. Podobna sytuacja występuje w południowej części gminy Głogów Małopolski oraz w północnej części gminy Świlcza – są to tereny bardzo atrakcyjne pod względem dostępności komunikacyjnej do S19. Najwięcej czasu zajmuje dotarcie do S19 z Czudcu, natomiast dostępność działki zlokalizowanej w miejscowości Zgłobień w gminie Boguchwała mimo stosunkowo bliskiej odległości od węzła Świlcza jest słaba ze względu na położenie przy drogach lokalnych (czas dojazdu niespełna 20 min). Po zrealizowaniu najważniejszych inwestycji na autostradzie A4 i drodze ekspresowej S19 dostępność pozostałych terenów inwestycyjnych gmin ulegnie znacznej poprawie przede wszystkim w mieście i gminie Łańcut oraz w gminie Czarna. Na skutek budowy węzła Łańcut na autostradzie A4 czas dojazdu do gruntów tam położonych spadnie do maksymalnie 10 minut. Nieco dłużej trwać będzie podróż do A4 z terenów zlokalizowanych w gminie Krasne. Budowa tego odcinka A4 spowoduje poważny wzrost dostępności komunikacyjnej miejscowości położonych na północ od autostrady w gminach Trzebownisko i Czarna. Tak duża poprawa czasu dojazdu nie nastąpi jednak w gminach położonych na południe od autostrady w południowej części gminy Łańcut oraz w gminie Chmielnik. Budowa nowego odcinka A4 nie poprawi dostępności komunikacyjnej zachodniej i południowej części ROF.

Rys. 46. Czas dojazdu samochodem do węzłów na autostradzie A4 po realizacji brakującego odcinka A4 i brakujących odcinków S19 w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym na tle pozostałych terenów inwestycyjnych

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 47. Czas dojazdu samochodem do węzłów na drodze ekspresowej S19 po realizacji brakującego odcinka A4 i brakujących odcinków S19 w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym na tle pozostałych terenów inwestycyjnych.

Źródło: opracowanie własne.

Główny wpływ na wzrost dostępności całej zachodniej i południowej części ROF będzie miało przedłużenie drogi ekspresowej S19 w kierunku południowym. Po jej przedłużeniu do węzła Babica w mniej niż 10 minut do S19 będzie można dostać się z terenów inwestycyjnych w Czudcu, Boguchwale i południowej części Rzeszowa. Budowa dodatkowego zjazdu z drogi ekspresowej S19 w okolicach Boguchwały mogłaby w połączeniu z planowaną inwestycją tzw. południowej obwodnicy Rzeszowa (w tym budową mostu na rzece Wisłok), w dużym stopniu poprawić dostępność komunikacyjną istniejących terenów inwestycyjnych w gminie Boguchwała oraz zapewnić doskonałą dostępność części gmin Lubenia, Tyczyn i południowych dzielnic Rzeszowa. Niemniej jednak, już dzięki węzłowi w Babicy znacznie wzrośnie dostępność miejscowości z gminy Lubenia, gdzie nie zidentyfikowano terenów inwestycyjnych. Szczególnym przypadkiem jest także gmina Tyczyn, która mimo że obecnie posiada słabą dostępność do autostrad i dróg ekspresowych w porównaniu do pozostałych gmin, to po budowie dalszych odcinków S19 czas dojazdu do węzła spadnie poniżej 20 minut, a dodatkowo w przypadku realizacji Trasy Południowej dojazd do węzła Rzeszów Południe Kielanówka z tej gminy może spaść nawet poniżej 15 minut. Z tego punktu widzenia tereny na południe od Rzeszowa mają w przyszłości szanse stać się bardzo atrakcyjnymi z punktu widzenia inwestorów.

4.2. PROPOZYCJE POPRAWY DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ

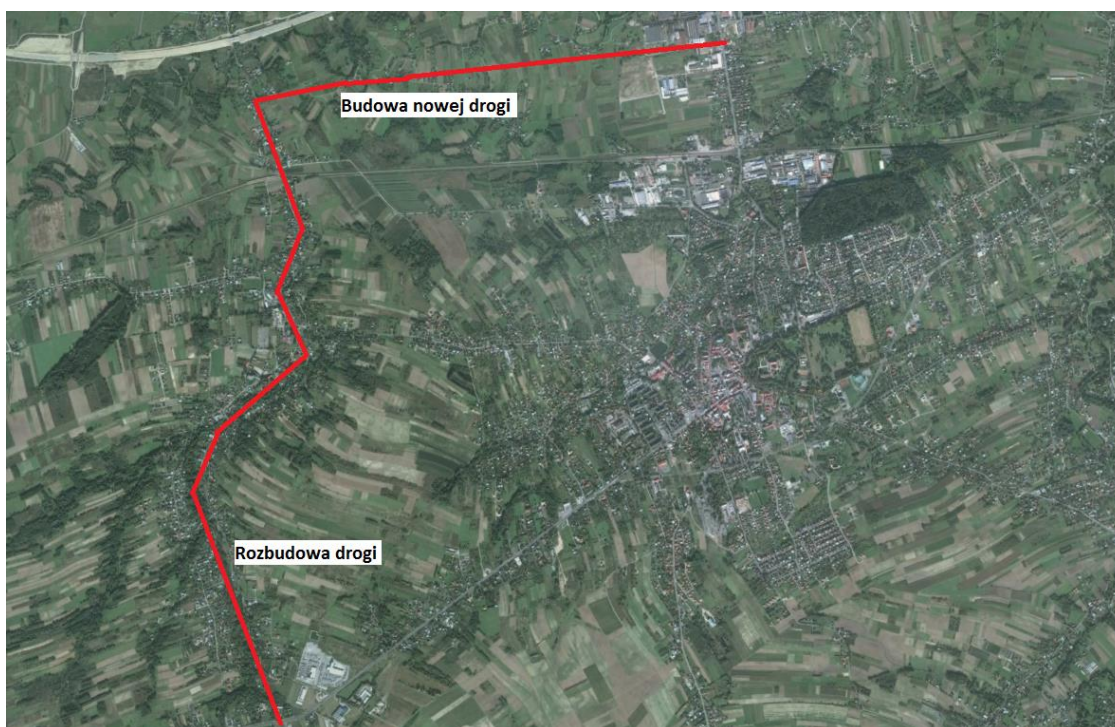
Poprawa dostępności komunikacyjnej większości terenów inwestycyjnych znajdujących się w posiadaniu gmin wiąże się z zapewnieniem dostępu do dróg krajowych, w szczególności autostrad i dróg ekspresowych. Jak wskazano w poprzednich rozdziałach rozbudowa tego typu infrastruktury znacznie skróci czas dojazdu do terenów położonych w gminach Czarna i wiejskiej Łańcut, a także Świlcza, Boguchwała i Czudec.

Niektóre potencjalne strefy aktywności gospodarczej mimo ww. inwestycji będą posiadały słabszą dostępność komunikacyjną w porównaniu do pozostałych. Do nich należą przede wszystkim tereny w Kraczkowej (nr 13) oraz Krzemienicy (nr 8), skąd odległość zarówno to węzłów A4, jak i S19 będzie wynosiła ponad 15 minut. Niemniej jednak, tereny te posiadają korzystne położenie w stosunku do dróg głównych, praktycznie sąsiadując

z drogą krajową nr 4. Wszystkie one będą posiadać ograniczony dostęp do węzła A4 w Łąncucie. Jako rozwiązanie sugeruje się połączenie drogi krajowej nr 4 z węzłem A4 w Woli Małej, które zapewni lepszy dostęp do autostrady wszystkim terenom znajdującym się na zachód od Łącuta. Dostępności tych terenów do autostrady A4 nie zmieni planowana obwodnica Łącuta, która będzie obwodnicą południową łączącą zachodnie tereny miasta z miejscowością Głuchów przebiegając przez miejscowość Sonina. Głównym celem tej inwestycji będzie poprawa przepustowości i wyprowadzenie ruchu samochodowego z miasta. Według najnowszego projektu Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023 z 22 grudnia 2014 r. znalazła się ona na 9 miejscu listy rezerwowej. Dla wyżej wspomnianych stref inwestycyjnych o wiele ważniejszy będzie dostęp do węzła A4 w Woli Małej od strony zachodniej przez połączenie go z początkiem planowanej obwodnicy na drodze krajowej nr 4. W tym celu sugeruje się rozbudowę istniejącego połączenia z drogi krajowej nr 4 w Woli Krzemienieckiej (granica zachodnia Łącuta, początek obwodnicy Łącuta) do węzła drogi wojewódzkiej 881 przez miejscowość Krzemienica za pośrednictwem drogi powiatowej 1522R. W dalszym przebiegu drogi wojewódzkiej rekomenduje się budowę nowego ciągu drogowego łączącego nie tylko wyżej wspomnianymi terenami inwestycyjnymi ze sobą i z węzłem Łącut na A4, ale także z innymi potencjalnymi terenami inwestycyjnymi położonymi w gminie Czarna (nr 7 w miejscowości Czarna i nr 11 w miejscowości Palikówka). Co bardzo istotne dla rozwoju SAG we wschodniej części ROF, w osi nowej drogi łączącej drogę wojewódzką nr 881 z terenami SAG przy ul. Podzwierzynic w Mieście Łąncucie będzie istniał duży potencjał rozwoju tej strefy w kierunku zachodnim”.

Tereny w gminie Czarna (7, 8, 9, 11) i gminie Łącut (13) oraz rozwój SAG w mieście Łącut

Poprawa dostępności komunikacyjnej terenów zlokalizowanych w miejscowości Krzemienica, Czarna i Palikówka w gminie Czarna oraz Kraczkowa w gminie Łącut będzie możliwa dzięki modernizacji i rozbudowie drogi powiatowej nr 1522R łączącej drogę wojewódzką 881 z drogą krajową nr 4. Planuje się połączenie tej ostatniej z ul. Podzwierzynic w Łąncucie przez budowę nowego odcinka drogi gminnej. Dzięki tej drodze powstaną nowe możliwości rozwoju SAG w Łąncucie. Droga ta stanowić będzie także połączenie między terenami inwestycyjnymi w tej części ROF, a także ułatwienie dojazdu do węzła autostrady A4 z gminy Czarna. Dodatkowym atutem tego połączenia będzie także alternatywna możliwość dojazdu do planowanego węzła A4 Łącut z terenów inwestycyjnych północnej części gminy Czarna - obecnie taki dojazd zapewnia droga powiatowa 1521 biegnąca przez wieś Wola Mała.

Poprawę dostępności komunikacyjnej terenów w Krasnem można zapewnić przez przebudowę drogi łączącej je z drogą krajową nr 4, natomiast optymalną możliwością dojazdu do węzła autostrady A4 jest wykorzystanie drogi

krajowej nr 4 i ul. Lwowskiej w Rzeszowie oraz włączenie w Aleję Żołnierzy i Armii Wojska Polskiego przez dzielnice Pobitno i Załęże drogą krajową nr 97 do węzła Rzeszów-Wschód.

Tereny w Rzeszowie zlokalizowane przy ul. Ciepłowniczej (18,19,32,23) zyskają doskonałą dostępność komunikacyjną zarówno do węzła A4 Rzeszów Wschód, jak i Rzeszów Północ, a także do węzła S19 Świlcza dzięki budowie tzw. małej obwodnicy Rzeszowa. Inwestycję już zrealizowano na odcinku pomiędzy ulicami Lwowską i Rzecha z wiaduktem nad magistralą kolejową. Zarówno północna ulica główna, jak i „mała obwodnica północna Rzeszowa” łączyć będą ulice: Krakowską, Warszawską, Lubelską, Ciepłowniczą, Załęską i Lwowską. Docelowo droga ma przebiegać przez tereny Parku-Naukowo Technologicznego Rzeszów-Dworzysko i łączyć ją z węzłem S19 Świlcza.

Zdecydowana poprawa dostępności komunikacyjnej w skali lokalnej wymagana jest dla terenów inwestycyjnych położonych w gminie Głogów Małopolski w miejscowości Zabajka i Budy Głogowskie. Są to potencjalne strefy aktywności gospodarczej, które docelowo stanowiąc będą uzupełnienie sieci terenów Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologicznego Aeropolis. Teren w Zabajce położony jest w bezpośrednim sąsiedztwie drogi krajowej nr 9, która prowadzi do węzła A4 Rzeszów Północ. Poprawa dostępności komunikacyjnej tego terenu możliwa jest tylko przez rozbudowę drogi dojazdowej (droga gminna posiadająca połączenie z DK9). Natomiast o wiele większe możliwości rozwoju sieci drogowej dają tereny zlokalizowane na pograniczu miejscowości Budy Głogowskie i Lipie. Budowa drogi łączącej działkę z terenami PPNT (17c) i drogą powiatową 1380R daje możliwość dalszego rozwoju PPNT w kierunku zachodnim, a także aktywizację terenu w Budach Głogowskich, którego powierzchnia jest znaczna (niespełna 50ha).

Tereny potencjalnej SAG w gminie Głogów Małopolski w Budach Głogowskich i Lipiu (37)

Utworzenie nowego połączenia drogowego z terenów w Budach Głogowskich/Lipiu do podstrefy S2 Podkarpackiego Parku Naukowo Technologicznego w Rogoźnicy zapewni znacznie lepszą dostępność potencjalnego terenu SAG do węzła A4 Rzeszów Północ jednocześnie stanowiąc oś rozwojową PPNT w kierunku zachodnim. Nowe połączenie drogowe z potencjalnego terenu inwestycyjnego w Budach Głogowskich o powierzchni 50 ha z drogą powiatową 1380R przebiegać będzie przez tereny niezamieszkałe, które w przyszłości będą mogły zostać przeznaczone na cele inwestycyjne.

Poprawy dostępności komunikacyjnej wymagają także inne tereny o znacznej odległości od dróg krajowych i wojewódzkich, które nie znajdują się w bliskiej odległości od kluczowych obszarów aktywności gospodarczej na terenie ROF. Taką lokalizacją są grunty położone w miejscowości Zgłobień w gminie Boguchwała. Stąd w zadaniach inwestycyjnych można uwzględnić przebudowę odcinków dróg 1391R Iwierzyce – Zgłobień – Przybyszówka – Rzeszów oraz część drogi powiatowej 1409R Zwiężczyca – Niechobrz – Czudec, które zapewnią połączenie z projektowanych węzłem na S19 Rzeszów Południe Kielanówka. W przypadku realizacji węzła Boguchwała na S19, tereny w miejscowości Zgłobień staną się bardzo atrakcyjne z punktu widzenia dostępności komunikacyjnej, gdyż będą zlokalizowane w bliskiej odległości od tego węzła – węzeł ten powinien powstać na terenie sąsiadującej miejscowości - Mogielnicy.

Dostępność komunikacyjną terenów inwestycyjnych we wschodniej części ROF położonych w gminie Łańcut (16, 40) usprawnić można przez rozbudowę odcinka drogi powiatowej 1275R Czarna- Białostrzegi – (gr. powiatu) - Laszczyny. Obecnie nie planuje się jednak budowy nowych dojazdów z terenów w Rogóźnie i Wysokiej Łańcuckiej, które zlokalizowane są przy utwardzonych drogach, dlatego poprawa dostępności komunikacyjnej może być zapewniona jedynie dzięki rozbudowie tych dróg.

Przebieg dróg głównych – krajowych i wojewódzkich – najczęściej jest zbieżny z przebiegiem linii kolejowych, dlatego z reguły tereny inwestycyjne położone blisko kolei posiadają także atut bliskiej odległości do dróg głównych. Wynika to z przebiegu linii komunikacyjnych zgodnie z przebiegiem dolin głównych rzek. Atrakcyjność terenów inwestycyjnych w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym uwarunkowana jest także odległością od linii kolejowych, przy czym największe możliwości gwarantuje położenie w pobliżu stacji kolejowych, gdzie obecność co najmniej jednego toru głównego oraz torów bocznych i odstawczych zapewnia możliwość zmiany kierunku jazdy, wyprzedzania oraz postoju pociągów. O atrakcyjności terenów położonych blisko stacji kolejowych decydują dogodniejsze warunki do odgałęzienia nowej bocznic kolejowej. Bocznicą jest torem (lub torami) kolejowym użytku niepublicznego, odgałęziającym się na szlaku albo na stacji, przeznaczonym do obsługi kolejowej zakładu przemysłowego, fabryki itp. Wobec lokalizacji wielu potencjalnych i istniejących SAG w pobliżu linii kolejowych, a także perspektywicznego przebiegu linii kolejowej do Międzynarodowego Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka zaproponowano miejsca, w którym sugeruje się utworzenie nowych bocznic kolejowych:

O kluczowym znaczeniu dla SAG w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym:

(1) – bocznic kolejowa do Parku Naukowo-Technologicznego Rzeszów Dworzysko może być wyprowadzona ze stacji towarowej Rzeszów Zachodni, biec wzdłuż magistrali kolejowej nr 91 (E-30) i w sąsiedztwie strefy odgałęziać się od linii kolejowej, z możliwością rozszczepiania na większą liczbę bocznic. Propozycja bocznicy uzgodniona jest z PKP PLK. Obecnie nie ma możliwości wyłączenia bocznic kolejowej z przystanku Rudna Wielka.

(3) - bocznic kolejowa szlakowa prowadząca od linii kolejowej nr 71 odgałęziająca się od tej linii w pobliżu przystanku kolejowego w Rogóźnie w kierunku zachodnim do terenów Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologicznego Aeropolis (17c)

(4) – bocznic kolejowa szlakowa prowadząca od planowanej linii kolejowej do Międzynarodowego Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka odgałęziająca się od tej linii w kierunku północnym do terenów Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologicznego Aeropolis (17a) i terenu nr 30 w Tajęcinie, a także możliwość jej odgałęzienia w kierunku południowym do terenu 17b

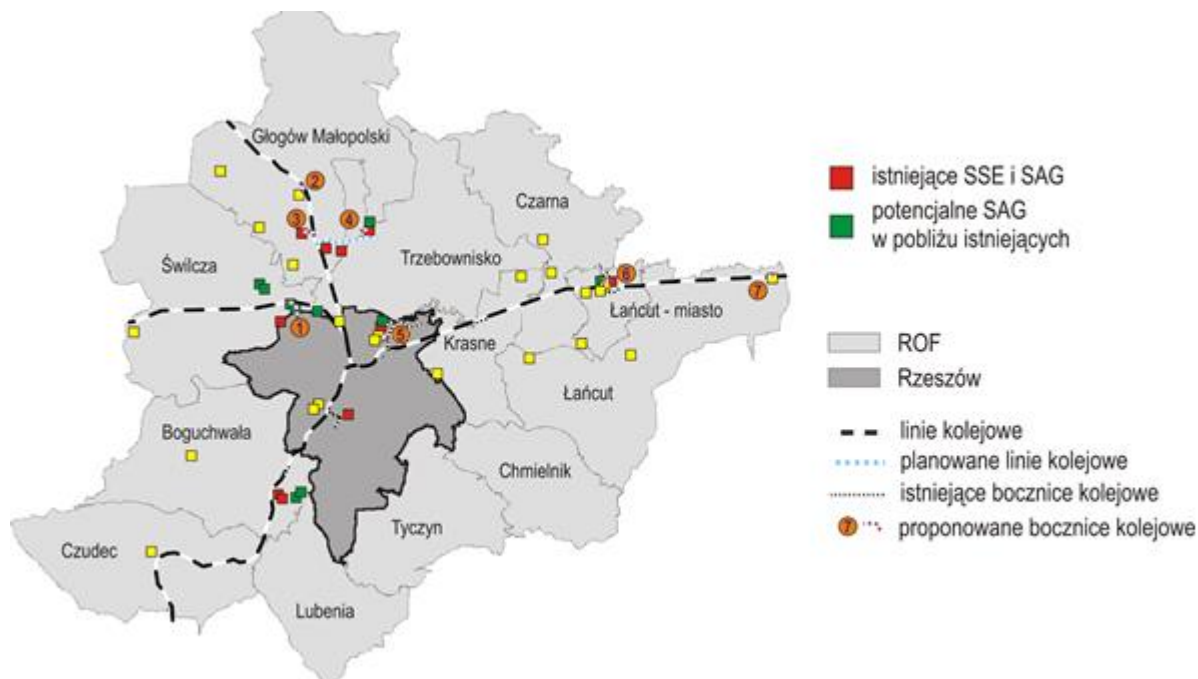
(7) – bocznic kolejowa stacyjna prowadząca od linii kolejowej nr 91 odgałęziająca się od toru bocznego stacji Rogóžno w kierunku terenów strefy aktywności gospodarczej w tej miejscowości (nr 40).

Pozostałe:

(2) - bocznic kolejowa stacyjna prowadząca od linii kolejowej nr 71 odgałęziająca się od toru bocznego stacji Głogów Małopolski w kierunku terenów strefy aktywności gospodarczej w Zabajce (nr 29).

(5) – dodatkowy odcinek bocznic kolejowej prowadzącej do linii kolejowej nr 91 przez bocznicę zarządzaną przez PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna prowadzącą do Elektrociepłowni Rzeszów – zapewnienie dostępu do kolei terenów inwestycyjnych zlokalizowanych przy ul. Ciepłowniczej w Rzeszowie

(6) – dodatkowy odcinek bocznic kolejowej prowadzącej do linii kolejowej nr 91 przez bocznicę prowadzącą do fabryki śrub KOELNER – zapewnienie dostępu do kolei terenów inwestycyjnych zlokalizowanych przy ul. Podzwierzyniec w Łąncucie

Rys. 148. Lokalizacja istniejących i proponowanych bocznic kolejowych do SAG na tle istniejącej i planowanej sieci kolejowej w ROF.

Źródło: opracowanie własne.

5. DOSTĘPNOŚĆ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

5.1. BIEŻĄCE I POTENCJALNE UZBROJENIE

Przeprowadzono klasyfikację terenów inwestycyjnych w ramach SAG, działek bezpośrednio z nimi działek bezpośrednio z nimi sąsiadujących oraz innych terenów potencjalnie mogących stanowić element stref aktywności gospodarczej w przyszłości pod względem stopnia uzbrojenia. Szczegółowe zestawienie zawierające ocenę poszczególnych terenów inwestycyjnych w ramach Strefy Aktywności Gospodarczej zawierają załącznik 1C. Stan uzbrojenia terenów istniejących stref aktywności gospodarczej, 2B. Stan uzbrojenia terenów w celu rozwoju istniejących stref aktywności gospodarczej oraz 3B. Stan uzbrojenia terenów w celu lokalizacji nowych stref aktywności gospodarczej. Każdy element podlegał ocenie w 4-stopniowej skali od 0 punktów za brak danego medium i brak możliwości jego przyłączenia („-„) poprzez 1 punkt („+“), gdy podłączenie to jest utrudnione do 3 punktów („+++“), jeżeli działka zagospodarowana posiada dostęp do medium lub działka niezagospodarowana posiada możliwość podłączenia dzięki obecności takiej infrastruktury w sąsiedztwie. Ocenie podlegała dostęp do energii elektrycznej, wody, kanalizacji i sieci gazowej (tak, łatwa możliwość podłączenia, trudna możliwość połączenia, brak możliwości), a także obecność dróg wewnętrznych (utwardzone, utwardzone i nieutwardzone, nieutwardzone, brak). Zgodnie z tymi kryteriami określono stopień uzbrojenia terenów jako nieuzbrojony (7 i mniej punktów), teren do dalszego uzbrojenia (7-9 punktów), średni (10-11 punktów), wysoki (12-13 punktów), kompleksowo uzbrojony (14-15). Na podstawie analizy poszczególnych działek utworzono ranking terenów inwestycyjnych przynależących do Strefy Aktywności Gospodarczej, bezpośredni z nimi sąsiadujących oraz potencjalnych nowych stref ze względu na poziom ich uzbrojenia.

Tab. 27. Ranking terenów Specjalnej Strefy Aktywności Gospodarczej oraz terenów sąsiadujących i potencjalnych stref aktywności gospodarczej w ramach ROF ze względu na stan uzbrojenia w 2014 r.

Numer terenu	Status	Gmina	Ocena stanu uzbrojenia [pkt]	Klasyfikacja
17a	SEE	Trzebowniko	15	Tereny kompleksowo uzbrojone
17b	SSE (MPZP)	Trzebowniko i Głogów Małopolski	15	
17c	SSE	Głogów Małopolski	15	
17d	SAG	Głogów Małopolski	15	
24	SSE (MPZP)	Rzeszów	15	
31	SSE (MPZP)	Rzeszów	15	
39	SSE (MPZP)	Rzeszów	15	
1	SSE (MPZP)	Boguchwała	13	Teren o wysokim stopniu uzbrojenia
15	Brak	Łańcut - miasto	13	
26	MPZP	Świlcza	13	
27	MPZP	Świlcza	13	
29	Brak	Głogów Małopolski	13	
12	MPZP	Krasne	12	
13	Brak	Łańcut - gmina	12	
14	SSE	Łańcut - miasto	12	
18	MPZP	Rzeszów	12	
19	MPZP	Rzeszów	12	
25	MPZP	Świlcza	12	
35	Brak	Łańcut - miasto	12	
28	MPZP	Świlcza	11	
30	MPZP	Trzebowniko	11	
32	SSE (MPZP)	Rzeszów	11	
23	MPZP	Rzeszów	11	
2	SSE (MPZP)	Boguchwała	10	
3	MPZP	Boguchwała	10	
22	MPZP	Rzeszów	10	Tereny do dalszego uzbrojenia
7	MPZP	Czarna	9	
8	MPZP	Czarna	9	
10	MPZP	Czudec	9	
20	MPZP	Rzeszów	9	
21	MPZP	Rzeszów	9	
33	MPZP	Rzeszów	9	
34	Brak	Łańcut - miasto	9	
4	MPZP	Boguchwała	8	
38	MPZP (w przygotowaniu)	Głogów Małopolski	7	Teren nieuzbrojony
40	Brak	Łańcut - gmina	7	
11	Brak	Krasne	6	
16	MPZP	Łańcut - gmina	6	
37	Brak	Głogów Małopolski	6	
6	Brak	Czarna	5	
36	Brak	Głogów Małopolski	5	
5	MPZP	Boguchwała	4	

Źródło: opracowanie własne na podstawie inwentaryzacji.

Do grupy terenów kompleksowo uzbrojonych, należy zaliczyć tylko tereny należące do Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologicznego oraz Parku Naukowo-Technologicznego Rzeszów-Dworzysko. Są to jedyne w pełni uzbrojone tereny inwestycyjne na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego

Tylko 8 gminnych terenów inwestycyjnych jest nieuzbrojonych – do nich należą głównie tereny w gminie Głogów Małopolski a także gminie Łańcut. O słabości tych terenów stanowi brak utwardzonego dojazdu do działki, brak infrastruktury gazowej, a także brak pozostałych uwzględnionych w analizie mediów (jednak z możliwością przyszłego łatwego przyłączenia).

5.2. PROPOZYCJE POPRAWY DOSTĘPNOŚCI INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

Na terenach, które potencjalnie mogłyby stać się strefami aktywności gospodarczej w ROF istnieją zróżnicowane potrzeby inwestycyjne, jednak większość z nich posiadała łatwe możliwości przyłączenia nowych mediów. Najlepiej przygotowane pod względem uzbrojenia są grunty w gminie Czarna. Podłączenie do sieci elektrycznej nie jest problemem na żadnym z terenów, doprowadzenie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej bardziej kosztowne może się okazać jedynie w Krzemienicy, w gminie Czarna, a samej kanalizacji w gminie Świlcza. Największe nakłady związane są z podłączeniem terenów do sieci gazowej, której brak na większości terenów, przy czym w gminach Boguchwała, Czarna, Krasne i Rzeszowie jej podłączenie jest utrudnione z powodu odległości od przyłącza. W gminach Czudec, Łańcut, Czarna, Krasne i w Rzeszowie wymagana jest budowa nowych dróg dojazdowych.

Tab. 28. Elementy uzbrojenia wymagające budowy lub podłączenia do potencjalnych stref aktywności gospodarczej w gminach ROF w 2014 r.

Gmina	Numer terenu	Prąd		Wodociąg		Kanalizacja		Gaz		Drogi	
		Przewidywane nakłady inwestycyjne									
		Małe	Duże	Małe	Duże	Małe	Duże	Małe	Duże	Małe	Duże
Boguchwała	5	X		X		X			X		X
Czudec	10	X				X		X			X
Łańcut - gmina	13										X
	40	X			X		X		X		X
	16	X			X		X		X		X
Czarna	6	X			X		X		X		X
	7	X		X		X			X	X	
	8	X		X		X			X	X	
Krasne	11	X		X		X			X		X
	12			X		X		X			
Łańcut - miasto	15	X						X			
	34	X		X		X		X			
Rzeszów	18			X		X		X			
	19			X		X		X			
	20	X		X		X			X	X	
	21	X		X		X			X	X	
	22	X		X		X			X		
Świlcza	28						X	X		X	
Głogów Małopolski	29			X						X	
	36	X			X		X		X		X
	37	X		X			X		X		X
	38	X		X		X			X		X

Źródło: opracowanie własne na podstawie inwentaryzacji.

VI. Wizja rozwoju stref aktywności gospodarczej w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym

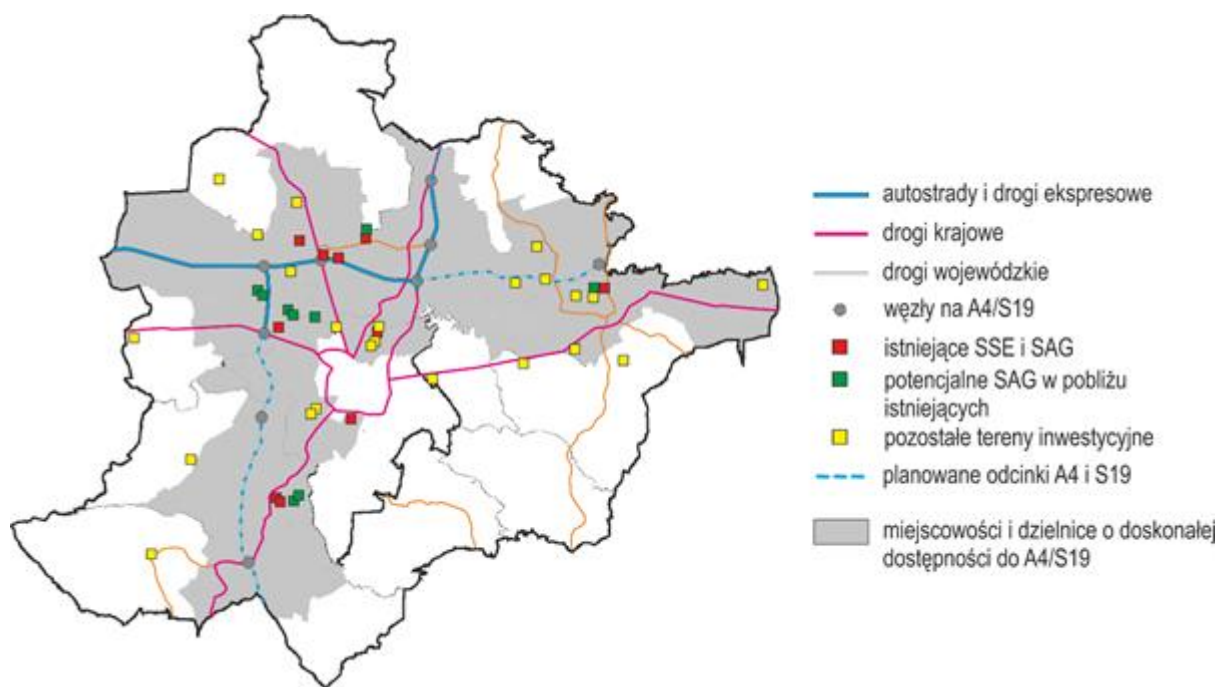
1. DOCELOWY UKŁAD PRZESTRZENNY TERENÓW INWESTYCYJNYCH

Przeprowadzone badania i analizy dotyczące lokalizacji działalności gospodarczej przez inwestorów, a także rozmieszczenie istniejących oraz potencjalnych terenów inwestycyjnych w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym jednoznacznie wskazują na preferencję i koncentrację inwestycji w obszarach o bardzo dobrej dostępności komunikacyjnej. W doskonałej lokalizacji ze względu na układ dróg wyższego rzędu (droga krajowa nr 9, węzeł A4 Rzeszów Północ) i obecność lotniska Rzeszów-Jasionka znajduje się Podkarpacki Park Naukowo-Technologiczny, natomiast wiodące tereny do zagospodarowania przez inwestorów na terenie Parku Naukowo-Technologicznego Rzeszów Dworzysko położone są w bezpośrednim sąsiedztwie linii kolejowej nr 94 oraz węzła komunikacyjnego – skrzyżowania drogi krajowej nr 4, węzła S19 Rzeszów Świlcza oraz węzła A4 Rzeszów Zachód. Są to tereny cieszące się największą popularnością wśród inwestorów, w znacznej części zagospodarowane (PPNT), a także kompleksowo uzbrajane z myślą o szybkim rozpoczęciu działalności przez nowych rezydentów.

Zważywszy na duże powiązanie aktualnych i preferowanych lokalizacji działalności gospodarczej z doskonałą dostępnością komunikacyjną ustala się dwuosiowy obszar rozwoju stref aktywności gospodarczej na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego. Strefą centralną tego układu są tereny (miejscowości), w których znajdują się: Podkarpacki Park Naukowo-Technologiczny w gminach Głogów Małopolski i Trzebownisko oraz Park Naukowo-Technologiczny Rzeszów Dworzysko zlokalizowany w zachodniej części Rzeszowa oraz gminie Świlcza. Pierwszą osią rozwojową dla nowych terenów inwestycyjnych będą miejscowości położone wzdłuż autostrady A4, z preferencją tych zlokalizowanych w pobliżu węzłów na tej drodze – istniejących (Rzeszów Zachód, Rzeszów Wschód) i planowanych (węzeł Łańcut), a także węzłów na drodze S19 (węzeł Jasionka, węzeł Stobierna). Należy również pamiętać, że przez obszary te przebiega także linia kolejowa nr 94, dzięki której istnieje możliwość tworzenia infrastruktury bocznikowej. Oś ta obejmuje następujące gminy: Świlcza, Głogów Małopolski, Trzebownisko, Czarna, miasto Łańcut i gmina Łańcut, a także północne części Rzeszowa (os. Pobitno, Wilkowyja, Załęże). Czas dojazdu samochodem do węzłów autostrad i dróg ekspresowych po zrealizowaniu brakującego odcinka A4 nie powinienem przekraczać 15 minut. Druga oś rozwoju stref aktywności gospodarczej związana jest z przebiegiem drogi ekspresowej S19, który można podzielić na trzy odcinki: obecnie istniejący od węzła na A4 Rzeszów Północ do węzła S19 Rzeszów Świlcza, odcinek w budowie od węzła Rzeszów Świlcza do węzła Rzeszów Południe Kielanówka na S19, a także odcinek projektowany od węzła Rzeszów Południe Kielanówka do granic obszaru funkcjonalnego. Przygotowanie terenów dla inwestorów w tym obszarze powinno uwzględniać różnice w czasie ukończenia inwestycji, która dla tego ostatniego odcinka może być odległa. Doskonała atrakcyjność komunikacyjna dotyczy miejscowości, z których po realizacji brakujących odcinków z łatwością będzie można dojechać do węzłów S19. Z tego względu szczególnie w gminach Świlcza i Boguchwała należy zapewnić wysoką jakość dróg lokalnych, natomiast w tej ostatniej, także ze względu na lokalizację istniejących i potencjalnych terenów inwestycyjnych, powinno się zabiegać o lokalizację dodatkowego węzła na S19 (węzeł Boguchwała), który zdecydowanie poprawiłby atrakcyjność inwestycyjną tego obszaru. Oś druga obejmuje następujące gminy: Świlcza, Boguchwała, Czudec, Lubenia i zachodnia część Rzeszowa (os. Przybyszówka, Zwiężczyca). Dostępność do węzłów S19 w tym obszarze po zrealizowaniu brakujących odcinków nie powinna przekraczać 15 minut.

Zgodnie z przytaczanym we wcześniejszych rozdziałach modelem stref wiodących i uzupełniających za wiodącą strefę dla pierwszej osi uznaje się tereny Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologicznego, natomiast dla drugiej osi tereny Parku Naukowo-Technologicznego Rzeszów Dworzysko. Obecny układ terenów inwestycyjnych może wskazywać na jeszcze jedną wiodącą strefę - tereny w mieście Łańcut, aczkolwiek jej intensywniejszy rozwój nastąpi dopiero po ukończeniu brakującego odcinka A4 wraz z węzłem Łańcut. Ponadto, ponieważ główną funkcją tego miasta jest turystyka i wypoczynek tereny inwestycyjne zlokalizowane na jego

obszarze raczej nie będą związane z kluczowymi inwestorami dla ROF, które miałyby porównywalną rangę ze zlokalizowanymi na północ od Rzeszowa.

Rys. 49. Istniejące i potencjalne strefy aktywności gospodarczej w ROF w obszarach o doskonałej dostępności komunikacyjnej w perspektywie do 2020 r.

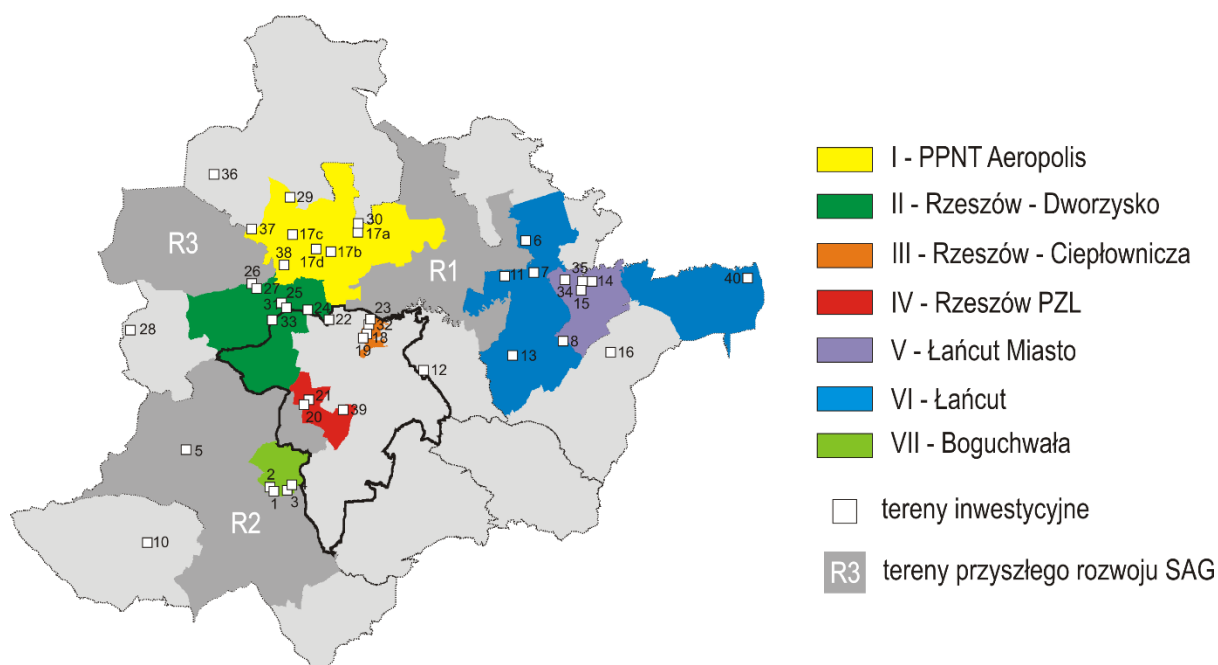
Źródło: opracowanie własne.

W Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym proponuje się utworzenie siedmiu obszarów podwyższonej aktywności gospodarczej (OPAG), które stanowić będą zgrupowania pojedynczych SAG. W tym celu poszczególne strefy obejmujące istniejące i potencjalne tereny inwestycyjne pogrupowano w kompleksy według położenia miejscowości, w których się one znajdują. Przy wyodrębnianiu obszarów uwzględniono ich położenie (w kompleksy łączono działki zlokalizowane w niedalekiej odległości), przystosowanie pod konkretny rodzaj działalności (wyodrębniono tereny zarówno przeznaczone pod działalność usługową, przemysłową, z zakresu wysokich technologii, jak i te przeznaczone pod działalność uciążliwą) oraz dostępność komunikacyjną. Na tej podstawie utworzono sieć obszarów podwyższonej aktywności gospodarczej, w której docelowo każdy przedsiębiorca znajdzie najbardziej optymalną lokalizację dla swojej działalności.

Jak wcześniej wspomniano, koncepcja ta zakłada utworzenie dwóch obszarów wiodących przystosowanych do inwestorów kluczowych: I – Podkarpacki Park Naukowo-Technologiczny Aeropolis oraz II – Park Naukowo-Technologiczny Rzeszów-Dworzysko, głównie prowadzących działalność w zakresie specjalizacji regionalnych (lotnictwo i kosmonautyka, informatyka, telekomunikacja i jakość życia) oraz pięciu stref uzupełniających (III, IV, V, VI, VII) – przeznaczonych dla mniejszych inwestorów, lub tych prowadzących działalność w branżach uzupełniających lub innych. Dodatkowo, wyodrębniono także trzy obszary perspektywiczne dla dalszego rozwoju obszarów podwyższonej aktywności gospodarczej w bardziej odległej przyszłości (R1, R2, R3). Taki sposób tworzenia stref aktywności gospodarczej w dużym stopniu ułatwi ich promocję i zarządzanie, a tym samym zwiększy szanse na pozyskanie inwestorów. Na podstawie szczegółowej inwentaryzacji zasobów gruntów wyodrębniono następujące obszary podwyższonej aktywności gospodarczej stanowiących potencjał rozwojowy Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego w perspektywie do 2020 r.:

- a. OPAG I - PPNT AEROPOLIS o powierzchni 270 ha na terenie miejscowości: Tajęcina, Jasionka, Zaczernie, Rudna Mała, Lipie, Wola Cicha, Zabajka i docelowej specjalizacji: lotnictwo i kosmonautyka, elektroniczny, IT, biotechnologia, tworzywa sztuczne.

- b. OPAG II – PNT Rzeszów Dworzysko o powierzchni 235 ha na terenie miejscowości: Rudna Wielka, Pogwizdów Nowy, Świlcza, Miłocin, Rzeszów Przybyszówka II, Rzeszów Baranówka i docelowej specjalizacji: lotnictwo i kosmonautyka, przemysł wysokich technologii, centra logistyczne i dystrybucyjne.
- c. OPAG III – Rzeszów Ciepłownicza o powierzchni ponad 21 ha na terenie dzielnicy Rzeszowa Pobitno i docelowej specjalizacji: wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę, gospodarowanie ściekami i odpadami, przemysł uciążliwy.
- d. OPAG IV – Rzeszów PZL o powierzchni 14,3 ha na terenie dzielnicy Rzeszowa Zwiężczyca i docelowej specjalizacji: przemysł elektromaszynowy, przetwórstwo przemysłowe – przemysł ciężki (nie uciążliwy),
- e. OPAG V – Łańcut Miasto o powierzchni 19,7 ha na terenie miasta Łańcut i docelowej specjalizacji: przemysł spożywczy, odzieżowy, chemiczny, handel i usługi
- f. OPAG VI – Łańcut o powierzchni 45 ha na terenie miejscowości Czarna, Palikówka, Krzemienica, Kraczkowa oraz Rogóźno i docelowej specjalizacji: turystyka i rekreacja, hotelarstwo, gastronomia, produkcja rzemieślnicza
- g. OPAG VII - Boguchwała o powierzchni 43 ha na terenie miasta Boguchwała i docelowej specjalizacji: usługi i produkcja w zakresie nowych technologii, przemysł elektromaszynowy

Rys. 50. Docelowa sieć obszarów podwyższonej aktywności gospodarczej do 2020 r. oraz terenów rozwoju SAG po 2020 r. na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego

Źródło: opracowanie własne.

Na terenie ROF wyróżniono także tereny przyszłego rozwoju SAG, gdzie gminy nie planują obecnie przeznaczenia terenów pod działalność gospodarczą. Niemniej jednak, obszary te są równie atrakcyjne pod względem dostępności do autostrad i dróg ekspresowych, że w perspektywie po 2020 r. z powodzeniem mogłyby się wkomponować w docelową sieć obszarów podwyższonej aktywności gospodarczej, a do roku 2020 r. sugeruje się podejmowanie działań przygotowawczych mających na celu przede wszystkim pozyskiwanie gruntów i tworzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Największym potencjałem cechuje się obszar R1 położona głównie na terenie gmin Trzebownisko, Czarna i Krasne, która stanowiłaby rozszerzenie strefy PPNT Aeropolis w kierunku wschodnim wykorzystując bardzo krótki czas dojazdu do węzła Rzeszów Wschód na A4 oraz węzłów Rzeszów Jasionka i Stobierna na S19. Strefa R3 korzysta z kolei z sąsiedztwa z obszarem Rzeszów-Dworzysko i również posiada bardzo dobrą dostępność do węzła A4 Rzeszów Północ, która jednak maleje w kierunku zachodnim, jako że następny węzeł tej drogi znajduje się dopiero w odległym o ok. 20 km. w Sędziszowie Małopolskim. Z kolei rozległy obszar R2 w południowej części ROF ma szansę stać się kolejnym

obszarem podwyższonej aktywności gospodarczej, przy czym rozwój SAG w północnej części tego obszaru w pobliżu węzła S19 Rzeszów Południe Kielanówka rozwój SAG powinien być stymulowany jeszcze przed rokiem 2020 r., natomiast południowa część dopiero po rozpoczęciu budowy dalszego ciągu tej drogi i poznaniu daty oddania do użytkowania odcinka do węzła Babica lub węzła Boguchwała.

2. ROZWÓJ PRZESTRZENNY OBSZRÓW PODWYŻSZONEJ AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ

2.1. OBSZAR PODWYŻSZONEJ AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ I – PPNT – AEROPOLIS

Obszary I i II obejmują najatrakcyjniejsze zasoby terenów inwestycyjnych nie tylko w obrębie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, ale również na terenie całego województwa podkarpackiego. OPAG I to Podkarpacki Park Naukowo Technologiczny Aeropolis, który stanowią tereny zlokalizowane na północ od Rzeszowa w obrębie gminy Głogów Małopolski i Trzebownisko. Inicjatywa powołania Parku powstała w 2003 roku. Pierwszy etap (utworzenie) budowy zrealizowano w latach 2004-2006, natomiast II etap (rozbudowa) w okresie 2008-2013. W ramach pierwszej inwestycji przygotowano tereny S1, S2 i S3 (Preinkubator Akademicki), natomiast rozbudowa dotyczyła terenu S1-3 oraz budowy Inkubatora Technologicznego.

Obecnie wszystkie trzy strefy (S1, S2 i S1-3) w całości włączone są do SSE Euro-Park Mielec (tereny nr 17a, 17b i 17c). Strefy S1 i S2 w dużym stopniu są już wykorzystane, wolne tereny znajdują się jeszcze w strefie S1-3. Jest to jednak obszar o bardzo atrakcyjnej lokalizacji i dodatkowo niemal kompleksowo uzbrojony, dlatego pozyskanie inwestorów w tym przypadku jest jedynie kwestią czasu.

Dodatkowo w obręb OPAG I włączono SAG pomiędzy strefą S2 i S1-3 w Rogoźnicy (17d), który niemal w całości jest zagospodarowany oraz obszar nr 30 zlokalizowany na zachód od strefy S1 (nr 30). Jest to atrakcyjny teren o powierzchni 22,9 ha w miejscowości Tajęcina, który poprzez kompleksowe uzbrojenie może stać się rezerwą dla wyczerpujących się terenów PPNT. Tereny nr 29, 37 i 38 położone w miejscowościach Rogoźnica, Budy Głogowskie, Lipie i Zabajka stanowią zaplecze dla PPNT jednak wymagają dużych nakładów finansowych związanych z ich przystosowaniem do prowadzenia działalności gospodarczej.

Potencjał I OPAG stanowi prawie 270 ha gruntu, z czego do zagospodarowania jest ponad połowa tego obszaru – w znacznej części wymagająca jednak dalszego uzbrojenia. Atrakcyjność terenów tych terenów powinna zostać uzupełniona o dodatkowe powierzchnie biurowe, laboratoryjne i usługowe.

Nr	Gmina miejscowość adres	Nr działek powierzchnia	Status	Zagospodarowanie powierzchnia			Przyczyny nie wykorzystania terenów
				Zagospodarowana	w trakcie zag.	tereny wolne	
17a	Trzebownisko; Jasionka-Tajęcina	b.d. 92 ha	S1 - 2003 r. SSE (2008-2009)	12 działek – zagospodarowane – Inkubator w całości zagospodarowany	2 działki – firmy prowadzą inwestycje 4 działki – teren wykupiony	3 działki – tereny wolne (6,7 ha)	-
17 b	Trzebownisko/ Głogów Małopolski; Jasionka - Rudna Mała, Zaczernie	b.d. 48 ha	S1-3 - 2003 r. SSE (MPZP)	brak	2 działki – tereny wykupione 3 działki – wszczęta procedura SSE	20 działek – wolne tereny (33 ha)	Tereny stosunkowo niedawno przygotowane do prowadzenia działalności gospodarczej
17 c	Głogów Małopolski; Rogoźnica-Wola Cicha	b.d. 47,71 ha	S2 - 2003 r. SSE (2008)	16 działek zagospodarowanych – firmy prowadzą działalność	1 działka – trwa proces inwestycyjny 2 działki – teren wykupiony	brak	-
17 d	Głogów Małopolski; Rudna Mała	2133,2135, 2136, 453-475,3057 ok. 60 ha	Pomiędzy S2, a S1-3, (SAG – rok – b.d.)	W całości zagospodarowane (ocena wizualna)	b.d.	b.d.	-
30	Trzebownisko; Tajęcina	b.d. 22,9 ha	Na zachód od strefy S-1 opracowany projekt	-	-	100%	Brak MPZP, brak kompleksowego uzbrojenia gruntu, tereny o średnio atrakcyjnej lokalizacji

			uzbrojenia terenu				
29	Głogów Małopolski; Zabajka	635/2 6 ha	Brak	-	-	100%	Brak MPZP, słaba promocja terenu, bliskie sąsiedztwo konkurencyjnej strefy S1-3
37	Głogów Małopolski; Budy Glogowskie, Lipie	4112, 9 49,05 ha	Brak	-	-	100%	Brak MPZP, grunty nieuzbrojone, o mało atrakcyjnej lokalizacji, słaba dostępność komunikacyjna
38	Głogów Małopolski; Rogoźnica	1012/6; 1012/10; 1013/5 19,49 ha	Brak (MPZP w opracowaniu)	-	-	100%	Grunty nieuzbrojone, o średnio atrakcyjnej lokalizacji, słaba dostępność komunikacyjna

Nr	Gmina miejscowość adres	Nr działek, powierzchnia	Forma własności	Uzbrojenie	MPZP	Propozycje działań
17a	Trzebowniko; Jasionka-Tajęcina	b.d. 92 ha	Przedsiębiorstwa działające, Gmina Trzebowniko	Teren kompleksowo uzbrojony	Przeznaczona do prowadzenia działalności w szeroko pojętej branży lotniczej oraz w przemyśle elektromaszynowym, elektronicznym i informatycznym. Naukową bazą dla tych branż jest Politechnika Rzeszowska	Promocja
17 b	Trzebowniko/ Głogów Małopolski; Jasionka -Rudna Mała, Zaczernie	b.d. 48 ha	Województwo Podkarpackie		Strefa inwestowania i prowadzenia działalności gospodarczej w szeroko pojętej branży innowacyjnej.	Promocja
17 c	Głogów Małopolski; Rogoźnica-Wola Cicha	b.d. 47,71 ha	Przedsiębiorstwa działające		W tej strefie lokalizują się firmy mniej zaawansowane technologicznie z branż: chemicznej, tworzyw sztucznych, biotechnologii oraz firm dystrybucyjnych.	-
17 d	Głogów Małopolski; Rudna Mała	2133,2135, 2136, 453-475,3057 ok. 60 ha	Przedsiębiorstwa działające			-
30	Trzebowniko; Tajęcina	b.d. 22,9 ha	Gmina Trzebowniko	Teren o średnim stopniu uzbrojenia	Na zachód od strefy S-1 opracowany projekt uzbrojenia	Opracowanie i uchwalenie MPZP, kompleksowe uzbrojenie terenu, działania promocyjne
29	Głogów Małopolski; Zabajka	635/2 6 ha	Fabryka mebli Meblosystem	Teren o wysokim stopniu uzbrojenia	-	Opracowanie i uchwalenie MPZP, doprowadzenie wodociągu, działania promocyjne
37	Głogów Małopolski; Budy Glogowskie, Lipie	4112 9 49,05 ha	Gmina Głogów Małopolski	Teren nieuzbrojony	-	Opracowanie i uchwalenie MPZP, kompleksowe uzbrojenie terenu, działania promocyjne
38	Głogów Małopolski; Rogoźnica	1012/6; 1012/10; 1013/5 19,49 ha	Gmina Głogów Małopolski		-	Kompleksowe uzbrojenie terenu, działania promocyjne

2.2. OBSZAR PODWYŻSZONEJ AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ II – RZESZÓW-DWORZYSKO

Drugim najbardziej atrakcyjnym kompleksem terenów inwestycyjnych w obrębie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego jest Park Naukowo-Technologiczny Rzeszów – Dworzysko, zlokalizowany na południe od OPAG I. Teren ten będzie docelowo największym kompleksem terenów inwestycyjnych w Polsce Południowo-Wschodniej liczącym prawie 450 ha, zlokalizowanych w granicach administracyjnych gmin Świlcza, Głogów Małopolski i Rzeszów.

Centralna, najatrakcyjniejsza część „Dworzyska” to 84,1 ha teren (będącego własnością powiatu rzeszowskiego), który w znacznej części jest już kompleksowo uzbrojony w infrastrukturę techniczną (59,2 ha). Do września 2015

roku planowane jest uzbrojenie pozostałych gruntów (25,9 ha) oraz budowa farmy ogniw fotowoltaicznych, produkujących energię elektryczną dla potrzeb Parku. W grudniu 2014 roku cały ten obszar został włączony do SSE Euro-Park Mielec (nr 24).

W niemal bezpośrednim sąsiedztwie tej strefy znajdują się kolejne tereny inwestycyjne o powierzchni 24 ha, które od 2010 roku objęte są przywilejami Mieleckiej SSE (nr 31). Od północy graniczy z nimi ponad 17 ha obszar będący własnością spółek Red 1 i Red 2 należących do Vispro T. Wapiński i Z Sobieszcański Sp. J (nr 33). Pozostałe nieruchomości tworzące OPAG II to rozległe tereny w gminie Świlcza (nr 25, 26 i 27), które charakteryzują się wysokim stopniem uzbrojenia oraz teren nr 22, znajdujący się w Rzeszowie w pobliżu ul. Warszawskiej.

Największym atutem OPAG II – Dworzysko jest doskonałe położenie na skrzyżowaniu głównych szlaków komunikacyjnych, w pobliżu autostrady A4 i drogi ekspresowej S19. Dodatkowo tereny sąsiadują z magistralą kolejową E30 i położone są kilka kilometrów od lotniska. Ze względu na znaczne zainteresowanie wynajmem kompleksów i powierzchni biurowych, laboratoryjnych i usługowych przez mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa sugeruje się działania inwestycyjne zmierzające do budowy tego typu obiektów.

Nr	Gmina miejscowość adres	Nr działek powierzchnia	Status	Zagospodarowanie powierzchnia			Przyczyny nie wykorzystania terenów
				Zagospodarowana	w trakcie zag.	tereny wolne	
31	Rzeszów, os. Przybyszówka	5931/3, 5932/5, 5931/1, 5932/3, 5934/39, 5937/1 24 ha	SSE – 2010 (MPZP)	6,5 ha	-	17,56 ha	Duże zainteresowanie terenami inwestycyjnymi – kompleks w końcowej fazie realizacji inwestycji infrastrukturalnych – napływ inwestorów kwestią czasu
24	Głogów Małopolski, Rzeszów (Dworzysko) Pogwizdów Nowy, Miłocin, os. Przybyszówka	994, 995, 996, 997, 5964/1-2, 356/20, 84,1 ha	SSE – (2.12. 2014) MPZP	-	-	100%	
25	Świlcza	4759/5, 4759/7 55 ha	MPZP	-	-	100%	Słaba promocja
26	Świlcza	1079/1-4; 30,5 ha	MPZP	-	-	100%	Słaba promocja
27	Świlcza, Rudna Wielka	2068/1, 1378/3 17,2 ha	MPZP	-	-	100%	Słaba promocja
33	Rzeszów (Dworzysko II)	5958/1-2, 5941-3, 585, 406/1, 5940 17,36 ha	MPZP	-	-	100%	Brak kompleksowego uzbrojenia terenu, słaba promocja
22	Rzeszów, ul. Warszawska (P10)	b.d. 6,99 ha	MPZP	ok. 30%	-	ok. 70%	Słaba promocja

Nr	Gmina miejscowość adres	Nr działek, powierzchnia	Forma własności	Uzbrojenie	MPZP	Propozycje działań
31	Rzeszów, os. Przybyszówka	5931/3, 5932/5, 5931/1, 5932/3, 5934/39, 937/1 24 ha	Agencja Nieruchomości Rolnych	Teren kompleksowo uzbrojony	przemysł, centra logistyczne, składy, magazyny, usługi komercyjne, obiekty handlowe - ok. 107,1 ha (ok. 74% powierzchni planu), usługi publiczne - ok. 2,0 ha, komunikacja i zieleń urządzone (pozostała część terenu). Plan dopuszcza lokalizację obiektów handlowych powyżej 2000 mkw. powierzchni sprzedażowej.	Działania promocyjne
24	Głogów Małopolski, Rzeszów (Dworzysko) Pogwizdów Nowy, Miłocin, os. Przybyszówka	994, 995, 996, 997, 5964/1-2, 356/20, 84,1 ha	Starostwo Powiatu Rzeszowskiego			
25	Świlcza	47595/5, 759/7 55 ha	Agencja Nieruchomości Rolnych			
26	Świlcza	1079/1-4 30,5 ha	Gmina Świlcza			
27	Świlcza, Rudna Wielka	2068/1, 1378/3; 17,2 ha	Gmina Świlcza	Teren o wysokim stopniu uzbrojenia	Teren pod działalność inwestycyjną, przemysłową	
33	Rzeszów (Dworzysko II)	5958/1-2, 5941/1-3, 585, 406/1, 5940 17,36 ha	T.WAPIŃSKI Z. SOBIESZCAŃSKI SP.J.	Teren do dalszego uzbrojenia	Teren przeznaczony pod przemysł, składy magazyny, usługi komercyjne z dopuszczeniem obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m ²	Kompleksowe uzbrojenie terenów inwestycyjnych, działania promocyjne
22	Rzeszów, ul. Warszawska (P10)	b.d. 6,99 ha	Osoba prywatna	Teren o średnim stopniu uzbrojenia	teren przeznaczony jest pod usługi lub produkcję	

2.3. OBSZAR PODWYŻSZONEJ AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ III – RZESZÓW CIEPŁOWNICZA

Przy ulicy Ciepłowniczej w Rzeszowie zlokalizowanych jest kilka terenów inwestycyjnych przeznaczonych głównie pod przemysł. Najatrakcyjniejszym z nich jest prawie 9 ha obszar, który 13 sierpnia 2013 roku decyzją Rady Ministrów został objęty przywilejami Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec (nr 32). W bezpośrednim sąsiedztwie tego terenu, przy końcu ul. Ciepłowniczej, na zachód od Elektrowni Rzeszów zlokalizowany jest teren o powierzchni ponad 6 ha (23). Tereny bezpośrednio ze sobą graniczą dlatego istnieje możliwość zagospodarowania tych nieruchomości jako jedna całość. Dodatkowo istnieje dogodna ewentualność przedłużenia bocznic kolejowej na przedmiotowy teren, która znajduje się w odległości 0,2 km od terenu inwestycyjnego. W niedalekim sąsiedztwie wspomnianych terenów, na zachód od Elektrociepłowni Rzeszów i na południe od oczyszczalni ścieków znajduje się kolejny teren inwestycyjny o powierzchni 3,48 ha (nr 18). Obszar podzielony jest na dwie części, między którymi znajduje się betoniarnia firmy Resbeton. Kolejny teren w tej lokalizacji to nieruchomość oznaczona nr 19, o powierzchni 2,4 ha.

Wszystkie te nieruchomości są niezabudowane, jednak zlokalizowane w obrębie zabudowy miejskiej – głównie przemysłowej. W związku z tym pomimo, że nie są one w pełni uzbrojone i wymagają lokalnych inwestycji infrastrukturalnych, nie wpływa to na obniżenie ich atrakcyjności ponieważ media zazwyczaj są doprowadzone do działek sąsiednich, co oznacza łatwą możliwość ich przyłączenia do infrastruktury technicznej. Wszystkie te nieruchomości położone są na terasie nadzalewowej Wisłoka, jednak nie są narażone na zalewanie wodami powodziowymi. Są to tereny płaskie, charakteryzujące się korzystnymi warunkami gruntowymi.

W odległości ok. 1 km na południe od terenów przebiegać będzie tzw. „mała obwodnica północna Rzeszowa”, którą już zrealizowano na odcinku pomiędzy ulicami Lwowską i Rzecha z wiaduktem nad magistralą kolejową. Arteria prowadzi już obecnie ciężarowy ruch tranzytowy. Zarówno północna ulica główna, jak i mała obwodnica północna Rzeszowa łączyć będą ulice: Krakowską (droga międzynarodowa nr E 40 kierunek Kraków), Warszawską (droga międzynarodowa nr E 371 kierunek Warszawa, Radom), Lubelską (droga krajowa nr 19 kierunek Lublin), Ciepłowniczą, Załęską i Lwowską (droga międzynarodowa nr E 40 kierunek Ukraina). Planowane inwestycje drogowe w znacznym stopniu przyczynią się do poprawy dostępności terenów inwestycyjnych zlokalizowanych przy ul. Ciepłowniczej.

Nr	Gmina miejscowość adres	Nr działek powierzchnia	status	Zagospodarowanie powierzchnia			Przyczyny nie wykorzystania terenów
				Zagospodarowana	w trakcie zag.	tereny wolne	
32	Rzeszów, ul. Ciepłownicza (fragment P2)	114/2, 115/2, 141/2, 144/2, 145, 146/2, 147, 148/2, 150/2, 151/2, 152/2, 153/2, 154/2, 155/2, 156/2, 157/2, 158/4, 159/2, 160/2, 163/2, 164, 165/2, 166/2, 167/2, 168/2, 170/2, 173/2, 174/2, 175/2, 180, 181, 184, 280, 285, 286, 291, 292, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309 8,84 ha	SSE – 2013 (MPZP)	-	-	100%	Liczne rozbieżności w informacjach na temat terenów prezentowanych na stronach www – niespójna polityka promocyjna, brak danych na temat terenu na stronie internetowej Rzeszowa
23	Rzeszów, ul. Ciepłownicza (P2)	b.d. 6,6 ha	MPZP	-	-	100%	Brak kompleksowego uzbrojenia terenu, słaba promocja
18	Rzeszów, ul. Ciepłownicza (P3)	b.d. 3,48 ha	MPZP (planowana SSE)	-	-	100%	
19	Rzeszów, ul. Ciepłownicza (P4)	b.d. 2,4 ha	MPZP	-	-	100%	

Nr	Gmina miejscowość adres	Nr działek, powierzchnia	Forma własności	Uzbrojenie	MPZP	Propozycje działań
32	Rzeszów, ul. Ciepłownicza (fragment P2)	114/2, 115/2, 141/2, 144/2, 145, 146/2, 147, 148/2, 150/2, 151/2, 152/2, 153/2, 154/2, 155/2, 156/2, 157/2, 158/4,	Gmina Rzeszów - 70%, własność prywatna – 25%,	Teren o średnim stopniu uzbrojenia	Zabudowa produkcyjna, składy magazyny, zabudowa usługowa	Spójna polityka informacyjna i promocyjna

		159/2, 160/2, 163/2, 164, 165/2, 166/2, 167/2, 168/2, 170/2, 173/2, 174/2, 175/2, 180, 181, 184, 280, 285, 286, 291, 292, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309; 8,84 ha	Skarb Państwa - 5%			
23	Rzeszów, ul. Ciepłownicza (P2)	b.d. 6,6 ha		Teren do dalszego uzbrojenia		Kompleksowe uzbrojenie terenu, działania promocyjne
18	Rzeszów, ul. Ciepłownicza (P3)	b.d. 3,48 ha	Gmina Rzeszów – 60%, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji – 40%	Teren o wysokim stopniu uzbrojenia	Teren przeznaczony pod infrastrukturę techniczną, kanalizacyjną i gospodarowanie odpadami, zabudowę produkcyjną, składy, magazyny i zabudowę usługową	Działania promocyjne
19	Rzeszów, ul. Ciepłownicza (P4)	b.d. 2,4 ha			Teren przeznaczony pod zabudowę produkcyjną, składy, magazyny i zabudowę usługową	

2.4. OBSZAR PODWYŻSZONEJ AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ IV – RZESZÓW PZL

Czwarty Obszar Podwyższonej Aktywności Gospodarczej, który wyróżniono w Koncepcji stanowią tereny zlokalizowane przy ulicy Przemysłowej i Hetmańskiej w Rzeszowie. Są to trzy kompleksy o łącznej powierzchni ponad 14 ha. Przy ul. Hetmańskiej w 2010 roku utworzono podstrefę Mieleckiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, a już rok później 15 grudnia 2011 r. odbyło się uroczyste rozpoczęcie produkcji w nowym zakładzie Hamilton Sundstrand Poland w Rzeszowie na terenie WSK PZL Rzeszów. Firma Hamilton Sundstrand Poland specjalizuje się w budowie silników do podzespołów używanych w samolotach. W nowym centrum projektowane są podzespoły i elementy pomocniczych silników lotniczych. Inwestor zajął powierzchnię ponad 1 ha i zatrudnia ok. 300 osób. Koszt tej inwestycji to ponad 100 mln zł. Pozostałe tereny należące do OPAG IV to dwa sąsiadujące ze sobą tereny przy ul. Przemysłowej i Energetycznej (nr 20 i 21). Są to grunty niezabudowane przeznaczone do dalszego uzbrojenia. W perspektywie dogodniejszy dojazd do terenów inwestycyjnych możliwy będzie również poprzez ok. 200-metrowy odcinek projektowanej ulicy lokalnej od ul. Przemysłowej. W odległości ok. 0,5 km od skrzyżowania z ul. Energetyczną, ul. Przemysłowa krzyżuje się z al. Batalionów Chłopskich, którą przebiegają wspólnie dwie drogi międzynarodowe: droga krajowa nr 4 i droga krajowa nr 19. Od strony zachodniej projektowana jest ulica zbiorcza, która przebiegać będzie przez całe miasto na kierunku północ-południe (arteria jest już w dużej części wykonana - ulice: Obrońców Poczty Gdańskiej, Ofiar Katynia, Kotuli). W bezpośrednim sąsiedztwie terenów znajduje się fabryka Zelmer i obiekt handlowy firmy BOZ, nieco dalej fabryka Valeant - ICN Polfa Rzeszów.

Nr	Gmina miejscowość adres	Nr działek powierzchnia	status	Zagospodarowanie powierzchni			Przyczyny nie wykorzystania terenów
				Zagospodarowana	w trakcie zag.	tereny wolne	
39	Rzeszów, ul. Hetmańska	b.d. ok. 1,2 ha	SSE – 2010 (MPZP)	1 ha	-	-	Brak informacji o ofercie, deficyt wolnej przestrzeni (sąsiedztwo zabudowy przemysłowej i miejskiej)
20	Rzeszów, ul. Przemysłowa (P5)	b.d. 10,45 ha	MPZP	-	-	100%	Brak kompleksowego uzbrojenia terenu, słaba promocja
21	Rzeszów, ul. Przemysłowa i ul. Energetyczna (P6)	b.d. 2,7 ha	MPZP (w przygotowaniu)	-	-	100%	Brak kompleksowego uzbrojenia terenu, słaba promocja

Nr	Gmina miejscowość adres	Nr działek powierzchnia	Forma własności	Uzbrojenie	MPZP	Propozycje działań
39	Rzeszów, ul. Hetmańska	b.d. ok. 1,2 ha	b.d.	Teren kompleksowy o uzbrojony	Działalność produkcyjna, składy i magazyny	Spójne działania informacyjne i promocyjne

20	Rzeszów, ul. Przemysłowa (P5)	b.d 10,45 ha	Gmina Rzeszów	Teren do dalszego uzbrojenia	Przeznaczenie pod produkcję, logistykę i usługi komercyjne, z ewentualnym dopuszczeniem wielkopowierzchniowych obiektów handlowych	Kompleksowe uzbrojenie terenów inwestycyjnych, działania promocyjne
21	Rzeszów, ul. Przemysłowa i ul. Energetyczna (P6)	b.d. 2,7 ha	Osoba prywatna	Teren do dalszego uzbrojenia		

2.5. OBSZAR PODWYŻSZONEJ AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ V – ŁAŃCUT MIASTO

W skład Obszaru Podwyższonej Aktywności Gospodarczej V wchodzi teren inwestycyjny zlokalizowany w obrębie miasta Łańcut przy ulicach Podzwierzyniec i Polna. Jest to jeden z najmniejszych kompleksów inwestycyjnych wyodrębnionych na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego – zajmuje prawie 20 ha – jednak będzie wspomagany terenami należącymi do OPAG VI, a działalność prowadzona w obu kompleksach będzie silnie ze sobą powiązana.

Najatrakcyjniejszym terenem OPAG V jest nieruchomość położona w przemysłowej dzielnicy Łańcuta, przy ulicy Podzwierzyniec (nr 14). Jest to podstrefa Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec. W ramach projektu „Przygotowanie infrastruktury terenów inwestycyjnych szansą dla rozwoju Łańcuta”, otrzymano dofinansowanie w kwocie ponad 4,6 mln. zł. z Programu Rozwój Polski Wschodniej na przygotowanie terenów głównie pod względem infrastrukturalnym. Aktualnie Łańcucka podstrefa SSE jest już częściowo zagospodarowana. Na południe od tego obszaru, również przy ulicy Podzwierzyniec zlokalizowane są tereny inwestycyjne o łącznej powierzchni 0,91 ha (nr 35). Pozostałe grunty przy ul. Polnej (nr 15 i 34) zlokalizowane są w południowej i zachodniej części miasta.

Atutem powyższych terenów inwestycyjnych jest uregulowany i bardzo korzystny pod względem procesu inwestycyjnego status własnościowy gruntów – wszystkie nieruchomości są własnością komunalną. Jednocześnie wadą jest brak aktualnie obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. W Łańcutie odczuwalny jest brak powierzchni biurowych do zagospodarowania przez małe i średnie przedsiębiorstwa.

Nr	Gmina miejscowość adres	Nr działek powierzchnia	Status	Zagospodarowanie powierzchni			Przyczyny nie wykorzystania terenów
				Zagospodarowana	w trakcie zag.	tereny wolne	
14	Łańcut miasto, ul. Podzwierzyniec	809/8-11, 811/8-9, 809/13-16, 809/18-19, 855/18-9 8,78 ha	SSE (SUIKPZ)	-	-	100%	Brak MPZP, brak autostrady A4 i węzła Łańcut
15	Łańcut miasto, ul. Polna	1665/2 0,81 ha	Brak (SUIKPZ)	-	-	100%	Brak MPZP, brak autostrady A4 i węzła Łańcut
34	Łańcut miasto, ul. Polna	5203, 5787 9,2 ha	Brak	-	-	100%	Brak MPZP, brak autostrady A4 i węzła Łańcut
35	Łańcut miasto, ul. Podzwierzyniec	880/9, 880/11 0,91 ha	Brak (SUIKPZ)	-	-	100%	Brak MPZP, brak autostrady A4 i węzła Łańcut

Nr	Gmina miejscowość adres	Nr działek powierzchnia	Forma własności	Uzbrojenie	MPZP	Propozycje działań
14	Łańcut miasto, ul. Podzwierzyniec	809/8-11, 811/8-9, 809/13-16, 809/18-19, 855/18-9 8,78 ha	Gmina Miejska Łańcut	Teren o wysokim stopniu uzbrojenia	-	Działania promocyjne
15	Łańcut miasto, ul. Polna	1665/2 0,81 ha		Teren do dalszego uzbrojenia	-	Opracowanie i uchwalenie MPZP, promocja terenu
34	Łańcut miasto, ul. Polna	5203, 5787 9,2 ha		Teren o wysokim stopniu uzbrojenia	-	Opracowanie i uchwalenie MPZP, kompleksowe uzbrojenie terenu, promocja
35	Łańcut miasto, ul. Podzwierzyniec	880/9, 880/11 0,91 ha		Teren o wysokim stopniu uzbrojenia	-	Opracowanie i uchwalenie MPZP, promocja terenu

2.6. OBSZAR PODWYŻSZONEJ AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ VI – ŁAŃCUT

Przedsiębiorstwa lokalizujące się w Obszarze Podwyższonej Aktywności Gospodarczej VI – Łańcut (gminy wiejska Łańcut, Krasne, Czarna) będą stanowiły uzupełnienie strefy centralnej Łańcut I. W związku z tym, że

w mieście Łańcut tereny inwestycyjne pod względem powierzchni są niewielkie konieczne jest przygotowanie zaplecza dla terenochłonnych inwestycji, w niewielkiej odległości od miasta o korzystnej dostępności komunikacyjnej (węzeł A4 Łańcut).

W skład strefy Łańcut wchodzi 5 terenów inwestycyjnych. Trzy z nich zlokalizowane są w miejscowości Czarna i Krzemienica w gminie Czarna. Łączna powierzchnia tych nieruchomości wynosi prawie 15 ha, z czego 10 jest własnością gminy i posiada aktualny miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (nr 7 i 8). Mankamentem wszystkich nieruchomości jest słaby stopień ich uzbrojenia. Konieczne jest zatem doinwestowanie terenów w niezbędną do prowadzenia działalności gospodarczej media.

Teren inwestycyjny w gminie Krasne, w miejscowości Palikówka (nr 11) to jedna działka o powierzchni 10,5 ha, będąca własnością komunalną. Teren jest atrakcyjny ze względu na swoją lokalizację i wielkość, jednak nie posiada aktualnego MPZP i dodatkowo jest nieuzbrojony. W miejscowości Kraczkowa (gmina wiejska Łańcut) znajduje się teren inwestycyjny o powierzchni 5 ha, będący własnością osób prywatnych. Zaletą tego obszaru jest wysoki stopień uzbrojenia działek oraz względnie atrakcyjna lokalizacja.

Nr	Gmina miejscowość adres	Nr działek powierzchnia	Status	Zagospodarowanie powierzchni			Przyczyny nie wykorzystania terenów
				Zagospodarowana	w trakcie zag.	tereny wolne	
7	Czarna	1838/12, 1838/15, 1838/17-22, 1838/32-35, 1838/38 12,5 ha	MPZP	-	-	100%	Brak kompleksowego uzbrojenia terenu, brak autostrady A4 i węzła Łańcut, słaba promocja
8	Czarna, Krzemienica	3352/29-33 8 ha	MPZP	-	-	100%	
11	Krasne, Palikówka	489/5 10,53 ha	Brak	-	-	100%	Brak kompleksowego uzbrojenia terenu, brak MPZP, słaba dostępność komunikacyjna, słaba promocja
13	Łańcut (gmina), Kraczkowa	476/1-3, 479, 482/2, 483, 1077/1-3, 1065-66, 1078/1-2, 1076, 1079, 1091, 1098-99 5 ha	Brak	-	-	100%	Brak MPZP, tereny o średnio atrakcyjnej lokalizacji, słaba dostępność komunikacyjna, słaba promocja
40	Łańcut (gmina), Rogóżno	1494/3, 1492, 1490, 1488, 10,94 ha	Brak	-	-	100%	Brak MPZP, teren nieuzbrojony, słaba promocja

Nr	Gmina miejscowość adres	Nr działek powierzchnia	Forma własności	Uzbrojenie	MPZP	Propozycje działań
7	Czarna	1838/12, 1838/15, 1838/17-22, 1838/32-35, 1838/38 12,5 ha	Gmina Czarna	Teren do dalszego uzbrojenia	Zabudowa usługowa i obiekty produkcyjne	Poprawa dostępności komunikacyjnej, kompleksowe uzbrojenie terenów inwestycyjnych, działania promocyjne
8	Czarna, Krzemienica	3352/29-33 8 ha			Budownictwo usługowo-komercyjne i produkcyjno-usługowe	
11	Krasne, Palikówka	489/5 10,53 ha	Gmina Krasne	Teren nieuzbrojony	-	Opracowanie i uchwalenie MPZP, poprawa dostępności komunikacyjnej, kompleksowe uzbrojenie terenów inwestycyjnych, działania promocyjne
13	Łańcut (gmina), Kraczkowa	476/1-3, 479, 482/2, 483, 1077/1-3, 1065-66, 1078/1-2, 1076, 1079, 1091, 1098-99 5 ha	Osoby prywatne	Teren o wysokim stopniu uzbrojenia	-	Opracowanie i uchwalenie MPZP, poprawa dostępności komunikacyjnej, działania promocyjne
40	Łańcut (gmina), Rogóżno	1494/3, 1492, 1490, 1488, 10,94 ha	Gmina Łańcut	Teren nieuzbrojony	-	Opracowanie i uchwalenie MPZP, kompleksowe uzbrojenie terenów inwestycyjnych, działania promocyjne

2.7. OBSZAR PODWYŻSZONEJ AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ VII – BOGUCHWAŁA

Tereny inwestycyjne w Boguchwale stanowią bardzo zwarty obszar będący uzupełnieniem całej sieci kompleksów inwestycyjnych Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego. W skład tego obszaru wchodzi 4 nieruchomości, spośród których dwie należą do Krakowskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (nr 1 i 2). Pozostałe dwie nieruchomości (nr 3 i 4) planowane są do włączenia w obręb SSE. Ulgi podatkowe dla inwestorów podnoszą atrakcyjność terenów, podobnie jak dobra dostępność komunikacyjna. W pobliżu biegnie droga krajowa nr 19, do której gmina wybudowała drogę dojazdową. W przypadku braku lokalizacji węzła S19 Boguchwała, dostępność komunikacyjna będzie stanowiła niedogodność. Rozwiązanie przejściowe poprzez wjazd na drogę krajową 19 przyczyni się do udostępnienia terenów inwestycyjnych i gotowych hal produkcyjnych, co nastąpi niezwłocznie po włączeniu tych terenów do SEE i procedurach przetargowych. Atutem całego kompleksu jest aktualny miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obowiązujący na wszystkich działkach. Nieco gorzej wygląda kwestia uzbrojenia tych terenów. Aby teren stał się atrakcyjny dla potencjalnych inwestorów konieczne jest kompleksowe ich uzbrojenie w infrastrukturę techniczną.

Wśród wymiernych korzyści dla firm, zdecydowanych inwestować w Boguchwale, są obok pomocy publicznej, wynikającej z tytułu inwestycji, także usługi parku technologicznego w zakresie doradztwa finansowego, marketingowego, prawnego, patentowego, transferu technologii oraz możliwość skorzystania z pakietu szkoleń ogólnych i specjalistycznych. Dzięki powstaniu i dalszemu rozwojowi SSE gmina Boguchwała ma szansę stać się zapleczem inwestycyjnym województwa podkarpackiego dla firm z sektora nowoczesnych technologii. Atrakcyjność inwestycyjna terenów w Boguchwale znacznie wzrośnie po lokalizacji na jej terenie powierzchni biurowych, laboratoryjnych i usługowych, co wynika z zainteresowania wynajmem tego typu powierzchni przez mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa.

Nr	Gmina miejscowość adres	Nr działek powierzchnia	Status	Zagospodarowanie powierzchni			Przyczyny nie wykorzystania terenów
				zagospodarowana	w trakcie zag.	tereny wolne	
1	Boguchwała	1624/88 4,24 ha	SSE (MPZP)	-	-	100%	Brak ukończonego odcinka S19 do węzła Rzeszów Południe Kielanówka, brak łącznika do drogi krajowej nr 19, słaba promocja
2	Boguchwała	1624/87 3,81 ha	SSE (MPZP)	-	-	100%	
3	Boguchwała	1624/108 24,103 ha	MPZP	-	-	100%	
4	Boguchwała	1624/105 10,57 ha	MPZP	-	-	100%	Brak kompleksowego uzbrojenia terenu, brak ukończonego odcinka S19 do węzła Rzeszów Południe Kielanówka, brak łącznika do drogi krajowej nr 19, słaba promocja

Nr	Gmina miejscowość adres	Nr działek powierzchnia	Forma własności	Uzbrojenie	MPZP	Propozycje działań
1	Boguchwała	1624/88 4,24 ha	Gmina Boguchwała	Teren o wysokim stopniu uzbrojenia	Teren zabudowy usługowej z przeznaczeniem pod zabudowę produkcyjno-techniczną oraz handlową	Poprawa dostępności komunikacyjnej, działania promocyjne
2	Boguchwała	1624/87 3,81 ha	Właściciel prywatny	Teren o średnim stopniu uzbrojenia	Teren produkcji przemysłowej	
3	Boguchwała	1624/108 24,103 ha	Skarb Państwa	Teren do dalszego uzbrojenia	Usługi komercyjne z dopuszczeniem zabudowy przemysłowo-produkcyjnej	Poprawa dostępności komunikacyjnej, kompleksowe uzbrojenie terenów inwestycyjnych, działania promocyjne
4	Boguchwała	1624/105 10,57 ha				

3. ROZWÓJ BRANŻOWY OBSZARÓW PODWYŻSZONEJ AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ

Rozwój branżowy obszarów podwyższonej aktywności gospodarczej Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego powinien być spójny i komplementarny względem siebie. Konieczne jest zatem określenie wiodących

specjalizacji branżowych poszczególnych OPAG, z uwzględnieniem potrzeby ich wzajemnego uzupełniania. Komplementarność wewnątrzgałęziowa, polegająca na wzajemnym uzupełnianiu się producentów zespołów, podzespołów i części. Ważne jest takie lokowanie firm aby ich profil branżowy pozwalał na zacieśnianie współpracy i tworzenie dużych kompatybilnych stref aktywności gospodarczych. Poprzez wspólną (obejmującą wszystkie gminy ROF) politykę informacyjną oraz promocyjną w zakresie pozyskiwania inwestorów, będzie możliwe prowadzenie racjonalnych działań, których jednak nadrzędnym celem jest pozyskanie inwestora i zapewnienie mu dogodnej lokalizacji przy maksymalizacji korzyści z tego tytułu dla mieszkańców danej miejscowości i gminy.

Ze względu na bardzo zróżnicowane zasoby terenów inwestycyjnych w ROF, nie należy definitywnie ograniczać napływu określonych typów inwestorów do żadnej z nich i tym samym ukierunkowywać poszczególne OPAG na jedną wybraną specjalizację – branżę. Tereny są zróżnicowane pod względem powierzchni, położenia względem ciągów komunikacyjnych i zabudowań i niekiedy brak odpowiedniej lokalizacji w OPAG o określonej specjalizacji wiodącej nie spełnia oczekiwań inwestora z tej branży. Należy wówczas szukać dogodnej lokalizacji w innych OPAG, niekoniecznie spójnych branżowo z profilem działalności przedsiębiorstwa. Niekiedy zasięg oddziaływania firm jest znacznie większy niż jedna gmina, co prowadzi do rozwoju całych aglomeracji.

Specjalizacje regionu są rezultatem wyboru bazującego głównie na regionalnych atutach i endogenicznych zasobach. Na tej podstawie buduje się przewagę konkurencyjną w danej dziedzinie – bazując na występującej, ponadprzeciętnej koncentracji czynników, warunkujących rozwój regionu.

Niewątpliwie elementarnym przykładem wiodącej specjalizacji w województwie podkarpackim jest **przemysł lotniczy** oraz sektory skupione wokół niego (elektromaszynowy, odlewniczy, produkcji materiałów kompozytowych). 90% przedsiębiorstw z tego sektora skupia się w klastrze Dolina Lotnicza z siedzibą w Rzeszowie – jest to najszybciej rozwijający się klaster lotniczy na świecie. O potencjale branży świadczy również bardzo dobrze dostosowany, lokalny system edukacji i szkolnictwa wyższego – głównie Politechnika Rzeszowska. Przemysł lotniczy współpracuje również z sektorem **IT, odlewniczym** i szeroko rozumianym przemysłem **elektromaszynowym**. Branże te w związku z tym, że wykazują ścisły związek z przemysłem lotniczym muszą być również wspierane i dodatkowo uwzględnione w sieci specjalizacyjnej OPAG. Lotnictwo i kosmonautyka to tylko specjalizacje wiodące, które nie mogą się rozwijać bez branż uzupełniających, dlatego istotne jest stworzenie dogodnych warunków i terenów inwestycyjnych przystosowanych dla mniejszych inwestorów, dostawców, producentów części itp. Jest to jednocześnie specjalizacja wysoce innowacyjna, w której prognozuje się dalszy rozwój, a co za tym idzie można spodziewać się powstawania centrów badawczych i badawczo-rozwojowych, realizujących projekty wpływające na unowocześnianie technologii. Przemysł lotniczy w obszarze Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego skupia się i w dalszym ciągu będzie koncentrował głównie w strefie OPAG I i OPAG II.

Działalności gospodarcze wpływająca na **jakość życia**, obejmuje szereg branż i specjalizacji związanych głównie z produkcją i przetwórstwem żywności najwyższej jakości biologicznej i zdrowotnej, ekologicznym i zrównoważonym rolnictwem i przetwórstwem, wytwarzaniem produktów regionalnych i tradycyjnych, produkcją energii z odnawialnych źródeł, energooszczędnym budownictwem wykorzystującym eko-technologie, oraz turystyką i wypoczynkiem. W przeciwieństwie do działalności związanej z przemysłem lotniczym, branże te są dużo mniej wymagające pod względem logistycznym i nie muszą się koncentrować w wielkich aglomeracjach. Rzeszowski Obszar Funkcjonalny posiada dogodne warunki do rozwoju tych dziedzin gospodarki. Region ten jest atrakcyjny pod względem przyrodniczym i krajobrazowym, posiada liczne obszary chronione i dodatkowo charakteryzuje się wysokim odsetkiem gospodarstw ekologicznych. Przetwórstwo i produkcja produktów żywnościowych może stać się nie tylko towarem przeznaczonym na rynek lokalny ale również i na eksport. Pozwoli to wykreować wiele trwałych miejsc pracy nawet w małych gospodarstwach rolniczych – co sprzyja włączeniu społecznemu. OPAG zlokalizowane w gminie i mieście Łańcut, oraz w Boguchwale sprzyjają prowadzeniu tego rodzaju działalności gospodarczej. Nieruchomości tworzące te obszary podwyższonej aktywności gospodarczej są niewielkie pod względem powierzchni, co uniemożliwia lokowanie w ich obrębie dużych zakładów przemysłowych. Jest to natomiast doskonała lokalizacja do prowadzenia działalności w zakresie specjalizacji jakość życia.

Informatyka i telekomunikacja jest branżą wpływającą na rozwój wszelkiego rodzaju usług, dlatego również zasługuje na wyróżnienie wśród istotnych specjalizacji ROF.

Dodatkowo silnie zakorzenione w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym są branże specjalizujące się w przemyśle gumowym i tworzyw sztucznych, oraz produkcji maszyn i urządzeń

OPAG	SPECJALIZACJE WIODĄCE	BRANŻE UZUPEŁNIAJĄCE
OPAG I - AEROPOLIS	lotnictwo i kosmonautyka	Przemysł elektromaszynowy, odlewnictwo elektroniczny i informatyczny (IT), biotechnologia, tworzywa sztuczne, branża chemiczna, dystrybucja i logistyka, branża innowacyjna
OPAG II – Rzeszów Dworzysko	lotnictwo i kosmonautyka	przemysł wysokich technologii, centra logistyczne i dystrybucyjne, nowoczesne technologie, działalność o charakterze innowacyjnym
OPAG III - Ciepłownicza	przemysł ciężki - uciążliwy , wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę, gospodarowanie ściekami i odpadami	zakład utylizacji odpadów, centrum logistyczne
OPAG IV – Rzeszów PZL	przemysł ciężki - nie uciążliwy , przemysł elektromaszynowy, przetwórstwo przemysłowe	małe zakłady produkcyjne i usługowe
OPAG V – Łańcut Miasto	jakość życia , przemysł spożywczy, odzieżowy, chemiczny, handel i usługi	przetwórstwo tworzyw sztucznych, IT, branża budowlana, przemysł metalowy, poligrafia i opakowania
OPAG VI - Łańcut	jakość życia , turystyka i rekreacja, hotelarstwo, gastronomia, produkcja rzemieślnicza	branży budowlanej, produkcja energii z odnawialnych źródeł (elektrownie wiatrowe)
OPAG VII - Boguchwała	informatyka i telekomunikacja , usługi i produkcja w zakresie nowych i mieszanych technologii,	przemysł elektromaszynowy

Ze względu na specjalizację gospodarczą całego województwa, długofalowe korzyści przyniesie wzmocnienie specjalizacji na bazie wspomnianych sektorów oraz innych wiodących specjalizacji gospodarczych zakorzenionych w województwie i ROF. Celowe jest skoncentrowanie wsparcia na branżach i miejscach, w których obserwuje się rozwój bazujący na czynnikach endogenicznych, a zwłaszcza tam, gdzie istnieje już dostateczna masa krytyczna w zakresie skupienia firm, kadry wyposażonej w odpowiednie kompetencje i umiejętności i towarzyszących im instytucji. Wsparcie ich rozwoju w kierunku systematycznego podnoszenia zaawansowania technologicznego i innowacyjności przyniesie lepsze efekty niż budowanie przewag w oparciu o nowe, jeszcze niezakorzenione specjalizacje. Istotne jest stałe poszukiwanie możliwości tworzenia i komercjalizacji innowacji na styku branż tradycyjnych i zaawansowanych np. sektora rolno-spożywczego i biotechnologii. Wprowadzanie nowoczesnych, innowacyjnych rozwiązań w branżach stanowiących specjalizacje gospodarcze powinno również sprzyjać ograniczeniu szkodliwego wpływu produkcji przemysłowej na stan środowiska i przyczyniać się do bardziej skutecznej ochrony zasobów przyrodniczych.

3.1. OBSZAR PODWYŻSZONEJ AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ I – PPNT – AEROPOLIS

Lokalizacja Parku Naukowo-Technologicznego w bezpośrednim sąsiedztwie portu lotniczego Rzeszów – Jasionka silnie nawiązuje do głęboko zakorzenionych tradycji lotniczych regionu. Dlatego też profil branżowy firm działających w jej obrębie jest powiązany z przemysłem lotniczym. Strefa S1 wokół lotniska Rzeszów – Jasionka przeznaczona jest do prowadzenia działalności w szeroko pojętej branży lotniczej oraz w przemyśle elektromaszynowym, elektronicznym i informatycznym. Naukową bazą dla tych branż jest Politechnika Rzeszowska. Strefa S2 zlokalizowana w Rogoźnicy, stała się idealnym miejscem dla branż mniej zaawansowane technologicznie: chemiczna, tworzyw sztucznych, biotechnologii oraz firm dystrybucyjnych. Strefa S3 - Preinkubator Akademicki służyć ma rozwijaniu przedsiębiorczości studentów, absolwentów oraz kadry naukowej szkół wyższych województwa podkarpackiego. „Najmłodsza” Strefa S1-3 przeznaczona jest do prowadzenia działalności gospodarczej w szeroko pojętej branży innowacyjnej.

Specjalizacja gospodarcza OPAG I jest już poniekąd określona poprzez działające na jej terenie przedsiębiorstwa. Dalszy rozwój stref w obrębie wolnych terenów inwestycyjnych powinien koncentrować branże z zakresu: lotnictwa i kosmonautyki, przemysłu elektromaszynowego, elektronicznego, IT, biotechnologii, i tworzyw sztucznych.

Nr	Gmina miejscowość adres	Obecne branże	Firmy	Nakłady inwestycyjne		Zatrudnienie	Docelowi inwestorzy
				Poniesione	Planowane		
17a	Trzebowniko; Jasionka-Tajęcina	branży lotniczej oraz w przemyśle elektromaszynowym, elektronicznym i informatycznym	Akces-Med; Bernacki; Industrial Services; BORG WARNER; Cyfrowa Foto; Dipol Plastic Technology; Goodrich Aerospace; McBraid; Metall-Expres; ML SYSTEM; MTU Aero Engines; OPTTEAM; OTTO Engineering; Partners in Progress; ELMAT; VAC AERO; BRYK Witold Bryk; ZELNAR;	732 mln zł	b.d.	1381 os.	Przeznaczona do prowadzenia działalności w szeroko pojętej branży lotniczej oraz w przemyśle elektromaszynowym, elektronicznym i informatycznym
17 b	Trzebowniko/ Głogów Małopolski/ Jasionka - Rudna Mała, Zaczemie	elektroniczna	ELMAT; ML System	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
17 c	Głogów Małopolski; Rogoźnica-Wola Cicha	Budowlana, metalowa, tworzyw sztucznych, IT, poligrafia i opakowania, elektronika	CREO; D.A. GLASS-DOROS; EKO HYBRES; Leo Minor; Meta-Zel; Polimarky; Polkiem II; ELMAT; Set(h); Leniar; Yanko; OFFSET DRUK; Efekt Plus; ZELMER PRO; Ledolux; Best Construction; Plastsystem Rzeszów; Polmar; Ranlip;	282 mln zł	b.d.	1700 os.	Firmy mniej zaawansowane technologicznie z branż: chemicznej, tworzyw sztucznych, biotechnologii oraz firm dystrybucyjnych
17 d	Głogów Małopolski; Rudna Mała	Logistyka, spedycja i transport, dystrybucja, usługi kurierskie, budownictwo, handel, poligrafia, produkcja alkoholu itp.	Poczta Polska SA; Skanska SA; Dremex; WBF; Polmad; TW Metals; CJ Blok; Kwarc System; GLS Polans; CMC Poland; Żywiec SA; DB Schenker; DHL Polska; DPD Polska; TNT Express; Raben; Molter; BauDziedzic; Beskid; Hansen Polska; Ranlip; Folpak; Piotruś Pan; UniBet; Martrx itp;	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
30	Trzebowniko; Tajęcina	Brak	Brak	Brak	Brak	Brak	Branża logistyczna, handel
29	Głogów Małopolski; Zabajka	Brak	Brak	Brak	Brak	Brak	Brak preferencji
37	Głogów Małopolski; Budy Głogowskie; Lipie	Brak	Brak	Brak	Brak	Brak	Brak preferencji
38	Głogów Małopolski; Rogoźnica	Brak	brak	brak	brak	brak	Brak preferencji

3.2. OBSZAR PODWYŻSZONEJ AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ II – RZESZÓW-DWORZYSKO

Rzeszów Dworzysko to ogromny kompleks terenów inwestycyjnych zlokalizowanych w północnej części Rzeszowa i na terenie sąsiadujących gmin (Świlcza i Głogów Małopolski), który docelowo ma objąć obszar 450 ha, przeznaczony dla przedsiębiorstw przemysłowych stosujących innowacyjne technologie, działających przede wszystkim w branży lotniczej. W obrębie całego kompleksu wyodrębniono trzy obszary funkcjonalne: I - strefa produkcji stanowi 60% całego obszaru, powstaną tu zakłady przemysłowe, w tym zakłady innowacyjnych technologii związanych z działalnością Stowarzyszenia Grupy Przedsiębiorców Przemysłu Lotniczego "Dolina Lotnicza". Kolejny obszar - strefa składów i magazynów, przeznaczona jest pod budowę centrów logistycznych, magazynów oraz baz transportowych. Strefa Parku Naukowo-Technologicznego wraz z terenami wystawienniczymi oraz administracyjnymi to trzeci obszar Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec.

Dla całego terenu obowiązuje Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego, który określa ich przeznaczenie pod działalność przemysłowo – usługową. Dla terenów strefy na obszarze Rzeszowa (ok. 150 ha) MPZP „Rzeszów-Dworzysko”, zakłada się prowadzenie działalności obejmującej: przemysł, centra logistyczne,

składy, magazyny, usługi komercyjne, obiekty handlowe - ok. 107,1 ha (ok. 74% powierzchni planu), usługi publiczne - ok. 2 ha, komunikacja i zielen urządzona (pozostała część terenu). Plan dopuszcza lokalizację obiektów handlowych powyżej 2 000 m² powierzchni sprzedażowej.

Ulokowanie inwestycji w PNT Rzeszów – Dworzysko, daje możliwość realizacji własnych pomysłów, działalności w dynamicznie rozwijającym się mieście i regionie o dużym potencjale gospodarczym. Jest miejscem dla firm tworzących nowoczesne technologie, prowadzących działalność o charakterze innowacyjnym. Będzie angażowało regionalny potencjał naukowo – badawczy, gospodarczy oraz infrastrukturalny. Park Naukowo-Technologiczny Rzeszów Dworzysko jest kluczowym dla rozwoju Podkarpacia przedsięwzięciem inwestycyjnym, dzięki któremu powiat rzeszowski stworzy serce gospodarcze dla miasta i całego regionu.

Preferowana działalność na terenach w okolicy ul. Warszawskiej to przemysł (produkcja nieuciążliwa), logistyka i usługi komercyjne.

Nr	Gmina miejscowość adres	Obecne branże	Firmy	Nakłady inwestycyjne		Zatrudnienie	Docelowi inwestorzy
				poniesione	planowane		
31	Rzeszów, os. Przybyszówka	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	Duże zakłady przemysłowe, duże centra logistyczne
24	Głogów Małopolski, Rzeszów (Dworzysko) Pogwizdów Nowy, Miłocin, os. Przybyszówka	Brak	Brak	Brak	Brak	Brak	Duże zakłady przemysłowe, duże centra logistyczne, usługi komercyjne
25	Świlcza	Brak	Brak	Brak	Brak	Brak	Brak preferencji
26	Świlcza	Brak	Brak	Brak	Brak	Brak	Brak preferencji
27	Świlcza, Rudna Wielka	Brak	Brak	Brak	Brak	Brak	Brak preferencji
33	Rzeszów (Dworzysko II)	Brak	Brak	Brak	Brak	Brak	Brak preferencji
22	Rzeszów, ul. Warszawska (P10)	Brak	Brak	Brak	Brak	Brak	Zakład przemysłowy (produkcja nieuciążliwa), logistyka, handel, usługi komercyjne

3.3. OBSZAR PODWYŻSZONEJ AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ III – RZESZÓW CIEPŁOWNICZA

OPAG III pełni funkcję strefy uzupełniającej dla obszarów wiodących I i II. W przeciwieństwie do wspomnianych kompleksów tereny inwestycyjne przy ulicy Ciepłowniczej przystosowane są do prowadzenia działalności przemysłowej z zakresu mniej zaawansowanych technologii niż w Dworzysku i strefach S1 czy S1-3. Dotychczasowe zagospodarowanie tej części miasta w przedsiębiorstwa elektroenergetyczne i związane z infrastrukturą wodno-ściekową sprawiają, że jest to doskonałe miejsce do koncentracji działalności o charakterze uciążliwym.

Teren nr 23 jest typowo przystosowany pod duży zakład przemysłowy – np. zakład utylizacji odpadów, lub centrum logistyczne. Również teren nr 18 może być przeznaczony pod budowę zakładu utylizacji odpadów, jednak ze względu na swoją powierzchnię w grę wchodzi inwestycja nieco mniejsza niż w przypadku terenu nr 23. Dodatkowo SUIKZP miasta dopuszcza działalność z zakresu usług komunalnych. W przypadku terenów oznaczonych numerem 19 wyklucza się prowadzenie działalności o charakterze uciążliwym, jednak podobnie jak w przypadku pozostałych gruntów preferowana jest działalność przemysłowa.

Nr	Gmina miejscowość adres	Obecne branże	Firmy	Nakłady inwestycyjne		Zatrudnienie	Docelowi inwestorzy
				poniesione	planowane		
32	Rzeszów, ul. Ciepłownicza (fragment P2)	brak	brak	brak	brak	brak	Przemysł, logistyka, usługi
23	Rzeszów, ul. Ciepłownicza (P2)	brak	brak	brak	brak	brak	Duży zakład przemysłowy, zakład utylizacji odpadów, centrum logistyczne
18	Rzeszów, ul. Ciepłownicza (P3)	brak	brak	brak	brak	brak	Zakład przemysłowy, logistyka, mały zakład utylizacji odpadów
19	Rzeszów, ul. Ciepłownicza (P4)	brak	brak	brak	brak	brak	Zakład przemysłowy (produkcja nieuciążliwa), logistyka, usługi komercyjne

3.4. OBSZAR PODWYŻSZONEJ AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ IV – RZESZÓW PZL

Tereny należące do OPAG IV pod względem branżowym są tożsame z kompleksem przy ul. Ciepłowniczej. W zapisach studium i miejscowych planów za preferowaną działalność uznaje się szeroko pojęty przemysł i usługi. Teren przystosowany jest do lokalizacji zakładów produkcyjnych, centrów logistycznych oraz usług komercyjnych.

Nr	Gmina miejscowość adres	Obecne branże	Firmy	Nakłady inwestycyjne		Zatrudnienie	Docelowi inwestorzy
				poniesione	planowane		
39	Rzeszów, ul. Hetmańska	Produkcja silników do samolotów	HAMILTON SUNDSTRAND	100 mln	b.d.	300 os.	Zakład produkcyjny, logistyka
20	Rzeszów, ul. Przemysłowa (P5)	brak	brak	brak	brak	brak	
21	Rzeszów, ul. Przemysłowa i ul. Energetyczna (P6)	brak	brak	brak	brak	brak	

3.5. OBSZAR PODWYŻSZONEJ AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ V – ŁAŃCUT MIASTO

Obszar Podwyższonej Aktywności Gospodarczej V, który tworzą tereny zlokalizowane w Łąncucie jest już częściowo zagospodarowany. W połowie 2014 roku trzech nowych inwestorów rozpoczęło procedurę inwestycyjną w strefie. Pierwszym jest Firma Usługowo-Budowlano-Handlowa Excel. W ramach inwestycji firma rozpocznie produkcję konstrukcji stalowych, które znajdują zastosowanie w wielu branżach m.in. motoryzacyjnej, budowlanej i energetycznej. Deklarowane nakłady to ponad 3 mln zł i utworzenie 36 nowych miejsc pracy. Drugim inwestorem w Łąncucie jest firma Wol-Met, która wybuduje nową halę produkcyjną. Spółka zajmuje się m.in. obróbką mechaniczną elementów metalowych oraz produkcją podkładek i sworzni. Zamierza zainwestować 2,2 mln zł oraz zatrudnić 10 nowych pracowników. Natomiast producent największych w Polsce basenów poliestrowych firma Wood-Pool rozpocznie w Łąncucie produkcję jednoelementowych, wielkogabarytowych basenów rekreacyjnych. Przedsiębiorca deklaruje prawie 3,5 mln zł nakładów i stworzenie 10 nowych miejsc pracy.

Pozostałe tereny inwestycyjne w mieście nie są zagospodarowane, a preferowana działalność obejmuje przetwórstwo tworzyw sztucznych, IT, branże budowlaną, przemysł metalowy, poligrafie i opakowania. Nieruchomości są przystosowane również do prowadzenia działalności z zakresu przemysłu spożywczego, odzieżowego, chemicznego i elektromaszynowego.

Nr	Gmina miejscowość adres	Obecne branże	Firmy	Nakłady inwestycyjne		Zatrudnienie	Docelowi inwestorzy
				poniesione	planowane		
14	Łącut miasto, ul. Podzwierzyniec	przetwórstwo tworzyw sztucznych, IT, elementy budowlane, metalowy, poligrafia i opakowania	BISPOL, KAWICOM' Systemy Komp uterowe, "WOL-MET", OSTROWSKI RYSZARD "EXCEL", WITKO ZDZISŁAW WOOD-POOL, ZAKŁAD POLIGRAFICZNY TECHGRAF PIOTR TEICHMAN	b.d.	9 mln	60 osób	Działalność przemysłowa (przemysł spożywczy, odzieżowy, chemiczny, elektromaszynowy)
15	Łącut miasto, ul. Polna	brak	brak	brak	brak	brak	
34	Łącut miasto, ul. Polna	brak	brak	brak	brak	brak	
35	Łącut miasto, ul. Podzwierzyniec	brak	brak	brak	brak	brak	Działalność przemysłowa (przemysł spożywczy, odzieżowy, chemiczny, elektromaszynowy)

3.6. OBSZAR PODWYŻSZONEJ AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ VI – ŁAŃCUT

OPAG VI tworzą tereny położone w gminie wiejskiej Łańcut, Czarna i Krasne. Ze względu na atrakcyjne lokalizacje pod względem krajobrazowym, pożądane jest pozyskanie inwestorów działających w zakresie rozwoju usług turystycznych, hotelarstwa i gastronomii. Dodatkowo preferowane jest prowadzenie działalności gospodarczej w branży budowlanej. Dopuszczalny jest przemysł i usługi, z uwzględnieniem specyfiki małych i średnich przedsiębiorstw.

Nr	Gmina miejscowość adres	Obecne branże	Firmy	Nakłady inwestycyjne		Zatrudnienie	Docelowi inwestorzy
				poniesione	planowane		
7	Czarna	Brak	Brak	Brak	Brak	Brak	Zabudowa usługowa i obiekty produkcyjne
8	Czarna, Krzemienica	Brak	Brak	Brak	Brak	Brak	Budownictwo usługowo-komercyjne i produkcyjno - usługowe
11	Krasne, Palikówka	Brak	Brak	Brak	Brak	Brak	Działalność nieuciągliwa
13	Łańcut (gmina), Kraczkowa	Brak	Brak	Brak	Brak	Brak	
40	Łańcut (gmina), Rogóżno	brak	brak	brak	brak	brak	produkcja elementów wyposażenia budownictwa i usługi z tym związane

3.7. OBSZAR PODWYŻSZONEJ AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ VII – BOGUCHWAŁA

Tereny SSE w Boguchwale są niewielkie pod względem powierzchni, dlatego preferowana jest na tym obszarze działalność usługowa oraz produkcyjna z zakresu nowych technologii. Gmina Boguchwała zdecydowała się na współpracę z Krakowskim Parkiem Technologicznym, ponieważ zdobył on duże doświadczenia związane z zarządzaniem strefami przemysłowymi, gdzie zainwestowały firmy z sektora IT oraz nowoczesnych usług. Jest bardzo wiele firm z branży nowoczesnych usług, które chciałyby rozwijać się w Polsce.

Nr	Gmina miejscowość adres	Obecne branże	Firmy	Nakłady inwestycyjne		Zatrudnienie	Docelowi inwestorzy
				poniesione	planowane		
1	Boguchwała	Brak	Brak	Brak	Brak	Brak	działalność usługowo-handlowa
2	Boguchwała	Brak	Brak	Brak	Brak	Brak	działalność produkcyjna
3	Boguchwała	Brak	Brak	Brak	Brak	Brak	Usługi komercyjne z dopuszczeniem zabudowy przemysłowo-produkcyjnej
4	Boguchwała	Brak	Brak	Brak	Brak	Brak	Usługi komercyjne z dopuszczeniem zabudowy przemysłowo-produkcyjnej

4. TERENY PRZYSZŁEGO ROZWOJU STREF AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ

Poza obszarami podwyższonej aktywności gospodarczej (OPAG) wyróżniono w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym także tereny przyszłego rozwoju tego typu stref i oznaczono symbolami R1, R2, i R3. Tereny te rekomenduje się z myślą o uzupełnieniu, dopełnieniu i rozszerzeniu istniejących sieci SAG ujętych w poprzednich podrozdziałach. W jednym przypadku – dla terenów położonych w gminie Trzebownisko – sugeruje się utworzenie SAG, która ma szansę stać się istotną częścią OPAG Podkarpacki Park Naukowo-Technologiczny Aeropolis.

Obszar R1 obejmuje większą część gminy Trzebownisko (Stobierna, Wólka Podleśna, Łukawiec, Łąka, Terliczka Trzebownisko, Nowa Wieś) oraz miejscowość Strażów z gminy Krasne i Medynia Łańcucka/Pogwizdów z gminy Czarna. W przyszłości proponuje się utworzenie dwóch strategicznych dla tego obszaru stref aktywności gospodarczej w gminie Trzebownisko – pierwszą w pobliżu węzła S19 Stobierna we wschodniej części tej miejscowości, a drugą na pograniczu miejscowości Łukawiec i Terliczka. Obie strefy miałyby pełnić funkcję zaplecza biurowo-administracyjnego, a także siedziby biznesu outsourcingowego także na potrzeby wiodących stref aktywności gospodarczej w ROF, w tym przede wszystkim Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologicznego Aeropolis. Rezerwę terenów pod przyszły rozwój Parku powinno się utworzyć w miejscowości

Tajęcina. Nie planuje się tworzenia SAG w Trzebowniku, które w tej części ROF pełnić będzie funkcję lokalnego centrum usługowego i mieszkaniową. Tereny w gminie Czarna i Krasne natomiast powinny być powiązane z obszarem aktywności gospodarczej Łańcut II i siecią rozwijających się tam SAG.

OBSZAR R1				
Gmina	Miejscowość	Rozwój SAG	Działania do zrealizowania	Preferowana działalność/specjalizacja
Trzebownik	Stobierna	Utworzenie i zagospodarowanie strefy aktywności gospodarczej we wschodniej części miejscowości w okolicy węzła S19 Stobierna. Bliskość węzła zapewni doskonałą dostępność komunikacyjną do dróg wyższego rzędu. Położenie terenów na wschód od węzła jest atrakcyjne z punktu widzenia rozwoju działalności gospodarczej.	pozyskanie gruntów, opracowanie i uchwalenie MPZP, doprowadzenie mediów, budowa drogi od węzła Stobierna do przyszłych terenów aktywności gospodarczej	powierzchnia biurowa, działalność usługowa, Business Process Outsourcing
	Wólka Podleśna	Na terenie tej miejscowości nie przewiduje się utworzenia SAG	Wsparcie tworzenia małych i mikroprzedsiębiorstw produkcyjno-usługowych na potrzeby funkcjonowania SAG w okolicznych miejscowościach	-
	Łukawiec	Utworzenie i zagospodarowanie strefy aktywności gospodarczej na pograniczu miejscowości Terliczka i Łukawiec w sąsiedztwie autostrady A4 i węzła 4/S19 Rzeszów Wschód	Pozyskanie gruntów, opracowanie i uchwalenie MPZP, doprowadzenie mediów, budowa drogi od węzła Rzeszów-Wschód do przyszłych terenów aktywności gospodarczej	powierzchnia biurowa, działalność usługowa, Business Process Outsourcing
	Łąka	Tereny przewidziane do utworzenia mniejszej SAG na terenach na wschód od węzła Rzeszów-Wschód (między centrum wsi a węzłem) – za MOP.	Pozyskanie gruntów, opracowanie i uchwalenie MPZP	powierzchnia biurowa, działalność usługowa Business Process Outsourcing
	Terliczka	Utworzenie i zagospodarowanie strefy aktywności gospodarczej na pograniczu miejscowości Terliczka i Łukawiec obejmujących tereny przylegające do autostrady	Pozyskanie gruntów, opracowanie i uchwalenie MPZP, doprowadzenie mediów, budowa drogi od węzła Rzeszów-Wschód do przyszłych terenów aktywności gospodarczej	powierzchnia biurowa, działalność usługowa Business Process Outsourcing
	Trzebownik	Rozwój funkcji mieszkaniowej, usługowej, małej i średniej przedsiębiorczości, rekreacji i miejsc spędzania wolnego czasu. Rozwój miejscowości zgodnie z planem przestrzennego zagospodarowania województwa	brak	-
	Jasionka – za węzłem S19	Utworzenie i zagospodarowanie strefy aktywności gospodarczej we wschodniej części miejscowości w okolicy węzła S19 Jasionka. Bliskość węzła zapewni doskonałą dostępność komunikacyjną do dróg wyższego rzędu. Położenie terenów na wschód od węzła jest atrakcyjne z punktu widzenia rozwoju działalności gospodarczej.	pozyskanie gruntów, opracowanie i uchwalenie MPZP, doprowadzenie mediów, budowa południowej obwodnicy miejscowości Jasionka	powierzchnia biurowa, działalność usługowa, Business Process Outsourcing
Krasne	Strażów	Tereny dla rozszerzenia sieci obecnych SAG w obszarze Łańcut II. Do wykorzystania doskonała dostępność transportu kolejowego i bocznic. Optymalna lokalizacja	Pozyskanie gruntów, opracowanie i uchwalenie MPZP	Turystyka, hotelarstwo i gastronomia

		wschodnia część wsi w pobliżu stacji kolejowej Strażów		
Czarna	Medynia Łańcucka/ Pogwizdów	Tereny dla rozszerzenia sieci obecnych SAG w obszarze Łańcut II. Do wykorzystania tereny położone na wschód od drogi wojewódzkiej nr 881 na pograniczu z miejscowością Pogwizdów	Pozyskanie gruntów, opracowanie i uchwalenie MPZP	Turystyka, hotelarstwo i gastronomia

Obszar R2 obejmuje tereny zachodniej i południowej części ROF zlokalizowane w miejscowościach gmin: Świlcza (Bzianka), Boguchwała (Kielanówka, Raclawówka, Niechobrz, Mogielnica, Lutoryż, Zarzecze), Lubenia (Siedliska, Lubenia) i Czudec (Babica, Wyżne) z powodu bardzo dobrej dostępności komunikacyjnej, którą cieszyły się będą po zrealizowaniu dalszego ciągu drogi ekspresowej S19. Główną strefę aktywności gospodarczej na tym terenie planuje się w miejscowości Kielanówka i Raclawówka, które stanowiłyby rozszerzenie (kontynuację) obszaru zwiększonej aktywności gospodarczej w Rzeszowie (PZL). Utworzenie innych, szczególnie w gminie Boguchwała (Niechobrz, Mogielnica), uzależnione jest od lokalizacji na ich terenie węzła na S19 Boguchwała, który zapewniłby doskonałą dostępność, a przez to optymalną lokalizację dla działalności gospodarczej. Tereny w gminie Lubenia i Czudec posiadają nieco mniejszą dostępność i nawet po zrealizowaniu S19 ze względu na znaczną odległość od Rzeszowa będą cieszyły się mniejszym zainteresowaniem niż te w pozostałych częściach ROF. Niemniej jednak, planuje się utworzenie mniejszych SAG lub pojedynczych terenów, zwłaszcza w okolicy węzła na S19. Babica, w tym w Lubeni i Siedliskach.

OBSZAR R2				
Gmina	Miejscowość	Rozwój SAG	Działania do zrealizowania	Preferowana działalność/specjalizacja
Świlcza	Bzianka	Na terenie tej miejscowości nie przewiduje się utworzenia SAG	Wsparcie tworzenia małych i mikroprzedsiębiorstw produkcyjno-usługowych na potrzeby funkcjonowania SAG w okolicznych miejscowościach	-
Boguchwała	Kielanówka	Utworzenie i zagospodarowanie strefy aktywności gospodarczej w zachodniej części miejscowości w na pograniczu z miejscowością Raclawówka. Bliskość węzła Rzeszów Południe Kielanówka zapewni doskonałą dostępność komunikacyjną do dróg wyższego rzędu. Położenie terenów na południe od węzła jest atrakcyjne z punktu widzenia rozwoju działalności gospodarczej.	Pozyskanie gruntów, opracowanie i uchwalenie MPZP, doprowadzenie mediów, budowa drogi od węzła Rzeszów-Wschód do przyszłych terenów aktywności gospodarczej	przemysł elektromaszynowy, przetwórstwo przemysłowe – przemysł ciężki (nie uciążliwy),
	Raclawówka	Utworzenie i zagospodarowanie strefy aktywności gospodarczej w zachodniej części miejscowości w na pograniczu z miejscowością Kielanówka. Bliskość węzła Rzeszów Południe Kielanówka zapewni doskonałą dostępność komunikacyjną do dróg wyższego rzędu. Położenie terenów na południe od węzła jest atrakcyjne z punktu widzenia rozwoju działalności gospodarczej.	Pozyskanie gruntów, opracowanie i uchwalenie MPZP, doprowadzenie mediów, budowa drogi od węzła Rzeszów-Wschód do przyszłych terenów aktywności gospodarczej	przemysł elektromaszynowy, przetwórstwo przemysłowe – przemysł ciężki (nie uciążliwy),
	Niechobrz	Utworzenie strefy aktywności gospodarczej tylko w przypadku lokalizacji w tej miejscowości węzła S19 – Boguchwała.	Pozyskanie gruntów, opracowanie i uchwalenie MPZP	Usługi i produkcja w zakresie nowych technologii, przemysł elektromaszynowy

	Mogielnica	Utworzenie strefy aktywności gospodarczej tylko w przypadku lokalizacji w tej miejscowości węzła S19 – Boguchwała.	Pozyskanie gruntów, opracowanie i uchwalenie MPZP	Usługi i produkcja w zakresie nowych technologii, przemysł elektromaszynowy
	Lutoryż	Tereny przeznaczono pod ewentualne przyszłe rozszerzenie SAG w Boguchwale.	Pozyskanie gruntów, opracowanie i uchwalenie MPZP	Usługi i produkcja w zakresie nowych technologii, przemysł elektromaszynowy
	Zarzecze	Na terenie tej miejscowości nie przewiduje się utworzenia SAG	Wsparcie tworzenia małych i mikroprzedsiębiorstw produkcyjno-usługowych na potrzeby funkcjonowania SAG w okolicznych miejscowościach	-
	Zgłobień/Wola Zgłobieńska	Tereny w Woli Zgłobieńskiej (nr działki 42/1, 45, 43/3, 43/2, 43/5/5/6 o łącznej powierzchni około 60 ha) oraz Zgłobień (nr działek: 3, 1, 10, 7, 8, 9/1, 9/2, 11, 12, 13, 15, 25, 27, 29) o łącznej powierzchni 159,23 ha.,	Przede wszystkim uzbrojenie i zapewnienie dojazdu do dróg krajowych i wojewódzkich. Teren w Woli Zgłobieńskiej posiada dostęp do energii elektrycznej NN oraz kanalizacji sanitarnej.	Branża przemysłu rolno-spożywczego
Lubenia	Siedliska	Rozwój mniejszych stref aktywności gospodarczej lub przeznaczanie pojedynczych działek pod inwestycje	Wsparcie rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości	Brak specjalizacji – branża budowlana, drobne usługi, magazyny
	Lubenia	Rozwój mniejszych stref aktywności gospodarczej lub przeznaczanie pojedynczych działek pod inwestycje	Wsparcie rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości	Brak specjalizacji – branża budowlana, drobne usługi, magazyny
Czudec	Babica	Utworzenie niewielkiej SAG w okolicach węzła S19 Babica	Pozyskanie gruntów, opracowanie i uchwalenie MPZP	Brak specjalizacji – branża budowlana, drobne usługi, magazyny
	Wyżne	Na terenie tej miejscowości nie przewiduje się utworzenia SAG	brak	

Obszar R3 wyróżniony został ze względu na możliwy rozwój wiodących obszarów aktywności gospodarczej Podkarpacki Park Naukowo-Technologiczny oraz Park Techniczny Rzeszów-Dworzysko. Dla rozszerzenia tych stref optymalne wydają się być tereny w miejscowości Mrowla, w której znajduje się węzeł A4/S19 Rzeszów Zachód. Natomiast w miejscowości Bratkowice, przez którą przebiega A4 (ale bez węzła) planuje się rozwój działalności gospodarczej o mniejszej skali i lokalnym charakterze. Pozytywne efekty bliskości autostrady dla tej lokalizacji uzależnione będą od obecności dróg lokalnych prowadzących do węzła.

OBSZAR R3				
Gmina	Miejscowość	Rozwój SAG	Działania do zrealizowania	Preferowana działalność/specjalizacja
Świlcza	Bratkowice	Rezerwa terenów pod rozwój działalności gospodarczej i ewentualnego utworzenia SAG	Pozyskanie terenów, budowa wysokiej jakości drogi prowadzącej do węzła Rzeszów Północ	Brak specjalizacji – branża budowlana, drobne usługi, magazyny
	Mrowla	Tereny dla rozszerzenia sieci obecnych SAG w obszarze Rzeszów-Dworzysko i PPNT Aeropolis. Do wykorzystania doskonała dostępność do węzła S19/A4 Rzeszów Północ.	Budowa połączenia drogowego z terenami Rzeszów-Dworzysko i PPNT Aeropolis, pozyskanie gruntów, opracowanie i uchwalenie MPZP, doprowadzenie mediów,	Lotnictwo i kosmonautyka wysokie technologie, IT, logistyka

5. CZYNNIKI SUKCESU FUNKCJONOWANIA STREF AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ

Dobra polityka proinwestycyjna to złożony i skomplikowany proces wymagający dużego zaangażowania przedstawicieli wielu grup społecznych, obarczony niemałymi kosztami i trwający kilka lat. Warunkami przystąpienia do sporządzenia strategicznego planu polityki proinwestycyjnej jest po pierwsze odważny lider, a po drugie śmiała i konkurencyjna wizja proinwestycyjna w jego głowie. W Polsce jest około 2,5 tysiąca gmin, więc działania promocyjne muszą być na tyle przemyślane i unikatowe, aby z tego ogromu jednostek terytorialnych, inwestor wybrał właśnie tą, a nie inną lokalizację. Potencjalnie miasto lub gmina posiadająca dogodne warunki do inwestowania nie koniecznie musi podejmować działania promocyjne - można założyć, że inwestor i tak prędzej czy później się pojawi jeżeli lokalizacja jest atrakcyjna. Są jednak tzw. obszary „skazane na sukces”, które sukcesu nie osiągnęły oraz takie, które nie wyróżniają się niczym szczególnym na tle swoich sąsiadów, a jednak rozwijają się prężnie i są laboratoryjnymi przykładami „gmin sukcesu”⁵².

5.1. WŁADZE LOKALNE – PIERWSZY ETAP DZIAŁAŃ PROINWESTYCYJNYCH

Analizując poszczególne etapy działań proinwestycyjnych należy zacząć od roli jaką w tym procesie odgrywają władze lokalne. Pozyskiwanie inwestorów nie jest bezpośrednim obowiązkiem samorządów lokalnych i zależy tylko i wyłącznie od kierunku obranej przez nie polityki rozwoju. Włodarze w całym czasochłonnym i kosztochłonnym procesie prowadzącym do pozyskania inwestora odgrywa jednak kluczową rolę. To od nich zależy czy działania proinwestycyjne w ogóle zostaną podjęte, jaka będzie strategia tych działań i jakie środki finansowe zostaną na to przeznaczone. Sukces gospodarczy jednostek samorządu terytorialnego w największym stopniu zależy od jakości przywództwa⁵³. Jasne i precyzyjne określenie wizji proinwestycyjnej ma niezwykle znaczenie dla pozyskania inwestora⁵⁴.

Sformułowanie wizji musi być poprzedzone dogłębną analizą stanu faktycznego gminy, czyli konieczny jest raport określający jakie gmina ma atuty i jednocześnie ujawniający wszystkie jej słabe strony. Na tej podstawie powstaje wizja ukazująca jasno drogę, którą należy kroczyć aby osiągnąć wytyczony cel. Nie jest ważne to czy ta wizja będzie zapisana we wszystkich możliwych dokumentach planistycznych, opatrzona obszerną grafiką, licznymi analizami i wykresami. Wizja nie musi być spisana, wystarczy, że będzie w głowie wójta czy burmistrza – lidera, który będzie wiedział co z nią zrobić (jak ją realizować). Wspomniany lider, który ma odważny pomysł i wie jak go wdrożyć w życie, pełni zasadniczą rolę w tym procesie⁵⁵. Gminy posiadające doskonałe uwarunkowania, w których nie podjęto działań proinwestycyjnych, lub robiono to nieudolnie nie pozyskały żadnego znaczącego inwestora, jednak po zmianach personalnych na najwyższym szczeblu władzy i jednoczesnej zmianie polityki proinwestycyjnej, przedsiębiorcy zaczęli lokować się w tych gminach⁵⁶.

Ważnym czynnikiem, jest również **stabilność władzy**. Każde przedsięwzięcie wymaga czasu. Budowa kanalizacji, gazociągu, remont szkoły, to są zadania z którymi władze samorządowe borykają się na co dzień i żadne z nich nie jest prostym w realizacji przedsięwzięciem. Częste zmiany na najwyższych stanowiskach w gminie, dodatkowo opóźniają realizację tych projektów. Nowa władza, ma nową wizję i „zapomina” o tym co robili poprzednicy. Niewątpliwie wpływa to niekorzystnie na realizację ogólnej polityki, nie tylko proinwestycyjnej. Minimalny okres kiedy władze mogą w wystarczającym stopniu zrealizować określone zadania związane z pozyskiwaniem inwestorów wynosi 8 lat – 2 kadencje. Jedna kadencja jest w zupełności niewystarczająca, ponieważ faktyczne działania trwają wówczas dwa, a nie cztery lata – pierwszy rok „władza się uczy” – poznaje swoje obowiązki, a ostatni, czwarty rok to przygotowania do kampanii wyborczej. W tym czasie żaden wójt, czy

⁵² Na podstawie W. Jarczewski *Pozyskiwanie inwestorów do gmin*.

⁵³ G. Gorzelak 1998, [za:] W. Jarczewski, *Duch przedsiębiorczości w proinwestycyjnych działaniach władz lokalnych* – wersja elektroniczna: www.p-e.up.krakow.pl/pdf/pe3/jarczewski3.pdf, s. 1.

⁵⁴ W. Jarczewski, *Duch przedsiębiorczości w proinwestycyjnych działaniach władz lokalnych* – wersja elektroniczna.

⁵⁵ P. Świaniewicz, U. Klimska, *Kto rządzi gminą i jak? Lokalni liderzy polityczni w teorii i praktyce samorządów w Polsce*, Studia Regionalne i Lokalne, nr 4(14) Warszawa, 2003, s. 16.

⁵⁶ W. Jarczewski, *Władze samorządowe w procesie pozyskiwania inwestorów*, Krakowskiego Rynku Nieruchomości, nr 20, Kraków, 2007.

burmistrz nie podejmie odważnych decyzji, - a takich wymaga polityka proinwestycyjna - które mogą wywołać kontrowersję, wśród przyszłych wyborców. Dlatego dwie kadencje są tym minimum.

5.2. PLANOWANIE PROINWESTYCYJNE

Działania związane z pozyskiwaniem inwestorów do gmin powinny być poprzedzone przygotowaniem **strategii rozwoju gospodarczego**, a w ramach tego dokumentu powinna być wyodrębniona **strategia pozyskiwania inwestorów**. Planowanie strategiczne powinno składać się z czterech głównych etapów. Pierwszym z nich jest dogłębna analiza sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie, kolejnym obranie celów jakie jednostka chce osiągnąć, następnie odpowiednie określenie narzędzi ich realizacji oraz systematyczne wdrażanie i monitoring.

Pierwszy etap planowania proinwestycyjnego czyli analiza sytuacji w gminie jest ważnym punktem wyjścia do tworzenia całej strategii. Aby móc przejść do realizacji dalszych etapów konieczne jest zidentyfikowanie istniejących uwarunkowań – szans i zagrożeń – jakimi dysponuje gmina. Na podstawie tego raportu, można ocenić możliwości jakimi dysponuje gmina i pod tym kątem wytyczać kierunki rozwoju. Pozwala to uniknąć sytuacji, w której obierane są cele, których realizacja z góry skazana jest na niepowodzenie.

Określenie słabych i mocnych stron gminy proinwestycyjnej jest możliwe po wstępnym zapoznaniu się z trendami i wymogami jakie mają inwestorzy w stosunku do poszukiwanych lokalizacji. Dostęp do takich kryteriów nie jest prosty, ponieważ inwestorzy w zależności od branży mają różne wymagania i nie zawsze je ujawniają, jednak są pewne dokumenty, które w sposób ogólny określają czynniki korzystnie wpływające na atrakcyjność inwestycyjną gminy. Znając te dane, lub przynajmniej istniejące trendy, można podejmować trafne decyzje związane z realizacją poszczególnych zadań, unikając kosztów realizacji projektów, które ostatecznie nie wpływają na wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy. Po dokonaniu analizy słabych i mocnych stron gminy oraz wymogów stawianych przez potencjalnych inwestorów, należy zidentyfikować na jakich płaszczyznach te relacje się pokrywają. Na tej podstawie należy wyartykułować atuty gminy i obrać krótko i długoterminowe cele. Przy wyznaczaniu celów określa się potencjalnych inwestorów, atrakcyjne tereny inwestycyjne oraz dodatkowe zachęty, jakie gmina może zaoferować⁵⁷. Jeśli zostały wyznaczone cele, to konieczne jest określenie sposobu ich realizacji. Na tym etapie bezwzględnie ważne jest ich uporządkowanie według kolejności wykonywania, określenie kosztów, źródeł finansowania i czasu przewidzianego na ich realizację oraz wybór osoby (osób) odpowiedzialnej za poszczególne etapy ich realizacji. Ostatni etap planowania proinwestycyjnego to wdrażanie, monitoring, kontrola i weryfikacja wszystkich działań. Jest to etap bardzo istotny ponieważ w wyniku ciągłego monitoringu realizowanych zadań, na bieżąco, można modyfikować i aktualizować ich założenia dopasowując się do realiów szybko zmieniającej się gospodarki.

5.3. OFERTA DLA INWESTORA

Ten etap działań związany z pozyskiwaniem inwestorów jest najdłuższy, najkosztowniejszy i poniekąd kluczowy w całym procesie. Został on poprzedzony przygotowaniem raportu o stanie gminy, w którym dokonano „przeгляdu szafy” i zidentyfikowano czym gmina dysponuje, czego jej brakuje i co musi jeszcze przygotować. Jest to początek prac ściśle związanych z przygotowaniem konkretnego „towaru”, który później będzie prezentowany inwestorom.

Najważniejszym elementem oferty inwestycyjnej są **nieruchomości**. Nie może to być jednak zwykły kawałek działki, czy stara hala produkcyjna, wystawiona na sprzedaż. To nie jest jeszcze żadna oferta. Nieruchomość ta musi być specyficzna, musi posiadać same zalety i być wolna od wad. Czym objawiają się zalety takiej nieruchomości? Przede wszystkim musi być to działka o **uregulowanym statucie prawnym** – najlepiej jeśli jest stosunkowo duża i w całości jej właścicielem jest gmina, lub jeden, maksymalnie dwóch prywatny właściciele, którzy wykazuje chęć jej sprzedaży. Inwestorzy są najbardziej zainteresowani takimi działkami, jednak ich podaż

⁵⁷ W. Jarczewski, *Pozyskiwanie inwestorów do gmin*, Wyd. Wolters Kluwer, Warszawa, 2007, s. 47.

na rynku jest niewielka. Gminy często posiadają swoje grunty, ale jest ich niewiele, lub są to małe działki, o zróżnicowanej morfologii terenu, dodatkowo bez możliwości powiększenia. Dlatego często gminy proinwestycyjne **poszukują działek wśród osób prywatnych**, które są zainteresowane ich sprzedażą bezpośrednio inwestorowi. Mankamentem takiej działki jest fakt, że inwestowanie w nią jest mocno kontrowersyjne i władze lokalne mogą być oskarżane o niegospodarność budując np. drogę dojazdową do prywatnej nieruchomości. Dlatego mniej sporne jest wykupienie od osoby prywatnej takiej działki, doinwestowanie jej i potem sprzedaż lub dzierżawa inwestorowi. Częstym problemem jest jednak brak środków finansowych w budżecie gmin pozwalających na takie posunięcie. Alternatywą jest wymiana gruntów, komunalizacja, wywłaszczenie lub na przykład przejęcie ich za długi⁵⁸.

Atrakcyjna nieruchomość powinna posiadać **miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego**, lub wydaną decyzję o warunkach zabudowy. W tym drugim przypadku jest to nieco gorsze rozwiązanie, zważywszy, że decyzję tą uzyskuje się na konkretny rodzaj zabudowy i jeżeli we wniosku zaznaczono, że ma na działce powstać budynek o długości elewacji frontowej równej 50 metrów to potencjalny inwestor może te wartości zmienić jedynie o 20%, dlatego nie każdy potencjalny przedsiębiorca (którego przecież profil działalności nie jest znany) będzie mógł z takiej decyzji skorzystać. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w swoich zapisach zawierają informacje dotyczące przeznaczenia terenu pod kątem rodzaju działalności gospodarczej. Dlatego władze samorządowe przed przystąpieniem do sporządzania takiego planu muszą określić jaki inwestor mógłby podjąć działalność na obszarze gminy. Często wynika to ze specyfiki danej jednostki terytorialnej. Jeżeli jest to teren położony w granicach parku krajobrazowego to planowana działalność nie może wpływać ujemnie na środowisko. Jeśli jest to obszar położony centralnie względem dużych rynków zbytu (dużych miast) i dodatkowo dobrze z nimi skomunikowany, oferta powinna być kierowana np. do firm szukających nieruchomości pod centra logistyczne itp. To jaki inwestor pojawi się w gminie zależy w dużej mierze od tego pod jakiego typu działalności będą przygotowywane działki i jaki będzie zapis w miejscowym planie. To z kolei powinno być kompatybilne ze strategią rozwoju, a także ze studium uwarunkowań i kierunków przestrzennego zagospodarowania gminy. Można zadać pytanie: po co przygotowywać miejscowy plan jeżeli nie wiadomo jeszcze jaki inwestor wykaże zainteresowanie daną nieruchomością? A no właśnie dlatego, że jeśli planu nie będzie to możliwe, że nikt takiego zainteresowania nie wykaże. **Inwestorów odstrasza biurokracja i długi czas oczekiwania na wydanie różnych decyzji.** Polska postrzegana jest przez inwestorów zagranicznych właśnie jako kraj mało atrakcyjny ze względu na biurokrację i nieprzewidywalność zmian prawnych⁵⁹. Korzystna dla władz lokalnych byłaby sytuacja, w której inwestor przychodzi do urzędu, przedstawia wymagania jakie ma w stosunku do poszukiwanej działki, a burmistrz w miesiąc czasu je spełni i nieruchomość jest gotowa do odbioru. To jednak wymaga często nawet nie miesięcy, a lat ciężkiej pracy, dlatego tylko niektóre naprawdę dobre lokalizacje mogą liczyć, że inwestor i tak się zjawi, a wszelkich innych formalności dokona się w późniejszym terminie. Posiadanie przez gminę miejscowych planów jest wyznacznikiem jeszcze jednej bardzo ważnej cechy. Należy zwrócić uwagę, że proces uchwalania takich planów jest bardzo trudny – czasochłonny i kosztowny, a na dodatek prowadzi do licznych konfliktów i sporów wśród wielu grup społecznych. Dlatego w wielu przypadkach pokrycie obszaru gminy planami wynosi kilka procent, a ponadto te które są, często sporządzano z inicjatywy prywatnego inwestora. Jeżeli zatem duży procent powierzchni gminy ma sporządzone miejscowe plany świadczy to o bardzo dobrej pracy władz samorządowych i proinwestycyjnym charakterze tej gminy.

Kolejny istotny aspekt to **uzbrojenie infrastrukturalne terenu**. Inwestorzy zwracają uwagę na dobre połączenie komunikacyjne działki, najlepiej z autostradą lub drogami krajowymi. Nie musi być to bezpośrednie połączenie z taką drogą, ale konieczne jest przygotowanie dróg dojazdowych, ponieważ nawet najlepiej przygotowane tereny inwestycyjne nie będą atrakcyjna jeżeli dojazd do nich będzie wymagał okrężnych objazdów, po drogach złej jakości. W przypadku kiedy budowa drogi do konkretnej działki nie wpisuje się w zakres inwestycji celu publicznego, to rola władz samorządowych ogranicza się do maksymalnego ułatwienia procedur związanych z budową tej drogi przez inwestora. Przedsiębiorcy często wymagają aby nieruchomość była zaopatrzona

⁵⁸ W. Jarczewski, *Pozyskiwanie inwestorów do gmin*, Wyd. Wolters Kluwer, Warszawa, 2007.

⁵⁹ K.. Jasiołkowski, *Rola marki w promocji wizerunku Polski i polskiego biznesu*, Studia Europejskie, nr 1, Warszawa, 2004, s. 70.

w media – nie rzadko inwestor podaje konkretne parametry jakie musi spełniać dystrybutor energii elektrycznej, czy wody w celu zapewnienie funkcjonowania potencjalnej inwestycji. Dobrze więc jeżeli działka jest zaopatrzona w konkretne przyłącza, z możliwością zwiększenia ewentualnego przesyłu np. energii.

Istnieje wiele innych czynników obniżających atrakcyjność terenów inwestycyjnych, które w znacznym stopniu uniemożliwiają lub ograniczają działalność inwestorowi i zmuszają go do podejmowania licznych procedur związanych z ich usunięciem, co wiąże się z dużymi kosztami i powoduje opóźnienia czasowe w realizacji inwestycji. Do takich czynników zalicza się m.in. **napowietrzne linie energetyczne, rurociągi, gazociągi** i inne elementy infrastruktury technicznej utrudniających późniejsze prace na tym obszarze. Bardzo ważne jest aby teren nie był obszarem narażonym na **podtopienia oraz osuwiska** – zdarzają się sytuację, gdzie gmina posiada tereny komunalne, mało atrakcyjne ze względu na ich morfologię i wówczas nie mając dla nich innego sensownego przeznaczenia, w dokumentach strategicznych widnieją jako tereny inwestycyjne. Istotne jest także sąsiedztwo takich działek. Działki inwestycyjne powinny być względnie **odizolowane od zabudowań mieszkaniowych**. Trudno określić dokładną odległość, ponieważ zależy to w dużym stopniu od rodzaju inwestycji, za optymalne minimum można uznać 500 metrów. Utrudnieniem dla inwestora są także, stare drzewa znajdujące się na terenie inwestycji, stanowiska archeologiczne, pozostałości po II wojnie światowej, wysypiska śmieci itp. Istotnym mankamentem jest nierzadko kształt nieruchomości. Najmniej pożądane są **wąskie i długie działki**, o niewielkiej powierzchni – których jest najwięcej - natomiast największą popularnością cieszą się tereny płaskie, kształtem najbardziej zbliżone do kwadratu, o powierzchni przekraczającej kilka hektarów. Dla inwestora korzystniej jest kiedy działka cechuje się niską klasą bonitacyjną gleb. Pozwala to uniknąć trudnej i czasochłonnej procedury związanej z wyłączeniem gruntów z produkcji rolnej. Przedsiębiorca **najchętniej inwestuje w grunty niezabudowane** - zawsze łatwiej jest wybudować coś od podstaw niż inwestować w istniejącą infrastrukturę nie do końca znając jej mankamenty. Wielu kosztów w takim przypadku nie da się przewidzieć i często okazują się, że problemy są na tyle duże, że nie opłaca się podejmować trudu związanego z remontami i przebudową istniejących budynków. To tylko niektóre z cech wpływających na obniżenie atrakcyjności inwestycyjnej nieruchomości. Zadaniem samorządów lokalnych jest przygotowanie oferty w taki sposób, aby tych wad było jak najmniej, lub przynajmniej w dużym stopniu niwelować ich wpływ na działalność potencjalnego inwestora.

Podatki i ich obniżanie jest jedną z metod korzystnie wpływających na proces decyzyjny w zakresie lokalizacji inwestycji. Ulgi w podatkach mogą być rozmaite. Najczęściej spotykaną ulgą jest obniżenie podatku od nieruchomości lub w ogóle odstąpienie od jego pobierania przez wyznaczony okres czasu (np. 5 lat). Pojawia się jednak pytanie, jaki jest sens ponoszenia tak ogromnych kosztów związanych z przygotowaniem nieruchomości pod inwestycje skoro samorząd rezygnuje z podatków jakie w znacznym stopniu powinny zasilać budżet gminy? Odpowiedź jest prosta. Dla gminy bardzo ważne jest zmniejszenie bezrobocia, a duży inwestor w znacznym stopniu rozwiązuje ten problem. Mniej pieniędzy jest wydawane na zasiłki, a przychody gminy i tak rosną z racji wpływów z podatku dochodowego mieszkańców. Inwestor w zamian za oferowane ulgi daje na przykład pisemną gwarancję że utrzyma zatrudnienie na określonym poziomie przez 3, 5 czy 10 lat, a to już duża korzyść. Ulgi te są ważne, ale wbrew temu co mogłoby się wydawać nie najważniejsze. W badaniach przeprowadzonych za pośrednictwem ankiet rozesyłanych do inwestorów, wśród odpowiedzi dotyczących czynników decydujących o wyborze danej nieruchomości pod inwestycje, ulgi w podatkach były poza pierwszą dziesiątką a niekiedy nie znalazły się nawet w dwudziestce najważniejszych czynników⁶⁰.

Ważnym instrumentem w polityce proinwestycyjnej są **Specjalne Strefy Ekonomiczne (SSE)** – przedsiębiorcom ulokowanym na terenie objętym SSE przysługuje pomoc publiczna w formie zwolnień podatkowych. Efektem takich działań jest wzrost konkurencyjności tych obszarów. W Polsce pierwsze takie obszary powołano w połowie lat 90. i głównym założeniem ich powstania było wspomaganie obszarów monofunkcyjnych, dotkniętych strukturalnym bezrobociem, powstałym często w wyniku likwidacji lub upadku dużych zakładów przemysłowych.

⁶⁰ J. Błuszkowski, J. Garlicki, *Opinia inwestorów zagranicznych o społecznych warunkach działalności w Polsce*, PAIZ/INDICATOR, Warszawa, 2000; B. Domański, *Kapitał zagraniczny w przemyśle Polski. Prawidłowości rozmieszczenia, uwarunkowania i skutki*, IGI GP, Kraków, 2001.

Pierwotnie zakładano utworzenie kilku takich stref na terenach, najbardziej potrzebujących tego rodzaju wsparcia w celu ratowania sytuacji gospodarczej regionu.

Obecnie w Polsce funkcjonuje 14 specjalnych stref ekonomicznych, w ramach których wyodrębniono prawie 300 podstref. Strefy te są bardzo rozproszone przestrzennie - niekiedy tereny przynależące do jednej strefy są oddalone od siebie o kilkaset kilometrów (są przypadki, gdzie jedna strefa ma kilka podstref w trzech, a niekiedy 4 województwach). Jest to efekt licznych nacisków głównie ze strony dużych i znaczących inwestorów, jak i władz lokalnych, które lobbowały objęcie przywilejami SSE obszarów, na których inwestor chciał zainwestować, a które w pierwotnym założeniu nie spełniały warunków przynależności do SSE. Wraz z upływem czasu idea specjalnej strefy ekonomicznej stała się nie jak pierwotnie planowano instrumentem wsparcia publicznego dla rozwoju regionów zagrożonych zapaścią gospodarczą, a zwyczajnie publiczną pomocą prywatnym przedsiębiorcom. Inwestorzy otrzymywali nawet propozycję objęcia SSE obszaru, który sami wybiorą pod inwestycję. Efektem takich działań było tworzenie podstref na obszarach o szczególnej atrakcyjności inwestycyjnej, w tym na terenie dużych miast - metropolii. Konsekwencją takiej polityki było i jest obniżanie szans regionów ewidentnie słabszych pod względem gospodarczym, które także posiadają SSE.

Przy powoływaniu pierwszych stref w Polsce ulgi były względnie wysokie i dotyczyły na przykład całkowitego zwolnienia od podatku z działalności gospodarczej przez 10 lat i zwolnienia z podatku od nieruchomości. W wyniku starań Polski o akcesję do Unii Europejskiej, ulgi te w znacznym stopniu musiały zostać zmniejszone. Przedsiębiorcy mogą liczyć na pomoc w wysokości 50% kosztów kwalifikowanych inwestycji (w niektórych dużych miastach jest to 40% lub 30%). Ponadto ulgi są zróżnicowane w zależności od rodzaju działalności gospodarczej i branży⁶¹. Tereny objęte ulgami z tytułu przynależności do specjalnej strefy ekonomicznej mają określoną powierzchnię wynoszącą łącznie dla całego kraju 20 tysięcy hektarów. Jest to limit, którego nie można przekroczyć, jednak jest możliwość wyłączenia jednych terenów ze strefy (tych niezainwestowanych), a w zamian powołania nowych. Daje to możliwość każdej gminie podjęcia starań o objęcie przywilejami SSE własnych terenów inwestycyjnych. Wbrew pozorom niewiele gmin stara się o takie ulgi co może świadczyć o braku polityki proinwestycyjnej lub o problemach związanych ze spełnieniem wymaganych przez zarząd SSE warunków. Najważniejsze warunki, które muszą być spełnione, aby móc przystąpić do negocjacji z zarządem SSE dotyczą przygotowania i uzbrojenia działki inwestycyjnej oraz znalezienia inwestora, który jest tą lokalizacją zainteresowany. Zarządy stref stawiają wysoką poprzeczkę samorządom lokalnym, starając się sprostać skomplikowanym wymaganiom inwestorów.

Innymi formami wsparcia dla przedsiębiorców są **parki przemysłowe, parki naukowo-technologiczne oraz inkubatory przedsiębiorczości i inkubatory technologiczne**. Parki przemysłowe powstają na terenach restrukturyzowanych i służą głównie małym i średnim przedsiębiorcom. Idea parków technologicznych związana jest ze współpracą nauki i biznesu, podnoszeniem nakładów na działalność badawczo-rozwojową oraz wzrostem innowacyjności gospodarki. Głównym celem inkubatorów jest natomiast wspomaganie rozwoju firm w początkowej fazie działalności. Pomoc ta polega na oferowaniu nowym przedsiębiorcom pomieszczeń biurowych, obsługi, doradztwa finansowego, ofert szkoleniowych itp. po bardzo korzystnej cenie. W Polsce z roku na rok funkcjonuje coraz więcej tego typu infrastruktury wspierającej działalność przedsiębiorców⁶².

5.4. PROMOCJA OFERTY INWESTYCYJNEJ

Przygotowanie oferty inwestycyjnej – uzbrojenie działki, uchwalenie miejscowego planu, usunięcie drzew i szereg innych czynności pozwalających nieruchomości przedstawić potencjalnemu inwestorowi, zajmuje od kilku do kilkudziesięciu miesięcy, a często i dłużej. Dodatkowo jest to proces bardzo kosztowny i wymagający ogromnego wysiłku zarówno ze strony władz lokalnych, jak i mieszkańców gminy.

Kolejnym etapem polityki proinwestycyjnej jest promocja przygotowanych ofert, mająca na celu sprowadzić do gminy inwestora. Jest to proces polegający na informowaniu potencjalnych przedsiębiorców o konkurencyjnych

⁶¹ *Specjalne Strefy Ekonomiczne po 2020 roku*; www.paiz.gov.pl/files/?id_plik=16335

⁶² K. B. Matusiak (red.), *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce – Raport 2010*, Warszawa, 2010.

zasobach w postaci nieruchomości przygotowanych przez władze lokalne i inne jednostki. Ten rodzaj promocji nie jest łatwy z uwagi na fakt, że odbiorców jest niewielu, są bardzo zróżnicowani i rozproszeni, konkurencja jest duża, a wydane środki finansowe znaczące. Promocja musi być dobrze zaplanowana, żeby nie zaprzepaścić tego co udało się zrobić dotychczas, a trzeba pamiętać o tym, że ten etap został poprzedzony wieloma innymi. Po pierwsze ktoś musiał zdecydować o podjęciu działań na rzecz polityki proinwestycyjnej w gminie – uwierzyć w to, że takie działania mają sens, a potem przekonać do tego innych współpracowników, którzy w konsekwencji tworzyli to przedsięwzięcie. Po wtóre należało przekonać otoczenie o konieczności wydawania ogromnych sum publicznych pieniędzy na przygotowanie terenów inwestycyjnych, a tym samym wyjaśnić mieszkańcom, że takie działania przyniosą im wymierne efekty, przede wszystkim w postaci nowych miejsc pracy. Po tym skomplikowanym etapie przychodzi czas na rozliczenie władz samorządowych z prowadzonych działań, dlatego tak ważne jest przygotowanie mądrej, a przede wszystkim skutecznej promocji ofert inwestycyjnych.

Informacje o przygotowanych terenach inwestycyjnych mogą być rozpowszechniane przy użyciu dwóch typów promocji: bezpośredniej i pośredniej. To na jaki rodzaj działań promocyjnych zdecydują się władze lokalne zależy od różnych czynników, m.in. od zasobów finansowych, które mogą zostać przeznaczone na ten cel, od tego jak bardzo interesująca i konkurencyjna jest oferta (dobra oferta nie wymaga skomplikowanej promocji) oraz od tego do kogo jest skierowana (jakich inwestorów preferuje dana gmina). Ważnym czynnikiem promocji jest sporządzenie dokładnego planu działania – **strategii promocji**. Nie może to być splot przypadkowych działań nie mających wyraźnie określonych lub przynajmniej zarysowanych celów.

Promocja pośrednia prowadzona jest przez urzędników gminy, często przy wsparciu innych podmiotów m.in. firm prywatnych, organizacji samorządu gospodarczego, instytucji rządowe i samorządowe różnych szczebli, zarządów SSE, gminy partnerskie za granicą itp⁶³.

Jedną z ważniejszych organizacji rządowych, wspierających działania gmin w procesie pozyskiwania inwestorów jest **Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych (PAIIIZ)**. Jest to instytucja, której działalność polega na:

- wspieraniu inwestorów zagranicznych w wyborze lokalizacji w Polsce,
- gromadzeniu ofert inwestycyjnych przygotowanych przez gminy,
- prowadzeniu szkoleń i konferencji dla pracowników gminy⁶⁴.

Zadaniem PAIIIZ nie jest wspieranie gmin w pozyskiwaniu inwestorów, tylko wspomaganie przedsiębiorców w znalezieniu najlepszej oferty w kraju. PAIIIZ przedstawia potencjalnemu inwestorowi kilka najlepszych lokalizacji, mając świadomość, że najważniejsze jest aby ten wybrał w ogóle ofertę z Polski – mniej istotne jest to jaki będzie to region. Na koniec 2014 roku w bazie danych agencji znajdowało się łącznie prawie 2 tys. ofert w tym większość typu greenfield.

Podobne działania do PAIIIZ prowadzą Regionalne Centra Obsługi Inwestora (RCOI). Są to instytucje szczebla wojewódzkiego pośredniczące pomiędzy inwestorem, a samorządami lokalnymi. Działalność RCOI obejmuje:

- udoskonalenie przepływu informacji pomiędzy administracją centralną a samorządową,
- ujednoczenie jakości obsługi w województwie,
- współpracę z PAIIIZ,
- wspieranie samorządów w tworzeniu ofert inwestycyjnych,
- tworzenie i aktualizacja bazy ofert w województwie,
- promowanie ofert,

⁶³ W. Jarczewski, *Pozyskiwanie inwestorów do gmin*, Wyd. Wolters Kluwer, Warszawa, 2007, s. 86-104.

⁶⁴ W. Jarczewski, *Pozyskiwanie inwestorów do gmin*, Wyd. Wolters Kluwer, Warszawa, 2007, s. 87-89.

- sporządzanie analiz dotyczących gospodarki regionu.

Gminy o charakterze proinwestycyjnym często powołują specjalne instytucje, fundacje i agencje zajmujące się procesem pozyskiwania inwestorów. Instytucje te funkcjonują na zasadzie spółek akcyjnych, a ich udziałowcami są najczęściej samorządy, przedsiębiorcy, lub właściciele gruntów⁶⁵. Powoływanie tego typu instytucji ma jeden istotny aspekt, a mianowicie grunty zarządzane przez agencję mogą zostać sprzedane inwestorowi z pominięciem formy przetargu, co jest niemożliwe w przypadku gruntów będących w posiadaniu gminy.

Inne instytucje wspomagające proces proinwestycyjny gmin to wspomniane już zarządy specjalnych stref ekonomicznych. Instytucja ta często wyręcza gminie w całym procesie inwestycyjnym, przygotowując ofertę inwestycyjną i podejmując działania promocyjne na rzecz pozyskania inwestorów. Nie każda gmina może liczyć na wsparcie zarządów SSE, ponieważ te promują tylko najlepsze lokalizacje.

Inne instytucje wspomagające proces pozyskiwania inwestorów to:

- **samorządy gospodarcze** funkcjonujące najczęściej jako Izby Przemysłowo-Handlowe (branżowe lub regionalne) udzielają wsparcia firmom członkowskim poprzez reprezentowanie ich interesów wobec organów samorządowych i państwowych,
- **firmy konsultingowe**, biura pośrednictwa nieruchomości, deweloperzy - instytucje za pośrednictwem których inwestorzy, poszukują dogodnej lokalizacji pod inwestycje - wyżej wymienione instytucje, na podstawie wytycznych otrzymanych od potencjalnego inwestora, starają się znaleźć taką gminę, która te wymogi spełnia.
- **wydziały ekonomiczno-handlowe ambasad**, wspomagające misje gospodarcze i organizujące imprezy promocyjne inwestorów w kraju urzędowania⁶⁶.

W zakresie kształtowania pozytywnych relacji z otoczeniem biznesowym gminy, duże znaczenie odgrywiają zadowoleni inwestorzy, którzy przy okazji nieformalnych spotkań biznesowych, nieświadomie pracują na pozytywny wizerunek jednostki samorządu terytorialnego jako gminy przyjaznej inwestorowi. Jest to efektem jego pozytywnych doświadczeń związanych z obsługą podczas całego procesu inwestycyjnego. Należy jednak pamiętać, że niezadowolony ze współpracy inwestor jest doskonałym instrumentem antypromocji, co może w dużym stopniu hamować napływ kolejnych inwestycji na teren nawet bardzo atrakcyjnej gminy.

Gminy proinwestycyjne często biorą udział w różnych **konkursach i rankingach**, które także mogą być skutecznym elementem promocji. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że w obecnych czasach tego typu zestawień i rankingów jest niezwykle dużo i faktyczne efekty może przynieść udział jedynie w tych prestiżowych i najbardziej znanych. Zaletą takich rankingów z punktu widzenia inwestorów, są obiektywne kryteria brane pod uwagę przy ich tworzeniu. Władze lokalne mają niewielki wpływ na ostateczny wynik takich rankingów, dlatego inwestor ma pewność, że gmina będąca laureatem takiego konkursu faktycznie jest otwarta na inwestorów i posiada specyficzny klimat inwestycyjny.

Popularną formą promocji – choć mało skuteczną - jest **współpraca z miastami partnerskimi**. Niemal każda gmina posiada od kilku do kilkunastu takich „bliźniaczych” miast, z którymi współpracuje na wielu płaszczyznach. Promocja gospodarcza za pośrednictwem innego miasta, jest dosyć rzadkim elementem współpracy. Najczęściej kontakty i wymiana doświadczeń obejmuje sferę kulturową, edukacyjną i turystyczną. Współpraca gospodarcza dotyczy kooperacji przedsiębiorstw, wymiany handlowej, dzielenia się doświadczeniem w zakresie działalności proinwestycyjnej itp.

Alternatywą do działalności wyżej wymienionych instytucji, będących pośrednikami pomiędzy potencjalnym inwestorem, a gminą jest promocja bezpośrednia, polegająca na pozyskiwaniu inwestorów za pomocą dystrybucji materiałów informacyjnych i opracowań specjalistycznych, reklamy, stron internetowych, udziału

⁶⁵ W. Jarczewski, *Pozyskiwanie inwestorów do gmin*, Wyd. Wolters Kluwer, Warszawa, 2007, s. 92-96.

⁶⁶ W. Jarczewski, *Pozyskiwanie inwestorów do gmin*, Wyd. Wolters Kluwer, Warszawa, 2007, s. 96-100.

w targach międzynarodowych itp.⁶⁷ Ten rodzaj promocji charakteryzuje się licznymi zaletami w postaci kontrolowania treści przekazów promocyjnych oraz szybkiej reakcji na zmieniające się realia.

Najpowszechniejszym źródłem promocji są **strony internetowe** jednostek administracyjnych. Dobrze przygotowana oferta inwestycyjna jednocześnie powinna być dobrze „sprzedana”. Potencjalny inwestor powinien bez problemu mieć dostęp do informacji dotyczących parametrów działek inwestycyjnych, a także wszelkich innych danych istotnych z punktu widzenia konkretnej inwestycji. Tak samo jak informacja tekstowa istotna jest część graficzna oferty, obejmująca mapę z położeniem działek i ich skomunikowaniem oraz fotografiami samych terenów inwestycyjnych. W dużych miastach coraz częściej tworzone są systemy informacji przestrzennej – są to bardzo precyzyjnie przygotowane platformy, za pośrednictwem których inwestor ma dostęp do bardzo dokładnych danych o gruntach. Jest to jednak kosztowne narzędzie, wymagające dużych nakładów pracy, przez co na dobrym poziomie funkcjonuje ono głównie w miastach wojewódzkich.

Poza stronami internetowymi popularną formą promocji są **materiały reklamowe** w postaci folderów, broszur czy ulotek, zawierających informacje ogólne o regionie, walorach turystycznych, zabytkach, jak i o konkretnych ofertach inwestycyjnych. Są to swego rodzaju wizytówki wręczane gościom i mieszkańcom gminy przy okazji licznych spotkań. Trudno ocenić znaczenie takiego typu działań marketingowych w pozyskiwaniu inwestorów. Pewne jest, że nikt nie zdecyduje się zainwestować dużych pieniędzy w gminie, która obdarowała go długopisem lub koszulką z logiem. Najważniejsza jest dobra oferta, a wszystkie gadżety jedynie dodatkiem, do całości. Warto zwrócić uwagę, na fakt, że broszurki z informacjami o konkretnej ofercie inwestycyjnej, nie powinny być rozpowszechniane w sposób globalny. Ulotka opisująca atrakcje turystyczne jest inaczej traktowana niż ta z ofertą inwestycyjną. Różnica polega na tym, że przypadkowy odbiorca pod wpływem informacji zamieszczonych w ulotce szybciej skorzysta z oferty turystycznej danej gminy, nie wiążąc z tym dużych nakładów finansowych. Potencjalnych odbiorców ofert inwestycyjnych jest znacznie mniej, dlatego dużo trudniej z ta ulotką trafić do potencjalnych przedsiębiorców. Dlatego takie foldery, powinny być bardzo dobrze, wręcz profesjonalnie przygotowane, ale w ograniczonym nakładzie. Ich dystrybucją natomiast powinny zajmować się osoby koordynujące cały proces pozyskiwania inwestorów, a nie jednostki zajmujące się szeroko rozumianą promocją. Takie foldery powinny być przygotowane w sposób przejrzysty, jednocześnie muszą zawierać istotne informacje z punktu widzenia potencjalnego przedsiębiorcy. Wśród takich informacji powinny znaleźć się dane na temat:

- położenia gminy, na tle Europy, kraju i województwa, z uwzględnieniem głównych szlaków komunikacyjnych, autostrad, lotnisk, linii kolejowych, wzbogacone o szczegółowe i możliwie aktualne mapy i zdjęcia satelitarne,
- rynku pracy (wielkość, poziom bezrobocia, wykształcenie, koszty),
- rynku zbytu,
- funkcjonujących przedsiębiorstw,
- zachęt inwestycyjnych,
- instytucji otoczenia biznesu,
- warunków mieszkaniowych.

Taki folder powinien być przygotowany przynajmniej w dwóch wersjach językowych i zawierać dokładne dane teleadresowe urzędu gminy⁶⁸.

Inną ciekawą formą promocji bezpośredniej są **slogany** – krótkie zdania, lub równoważniki zdań, które charakteryzują obiekt promocji. Najczęściej tworzone są slogany, które w ogólny sposób zwracają uwagę na charakterystyczne cechy miejsca lub regionu. Ważne jest aby taki slogan był kojarzony z danym miastem lub gminą, poprzez wykorzystywanie go na licznych materiałach promocyjnych, czy bilbordach, przez stosunkowo długi okres. Kontrowersyjne slogany, pomimo, że dyskusyjne, również są potrzebne z uwagi na rozgłos i szerzącą się promocję. Niestety należy mieć na uwadze cieką granicę jaka jest między kontrowersyjną i prowokującą

⁶⁷ W. Jarczewski, *Pozyskiwanie inwestorów do gmin*, Wyd. Wolters Kluwer, Warszawa, 2007, s. 105-121.

⁶⁸ W. Jarczewski, *Pozyskiwanie inwestorów do gmin*, Wyd. Wolters Kluwer, Warszawa, 2007, s. 109.

reklamą za pośrednictwem sloganu, a antypromocją. Koszty tego typu promocji są różne. Jeżeli jest on wykorzystywany przy materiałach promocyjnych, ulotkach czy prasie lokalnej wraz z logiem i godłem miasta to jest to stosunkowo niewielki wydatek. Inaczej wygląda promocja w przypadku dużych miast, które organizują na terenie całego kraju za pośrednictwem wielkoformatowych billboardów złożone kampanie reklamowe (z dużym budżetem), często poprzedzone konkursem na hasło promocyjne – slogan.

Wszystkie wyżej wymienione działania promocyjne mają na celu pozyskanie inwestora, jednak cechuje je swego rodzaju „faza oczekiwania”, która obejmuje czas pomiędzy przeprowadzonymi działaniami promocyjnymi, a odzewem zainteresowanych przedsiębiorców. Alternatywą w tym przypadku jest **marketing bezpośredni** polegający na – jak sama nazwa wskazuje – bezpośrednich kontaktach z inwestorem, który poszukuje lokalizacji pod swoją inwestycję. W przypadku tych działań liczy się czas, profesjonalne przygotowanie osób odpowiedzialnych za ten rodzaj marketingu i umiejętność wyszukiwania inwestorów planujących rozbudowę swojej działalności. Gminy nie mogące sobie pozwolić na długie oczekiwanie, aż inwestor sam się zjawi, skupiają swoje działania na pozyskiwaniu informacji o planowanych inwestycjach, a w kolejnym etapie w sposób profesjonalny przedstawiają inwestorowi ofertę swojej gminy. Jest to bardzo skuteczna forma promocji, ponieważ inwestor nie traci czasu na poszukiwanie obszarów spełniających jego wymagania, tylko gminy same się zgłaszają z już przygotowaną ofertą. Inwestor ceni taki sposób współpracy ze względu na pewność, że danej gminie zależy na inwestycji, a w konsekwencji może liczyć na profesjonalną obsługę i doskonałą współpracę, co wbrew pozorom jest jednym z ważniejszych czynników w procesie decyzyjnym⁶⁹. Problemem w tego rodzaju działaniach jest niedobór fachowców i profesjonalistów w urzędach, którzy mogliby dobrze poprowadzić tego typu działania oraz ograniczony dostęp do informacji o poszukiwaniu lokalizacji przez inwestora.

5.5. NEGOCJACJE I OBSŁUGA POINWESTYCYJNA

Działalność proinwestycyjna władz samorządowych nie kończy się na przedstawieniu posiadanych walorów w prasie czy telewizji. Obejmuje ona również działalność związaną z obsługą inwestora oraz opieką nad nim przez cały okres negocjacji jak i prowadzenia działalności. Przedsiębiorca, który podejmie decyzję o lokalizacji swojej inwestycji w danej gminie nie może zostać pozostawiony sam sobie, ponieważ dopiero na tym etapie konieczny jest opiekun, pomagający przebrnąć przez sterty papierów i całą biurokrację. W przypadku fachowej i kompleksowej obsługi inwestora, gmina może liczyć na kolejny kapitał napływający za sprawą dobrej opinii. Jak już wcześniej wspomniano, otwartość na współpracę, ułatwienia związane z załatwianiem formalności oraz szybkość działania i minimum biurokracji, w opinii inwestorów są sprzyjającymi elementami wyboru danej lokalizacji⁷⁰.

Obsługa inwestora organizowana jest w różny sposób w zależności od wielkości gminy jak i od planowanej inwestycji. Na pierwszym etapie współpracy z inwestorem – przedstawiania oferty – jego obsługą zajmują się osoby, które brały udział w przygotowywaniu nieruchomości, tworzeniu oferty inwestycyjnej i sterowały działaniami promocyjnymi. Rzadko zdarza się żeby było to oddzielne stanowisko w urzędzie – najczęściej zadanie to realizują pracownicy działu promocji, lub referaty związane z inwestycjami, budownictwem i architekturą. Jeżeli na tym etapie współpracy inwestor wykazuje zainteresowanie potencjalną lokalizacją, obowiązki „opiekuna” przejmuje wójt, lub burmistrz gminy. W przypadku dużych projektów i dużych miast jedna osoba nie jest w stanie sprostać oczekiwaniom kilku inwestorów, dlatego w tym celu powoływane, lub wyodrębniane są osobne jednostki do realizacji tego zadania. Wbrew pozorom rola osoby lub zespołu nadzorującego ten etap procesu inwestycyjnego jest bardzo ważna. Od tej współpracy zależy przede wszystkim czas rozpoczęcia inwestycji, ponieważ głównym zadaniem wójta lub zespołu jest dostarczenie wszelkich informacji inwestorowi,

⁶⁹ Niekiedy inwestor, który jest zdecydowany na lokalizację w konkretnej gminie, napotyka na ogromne problemy związane z biurokracją. Takie przypadki często zdarzają się w dużych miastach – metropoliach, które ze względu na świadomość, wysokiej atrakcyjności inwestycyjnej, nie uproszczają i nie przyspieszają specjalnie procedur związanych z realizacją inwestycji. Duży koncern Coca Cola napotkał na wiele barier przy planowanej inwestycji w Krakowie. Obsługa inwestora była na tyle fatalna, że gmina Niepołomice wykorzystała sytuację i za sprawą perfekcyjnej obsługi pozyskała tego znaczącego inwestora do swojej gminy.

⁷⁰ B. Domański, *Kapitał zagraniczny w przemyśle Polski. Prawidłowości rozmieszczenia, uwarunkowania i skutki*, IGI&P, Kraków, 2001.

przyspieszanie formalności, pomoc w wyborze najlepszych rozwiązań, ułatwianie kontaktów z innymi jednostkami i przedsiębiorstwami, a tym samym skracanie drogi do realizacji inwestycji. Dobra współpraca, często przyćmiewa mankamenty działki inwestycyjnej, a brak jakiegoś elementu infrastruktury, nie jest problemem jeżeli wójt da inwestorowi zapewnienie, że w określonym czasie zostanie to uzupełnione. Gmina proinwestycyjna musi być konkurencyjna wobec innych gmin na każdej płaszczyźnie. Na etapie negocjacji istotne są największe drobiazgi: sposób prowadzenia rozmów, dyskrecja, miejsce spotkań, kolejność oferowanych nieruchomości itp. Trzeba mieć świadomość, że potencjalny inwestor jednocześnie prowadzi negocjacje przynajmniej z kilkoma innymi gminami. Wówczas jeżeli istnieje świadomość, że przygotowana oferta nie jest doskonała, przewagę należy budować np. poprzez szybkie i kompleksowe przygotowywanie dokumentów i ekspertyz - o które wnioskuje inwestor - które są wiarygodne i przedstawiają zarówno zalety jak i wszystkie mankamenty potencjalnej oferty. Jest to o tyle istotne, że niedociągnięcia i wady oferty i tak wyjdą na jaw prędzej czy później, a na tym etapie można jeszcze zapewnić ich usunięcie, natomiast brak wiarygodności podawanych informacji może zniechęcić inwestora nawet jeżeli oferta ogólnie spełnia jego oczekiwania. Negatywnym skutkiem w późniejszym okresie może być brak zaufania ze strony innych inwestorów.

Udany etap negocjacji kończy się podpisaniem umowy charakteryzującej inwestycję i wzajemne zobowiązania zarówno władz lokalnych jak i inwestora. Na tym etapie, można ogłosić sukces jakim jest sprowadzenie inwestora do gminy, nie jest to jednak koniec procesu inwestycyjnego, ponieważ teraz należy zapewnić nowemu przedsiębiorcy doskonałą obsługę. Inwestor oczekuje od gminy przede wszystkim szybkiego wywiązania się z ustaleń zawartych w umowie, a mianowicie: uchwalenia miejscowego planu, lub też wydanie decyzji o warunkach zabudowy, uzbrojenie działki jeżeli w czasie negocjacji nie była uzbrojona itp. Najważniejsze na tym etapie jest priorytetowe traktowanie takiego klienta gminy. W przypadku obsługi ważnego inwestora wszelkie procedury powinny być maksymalnie uproszczone. Konieczna jest pomoc inwestorowi już na etapie wypełniania wniosków. Przy ich składaniu dokumenty powinny być dokładnie sprawdzone przez urzędnika, który w tym wypadku ma za zadanie poinformować inwestora o ewentualnych brakach i nieścisłościach, które można w miarę szybko, bez zbędnych, dodatkowych procedur uzupełnić. Szereg czynności związanych np. z zabudową działki załatwia się w licznych instytucjach, często niezależnych od siebie. W tym przypadku ważne są nieformalne kontakty najczęściej przedstawiciela gminy z władzami innych urzędów i przedsiębiorstw, które w znacznym stopniu mogą przyspieszyć całą procedurę.

Głównym celem polityki proinwestycyjnej jest uniknięcie likwidacji lub relokacji przedsiębiorstwa na inny obszar. Na tym etapie ważna jest współpraca pomiędzy inwestorem a władzami samorządowymi na zasadzie partnerstwa. Inwestor często napotyka na utrudnienia, na które gmina nie ma bezpośredniego wpływu, jednak może lobbować u innych jednostek podjęcie działań na rzecz wsparcia inwestora. W tej sytuacji ważne są względnie regularne spotkania – o charakterze nieformalnym - inwestorów z szefami gmin, na których poruszane są kwestie dotyczące sposobów i możliwości rozwiązywania napotykaných problemów.

Etapy, instrumenty i uwarunkowania proinwestycyjnej polityki jednostek samorządu terytorialnego można uporządkować w postaci kilku najważniejszych stwierdzeń:

1. Atrakcyjność inwestycyjna gminy zależy od działań proinwestycyjnych władz lokalnych, ich intensywności i charakteru;
2. Znaczenie wójtów w polityce pozyskiwania inwestorów maleje wraz ze wzrostem wielkości i rangi miasta;
3. Skuteczna realizacja założeń polityki proinwestycyjnej zajmuje kilka lat, dlatego gwarantem jej przeprowadzenia jest stabilność władzy – minimum dwie kadencje;
4. Jednym z kluczowych czynników realnie wpływających na pozyskanie inwestora jest doskonale przygotowana oferta inwestycyjna – atrakcyjna nieruchomość;
5. Promocja oferty inwestycyjnej ma dwójaki charakter. Pierwszy rodzaj - promocja pośrednia – odbywa się przy udziale instytucji wspomagających. Drugi rodzaj – promocja bezpośrednia, polega na dostarczaniu inwestorowi informacji o przygotowanej ofercie za pomocą reklamy, ulotek, billboardów, czy też z wykorzystaniem marketingu bezpośredniego;

6. Skuteczną zachętą dla inwestorów są ulgi podatkowe oraz nieruchomości objęte przywilejami specjalnych stref ekonomicznych;
7. Profesjonalne i rzetelne przeprowadzone negocjacje korzystnie wpływają na decyzję lokalizacyjną inwestora;
8. Skuteczna obsługa proinwestycyjna, w znacznym stopniu wpływa na rozbudowę istniejących zakładów, a dodatkowo jest zachętą dla innych nowych przedsiębiorców szukających lokalizacji pod swoją działalność.

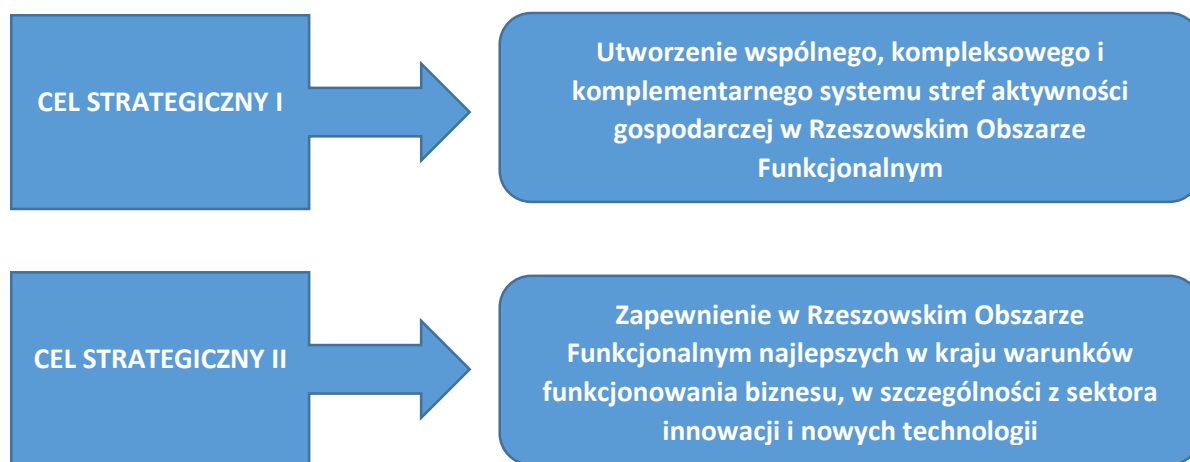
Trudno jest jednoznacznie stwierdzić, jaki wpływ na pozyskanie inwestorów miały poszczególne etapy polityki proinwestycyjnej. Nie ma prostych mierników i wskaźników, na podstawie których w łatwy sposób można określić jaki procent firm wybrało daną lokalizację ze względu na taki a nie inny czynnik. Nie można wykluczyć, że przedsiębiorca wybrał by daną lokalizację gdyby nie były tam prowadzone konkretne działania proinwestycyjne. Można jednak z dużym prawdopodobieństwem określić korelację pomiędzy działaniami proinwestycyjnymi a sprowadzeniem inwestora.

Zastosowanie się do wyżej opisanych etapów polityki proinwestycyjnej i sposobów ich realizacji nie daje jednak gwarancji sukcesu gospodarczego. Należy pamiętać, że każda gmina jest jedyna w swoim rodzaju, nie ma gmin takich samych i nie można też bezpośrednio polityki proinwestycyjnej zastosowanej w jednej gminie przekładać na realia innej. Warto podpatrywać liderów i na tyle na ile to możliwe korzystać z ich udanych doświadczeń, nie zapominając jednak przy tym, że nie wszystko da się skopiować. Należy szukać na swoim terenie niszy, cech których nie posiadają inne gminy, a inwestor może wykazać nimi zainteresowanie i na tej podstawie budować własną przewagę konkurencyjną.

VII. Wdrażanie Koncepcji

1. CELE STRATEGICZNE

Cele strategiczne Koncepcji określają ogólny kierunek rozwoju stref zwiększonej aktywności gospodarczej w gminach obszaru funkcjonalnego i obejmują tylko najważniejsze elementy tego systemu – z tego punktu widzenia nadrzędnym celem jest **współpraca gmin obszaru funkcjonalnego na rzecz tworzenia nowych i rozwoju istniejących stref aktywności gospodarczej w celu przyciągnięcia jak największej liczby inwestorów i utworzenia regionalnej i lokalnych specjalizacji gospodarczych**. Cele strategiczne muszą odpowiadać zdiagnozowane potrzeby i istniejące w obszarze funkcjonalnym problemy rozwojowe zgłaszane zarówno przez władze lokalne, przedsiębiorców, jak również obiektywnie stwierdzone przez zespół ekspertów przygotowujących dokumenty strategiczne. Cele strategiczne są długookresowe i ich zrealizowanie obejmuje cały okres obowiązywania Strategii. Cele strategiczne powinny bezpośrednio realizować misję Strategii i dotyczyć rozwoju stref aktywności gospodarczej całego obszaru funkcjonalnego. Koncepcja Lokalizacji Stref Zwiększonej Aktywności Gospodarczej na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego będzie realizowała następujące cele strategiczne:

Ze względu na dostępność źródeł finansowania w ramach funduszy europejskich w perspektywie finansowej 2014-2020 za perspektywę czasową Koncepcji uznaje się rok 2020.

2. DZIAŁANIA DO ZREALIZOWANIA W RAMACH RZESZOWSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO

Na potrzeby oceny możliwości przestrzennych rozwoju istniejącej Strefy Aktywności Gospodarczej, a także potencjalnych nowych tego typu obszarów w ROF przeprowadzono całościową klasyfikację poszczególnych terenów ze względu na ich atrakcyjność pod względem lokalizacji i uzbrojenia pod przyszłe inwestycje. Na tej podstawie zdiagnozowano stopień rozwoju poszczególnych terenów, ich przygotowanie dla inwestorów oraz

określono, które potrzebują dalszych działań w celu wykorzystania atutów lokalizacji i podniesienia atrakcyjności dla biznesu.

Zdecydowanie najbardziej atrakcyjnym terenem dla lokalizacji działalności gospodarczej są działki zlokalizowane na terenie Podkarpackiego Parku Naukowo Technologicznego Aeropolis (17a, 17b, 17c i 17d), w pobliżu Parku Naukowo Technologicznym Rzeszów-Dworzysko (nr 31, 24, 25) - w bezpośrednim sąsiedztwie węzła S19 Świlcza oraz linii kolejowej nr 94 - oraz przy ulicy Ciepłowniczej (18, 19) . Mimo, że nie wszystkie działki są w pełni uzbrojone to sąsiedztwo pozostałych terenów Parku zapewnia łatwą możliwość przyłączenia wszystkich niezbędnych mediów. Najlepszą działką dla inwestorów okazała się zlokalizowana przy ul. Ciepłowniczej w Rzeszowie

Tab. 29. Klasyfikacja obecnych i potencjalnych terenów SAG pod względem lokalizacji i uzbrojenia

	mało atrakcyjne	średnio atrakcyjne	atrakcyjne	bardzo atrakcyjne
nieuzbrojone	37	5, 6, 16, 36, 38	11, 40	
do dalszego uzbrojenia			4, 7, 8, 10, 20, 21, 34	33
średnio uzbrojone		30	2, 3, 22, 28, 32	23
wysoko uzbrojone		13	1, 12, 14, 15, 26, 27, 29, 35	18, 19, 25
kompleksowo uzbrojone			17a, 17b, 17c, 17d, 24, 39	31

Źródło: opracowanie własne na podstawie inwentaryzacji.

Do terenów atrakcyjnych pod względem lokalizacji i charakteryzujących się wysokim stopniu uzbrojenia (niewielkie braki w zakresie infrastrukturalnych oraz lokalizacyjnym) można zaliczyć grunty w:

- w Boguchwale (1)
- w Krasnem (12)
- w Łańcucie (14, 15, 35)
- w Świlczy (26, 27)
- w miejscowości Zabajka (gmina Głogów Małopolski, 29).

W obrębie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego nie występują tereny nieatrakcyjne, wyróżnić należy natomiast jeden tereny o ogólnie małej atrakcyjności inwestycyjnej i dodatkowo nieuzbrojony:

- Nr 37 w Budach Głogowskich, gmina Głogów Małopolski (o mało atrakcyjnej lokalizacji i nieuzbrojony)

łącznie na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego znajduje się prawie 900 ha terenów inwestycyjnych, z czego 218,3 ha to obszary już zagospodarowane przez inwestorów, na których prowadzona jest działalność gospodarcza. Są to głównie tereny inwestycyjne zlokalizowane w gminach Trzebownisko i Głogów Małopolski, w obrębie stref S1, S2 i S1-3. Pod względem uzbrojenia są one kompleksowo przygotowane do prowadzenia działalności gospodarczej, dlatego też, cieszą się dużym zainteresowaniem wśród inwestorów. Pozostałe nieruchomości na obszarze ROF nie są kompleksowo uzbrojone, co obniża ich atrakcyjność inwestycyjną, dlatego w całości pozostają nie zagospodarowane.

Tab. terenów

30.

Gmina	Powierzchnia terenów inwestycyjnych [ha]		
	ogółem	wolne tereny	tereny kompleksowo uzbrojone
Boguchwała	92,67	92,67	0,00
Czarna	20,50	20,50	0,00
Czudec	3,02	3,02	0,00
Krasne	16,53	16,53	0,00
Łańcut (gmina)	27,81	27,81	0,00
Łańcut (miasto)	18,79	18,79	0,00
Trzebownisko	138,90	44,90	116,00
Głogów Małopolski	214,76	100,06	131,70
Rzeszów	168,12	158,49	109,30
Świlcza	197,10	197,10	0,00
RAZEM	898,20	679,87	357,00

Powierzchnia

inwestycyjnych w poszczególnych gminach ROF według stopnia zagospodarowania w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne

Możliwości rozwoju istniejących i utworzenia nowych stref aktywności gospodarczej łączą się z pozyskaniem i odpowiednim przygotowaniem przez gminy terenów dla potrzeb inwestorów, a także ich możliwie szeroką promocją. W przeprowadzonych wywiadach z przedstawicielami gmin ROF poruszano temat wymagań, które zgłaszane są przez osoby i instytucje pytające o ofertę terenów inwestycyjnych w gminach oraz działania, które powinny zostać zrealizowane w celu zwiększenia ich atrakcyjności dla inwestorów. Wyniki zostały przedstawione w poniższej tabeli:

Tab. 31. Elementy przyciągające przedsiębiorców do terenów inwestycyjnych i zgłaszane potrzeby samorządów gmin ROF w 2014 r.

Gmina	Najważniejsze elementy, o które pytają potencjalni inwestorzy	Zapotrzebowanie gminy
Boguchwała	1. Kompleksowość uzbrojenia 2. Dostępność komunikacyjna	1. Promocja gospodarcza i terenów inwestycyjnych 2. Pokrycie gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego 3. Poprawę dostępności komunikacyjnej 4. Kompleksowe uzbrojenie terenów inwestycyjnych.
Chmielnik	1. Brak inwestorów (obszar chronionego krajobrazu, niekorzystne ukształtowanie powierzchni) 2. Brak terenów inwestycyjnych w posiadaniu gminy	1. Poprawa sieci dróg wewnętrznych (gminne i powiatowe) 2. Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej 3. Uzbrojenie terenu
Czudec	1. Dostępność do dróg (krajowa i wojewódzka) 2. Uzbrojenie terenu 3. Powierzchnia działek	1. Uzbrojenie istniejących terenów rolniczych
Głogów Małopolski	1. Dostępność terenów (posiadanie terenów na własność)	1. Promocja terenów inwestycyjnych (prasa, radio, internet) 2. Uzbrojenie terenów

Czarna	1. Uzbrojenie terenu 2. Dostępność komunikacyjna	1. Promocja terenów inwestycyjnych (prasa, radio, internet) 2. Poprawa dostępności komunikacyjnej 4. Kompleksowe uzbrojenie terenów inwestycyjnych.
Łańcut - gmina	1. Brak terenów inwestycyjnych w posiadaniu gminy	1. Pozyskanie nowych terenów
Krasne	1. Dostępność komunikacyjna 2. Uzbrojenie terenów	1. Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego 2. Promocja terenów inwestycyjnych (prasa, radio, internet) 3. Kontynuacja uzbrajania terenów
Lubenia	1. Brak zainteresowania inwestorów terenami gminy	1. Wykorzystanie potencjału strefy w Boguchwale 2. Uzbrojenie terenów
Łańcut miasto	1. Forma udostępnienia terenu 2. Uzbrojenie terenu (woda, kanalizacja)	1. Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego 2. Doprowadzenie oświetlenia 3. Odwodnienie terenów
Rzeszów	1. Uzbrojenie terenów 2. Zwolnienia podatkowe	1. Uproszczenie struktury własnościowej 2. Wzrost dostępności komunikacyjnej 3. Dokończenie uzbrajania terenów 4. Promocja terenów inwestycyjnych (wyjazdy studyjne, katalogi terenów inwestycyjnych, współpraca z IOB)
Świlcza	1. Uzbrojenie terenów 2. Dostępność komunikacyjna (dojazd do działek) 3. Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego	1. Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego 2. Uzbrajanie terenów
Trzebownisko	1. Ulgi podatkowe 2. Uzbrojenie terenów (drogi, kanalizacja, woda, gaz)	1. Promocja terenów inwestycyjnych (prasa, radio, internet)
Tyczyn	1. Brak terenów inwestycyjnych w posiadaniu gminy	1. Pozyskanie gruntów 2. Opracowanie i uchwalenie Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego 3. Uzbrajanie terenów 4. Promocja terenów inwestycyjnych (prasa, radio, internet)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wywiadów z przedstawicielami gmin ROF.

Biorąc pod uwagę wszystkie badania i analizy przeprowadzone na potrzeby Koncepcji, zaproponowano działania, które realizować będą poszczególne cele strategiczne. **Zgodnie z podejściem zintegrowanym** do rozwoju na poziomie subregionalnym planowanie i prowadzenie działań rozwojowych na obszarach funkcjonalnych musi być platformą współpracy różnych jednostek i poziomów zarządzania. Współpraca różnych partnerów działających na terenie obszarów funkcjonalnych jest niezbędna dla kompleksowego, spójnego, bardziej skoordynowanego i skoncentrowanego działania prorozwojowego oraz rozwiązywania konfliktów. Osiąga się to przez patrzenie pod kątem powiązań funkcjonalnych bo dzięki temu cele i instrumenty polityki rozwoju mogą być bardziej zróżnicowane i lepiej dostosowane do specyfiki obszarów. **Zgodnie z funkcjonalnym podejściem do rozwoju** obszarów funkcjonalnych, kreowane powinny być takie powiązania gmin między sobą lub z podmiotami zewnętrznymi, które zapewniają kreowanie rozwoju za pomocą utworzenia nowej funkcji lub wzrostu znaczenia funkcji istniejącej. W rezultacie istnieje potrzeba podejmowania wspólnych działań na rzecz rozwoju całego obszaru funkcjonalnego. Zdecydowanie niepożądane jest ograniczenie działań prorozwojowych poszczególnych gmin, których efekty ograniczą się wyłącznie do ich granic administracyjnych.

CELE STRATEGICZNE

DZIAŁANIA

Działania zintegrowane

- I.1. Inwentaryzacja i utworzenie wspólnej bazy (oferty) terenów inwestycyjnych
- I.2. Utworzenie jednolitego systemu promocji terenów inwestycyjnych
- I.3. Utworzenie i wypromowanie jednolitej marki dla wszystkich terenów inwestycyjnych ROF
- I.4. Utworzenie jednolitego systemu ulg podatkowych dla przedsiębiorców działających w SAG
- I.5. Pozyskiwanie terenów przeznaczonych pod przyszłą działalność gospodarczą

I. Utworzenie wspólnego, kompleksowego i komplementarnego systemu stref aktywności gospodarczej w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym

Działania indywidualne

- I.A. Utworzenie wspólnego podmiotu (biura) odpowiedzialnego za tworzenie, zarządzanie i promocję wszystkich stref aktywności gospodarczej w ROF
- II.B. Włączanie wspólnej oferty terenów inwestycyjnych całego ROF w kampanię promocyjno-informacyjną wiodących SAG

Działania zintegrowane

- II.1. Doprowadzanie podstawowej infrastruktury technicznej do rozwijających się stref aktywności gospodarczej
- II.2. Budowa, rozbudowa i modernizacja dróg lokalnych prowadzących z SAG do sieci drogowych TEN-T
- II.3. Wsparcie rozwoju usług cargo świadczonych przez Port Lotniczy Rzeszów-Jasionka
- II.4. Rozwój usług obsługi przedsiębiorców w SAG w zakresie prowadzenia działalności i współpracy

II. Zapewnienie w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym najlepszych w kraju warunków funkcjonowania biznesu, w szczególności sektora innowacji i nowych technologii

Działania indywidualne

- II.A. Kompleksowe uzbrojenie wiodących stref aktywności gospodarczej w ROF
- II.B. Opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów o największym potencjale inwestycyjnym
- II.C. Zabezpieczanie przeciwpowodziowe wybranych terenów inwestycyjnych
- II.D. Budowa i rozbudowa kolejowej infrastruktury bocznicowej do wiodących SAG

Działania lub wiązki działań wyznaczone w koncepcji Lokalizacji Stref Zwiększonej Aktywności Gospodarczej w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym rozumiane są jako sposoby osiągnięcia celów, które należy zrealizować dla osiągnięcia celu strategicznego. Działania te powinny być konkretne, realne i mierzalne. Zgodnie z istotą podejścia zintegrowanego i funkcjonalnego, działania zostały podzielone na zintegrowane (każda jednostka musi zrealizować dane działanie, aby w pełni zrealizować dany cel) i indywidualne (wystarczy, że jedna lub kilka jednostek musi zrealizować dane działanie, aby w pełni zrealizować dany cel). Niezależnie od tego ile gmin będzie „fizycznie” odpowiedzialnych za realizację działania (realizowanego w formie jednego lub kilku projektów), wskazane jest aby każda partycypowała we wszystkich przedsięwzięciach jako członek obszaru funkcjonalnego, natomiast działanie (i projekty) musi przynosić pozytywny efekt w skali tego obszaru tj. dla każdej gminy ROF. Dla przykładu, działanie związane z pozyskiwaniem gruntów pod przyszłą działalność gospodarczą – w przypadku, gdy chodzi o tereny strategiczne dla całego ROF z myślą o rozwijaniu kluczowych branż powinny

leżeć w gestii całego partnerstwa tj. wszystkich gmin ROF (działanie zintegrowane), natomiast w przypadku terenów przeznaczonych pod małych inwestorów funkcjonujących w skali lokalnej jest działaniem nie tylko indywidualnym, ale także nie posiadającym znaczenia dla całego obszaru funkcjonalnego, a jedynie konkretnej gminy. Stąd tego typu działania nie znalazły się w niniejszym opracowaniu, a znaleźć się powinny w strategiach rozwoju gmin.

3. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA DZIAŁAŃ

3.1. FINANSOWANIE W RAMACH PROGRAMÓW UNIJNYCH

Tworzenia i rozwoju stref zwiększonej aktywności gospodarczej oraz realizacja zadań mających na celu poprawiać klimat inwestycyjny Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, w dużym stopniu jest uzależnione od zewnętrznych źródeł wsparcia finansowego. Po części przedsięwzięcia te są finansowane w ramach budżetów jednostek samorządu terytorialnego, jednak gminy i powiat mają ograniczone narzędzia do bezpośredniego wspierania podmiotów gospodarczych, dlatego poprzez kształtowanie przestrzeni, infrastruktury, rozwój zasobów ludzkich i zapewnienie bezpieczeństwa w sferze społecznej tworzą warunki do rozwoju gospodarczego, przyciągania inwestorów i pobudzania przedsiębiorczości mieszkańców. W celu zapewnienia i utrzymania wysokiego tempa rozwoju przy ograniczonych wolnych środkach budżetowych, wymagana jest dywersyfikacja źródeł finansowania oparta na partnerstwie publiczno-prywatnym, wspomaganą przez wykorzystanie zasad finansowania wydatków majątkowych, ułatwiających pozyskanie środków bezzwrotnych i środków z funduszy celowych. Stąd też dodatkowymi znaczącymi źródłami finansowania będą środki zewnętrzne o jakie powiaty jak i poszczególne gminy mogą aplikować, w ramach dostępnych dla nich odpowiednich programów.

Dominującym źródłem finansowania dla zadań są środki finansowe dostępne w ramach **Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020**⁷¹. W ramach I Osi Priorytetowej *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka*, realizowany jest priorytet inwestycyjny PI 3.1. *Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości*, celem którego jest poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości w województwie podkarpackim. W tym celu można aplikować o finansowanie działań obejmujących uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych uzbrojenie w media, budowę lub modernizację układów komunikacyjnych w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych sprzyjających powstawaniu nowych miejsc pracy i wzmocnieniu połączeń funkcjonalnych różnych części regionu, a jednocześnie w przyciąganiu zewnętrznych inwestorów. Dodatkowo w ramach Osi Priorytetowej IV – *Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictw kulturowego*, istnieje możliwość realizacji inwestycji związanych z budową, rozbudową i modernizacją systemów zaopatrzenia w wodę budową oraz rozbudową systemu kanalizacji. Ogromnym wsparciem dla budżetów gmin jest możliwość dofinansowania zadań infrastrukturalnych. Oś priorytetowa V – *Infrastruktura komunikacyjna* daje możliwość wsparcia projektów obejmujących inwestycje drogowe w województwie, powiatach i gminach, które mają na celu usprawnienie połączeń do stref aktywności gospodarczej zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie węzłów sieci TEN-T lub połączenia z węzłami przeładunkowymi poza siecią TEN-T.

Przykładowe typy projektów w ramach RPO:

- wsparcie na stworzenie lub rozwój istniejącego zaplecza badawczo-rozwojowego jednostek naukowych,
- wsparcie tworzenia nowej i istniejącej infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego,
- wsparcie inkubatorów przedsiębiorczości/akademickich,
- promocja gospodarcza regionu i stref aktywności gospodarczej w wymiarze krajowym i międzynarodowym,
- profesjonalizacja usług IOB,

⁷¹ Projekt z 9 stycznia 2015 r.

- wytwarzanie energii pochodzącej z OZE wraz z podłączeniem do sieci elektroenergetycznej, w oparciu o energię wody, wiatru, słońca, geotermii, biogazu i biomasy,
- inwestycje mające na celu wykorzystanie wysokosprawnej kogeneracji z OZE w jednostkach wytwarzania energii elektrycznej i ciepła rozwój sieci ciepłowniczej i elektroenergetycznej (jako element kompleksowy projektu),
- realizacja inwestycji dotyczących budowy, rozbudowy i modernizacji systemów zaopatrzenia w wodę (ujęcia, stacje uzdatniania wody, sieci wodociągowe) w ramach kompleksowych projektów (razem z kanalizacją albo gdy zapewniona jest już gospodarka ściekowa zgodna z przepisami krajowymi i unijnymi),
- inwestycje dotyczące dróg wojewódzkich prowadzących bezpośrednio lub pośrednio do autostrady/drogi ekspresowej lub dróg krajowych, lub wypełniających luki w sieci dróg pomiędzy miastami subregionalnymi i/lub ośrodkiem wojewódzkim,
- inwestycje dotyczące dróg lokalnych stanowiących konieczne bezpośrednie połączenia z siecią TEN-T, przejściami granicznymi, portami lotniczymi, terminalami towarowymi, centrami lub platformami logistycznymi,
- projekty dotyczące infrastruktury terminali przeładunkowych nie należących do sieci TEN-T, w tym: budowa, przebudowa lub modernizacja terminali przeładunkowych wraz z niezbędną do realizacji projektu infrastrukturą towarzyszącą,
- budowa, przebudowa, modernizacja infrastruktury technicznej lub operacyjnej, w tym placów składowych i przeładunkowych, magazynów, parkingów, dróg wewnętrznych,
- inwestycje dotyczące taboru kolejowego dla połączeń regionalnych,
- inwestycje dotyczące modernizacji/rehabilitacji/rewitalizacji infrastruktury kolejowej o znaczeniu regionalnym (linie kolejowe, w tym wąskotorowe, dworce, zaplecze techniczne).

Podobnie jak w ubiegłej perspektywie unijnej, również i teraz możliwe będzie aplikowanie o środki w ramach **Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej na lata 2014–2020**. Program ten jest dodatkowym instrumentem wsparcia rozwoju społeczno-gospodarczego województw świętokrzyskiego, podkarpackiego, lubelskiego, podlaskiego i warmińsko-mazurskiego. Program przede wszystkim pomoże firmom z Polski Wschodniej wzmocnić konkurencyjność w oparciu o innowacje, a młodym ludziom wystartować z perspektywnym biznesem. Znaczna część środków przeznaczona będzie na ważne z punktu widzenia spójności i dostępności terytorialnej makroregionu projekty, z zakresu infrastruktury drogowej, kolejowej oraz transportu miejskiego. Głównymi beneficjentami będą przedsiębiorcy, jednostki samorządu terytorialnego oraz PKP PLK S.A. Z punktu widzenia rozwoju terenów inwestycyjnych istotna jest kwestia możliwości zainwestowania środków w poprawę efektywności układów transportowych oraz zrównoważonego transportu miast wojewódzkich i ich obszarów funkcjonalnych.

Istotnym źródłem pozyskiwania środków unijnych na wdrażanie działań projektu będzie **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2014–2020**. W ramach tego projektu za pośrednictwem starostwa powiatowego możliwe będzie m.in. scalanie gruntów oraz późniejsze ich zagospodarowanie. Program daje również możliwość starania się o fundusze na budowę infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków.

Uzupełniającymi źródłami finansowania projektu będą inne programy operacyjne finansowane ze środków unijnych w perspektywie 2014–2020 w tym:

- **Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014–2020**, w ramach którego będzie możliwe finansowanie przedsięwzięć w ramach ośmiu osi priorytetowych. Z punktu rozwoju stref zwiększonej aktywności gospodarczej istotne mogą okazać się projekty mające na celu rozwój i wdrażanie inteligentnych systemów dystrybucji, (np. budowa sieci dystrybucyjnych średniego i niskiego napięcia); rozwój infrastruktury środowiskowej (np. oczyszczalnie ścieków, sieć kanalizacyjna oraz wodociągowa, instalacje do zagospodarowania odpadów komunalnych, w tym do ich termicznego przetwarzania); rozwój drogowej i kolejowej infrastruktury w sieci TEN-T, połączeń kolejowych poza tą siecią oraz

w aglomeracjach; poprawę przepustowości infrastruktury drogowej (w tym obwodnice, trasy wylotowe). rozwój inteligentnych systemów dystrybucji, magazynowania i przesyłu gazu ziemnego i energii elektrycznej (np. budowa sieci przesyłowych i dystrybucyjnych gazu ziemnego lub energii elektrycznej).

- **Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014–2020**, w ramach którego zaplanowano finansowanie przedsięwzięć związanych z poprawą dostępu mieszkańców do szybkiego Internetu, rozwojem administracji elektronicznej i e-usług, a także podnoszenie umiejętności cyfrowych społeczeństwa.
- **Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020**, w ramach którego będzie m.in. możliwość finansowania projektów podnoszących kompetencje pracowników administracji samorządowej oraz rozwijających systemy zarządzania strategicznego i finansowego w gminach i powiatach.
- **Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014–2020**, w ramach którego duże wsparcie mogą otrzymać nie tyle same strefy i tereny inwestycyjne co bezpośrednio przedsiębiorcy. W ramach programu działania rozpisano na cztery osie priorytetowe: Oś I Wsparcie prowadzenia prac B+R przez przedsiębiorstwa oraz konsorcja naukowo przemysłowe; Oś II Wsparcie innowacji w przedsiębiorstwach; Oś III Wsparcie otoczenia i potencjału innowacyjnych przedsiębiorstw oraz Oś IV Zwiększenie potencjału naukowo-badawczego.

3.2. FINANSOWANIE W RAMACH PROGRAMÓW KRAJOWYCH

Zadania realizowane w ramach wspierania rozwoju Stref Zwiększonej Aktywności Gospodarczej mogą być finansowane w dużej mierze z środków krajowych. Głównymi źródłami finansowania mogą okazać się następujące programy krajowe:

- **Narodowy program przebudowy dróg lokalnych „Bezpieczeństwo – Dostępność – Rozwój”**

Jest to wieloletni program mający na celu udzielenie jednostkom samorządu terytorialnego dotacji celowych z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych w zakresie przebudowy, budowy lub remontów dróg powiatowych i gminnych. Nadzór nad realizacją programu sprawuje minister właściwy do spraw administracji publicznej.

- **Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**, w ramach którego będzie możliwość finansowania w formie instrumentów zwrotnych przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska, efektywności energetycznej, energii odnawialnej itp.;

Dystrybucja środków finansowych z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej odbywa się w ramach ochrony powietrza, wód i gospodarki wodnej, powierzchni ziemi, przyrody i krajobrazu oraz leśnictwa. Dodatkowo obejmuje geologię i górnictwo, edukację ekologiczną, Państwowy Monitoring Środowiska, programy międzydziedzinowe, nadzwyczajne zagrożenia środowiska oraz ekspertyzy i prace badawcze.

W Narodowym Funduszu stosowane są trzy formy dofinansowywania: finansowanie pożyczkowe (pożyczki udzielane przez NF, kredyty udzielane przez banki ze środków NF, konsorcja czyli wspólne finansowanie NF z bankami, linie kredytowe ze środków NF obsługiwane przez banki), finansowanie dotacyjne (dotacje inwestycyjne, dotacje nieinwestycyjne, dopłaty do kredytów bankowych, umorzenia) oraz finansowanie kapitałowe (obejmowanie akcji i udziałów w zakładanych bądź już istniejących spółkach w celu osiągnięcia efektu ekologicznego).

- **Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**, umożliwiający finansowanie przedsięwzięć z zakresu ekologii, ochrony przyrody oraz zarządzania gospodarką wodną i odpadową.

3.3. ŚRODKI WŁASNE

Według ustawy o samorządzie gminnym, każda gmina realizuje zadania publiczne o znaczeniu lokalnym, które nie są w kompetencjach innych podmiotów. W przypadku wspierania stref aktywności gospodarczej samorząd gminny może realizować zadania związane w pierwszej kolejności z infrastrukturą techniczną. Mogą one obejmować projekty związane z budową, rozbudową i modernizacją

- wodociągów i zaopatrzenia w wodę,
- kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych,
- wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych,
- zaopatrzenia w gaz,
- zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą,
- gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego.

W związku z tym, że najczęściej środki własne są w dużej mierze ograniczone, konieczne jest ustalenie hierarchii ważności celów, oraz rozpatrzenie możliwości wsparcia/ dofinansowania inwestycji z innych źródeł. Gmina dysponuje środkami finansowymi z tytułu:

- dochodów własnych
 - wpływy z podatków: od nieruchomości, rolnego, leśnego, od środków transportowych, dochodowego od osób fizycznych, opłacanego w formie karty podatkowej, od spadków i darowizn, od czynności cywilnoprawnych;
 - wpływy z opłat: skarbowej, targowej, miejscowej, uzdrowskiej i od posiadania psów, eksploatacyjnej – w części określonej w ustawie z dnia 4 lutego 1994 r. – Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. Nr 27, poz. 96, z późn. zm.³⁾), innych stanowiących dochody gminy, uiszczanych na podstawie odrębnych przepisów;
 - dochody uzyskiwane przez gminne jednostki budżetowe gminy oraz wpłaty od gminnych zakładów budżetowych i gospodarstw pomocniczych gminnych jednostek budżetowych;
 - dochody z majątku gminy;
 - spadki, zapisy i darowizny na rzecz gminy;
 - dochody z kar pieniężnych i grzywien określonych w odrębnych przepisach;
 - 5,0% dochodów uzyskiwanych na rzecz budżetu państwa w związku z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej;
 - odsetki od pożyczek udzielanych przez gminę, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej;
 - odsetki od nieterminowo przekazywanych należności stanowiących dochody gminy;
 - odsetki od środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych gminy, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej;
 - dotacje z budżetów innych jednostek samorządu terytorialnego;
 - inne dochody należne gminie na podstawie odrębnych przepisów.
- subwencji
- dotacji celowych
- dotacji celowych z funduszy celowych
- kredytów i pożyczek
- obligacji komunalnych
- środków ze źródeł pozabudżetowych na zadania własne.

Subwencje i dochody własne to największe źródło środków inwestycyjnych w gminach. Dochody własne są w granicach prawa kształtowane przez władze gminy natomiast wysokość wpływów z tytułu subwencji zależy przede wszystkim od czynników, na które gmina nie ma wpływu. Nie umniejsza to jednak swobody gminy

w decydowaniu o sposobach ich wydatkowania, może jednak utrudniać projektowanie inwestycji w dłuższym okresie.

Dotacje celowe gminy mogą otrzymać na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji inwestycji jako zadania własne, z zakresu administracji rządowej, inne zlecone ustawami. Gminy mogą również zaciągać kredyty i pożyczki oraz emitować papiery wartościowe m.in. na finansowanie wydatków nie znajdujących pokrycia w planowanych dochodach budżetowych. Ze względu na brak możliwości planowania dochodów gmin z dużym wyprzedzeniem, konieczne jest tworzenie wieloletnich programów inwestycyjnych umożliwiającymi planowanie inwestycji długoterminowych.

4. SYSTEM REALIZACJI KONCEPCJI

4.1. WSKAŹNIKI PRODUKTU

Skuteczna realizacja celów i założeń Konceptcji opierać się powinna na konsekwentnie realizowanym działaniom oraz okresowo prowadzonym monitoringu postępów w realizacji tych działań. Działania realizowane przez projekty inwestycyjne związane są przede wszystkim z tworzeniem nowych i poprawą funkcjonowania istniejących stref aktywności gospodarczej. System realizacji projektów powinien rozpoczynać się od ustalenia zasad monitoringu realizacji działań zaproponowanych w Konceptcji. Najbardziej obiektywną miarą realizacji działań są wskaźniki oparte o miary ilościowe – wskaźniki produktu, które mają na celu pomiar realizacji zadań zakładanych w projektach. Projekty inwestycyjne są finalnym efektem działań zaproponowanych w Konceptcji, które służą osiągnięciu postawionych celów. Wskaźniki produktu informować mają o środkach zaangażowanych w realizację projektów oraz stan tej realizacji w postaci konkretnych efektów materialnych. Wynika to z definicji produktu, którym jest bezpośredni, materialny efekt realizacji przedsięwzięcia mierzony konkretnymi wielkościami. W systemie realizacji działań w ramach programów europejskich wskaźniki produktu są związane z okresem realizacji projektu, a w przypadku nieosiągnięcia deklarowanych poziomów wskaźników produktu, mogą być wyciągnięte wobec niego konsekwencje finansowe w postaci braku refundacji poniesionych wydatków lub zażądania zwrotu części bądź całości dofinansowania. Konceptcja Lokalizacji Stref Zwiększonej Aktywności Gospodarczej na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego zakłada następujące wskaźniki produktu:

Tab. 32. Wskaźniki produktu Koncepcji Lokalizacji Stref Zwiększonej Aktywności Gospodarczej w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym.

Cel strategiczny	Wskaźnik produktu	Działania	Źródła danych	Częstotliwość pomiaru	Jednostka pomiaru
Utworzenie wspólnego, kompleksowego i komplementarnego systemu stref aktywności gospodarczej w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym	Powierzchnia terenów inwestycyjnych promowanych w ramach kampanii	I.1. I.2., I.3. II.B	Jednostka zarządzająca rozwojem ROF	co 2 lata	ha
	Liczba wspartych kampanii promocyjnych terenów inwestycyjnych	I.1. I.2., I.3. II.B	Jednostka zarządzająca rozwojem ROF	co 2 lata	jednostka
	Powierzchnia zakupionych terenów z przeznaczeniem na działalność gospodarczą	I.5., I.A	Gminy ROF	co 2 lata	ha
	Powierzchnia wydzierżawionych terenów z przeznaczeniem na działalność gospodarczą	I.5., I.A	Gminy ROF	co 2 lata	km
	Liczba wspólnych działań na rzecz ujednolicenia zarządzania SAG	I.A, 1.4.	Jednostka zarządzająca rozwojem ROF	co rok	jednostka
Zapewnienie w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym najlepszych w kraju warunków funkcjonowania biznesu, w szczególności sektora innowacji i nowych technologii	Powierzchnia uzbrojonych terenów inwestycyjnych	II.1, II.A, II. C	Gminy ROF	co 2 lata	ha
	Całkowita długość sieci wodociągowej doprowadzonej do SAG	II.1, II.A	Gminy ROF	co 2 lata	km
	Całkowita długość sieci kanalizacyjnej doprowadzonej do SAG	II.1, II.A	Gminy ROF	co 2 lata	km
	Całkowita długość sieci gazowej doprowadzonej do SAG	II.1, II.A	Gminy ROF	co 2 lata	km
	Całkowita długość sieci telekomunikacyjnej doprowadzonej do SAG	II.1, II.A	Gminy ROF	co 2 lata	km
	Całkowita długość wybudowanych nowych dróg prowadzących do SAG (powiatowe i gminne)	II.1, II.A	Gminy ROF	co 2 lata	km
	Całkowita długość przebudowanych dróg prowadzących do SAG (powiatowe i gminne)	II.2	Gminy ROF	co 2 lata	km
	Liczba wspartych usług cargo w Porcie Lotniczym Rzeszów-Jasionka	II.3	Jednostka zarządzająca rozwojem ROF	co 2 lata	jednostka
	Długość wybudowanych bocznic kolejowych	II. D	Gminy ROF	co 2 lata	km
	Liczba uchwalonych MPZP dla terenów inwestycyjnych	II. B	Gminy ROF	co rok	jednostka
Liczba wspartych punktów obsługi inwestorów lub przedsiębiorców	II. 4.	Jednostka zarządzająca rozwojem ROF	co rok	jednostka	

Źródło: opracowanie własne.

4.2. WSKAŹNIKI REZULTATU

Skuteczna realizacja celów i założeń Koncepcji opierać się powinna także na monitoringu efektów prowadzonych działań i realizowanych projektów. Podstawowy efekt wszystkich przedsięwzięć inwestycyjnych i nie inwestycyjnych powinien przyczyniać się do realizacji celów strategicznych, a więc w przypadku Koncepcji Lokalizacji Stref Zwiększonej Aktywności Gospodarczej chodzi o sprawdzenie czy realizowane działania zbliżają strefy aktywności gospodarczej do systemu opartego na współpracy w ramach ROF i komplementarności funkcji terenów inwestycyjnych. Najbardziej obiektywną miarą efektów działań są wskaźniki oparte o miary ilościowe – wskaźniki rezultatu, które mają na celu pomiar rezultatów działań i „przybliżanie” ich do osiągnięcia zakładanych celów. Projekty inwestycyjne, które są finalnym efektem działań zaproponowanych w Koncepcji, powinny przyczyniać się nie tylko do pozytywnych efektów w skali danego projektu/gminy, ale pozytywnie oddziaływać na cały Rzeszowski Obszar Funkcjonalny. Wskaźniki rezultatu informować mają o efektywności środków zaangażowanych w realizację projektów oraz sensowności ich realizacji w postaci konkretnej zmiany społeczno-gospodarczej. Wynika to z definicji wskaźnika rezultatu, którym jest bezpośredni efekt wynikający z realizacji projektu. Zarówno wskaźniki produktu, jak i rezultatu powinny być SMART czyli Specific – dostatecznie szczegółowe, Measurable - mierzalne, Achievable – osiągalne, Agreed – uzgodnione, Relevant – istotne dla danego dokumentu, Time-related - ograniczone w czasie). Niniejsza koncepcja zakłada następujące wskaźniki rezultatu:

Tab. 33. Wskaźniki rezultatu Koncepcji Lokalizacji Stref Zwiększonej Aktywności Gospodarczej w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym.

Cel strategiczny	Wskaźnik produktu	Źródła danych	Częstotliwość pomiaru	Jednostka pomiaru
Utworzenie wspólnego, kompleksowego i komplementarnego systemu stref aktywności gospodarczej w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym	Całkowita powierzchnia nowych terenów przyłączonych do SSE	SSE	Co 4 lata	ha
	Udział terenów inwestycyjnych kompleksowo uzbrojonych w całkowitej powierzchni terenów inwestycyjnych	Jednostka zarządzająca rozwojem ROF	Co 4 lata	%
	Całkowita liczba utworzonych Stref Aktywności Gospodarczej na podstawie uchwały gminy	Gminy	Co 4 lata	jednostka
	Liczba nowych przedsiębiorstw prowadzących działalność w SAG	Zarządzający SAG	Co 2 lata	jednostka
	Liczba nowych miejsc pracy utworzonych przez przedsiębiorstwa działające w SAG	Zarządzający SAG	Co rok	osoby
	Liczba ujednoczonych systemów tworzenia, zarządzania i promowania SAG	Jednostka zarządzająca rozwojem ROF	Co 2 lata	jednostka
Zapewnienie w Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym najlepszych w kraju warunków funkcjonowania biznesu, w szczególności sektora innowacji i nowych technologii	Skrócenie czasu dojazdu do węzłów istniejącej i projektowanej sieci TEN-T z SAG	Targeo.pl/Googlemaps.pl	Co 4 lata	minuty
	Liczba przedsiębiorstw działających w SAG i korzystających z transportu kolejowego towarów	Zarządzający SAG	Co 2 lata	jednostki
	Liczba przedsiębiorstw działających w SAG i korzystających z transportu lotniczego cargo	Port Lotniczy Rzeszów-Jasionka	Co 2 lata	jednostka
	Poziom atrakcyjności inwestycyjnej podregionu rzeszowskiego w ogólnopolskim badaniu atrakcyjności inwestycyjnej IBnGR	IBnGR	Co rok	%
	Poziom zadowolenia przedsiębiorców z prowadzenia działalności gospodarczej w SAG	Badanie ankietowe/sondaż	Co 2 lata	%

Źródło: opracowanie własne.